

VILNIAUS UNIVERSITETAS

SIGITAS BARAKAUSKAS

ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINĖS PROCEDŪROS:

LYGINAMIEJI ASPEKTAI

Daktaro disertacija

Socialiniai mokslai, teisė (01 S)

Vilnius, 2016 metai

Disertacija rengta 2011–2015 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas:

prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S).

Turinys

ĮVADAS	6
1. ĮMONIŲ GAIVINIMO SAMPRATA	26
1.1. ĮMONĖS GAIVINIMO TERMINO APIBRĖŽTIS	26
1.1.1. Įmonės sąvoka šio darbo kontekste	27
1.1.2. Įmonės gaivinimo sąvoka šio darbo kontekste	28
1.2. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO RAIDA	33
1.2.1. Gaivinimo procedūrų genezė	33
1.2.2. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Didžiojoje Britanijoje	37
1.2.3. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Jungtinėse Amerikos Valstijose	39
1.2.4. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Vokietijoje	41
1.2.5. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Prancūzijoje	43
1.2.6. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje	44
1.2.7. Palankesnės jurisdikcijos paieškos ir šio reiškinio įtaka įmonių gaivinimo instituto vystymuisi	46
1.3. ĮMONIŲ GAIVINIMO INSTITUTO SVARBA IR PASKIRTIS	51
1.4. GAIVINTINŲ IR LIKVIDUOTINŲ ĮMONIŲ ATRIBOJIMAS	58
1.4.1. Įmonės kapitalo struktūros įtaka įmonės gaivinimui	62
1.4.1.1. Nemokumo terminas ir jo daugiareikšmiškumas	63
1.4.1.2. Įmonės nemokumas – kliūtis įmonės gaivinimui?	65
1.4.2. Sunkumų, su kuriais susidūrė įmonė, įtaka įmonės gaivinimui	69
1.5. ĮMONIŲ GAIVINIMO PROCEDŪROS	74
1.5.1. Sutartinių gaivinimo procedūrų trūkumai	76
1.5.2. Teisminių gaivinimo procedūrų skiriamieji bruožai	80
1.5.3. Teisminių gaivinimo procedūrų ir kitų su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdų santykis	83
2. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINIŲ PROCEDŪRŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ	88

2.1. BŪTINOSIOS SĄLYGOS ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINĖMS PROCEDŪROMS PRADĖTI	91
2.1.1. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinosioms sąlygoms keliami reikalavimai	92
2.1.2. Tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintos būtinios materialaus pobūdžio sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti	97
2.1.3. Tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintų būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti vertinimas ...	111
2.1.4. Tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintos būtinios procesinio pobūdžio sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti ir jų vertinimas	125
2.1.5. Skyriaus apibendrinimas – tam tikros rekomendacijos	131
2.2. PAGRINDINĖS ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINIŲ PROCEDŪRŲ SUKELIAMOS MATERIALINĖS TEISINĖS PASEKMĖS	132
2.2.1. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui	133
2.2.1.1. Tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintas gaivinamų įmonių valdymo teisinis reglamentavimas	134
2.2.1.2. Tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtinto gaivinamų įmonių valdymo teisinio reglamentavimo vertinimas	138
2.2.2. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lemiami suvaržymai	155
2.2.2.1. Prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikinas sustabdymas	156
2.2.2.2. Gaivinamos įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas	177
2.2.2.3. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniams santykiams	197
2.2.3. Skyriaus apibendrinimas – tam tikros rekomendacijos	219
2.3. SPRENDIMO DĖL ĮMONĖS GAIVINIMO PRIĖMIMAS ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINIŲ PROCEDŪRŲ METU	222
2.3.1. Įmonės gaivinimo plano rengimo etapas	224
2.3.1.1. Įmonės gaivinimo planą rengiantys subjektai	228
2.3.1.2. Galimi įmonės gaivinimo būdai	236

2.3.1.3. Įmonės gaivinimo planui keliami reikalavimai	247
2.3.2. Įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapas	255
2.3.2.1. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintas įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapo reglamentavimas	257
2.3.2.2. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinto įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapo reglamentavimo vertinimas	271
2.3.3. Skyriaus apibendrinimas – tam tikros rekomendacijos	288
IŠVADOS	291
NAUDOTŲ ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS	293
AUTORIAUS MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS	348

ĮVADAS

Tyrimo problematika ir aktualumas. Jau ne vienerius metus pripažįstama įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo svarba¹ bei tai, kad visos teisinės sistemos turėtų suteikti su laikiniais sunkumais susidūrusiems perspektyvioms įmonėms² galimybę pasinaudoti gaivinimo procedūromis³. Įmonės sunkumai ar net nemokumas turėtų būti suprantami kaip įprasto ekonominio vystymosi dalis bei naujos pradžios galimybė⁴. Dėl to perspektyviai įmonei susidūrus su laikiniais sunkumais, pirmiausia, visada turėtų būti apsvarstomos tokios įmonės gaivinimo galimybės ir tik jau po to turėtų būti keliamas tokios įmonės likvidavimo klausimas. Tačiau dėl galiojančio teisinio reglamentavimo netobulumo (neatitikimo šių dienų realijų) su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės gali būti visiškai nepagrįstai likviduojamos, nebandant tokių įmonių gaivinti ir taip įveikti įmonę užklupusias laikinas problemas arba bandant tai daryti, bet nesėkmingai, nes paprasčiausiai konkrečioje valstybėje tam nėra sudaryta tinkamų sąlygų.

Kiekvienais metais Europos Sąjungoje dėl vienokių ar kitokių priežasčių apie 9 procentai įmonių savo noru pasitraukia ar yra priverstos pasitraukti iš rinkos. Mažiau nei pusė visų įmonių sugeba išgyventi ilgiau nei 5 metus⁵. 2012 m. net apie 250 000 įmonių Europos Sąjungoje, o Jungtinėse Amerikos

¹ OMAR, Paul J. The Internationalisation of Insolvency Law: an Anglo-French Comparison. *The International Lawyer*, 2005, vol. 39, no. 1, p. 107.

² Šiame darbe perspektyvia yra laikoma tokia su sunkumais susidūrusi įmonė, kurios sunkumai gali būti įveikti ir ilgalaikis gyvybingumas bei konkurencingumas gali būti atkurti, pasitelkus atitinkamą gaivinimo procedūrą. Kitaip tariant, perspektyvia yra laikoma tokia su sunkumais susidūrusi įmonė, kurios problemos gali būti išspręstos (bet ne atidėtas šių problemų sprendimas, išlaikant *status quo* bei tiesiog kuriam laikui atidedant tai, kas yra neišvengiama, t. y. įmonės likvidavimą), įgyvendinus reikiamas gaivinimo priemones, tokiu būdu užtikrinant sėkmingą su sunkumais susidūrusios įmonės tolimesnį veiklos vykdymą ilgalaikėje perspektyvoje.

³ Europos Komisija. *Best Project on Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start* [interaktyvus]. Brussels: Enterprise Directorate – General, 2003 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 7. Prieiga per internetą: <<http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-h/gdb/03/best-report-en.pdf>>.

⁴ Europos Komisija. *Overcoming the Stigma of Business Failure – For a Second Chance Policy: Implementing the Lisbon Partnership for Growth and Jobs* [interaktyvus]. Brussels: Commission of the European Communities, 2007 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 3. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0584&from=EN>>.

⁵ Eurostat. *Business Demography Statistics* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Business_demography_statistics>.

Valstijose – 40 000 buvo inicijuotos nemokumo procedūros, t. y. beveik 800 įmonių kiekvieną dieną⁶. Dėl įmonių nemokumo vien Europos Sąjungoje 1,7 milijono darbuotojų kiekvienais metais netenka darbo⁷. Visi šie statistiniai duomenys verčia sunerimti ir susimąstyti, ar tikrai užtikrinama tinkama įmonių gaivinimo bei likvidavimo procedūrų pusiausvyra, ar įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas nėra tobulintinas, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms išsaugoti.

Pabrėžtina, kad tinkamo įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo klausimas tapo itin aktualus globalinės ekonominės krizės akivaizdoje, nuo kurios sunkiai nukentėjo daugelis ūkio subjektų⁸. Visos Europos Sąjungos valstybės, įskaitant ir Lietuvą, pajuto skaudžius recesijos padarinius, o nedarbo lygis tapo didžiausias per visą dešimtmetį⁹. Dėl nurodytų priežasčių minėto reglamentavimo tobulinimo klausimas įgijo prioritetinę svarbą, nes su laikiniais sunkumais susidūrusių perspektyvių įmonių išsaugojimas gali prisidėti prie globalinės ekonominės krizės sukeltų problemų sprendimo. Daugelio priverstinio įmonių likvidavimo lemiamų neigiamų padarinių būtų išvengta, jeigu su sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms būtų sudarytos palankesnės sąlygos išlikti rinkoje¹⁰. Pastaraisiais metais Europos Sąjungos lygmeniu dar kartą buvo pripažinta, jog kiekviena teisinė sistema turėtų sudaryti sąlygas perspektyvioms įmonėms įveikti laikinus sunkumus bei išlikti

⁶ Creditreform Economic Research Unit. *Insolvencies in Europe 2012/13* [interaktyvus]. Neuss: Creditreform Economic Research Unit, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 2, 16, 17. Prieiga per internetą: <http://www.creditreform.com/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/Analysen/Corporate_Insolvencies_12_13.pdf>.

⁷ Europos Komisija. *Impact Assessment: Accompanying the Document Revision of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings: Commission Staff Working Document* [interaktyvus]. Strasbourg: European Commission, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 17. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/insolvency-ia_en.pdf>.

⁸ Roland Berger Strategy Consultants. *International Restructuring Study 2009: The Financial and Economic Crisis – Impact and Opportunities* [interaktyvus]. Düsseldorf: Roland Berger Strategy Consultants, 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 16. Prieiga per internetą: <https://www.rolandberger.com/media/pdf/Roland_Berger_Restructuring_Internl_E_20090929.pdf>; Organisation for Economic Co-operation and Development. *Responding to the Economic Crisis: Fostering Industrial Restructuring and Renewal* [interaktyvus]. Paris: OECD, 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 11-12. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/sti/ind/43387209.pdf>>.

⁹ European Monitoring Centre on Change. *European Restructuring Monitor Quarterly* [interaktyvus]. Eurofound: Dublin, 2009, issue 4, winter [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 3. Prieiga per internetą: <http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1011en.pdf>.

¹⁰ Europos Komisija *supra*, note 4, p. 5.

rinkoje, žinoma, kartu užtikrinant tinkamą kreditorių teisių apsaugą (t. y. užtikrinant skirtingų interesų pusiausvyrą įmonių gaivinimo procedūrų metu). Be to, kas yra dar svarbiau, buvo pažymėta, jog turėtų būti sukurta tokia verslo aplinka (įskaitant įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą), kuri skatintų įmones prisiimti pagrįstą riziką, nes tai atitinka tiek pačių verslo subjektų, tiek ir visos visuomenės interesus¹¹.

Tinkamo įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo svarba yra didžiulė, nes nuo šio reglamentavimo priklauso tiek valstybės, tiek ir visos visuomenės bei kiekvieno jos nario gerovė. Suinteresuotiems asmenims nepavykus tarpusavio derybų būdu pasiekti susitarimo dėl su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės išsaugojimo (arba nesant tokios galimybės), visuomet turėtų būti sudarytos sąlygos pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis, kurios padėtų išspręsti tarp šalių kilusius nesutarimus bei užtikrintų perspektyvios įmonės veiklos tęstinumą (kai tai yra pateisinama). Būtent šia idėja yra grindžiamas ir naujas Europos Sąjungos požiūris į įmonių nesėkmes ir nemokumą¹². Manytina, valstybių nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys įmonių gaivinimą, turėtų skatinti su laikiniais sunkumais susidūrusias perspektyvias įmones bandyti išlikti rinkoje, laiku įgyvendinant reikiamas gaivinimo priemones, padedančias įveikti įmonės krizinį laikotarpį. Reikėtų pažymėti, kad valstybės vis dažniau palaiko šią idėją ir reformuoja galiojantį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, siekdamos suteikti prioritetą būtent įmonių gaivinimui ar verslo išsaugojimui, bet ne su sunkumais susidūrusių įmonių priverstiniam likvidavimui¹³.

¹¹ Europos Sąjungos narių, šalių kandidačių bei Europos Laisvosios Prekybos Asociacijos valstybių paskirti ekspertai. *A Second Chance for Entrepreneurs: Prevention of Bankruptcy, Simplification of Bankruptcy Procedures and Support for a Fresh Start* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 5. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/business-environment/files/second_chance_final_report_en.pdf>.

¹² Europos Komisija. *A New European Approach to Business Failure and Insolvency* [interaktyvus]. Strasbourg: European Commission, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 3. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/insolvency-comm_en.pdf>.

¹³ Europos Komisija *supra*, note 4, p. 8; BRIDGE, Catherine. *Insolvency – a Second Chance? Why Modern Insolvency Laws Seek to Promote Business Rescue* [interaktyvus]. London: EBRD, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 29. Prieiga per internetą: <<http://www.ebrd.com/downloads/research/law/lit13ee.pdf>>.

Nepaisant to, tam tikri reglamentavimo aspektai daugelyje valstybių toliau išlieka probleminiai ir ne tik nesudaro palankių sąlygų perspektyvoms įmonėms gaivinti, bet kartais net sudaro tam nepagrįstas kliūtis. Visa tai atskleidžia šio tyrimo problematiką, kad tinkamo įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo sukūrimas yra sudėtingas procesas (pavyzdžiui, kai kuriose valstybėse pastaraisiais metais net ir iš esmės reformavus galiojantį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, norint suteikti prioritetą įmonių gaivinimui, vis dėlto nepavyko sukurti palankių sąlygų perspektyvoms, bet su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms gaivinti). Atitinkamose valstybėse, įskaitant Lietuvą, šiuo metu egzistuoja neabejotinas poreikis reformuoti galiojantį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, jeigu norima sudaryti reikiamas sąlygas perspektyvoms įmonėms išsaugoti ir išvengti dėl tokių įmonių likvidavimo patiriamų nepagrįstų kaštų. Nuo minėto reglamentavimo priklauso, ar su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės galės būti išsaugotos, kitaip tariant, ar gaivinimo galimybė bus tik teorinė, ar ji galės būti įgyvendinta ir praktiškai.

Rengiantis galiojančio nacionalinio teisinio reglamentavimo reformai ar vertinant tokio reglamentavimo tinkamumą (siekiant nustatyti jo trūkumus), be galo yra svarbi skirtingose jurisdikcijose įtvirtinto reglamentavimo lyginamoji analizė. Tokia analizė turėtų būti visų teisės reformų pagrindas ir sudėtinė dalis, nes studijuojant užsienio valstybių gerąją patirtį galima iš jos pasimokyti bei išvengti reglamentavimo klaidų, kuriant ir tobulinant nacionalinį teisinį reglamentavimą. Teisinių idėjų mainai, kuriant bei tobulinant galiojantį reglamentavimą, yra skatintini¹⁴. Tokie mainai neabejotinai turi įtakos ir teisėkūros procesui. Įstatymų leidėjai yra linkę perkelti (adaptuoti) iš kitų jurisdikcijų įvairius teisės institutus arba teisinių problemų sprendimo priemones¹⁵ (teisės sistemos tokiu būdu yra tobulinamos jau tūkstantmečius¹⁶).

¹⁴ KAHN-FREUND, Otto. On Uses and Misuses of Comparative Law. *The Modern Law Review*, 1974, vol. 37, no. 1, p. 27.

¹⁵ XANTHAKI, Helen. Legal Transplants in Legislation: Defusing the Trap. *International & Comparative Law Quarterly*, 2008, vol. 57, no. 3, p. 659.

¹⁶ GILLESPIE, John Stanley. *Transplanting Commercial Law Reform*. 1-asis leid. Aldershot: Ashgate, 2006, p. 3.

Tokio pobūdžio reformoms, kaip ir bet kokioms kitoms teisės reformoms tinkamai įgyvendinti yra būtini lyginamosios teisės duomenys. Šie duomenys yra būtini kiekvienam kokybės siekiančiam įstatymų leidėjui (lyginamosios teisės, kaip pagalbinės įstatymų leidybos priemonės, svarba yra neabejotina)¹⁷. Tačiau, be jokios abejonės, lyginamosios analizės metu gautomis išvadomis, tobulinant arba vertinant galiojantį nacionalinį reglamentavimą, reikia naudotis protingai ir atsakingai. Būtina kiekvieną kartą įvertinti tai, kad atitinkamus konkrečios valstybės reglamentavimo ypatumus gali būti nulėmę daugybė skirtingų priežasčių (socialinių, politinių, ekonominių ir pan.), kurios gali būti nebūdingos kitoms jurisdikcijoms¹⁸. Bet vien dėl to atliekamo tyrimo svarba ir aktualumas nesumažėja, kadangi, sprendžiant nacionalinio įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo tobulinimo klausimą (kitaip tariant, stengiantis surasti atsakymą, koks teisinis reglamentavimas *hic et nunc* būtų geriausias), kaip jau minėta, visuomet turėtų būti atsižvelgiama ir į kitų valstybių gerąją patirtį.

Taigi, apibendrinant galima teigti, jog šio tyrimo aktualumą lemia kelios pagrindinės priežastys: (i) paties tyrinėjamo teisės instituto svarba, taip pat ir didėjantis įmonių gaivinimo svarbos suvokimas; (ii) netinkamas tyrinėjamo teisės instituto reglamentavimas daugelyje valstybių, tarp jų ir Lietuvoje, bei tokio reglamentavimo daroma žala tiek įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims, tiek apskritai ekonomikai; bei (iii) normatyvinis tyrimo pobūdis (šio tyrimo metu siekiama ne tik išanalizuoti atskirose jurisdikcijose įtvirtintą reglamentavimą, bet ir pateikti išvalgas dėl galiojančio reglamentavimo tobulinimo). O problematiką sąlygoja: (i) paties įmonių gaivinimo reiškinio sudėtingumas; (ii) dėl to kylantys sunkumai įmonių gaivinimo procedūrų metu (dažniausiai dėl skirtingų interesų suderinamumo, nes ši procedūra veikia daugelio subjektų teises, kurių požiūris į įmonės gaivinimą paprastai gerokai skiriasi); bei (iii) tinkamo reglamentavimo sukūrimo komplikotumas.

Tyrimo objektas (jo ribos). Šio tyrimo objektas – įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinis reglamentavimas, įtvirtintas Jungtinėse Amerikos

¹⁷ ZWEIGERT, Konrad; ir HEINZ, Kotz. *Lyginamosios teisės įvadas*. 1-asis leid. Vilnius: Eugrimas, 2001, p. 28–29.

¹⁸ KAHN-FREUND *supra*, note 14, p. 7.

Valstijose, Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje. Visų pirma, akcentuotina, kad šio tyrimo objektas yra tik teisminės gaivinimo procedūros, kurios gali būti pasitelkiamos įmonėms gaivinti¹⁹, be to, tik jeigu jomis gali pasinaudoti kiekvienas juridinio asmens statusą turintis vienetas, kuriam yra būdingi toliau šiame darbe apibūdinti požymiai²⁰. Antra, lyginami ne visi minėtų procedūrų aspektai, bet tik tie, kurie problemiškesni ar kurių įtaka perspektyvoms įmonėms gaivinti, galima sąlyginai teigti, yra didžiausia, t. y. būtinosios sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti, įmonių gaivinimo teisminių procedūrų sukeltos pagrindinės materialaus pobūdžio teisinės pasekmės bei sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimas šių procedūrų metu²¹. Trečia, pagrindinis dėmesys, lyginant skirtingose valstybėse įtvirtintų įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinį reglamentavimą, skiriamas materialinių teisės normų analizei (dėl didesnės šių teisės normų svarbos²² perspektyvoms įmonėms gaivinti), procesines teisės normas paliečiant, tik jeigu to reikia materialinių teisės normų pranašumams ir trūkumams atskleisti ar kai šių normų analizė yra svarbi atliekamam tyrimui (pavyzdžiui, įvertinus konkrečių procesinių teisės normų išskirtinę svarbą įmonės gaivinimo galimybėms)²³. Ketvirta, vertinamas ne *ex ante* ar *ex post* galiojančio reglamentavimo efektyvumas, bet tik *interim*, t. y. tik šių procedūrų metu²⁴ (vertinama tai, ar tyrinėjamų gaivinimo procedūrų metu yra sudaromos tinkamos sąlygos perspektyvoms įmonėms gaivinti, ar galiojantis teisinis reglamentavimas neįtvirtina nepagrįstų suvaržymų ir pan.).

Anksčiau minėtos valstybės kaip atliekamo tyrimo lyginamosios analizės objektas atrinktos pagal šiuos 6 kriterijus: (i) priklausomumą skirtingoms teisės šeimoms (Jungtinių Amerikos Valstijų bei Anglijos bendrosios teisės šeimoms,

¹⁹ Išsamiau žr. 1.1.2 poskyrį Įmonės gaivinimo sąvoka šio darbo kontekste bei 1.5 skyrių Įmonių gaivinimo procedūros.

²⁰ Išsamiau žr. 1.1 skyrių Įmonės gaivinimo termino apibrėžtis.

²¹ Išsamiau žr. 2 dalį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lyginamoji analizė.

²² Kaip didesnę svarbą suprantant tai, kad atitinkamos teisės normos gali apskritai užkirsti kelią perspektyvoms įmonėms gaivinti (t. y. padaryti tokių įmonių gaivinimą ne sudėtingesnį, bet apskritai neįmanomą).

²³ Išsamiau žr. įvadinę 2 dalies Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lyginamoji analizė dalį.

²⁴ SUCCURRO, Marianna. Bankruptcy Systems and Economic Performance Across Countries: Some Empirical Evidence. *European Journal of Law & Economics*, 2012, vol. 33, no. 1, p. 111.

kontinentinės teisės tradicijos romanų-germanų šeimai ir prancūziškajai teisės šeimai²⁵), atsižvelgus į lyginamosios teisės atstovų pateikiamus siūlymus²⁶; (ii) kreditorių interesų apsaugos lygį, nes tai yra vienas pagrindinių nemokumo teisinio reglamentavimo skirstymo kriterijų (į tyrimo aprėptį patenka tiek tos valstybės, kuriose reglamentavimas išimtinai palankus kreditoriams, tiek tos, kuriose – skolininkams (angl. *Debtor-friendly* ir *Creditor-friendly*)²⁷; (iii) ekonominę galią ir išsivystymo lygį, nes mažiau išsivysčiusiose valstybėse galiojantis reglamentavimas vis dar yra pagrįstas senu požiūriu į nemokumą bei įmonės gaivinimą²⁸ (į tyrimo aprėptį patenka valstybė, kurios bendrasis vidaus produktas yra didžiausias pasaulyje, taip pat ir 3 valstybės, kurių bendrasis vidaus produktas yra didžiausias Europoje²⁹); (iv) geografinės bei istorinės aplinkybės (kaimynystės su Lietuva kriterijų ir tam tikrus bendrus istorijos su Lietuva bruožus); (v) galiojančio teisinio reglamentavimo atitiktį tarptautiniams standartams³⁰; bei (vi) esminius teisinio reglamentavimo pokyčius, įvykusius pastaraisiais metais.

Tyrimo tikslas. Išgryninti šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojančio įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinio reglamentavimo gerąją patirtį ir suformuoti tam tikras šių procedūrų reglamentavimo gaires, kuriomis būtų galima vadovautis, sprendžiant įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinio reglamentavimo tobulinimo klausimą, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti.

²⁵ WOOD, Philip R. *Principles of International Insolvency*. 2-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2007, 1 žemėlapis – Global Jurisdictions.

²⁶ ZWEIGERT *supra*, note 17, p. 50.

²⁷ STOLOWY, Nicole. Transparency and Prevention for Corporate Bankruptcy: a US-France Comparison. *Journal of Business Law*, 2009, vol. 6, p. 525; FRANKEN, Sefa. Creditor- and Debtor-Oriented Corporate Bankruptcy Regimes Revisited. *European Business Organization Law Review*, 2004, vol. 5, no. 4, p. 650–651; KRISHNAMURTI, Chandrashekar; ir VISHWANATH, S. R. *Mergers, Acquisitions and Corporate Restructuring*. 1-asis leid. London: SAGE Publications Ltd., 2008, p. 344.

²⁸ BLAZY, Regis; CHOPARD, Bertrand; ir FIMAYER, Agnes. Bankruptcy Law: a Mechanism of Governance for Financially Distressed Firms. *European Journal of Law & Economics*, 2008, vol. 25, no. 3, p. 260.

²⁹ The World Bank. *GDP (current US\$)* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>>.

³⁰ The World Bank. *Economy Rankings* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/rankings>>.

Tyrimo uždaviniai. Norint įgyvendinti išsikeltą tikslą, darbe yra siekiama įvykdyti šiuos uždavinius:

1. Išanalizuoti tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintų būtinųjų sąlygų įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti reglamentavimą (tokio reglamentavimo pranašumus ir trūkumus).
2. Suformuoti konkrečias rekomendacijas, į kurias būtų galima atsižvelgti, sprendžiant būtinųjų sąlygų įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti reglamentavimo tobulinimo klausimą.
3. Išanalizuoti tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintų įmonių gaivinimo teisminių procedūrų sukeltamų materialaus pobūdžio teisinių pasekmių reglamentavimą (tokio reglamentavimo pranašumus ir trūkumus).
4. Suformuoti konkrečias rekomendacijas, į kurias būtų galima atsižvelgti, sprendžiant įmonių gaivinimo teisminių procedūrų sukeltamų materialaus pobūdžio teisinių pasekmių reglamentavimo tobulinimo klausimą.
5. Išanalizuoti tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtinto sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu reglamentavimą (tokio reglamentavimo pranašumus ir trūkumus).
6. Suformuoti konkrečias rekomendacijas, į kurias būtų galima atsižvelgti, svarstant sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu reglamentavimo tobulinimo klausimą.

Disertacijos tema atliktų tyrimų apžvalga, atliekamo tyrimo naujumas, praktinė reikšmė bei rezultatų patikimumas. Įmonių gaivinimo tematika pasaulyje labiau susidomėta visai neseniai, iš esmės tik pastarąjį dešimtmetį, kai galiausiai buvo suvokta įmonių gaivinimo procedūrų reikšmė, padedant perspektyvioms, bet su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms įveikti užklupusius sunkumus bei išlikti rinkoje³¹. Tačiau tokia susidomėjimo banga, deja, atsirado tik užsienio valstybėse, bet ne Lietuvoje. Verta pastebėti, kad Lietuvoje didesnis susidomėjimas įmonių gaivinimo tematika tarp teisės doktrinos atstovų neatsirado net ir po to, kai daugelį metų galiojęs nacionalinis

³¹ PARRY, Rebecca. Introduction. Iš BROCK, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 1.

įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas per kelerius pastaruosius metus, nors ir ne visai sėkmingai, buvo smarkiai reformuotas (buvo priimta nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija, taip pat buvo sudarytos kur kas palankesnės sąlygos įmonę gaivinti bankroto proceso metu).

Per paskutinį dešimtmetį³² įmonių gaivinimo tematika Lietuvoje buvo parašyta ir išspausdinta vos keletas mokslinių straipsnių. 2007 m. išspausdintas V. Mikuckienės straipsnis „Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese“³³ (V. Mikuckienė taikos sutarties sudarymo bankroto procese galimybę nagrinėjo ir savo parašytoje disertacijoje „Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai“³⁴), 2010 m. išspausdintas P. Miliausko straipsnis „Susiję kreditoriai restruktūrizavimo procese“³⁵, 2011–2014 m. išspausdinti S. Barakausko straipsniai „Nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija: pasikeitusio teisinio reguliavimo pranašumai ir trūkumai“³⁶, „Nemokių įmonių gaivinimo formalios procedūros: Lietuvos ir užsienio valstybių patirtis“³⁷, „The Importance of Economic Analysis of Law to Legislation: an Example of the Legal Regulation Reform in

³² Iš ankstesnių darbų būtų galima paminėti: Nacionalinės verslo administratorių asociacijos atliktą studiją ir tyrimą (žr. Nacionalinės verslo administratorių asociacijos tyrimą „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė“ (2006) bei studiją „Įmonių restruktūrizavimo procesų studija – veiksniai, trukdantys vykdyti įmonių restruktūrizavimą“ (2004)) bei Č. Purlio parašytus straipsnius (ar išspausdintus pranešimus), tačiau visi jie parašyti į tyrinėjamą problemą žvelgiant iš ekonominės perspektyvos (žr. Purlio Česlovo darbus: „Įmonių reabilitavimo kaštai ir efektyvumas“ (2005), „Management of Enterprise Rehabilitation System and its Improvement“ (2003), „Įmonių reabilitacijos procesų valdymas“ (2003), „Įmonių nemokumas: samprata ir likvidavimo keliai“ (2003), „Įmonių bankroto prevencijos sistemos kūrimas Lietuvoje“ (2001) bei „Įmonių bankroto prevencijos sistemos sukūrimo principai“ (2001)). Visų šių darbų reikšmė praėjus jau daug metų po jų išspausdinimo gerokai sumažėjo, kadangi pastaruoju metu labai pasikeitė požiūris į įmonių gaivinimą, nemokumą, be to, pasikeitė ekonominė situacija, atitinkamos valstybės ne kartą reformavo įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, įvertinusios šių dienų realijas bei poreikius ir pan.

³³ MIKUCKIENĖ, Vilija. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese. *Jurisprudencija*, 2007, nr. 5(95).

³⁴ MIKUCKIENĖ, Vilija. *Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai*: daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007, p. 158–168.

³⁵ MILIAUSKAS, Paulius. Susiję kreditoriai restruktūrizavimo procese. *Justitia*, 2010, vol. 74, no. 2.

³⁶ BARAKAUSKAS, Sigitas. Nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija: pasikeitusio teisinio reguliavimo pranašumai ir trūkumai. *Justitia*, 2011, vol. 75, no. 1.

³⁷ BARAKAUSKAS, Sigitas. Nemokių įmonių gaivinimo formalios procedūros: Lietuvos ir užsienio valstybių patirtis. *Teisė*, 2013, 89 t.

Lithuania Concerning Company Rescue³⁸ bei „Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniams santykiams: sutarčių išsaugojimo svarba³⁹. Visuose minėtuose straipsniuose dėl jų apimties ribotumo yra nagrinėjamas tik koks nors vienas iš įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo aspektų, bet ne kompleksiskai žvelgiama į visas esmines šio teisės instituto reglamentavimo problemas bei galimus tokių problemų sprendimo būdus. Be to, minėtuose straipsniuose atliktų tyrimų apimtis yra kur kas siauresnė nei atliekamo šiame darbe. Įvertinus visa tai, galima teigti, jog Lietuvoje pastaraisiais metais įmonių gaivinimo tematika nebuvo atlikta jokių platesnės apimties mokslinių tyrimų. Kaip to pavyzdį vertėtų paminėti naujausią nemokumo teisės tematika Lietuvoje išleistą darbą, tai yra 2009 m. bei 2011 m. autorių kolektyvo išleistos 2 monografijos: „Bankroto teisė: pirmoji knyga⁴⁰ bei „Bankroto teisė: antroji knyga⁴¹. Net ir tokioje išsamioje nacionalinio teisinio reglamentavimo studijoje, kurią sudaro kelios knygos, įmonių gaivinimo klausimui bankroto procese nėra skiriama reikiamo dėmesio (taikos sutarties sudarymo bankroto procedūros metu klausimas analizuojamas tik 1 puslapyje). Atliekamu tyrimu siekiama bent jau iš dalies užpildyti šiuo metu Lietuvoje egzistuojančią minėtą mokslinių tyrimų spragą bei paskatinti kitus tyrėjus skirti daugiau dėmesio sudėtingo, bet kartu ir labai reikšmingo teisės instituto analizei.

Užsienio autorių per paskutinį dešimtmetį įmonių gaivinimo tematika (ar su ja susijusių) parašytų monografijų bei atliktų išsamesnių mokslinių tyrimų būtų galima nurodyti ne vieną. Pavyzdžiui, keletas pastaraisiais metais išleistų monografijų, kuriose yra analizuojamas vienoje arba dviejose jurisdikcijose įtvirtintas įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas: „Corporate Rescue Law – an Anglo-American Perspective⁴², „Rescuing Companies in England and

³⁸ BARAKAUSKAS, Sigitas. The Importance of Economic Analysis of Law to Legislation: an Example of the Legal Regulation Reform in Lithuania Concerning Company Rescue. Iš Vilnius University, *Integrating Social Sciences Into Legal Research*, Vilnius, 2014.

³⁹ BARAKAUSKAS, Sigitas. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniams santykiams: sutarčių išsaugojimo svarba. *Teisė*, 2015, 96 t.

⁴⁰ KAVALNĖ, Salvija, et al. *Bankroto teisė: pirmoji knyga*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2009.

⁴¹ KAVALNĖ, Salvija; ir NORKUS, Rimvydas. *Bankroto teisė: antroji knyga*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2011.

⁴² MCCORMACK, Gerard. *Corporate Rescue Law – an Anglo-American Perspective*. 1-asis leid. Cheltenham: Edward Elgar, 2008.

Germany⁴³, „Principles of Corporate Insolvency Law“⁴⁴, „The Law of Insolvency“⁴⁵, „Restrukturierung, Sanierung, Insolvenz“⁴⁶, „Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles“⁴⁷, „Ginsberg and Martin on Bankruptcy“⁴⁸ ir pan. Be to, vertėtų paminėti šias lyginamąsias studijas, į kurių tyrimo aprėptį patenka kur kas didesnis skaičius jurisdikcijų (į kai kurias iš jų patenka taip pat ir Lietuvoje galiojantis teisinis reglamentavimas, bet šios studijos yra iš esmės deskriptyvaus pobūdžio): „Principles of International Insolvency“⁴⁹, „A Global View of Business Insolvency Systems“⁵⁰, „World Insolvency Systems: a Comparative Study“⁵¹, „Commencement of Insolvency Proceedings“⁵², „Treatment of Contracts in Insolvency“⁵³, „The Restructuring Review“⁵⁴, „Restructuring & Insolvency in 46 Jurisdictions Worldwide“⁵⁵, „The International Insolvency Review“⁵⁶ ir pan.

Visi anksčiau paminėti užsienio autorių darbai skiriasi nuo šio tyrimo. Visų pirma, nė vieno iš jų pagrindinis tikslas nėra siejamas su perspektyvioms įmonėms gaivinti palankesnio teisinio reglamentavimo sukūrimu (tiksliau tariant, nė viename iš jų į įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą nėra bandoma žvelgti grynai iš perspektyvios įmonės išsaugojimo prizmės). Antra,

⁴³ BORK, Reinhard. *Rescuing Companies in England and Germany*. 1-asis leid. Oxford: Oxford University Press, 2012.

⁴⁴ GOODE, Roy. *Principles of Corporate Insolvency Law*. 4-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2011.

⁴⁵ FLETCHER, Ian F. *The Law of Insolvency*. 4-asis leid. London: Sweet & Maxwell, 2009.

⁴⁶ BUTH, Andrea K., et al. *Restrukturierung, Sanierung, Insolvenz*. 4-asis leid. München: C. H. Beck oHG, 2014.

⁴⁷ FINCH, Vanessa. *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*. 2-asis leid. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.

⁴⁸ GINSBERG, Robert E.; MARTIN, Robert D.; ir KELLEY, Susan V. *Ginsberg and Martin on Bankruptcy*. 5-asis leid. New York: Wolters & Business Kluwer Law, 2014.

⁴⁹ WOOD *supra*, note 25.

⁵⁰ WESTBROOK, Jay Lawrence, et al. *A Global View of Business Insolvency Systems*. 1-asis leid. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2010.

⁵¹ FONSECA LOBO, Otto Eduardo, et al. *World Insolvency Systems: a Comparative Study*. 1-asis leid. Toronto: Thomson Reuters, 2009.

⁵² FABER, Dennis, et al. *Commencement of Insolvency Proceedings*. 1-asis leid. Oxford: Oxford University Press, 2012.

⁵³ FABER, Dennis, et al. *Treatment of Contracts in Insolvency*. 1-asis leid. Oxford: Oxford University Press, 2013.

⁵⁴ MALLON, Christopher, et al. *The Restructuring Review*. 7-asis leid. London: Law Business Research Ltd., 2014.

⁵⁵ LEONARD, Bruce, et al. *Restructuring & Insolvency in 46 jurisdictions worldwide*. 8-asis leid. London: Law Business Research Ltd., 2014.

⁵⁶ BERNSTEIN, Donald S., et al. *The International Insolvency Review*. 1-asis leid. London: Law Business Research Ltd., 2013.

nė vienas iš jų nepateikia išsamesnės tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinto įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo lyginamosios analizės, siekiant išgryninti gerąją patirtį. Trečia, visi minėti tyrimai labiau deskriptyvaus, bet ne normatyvinio pobūdžio (t. y. analizuojama esama būklė, kartais reglamentavimo trūkumai, bet nėra stengiamasi suformuoti kokių nors gairių, kuriomis būtų galima vadovautis, norint sukurti kuo geresnes sąlygas su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms gaivinti). Ketvirta, į išsamesnių (t. y. ne tik apžvalginio pobūdžio) pastaruoju metu atliktų tyrimų aprėptį nepatenka Lietuvoje galiojančio įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo analizė (taigi, susipažinus su šiais tyrimais nėra galima įvertinti Lietuvoje galiojančio teisinio reglamentavimo tinkamumo, ar jis nėra tobulintinas net ir po įgyvendintos didžiulės reformos). Penkta, beveik visų⁵⁷ anksčiau minėtų tyrimų metu nėra siekiama apsiriboti tik teisminių gaivinimo procedūrų teisinio reglamentavimo esminių aspektų analize, kurių įtaka perspektyvioms įmonėms gaivinti sąlyginai yra didžiausia (taigi, šiuose darbuose esminiai probleminiai klausimai nėra išsamiai analizuojami, apžvelgiant didesnę skirtingų jurisdikcijų skaičių, o jeigu tyrimas ir apima didesnę jurisdikcijų skaičių, tai tokiu atveju dėl to nukenčia tyrimo gilumas). Visi šie atliekamo tyrimo ypatumai, be to, įmonių gaivinimo tematika atliktų tyrimų stoka Lietuvoje, manytina, pagrindžia atliekamo tyrimo mokslinį naujumą, tai, kad šio darbo keliami klausimai teisės doktrinoje yra menkai išnagrinėti.

Pabrėžtina, kad atliekamas tyrimas turi ne tik teorinę, bet ir praktinę reikšmę. Nuo įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo priklauso, ar perspektyvioms, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms bus sudarytos reikiamos sąlygos išlikti rinkoje bei ar tokios įmonės bus skatinamos laiku imtis atitinkamų priemonių, būtinų įmonės krizinei situacijai įveikti. Ydingas įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas gali užkirsti kelią net ir perspektyvioms įmonėms gaivinti (arba padaryti tokį gaivinimą daug

⁵⁷ Išskyrus Oksfordo tarptautinės ir lyginamosios nemokumo teisės serijos knygas „Commencement of Insolvency Proceedings“ ir „Treatment of Contracts in Insolvency“ (žr. FABER *supra*, note 52–53), tačiau šios knygos apima tik nedidelę dalį šiame darbe tyrinėjamų klausimų.

sudėtingesnį), todėl dalis tokių su laikiniais sunkumais susidūrusių įmonių gali būti priverstos pasitraukti iš rinkos. O tai, gali nulemti nepagrįstų kaštų patyrimą, kurių būtų galima išvengti, reformavus įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą bei sudarius palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti. Šiuo tyrimu yra siekiama sudaryti geresnes sąlygas tokiai teisinio reglamentavimo reformai įgyvendinti, išgryninant tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinto įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinio reglamentavimo gerąją patirtį bei pateikiant konkrečias reglamentavimo tobulinimo rekomendacijas⁵⁸. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad norint užtikrinti tyrimo rezultatų patikimumą (suvokiant tai, kad teisė, kokia ji yra įtvirtinta teisės normose (angl. *Law on Books*), ir tai, kaip ji veikia (angl. *Law in Action*), gali net labai skirtis⁵⁹), atliekant tyrimą remiamasi ne tik konkrečių valstybių nacionaliniais teisės aktais, bet ir teisės doktrinos atstovų darbais bei teismų suformuota praktika, kuri leidžia geriau suvokti bei atskleisti tikrąjį teisės normų turinį.

Tyrimo metodologija. Siekiant įgyvendinti šiame darbe išsikeltą tikslą, taip pat įvykdyti numatytus uždavinius, tyrimui atlikti yra pasitelkti toliau nurodyti tyrimo metodai (tai yra tik pagrindiniai tyrimo metodai, be jų gali būti pasitelkiami ir kiti bendro ir specialaus teisinio mokslinio pažinimo metodai):

1. *Lyginimo metodas.* Galima sakyti, tai yra vienas pagrindinių šio tyrimo metodų. Pasitelkus minėtą metodą siekiama tiek pažinti tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintą įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, nustatyti jo panašumus bei skirtumus (pasireiškia aprašomasis šio metodo pobūdis), tiek išgryninti gerąją praktiką ir pateikti rekomendacijas (pasireiškia analitinis šio metodo pobūdis). Taikant šį metodą nėra apsiribojama tik konkrečių valstybių nacionalinių teisės aktų analize, bet analizuojama ir šių

⁵⁸ Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atitinkamos tarptautinės institucijos jau anksčiau yra suformavusios tam tikras reglamentavimo gaires, bet tai buvo atlikta prieš 10 ar net daugiau metų, dėl to iš esmės pasikeitus požiūriui į nemokumą bei įmonių gaivinimą ir pan., jų praktinė reikšmė (pritaikomumas) gerokai sumažėjo (žr. Tarptautinio valiutos fondo leidinį „Orderly & Effective Insolvency Procedures“ (1999), Pasaulio banko leidinį „Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems“ (2001), UNCITRAL leidinį „Legislative Guide on Insolvency law“ (2005)). Tuo tarpu pastaraisiais metais atnaujintose gairėse įmonių gaivinimo klausimui nėra skiriama pakankamai dėmesio, be to, jos yra bendresnio pobūdžio nei šis tyrimas (žr. Pasaulio banko leidinį „Principles for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems“ (2011)).

⁵⁹ REITZ, John C. How to Do Comparative Law. *The American Journal Of Comparative Law*, 1998, vol. 46, no 4, p. 629.

valstybių teismų suformuota praktika. Lyginimo metodo naudojimas tyrimo metu leidžia atskleisti gaivinimo procedūrų genezę, kaip buvo žvelgiama į su sunkumais susidūrusias įmones skirtingais istorijos tarpsniais (diachroninis lyginimas), taip pat sudaro tinkamas sąlygas, įvertinus problemiškesnius (ar tuos, kurių įtaka perspektyvoms įmonėms gaivinti, galima sąlyginai teigti, yra didžiausia) įmonių gaivinimo teisminių procedūrų aspektus skirtingose valstybėse (sinchroninis lyginimas), pateikti tam tikras rekomendacijas bei parodyti atitinkamose valstybėse galiojančio reglamentavimo netobulumus, lyginant su kitose valstybėse įtvirtintu reglamentavimu, be to, leidžia geriau iširti tyrinėjamo teisės instituto turinį apskritai.

2. *Abstrakcijos metodas (apibendrinamoji bei izoliuojančioji abstrakcija)*. Šis metodas naudojamas siekiant atsiriboti nuo neesminių įmonių gaivinimo teisminių procedūrų, kaip nagrinėjamo reiškinių, teisinio reglamentavimo aspektų, norint susikoncentruoti ties tais aspektais, kurių įtaka perspektyvių įmonių gaivinimui yra didžiausia. Būtent abstrakcijos metodo taikymas nulemia pagrindinės darbo dalies struktūrą – taikant šį metodą išskiriami esminiai įmonių gaivinimo teisminių procedūrų aspektai, kurie tyrinėjami minėtoje darbo dalyje. Taip pat šis metodas naudojamas pateikiant įmonės gaivinimo termino apibrėžtį, atskleidžiant teisminių gaivinimo procedūrų bruožus, jų santykį su kitais su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdais bei galiausiai atrenkant į atliekamo tyrimo aprėptį patenkančias procedūras, kurių teisinis reglamentavimas vėliau yra išsamiai analizuojamas.
3. *Sisteminės analizės metodas*. Visas tyrimas pagrįstas šiuo metodu. Atskiri įmonių gaivinimo teisminių procedūrų aspektai yra analizuojami tiek kaip tam tikros visumos komponentai, susiję tarp savęs ir su šia visuma, tiek ir kaip ši visuma (t. y. įmonių gaivinimo teisminė procedūra). Pavyzdžiui, tiriant, kaip įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas įgyvendina kokius nors konkrečius uždavinius (pavyzdžiui, sudaro sąlygas perspektyvoms ir neperspektyvoms įmonėms atriboti ir pan.), analizuojamas tiek atskirų

komponentų, tiek ir jų visų kartu atliekamas vaidmuo. Toks analizės būdas padeda atliekamo tyrimo metu geriau įvertinti tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį reglamentavimą (jo tinkamumą), kadangi yra vertinamas ne tik atskirų pavienių gaivinimo procedūros etapų indėlis į konkrečios problemos sprendimą, bet ir visos procedūros indėlis, t. y. visų etapų kartu paėmus. Be to, suskaidžius gaivinimo procedūrą į atitinkamus segmentus, sudaromos geresnės sąlygos tyrimui atlikti (sudaromos prielaidos išsamesnei analizei atlikti) bei tiriamojo objekto svarbiausiems ypatumams nustatyti. Taip pat šiuo metodu yra remiamasi aiškinant tyrinėjamose valstybėse galiojantį reglamentavimą, nes sisteminė teisės prigimtis lemia šio metodo naudojimo poreikį.

4. *Loginės analizės metodas.* Šis metodas leidžia išgryninti gerąją įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinio reglamentavimo praktiką, įtvirtintą tyrinėjamose jurisdikcijose, be to, suformuoti konkrečias rekomendacijas dėl galiojančio teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimo tobulinimo bei pateikti tyrimo išvadas.
5. *Dokumentų analizės metodas.* Šis metodas yra naudojamas surinkti tyrimui atlikti reikiamus duomenis, atsižvelgus į tai, kad pagrindiniai šio tyrimo šaltiniai yra tyrinėjamų jurisdikcijų teisės aktai, kurie reglamentuoja įmonių gaivinimo teismines procedūras, taip pat nacionalinių teismų sprendimai bei įvairūs kiti dokumentai.
6. *Istorinis metodas.* Šis metodas yra pasitelkiamas, siekiant atskleisti įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo raidą, be to, ir išsamesnės analizės metu, norint parodyti anksčiau galiojusio teisinio reglamentavimo trūkumus bei norint paaiškinti, kas nulėmė tam tikrus teisinio reglamentavimo ypatumus tyrinėjamose jurisdikcijose.
7. *Lingvistinis metodas.* Šis metodas darbe naudojamas, atskleidžiant įvairių terminų reikšmę (pavyzdžiui, įmonės, gaivinimo, nemokumo ir pan.), kurių vienodas suvokimas yra būtinas, kad lyginamoji analizė taptų įmanoma. Be to, minėtas metodas itin svarbus, analizuojant tyrimo šaltinius (teisės aktus, teismų sprendimus ir pan.) bei juose vartojamus terminus.

Tyrimo šaltiniai. Visus atliekant šį tyrimą naudojamus šaltinius būtų galima suskirstyti į tokias 4 pagrindines grupes: (i) teisės norminius aktus; (ii) teisės doktriną; (iii) teismų praktiką; bei (iv) kitus šaltinius.

Teisės norminiai aktai. Tai visose šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose atitinkamas įmonių gaivinimo teismines procedūras (kurios patenka į tyrimo aprėptį) reglamentuojantys teisės aktai. Didžiojoje Britanijoje tai būtų Įmonių įstatymas⁶⁰ bei Nemokumo įstatymas⁶¹, Jungtinėse Amerikos Valstijose – Bankroto kodeksas⁶², Vokietijoje – Nemokumo įstatymas⁶³, Prancūzijoje – Komercijos kodeksas⁶⁴, Estijoje – Reorganizavimo įstatymas⁶⁵ bei Bankroto įstatymas⁶⁶, Latvijoje – Nemokumo įstatymas⁶⁷, Lietuvoje – Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas⁶⁸ bei Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas⁶⁹. Taip pat ir visi kiti su nagrinėjama tema susiję norminiai teisės aktai.

Teisės doktrina. Tam, kad būtų galima atskleisti tikrąjį tyrinėjamų teisės normų turinį, tai, kaip nacionalinės teisės normos suprantamos, aiškinamos bei taikomos konkrečiose valstybėse, yra būtina remtis užsienio teisės doktrina. Analizuojant visose šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintą reglamentavimą, pasitelkiamos deskriptyvaus pobūdžio lyginamosios studijos, į kurių tyrimo aprėptį patenka tyrinėjamos jurisdikcijos. Pavyzdžiui, „World

⁶⁰ Companies Act 2006 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.

⁶¹ Insolvency Act 1986 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>>

⁶² Bankruptcy Code [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title11/pdf/US_CODE-2011-title11.pdf>.

⁶³ Insolvenzordnung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/inso/index.html>>.

⁶⁴ Code de commerce [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000005634379>>.

⁶⁵ Reorganisation Act [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=XXXX005K3&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=saneerimiseadus>>.

⁶⁶ Bankruptcy Act [interaktyvus]. 2003 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/tolge/pdf/511072014018>>.

⁶⁷ Insolvency Law [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <www.mna.gov.lv/download/540>.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 31-1010.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2010, nr. 86-4529.

Insolvency Systems: a Comparative Study⁷⁰, „The International Insolvency Review⁷¹, „The Restructuring Review⁷², „Commencement of Insolvency Proceedings⁷³, „Treatment of Contracts in Insolvency⁷⁴ ir kt. Taip pat yra remiamasi kitais moksliniais tyrimais, kuriuose analizuojamas vienoje ar keliose tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojantis reglamentavimas (šiuose tyrimuose yra kur kas išsamiau atskleidžiami atitinkamosiose jurisdikcijose galiojančio teisinio reglamentavimo ypatumai nei anksčiau minėtose studijose). Pavyzdžiui, „Corporate Rescue Law – an Anglo-American Perspective⁷⁵, „Rescuing Companies in England and Germany⁷⁶, „Principles of Corporate Insolvency Law⁷⁷, „Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles⁷⁸ ir kt. Be minėtųjų remiamasi ir kitais teisės doktrinos atstovų darbais (pavyzdžiui, įvairiais moksliniais straipsniais ir pan.), kurie aktualūs visai nagrinėjamai temai ar analizuojant konkretų teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimo aspektą. Būtų galima išskirti šiuos autorius, kurių parašytais straipsniais tyrimo metu sąlyginai yra remiamasi dažniausiai (t. y. remiamasi ne mažiau kaip 3 nurodytų autorių straipsniais): D. G. Baird, R. K. Rasmussen, V. Finch, G. McCormack, D. Milman, P. J. Omar, C. G. Paulus, D. A. Skeel, E. Warren, J. L. Westbrook, M. J. White, R. Blazy.

Teismų praktika. Apžvelgiant tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojančią teisinį reglamentavimą, teismų praktika yra remiamasi, kaip galima dažniau (iš esmės, kai tik kyla tam poreikis), siekiant kuo tiksliau atskleisti, kaip atitinkama teisės norma yra aiškinama ir taikoma konkrečioje valstybėje, kaip reikėtų suprasti teisės aktuose vartojamus terminus, aiškinti nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintas įmonėms gaivinti svarbias sąlygas ir pan. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad atliekant tyrimą yra remiamasi visų grandžių formuojama teismų praktika. Taip yra norima užtikrinti, kad atliekant tyrimą galimas atotrūkis tarp to, kas

⁷⁰ FONSECA LOBO *supra*, note 51.

⁷¹ BERNSTEIN *supra*, note 56.

⁷² MALLON *supra*, note 54.

⁷³ FABER *supra*, note 52.

⁷⁴ FABER *supra*, note 53.

⁷⁵ MCCORMACK *supra*, note 42.

⁷⁶ BORK *supra*, note 43.

⁷⁷ GOODE *supra*, note 44.

⁷⁸ FINCH *supra*, note 47.

yra vadinama įstatymų teise, ir to, kas – realiąja teise, būtų kuo mažesnis (kitais tariant, kad būtų sudarytos tinkamos sąlygos, kiek įmanoma geriau ir tiksliau, atskleisti visus nagrinėjamus klausimus).

Kiti šaltiniai. Tai būtų visi kiti tyrimo šaltiniai, kurie nepatenka į nė vieną iš anksčiau minėtų grupių (pavyzdžiui, rekomendacijos, apžvalgos, aiškinamieji raštai, įvairių empirinių tyrimų medžiaga ir pan.).

Darbo struktūra. Darbo struktūrą lemia tyrimo tematika bei išsikelti tyrimo uždaviniai. Be įžangos ir išvadų darbą sudaro dvi atskiros dalys.

Pirmoji darbo dalis yra koncepcinė, skirta įmonių gaivinimo sampratai. Šioje darbo dalyje siekiama sudaryti tinkamą teorinį pagrindą tolimesniam tyrimui atlikti. Joje yra pateikiama įmonių gaivinimo apibrėžtis, apžvelgiama įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo raida (tiek bendrai, tiek šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose), be to, atskleidžiama įmonių gaivinimo procedūrų paskirtis bei teisminių gaivinimo procedūrų vieta visoje gaivinimo procedūrų sistemoje. Tik aptarus visus šiuos koncepcinius klausimus, galima pereiti prie išsamesnės tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojančio įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinio reglamentavimo analizės.

Antroji darbo dalis yra pagrindinė. Ji skirta tyrinėjamų įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lyginamajai analizei. Atsižvelgus į teisminių gaivinimo procedūrų specifiką, ši dalis yra padalinta į tris skyrius. Pirmasis skyrius skirtas išanalizuoti esminius pradinės gaivinimo procedūros stadijos (procedūros inicijavimo) reglamentavimo aspektus, kurių daroma įtaka perspektyvių įmonių gaivinimui sąlyginai yra didžiausia. Šiame skyriuje vertinamas būtinųjų sąlygų teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti reglamentavimas, jo pranašumai bei trūkumai. Skyrius yra užbaigiamas rekomendacijomis dėl šių sąlygų reglamentavimo tobulinimo. Antrasis skyrius skirtas ištirti įmonių gaivinimo teisminių procedūrų sukeliamas pagrindines materialaus pobūdžio teises pasekmes (procedūros inicijavimo sukeliamas teises pasekmes). Šiame skyriuje vertinama įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui bei šių procedūrų lemiami suvaržymai. Skyrius taip pat užbaigiamas rekomendacijomis dėl analizuotų aspektų reglamentavimo tobulinimo.

Trečiasis skyrius skirtas svarbiausios įmonių gaivinimo teisminių procedūrų stadijos (sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo) reglamentavimo analizei. Šiame skyriuje yra tiriami tiek įmonės gaivinimo plano rengimo, tiek patvirtinimo etapai. Skyrius, kaip ir ankstesnieji, yra užbaigiamas rekomendacijomis, kuriomis galima remtis tobulinant sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo stadijos teisinį reglamentavimą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad siekiant tyrimui suteikti kuo didesnę praktinę pritaikomumą, be to, ir norint sudaryti sąlygas atlikto tyrimo medžiaga remtis kitiems tyrėjams, vykdančioms įvairius tyrimus, susijusius su įmonių gaivimu, darbe nėra apsiribojama tik nagrinėjamų klausimų analize, bet ir glaustai pateikiama šių klausimų reglamentavimo apžvalga tyrinėjamosiose jurisdikcijose. Tokiu būdu yra atskleidžiami ne tik analizės metu nagrinėjami skirtingose valstybėse įtvirtinto reglamentavimo aspektai, bet ir suteikiama daugiau aiškumo, kaip vienas ar kitas klausimas yra sprendžiamas konkrečioje valstybėje.

Ginamieji disertacijos teiginiai:

1. Įmonės sunkumai (konkrečiai jų pobūdis) ir šių sunkumų nulemtas įmonės kapitalo struktūros pokytis (net ir įmonės nemokumas) *per se* neturėtų užkirsti kelio įmonei gaivinti, jeigu yra norima sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms, tačiau tik su tam tikrais laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms išsaugoti.
2. Daugelyje šiame darbe tyrinėjamų jurisdikcijų įtvirtintas įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinis reglamentavimas nesudaro tinkamų sąlygų perspektyvioms, tačiau tik su tam tikrais laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms šiuos sunkumus įveikti, pasitelkus teismines gaivinimo procedūras, bei išlikti rinkoje.
3. Nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija, nors ir siekė sudaryti tinkamas sąlygas tam tikrų sunkumų turinčioms įmonėms pasinaudoti restruktūrizavimo teikiamomis galimybėmis, tokių sąlygų iš esmės nesudarė, nes dėl netinkamo teisinio reglamentavimo net ir perspektyvios įmonės gali būti priverstos pasitraukti iš rinkos, negalėdamos

pasinaudoti šia įmonių gaivinimo procedūra ar tokiam bandymui nepavykus vien dėl galiojančio reglamentavimo netobulumo.

1. ĮMONIŲ GAIVINIMO SAMPRATA

Įmonių gaivinimo sampratos klausimas nagrinėjamos temos kontekste yra be galo svarbus. Tam, kad būtų galima pereiti prie įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lyginamosios analizės, visų pirma, reikia rasti atsakymus į su šia tema glaudžiai susijusius koncepcinius klausimus. Tik tinkamai suvokus įmonės bei gaivinimo terminų reikšmę, perpratus, kokią vietą gaivinant įmones užima teisminės gaivinimo procedūros, susipažinus su įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo raida bei vystymosi tendencijomis ir galiausiai įsigilinus į pačią įmonių gaivinimo paskirtį, įmanoma detalesnė nagrinėjamos temos analizė. Siekiant sudaryti reikiamą teorinį pagrindą tolimesniam tyrimui, šioje darbo dalyje pateikiama įmonių gaivinimo apibrėžtis, apžvelgiama įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo raida, atskleidžiama teisminių gaivinimo procedūrų vieta visoje gaivinimo procedūrų sistemoje bei įmonių gaivinimo procedūrų paskirtis.

1.1. ĮMONĖS GAIVINIMO TERMINO APIBRĖŽTIS

Norint pateikti įmonės gaivinimo termino apibrėžtį, reikia atskleisti abiejų ši terminą sudarančių žodžių turinį. Tiek įmonės, tiek gaivinimo sąvokas, žinoma, galime rasti ne tik bendrinės kalbos, bet ir specializuotuose žodynuose, tačiau tai nesuteikia šiam terminui tolimesniam tyrimui reikiamo teisinio aiškumo bei apibrėžtumo. Todėl, prieš pereinant prie išsamesnės nagrinėjamos temos analizės, būtina apibūdinti, kaip šio darbo kontekste suvokiamas įmonės terminas, o taip pat – įmonės gaivinimo terminas. Norint atliekamą tyrimą padaryti kiek galima objektyvesnį, būtina apibrėžti tam tikrus bendrus kriterijus, kuriais remiantis būtų galima atrinkti skirtingose valstybėse įtvirtintas juridinių asmenų gaivinimo procedūras, kurios šiame darbe nagrinėjamos lyginamuoju aspektu. Ne visų juridinių asmenų gaivinimo procedūros, be to, ir ne visos gaivinimo procedūros, įtvirtintos atitinkamų valstybių nacionaliniuose teisės aktuose, patenka į šio tyrimo aprėptį. Tiek

įmonės, tiek gaivinimo terminų suvokimas skirtingose valstybėse neabejotinai gali skirtis, todėl būtina apsibrėžti, kaip šiame darbe yra suprantamas įmonės gaivinimo terminas. Tik taip galima išvengti visiškai skirtingų procedūrų tarpusavio lyginimo ar tik išskirtine veikla besiverčiantiems juridiniams asmenims skirtų gaivinimo procedūrų lyginimo su įprastomis gaivinimo procedūromis, skirtomis visiems juridiniams asmenims. Be jokios abejonės, savo esme netapačių gaivinimo procedūrų lyginimas arba tik specifinį statusą turintiems juridiniams asmenims skirtų gaivinimo procedūrų lyginimas, gali sąlygoti nepatikimus rezultatus, nulemti nepagrįstų išvadų padarymą, kadangi tam tikriems reglamentavimo ypatumams įtaką gali daryti pačių juridinių asmenų bei gaivinimo procedūrų specifika.

1.1.1. Įmonės sąvoka šio darbo kontekste

Galima išskirti dvi klasikinės komercinio bendradarbiavimo formas pagal veiklos formą – partnerystę bei bendradarbiavimą, įsteigus bendrovę⁷⁹. Bendrove teisės doktrinoje yra laikomas juridinis asmuo, kuriam paprastai būdingi šie 5 požymiai: (i) teisinis subjektiškumas; (ii) ribota atsakomybė; (iii) dalies bendrovėje (akcijų) perleidžiamumas; (iv) centralizuotas bendrovės valdymas; (v) priklausomumas nuosavybes teise subjektams, kurių įnašai sudaro bendrovės kapitalą⁸⁰. Specifiniais bendrovę identifikuojančiais požymiais, kurie skiria šią verslo organizavimo formą nuo partnerystės, dažniausiai laikomi ribota atsakomybė bei kapitalo koncepcija⁸¹. Taigi, tam, kad konkretus juridinis asmuo šio darbo kontekste būtų laikomas įmone, jam turi būti būdingi visi anksčiau minėti bendrovės požymiai. Tačiau vien šių požymių nepakanka, kad juridinio asmens statusą turinčio vieneto, įsteigto teisės aktų nustatyta tvarka komercinei veiklai vykdyti, gaivinimui skirta

⁷⁹ MIKALONIENĖ, Lina. *Asmeninio komercinio bendradarbiavimo pagrindinės teisinės formos*: daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011, p. 25, 35.

⁸⁰ ARMOUR, John; HANSMANN, Henry; ir KRAAKMAN, Reinier. What is Corporate Law? Iš KRAAKMAN, Reinier, *et. al. The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, Oxford, 2009, p. 5; CAHN, Andreas; ir DONALD, David C. *Comparative Company Law*. 1-asis leid. Cambridge: Cambridge University Press, 2010, p. 9–14.

⁸¹ MIKALONIENĖ *supra*, note 79, p. 100.

procedūra patektų į šio tyrimo aprėptį. Kai kurioms bendrovėms, atsižvelgiant į jų vykdomos veiklos ypatumus (pavyzdžiui, draudimo bendrovėms, kredito įstaigoms, investicinėms bendrovėms ir pan.) yra taikomas specifinis reglamentavimas. Šių bendrovių vykdomos veiklos specifika kartais lemia tam tikrus tik šioms bendrovėms taikomus gaivinimo procedūrų reglamentavimo ypatumus ar net specialių tik šioms bendrovėms skirtų gaivinimo procedūrų sukūrimą. Dėl šių priežasčių įmonės terminas darbe yra vartojamas turint omenyje tik tas bendroves, kurioms yra ne tik būdingi visi anksčiau minėti 5 požymiai (pavyzdžiui, šių požymių Lietuvoje neatitinka individualios įmonės, ūkinės bendrijos), bet ir kurių vykdoma veikla nėra išskirtinė bei nelemia tik šioms bendrovėms skirtų specialių gaivinimo procedūrų taikymo ar specifinio šių bendrovių gaivinimo procedūrų reglamentavimo (pavyzdžiui, šio kriterijaus Lietuvoje neatitinka draudimo bendrovės, kredito įstaigos, investicinės bendrovės ir pan.). Taigi, darbe lyginamuoju aspektu yra nagrinėjamos tik tos gaivinimo procedūros, kuriomis, esant teisės aktuose numatytoms sąlygoms, gali pasinaudoti kiekvienas juridinio asmens statusą turintis vienetas, pasižymintis visais anksčiau minėtais 5 požymiais.

1.1.2. Įmonės gaivinimo sąvoka šio darbo kontekste

Teisės doktrinoje paprastai išskiriami 3 pagrindiniai su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdai: (i) likvidavimas; (ii) sutartinis gaivinimas (angl. *Work-out*); (iii) gaivinimas naudojant teismines procedūras (angl. *Judicial reorganisation*⁸²)⁸³. Akivaizdu, kad pirmojo problemų sprendimo

⁸² Užsienio teisės doktrinoje (užsienio valstybių teisės aktuose) *reorganizavimo* terminas dažnai yra vartojamas norint apibūdinti įmonių gaivinimo procedūras, kurios savo esme yra panašios į Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatyme įtvirtintą įmonių gaivinimo procedūrą, o *restruktūrizavimo* terminas – norint apibūdinti neformalias įmonių gaivinimo procedūras (angl. *Informal Rescue Procedures*). Dėl vartojamos terminijos netapatumo, siekiant išvengti nepagrįstų sąsajų su Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintomis įmonių reorganizavimo ar restruktūrizavimo procedūromis, be to, ir lyginimo tikslais, norint suvienodinti skirtingose valstybėse vartojamą terminiją, užsienio autorių darbuose bei užsienio valstybių teisės aktuose vartojamas *reorganizavimo* terminas, atsižvelgiant į termino vartojimo kontekstą, verčiamas kaip *gaivinimo procedūra*, o *restruktūrizavimo* terminas – *sutartinė (neformali) gaivinimo procedūra*, išskyrus tuos atvejus, kai norima pabrėžti (atskleisti) konkrečios gaivinimo procedūros reglamentavimo ypatumus.

⁸³ WOOD *supra*, note 25, p. 49.

būdo pagrindinis tikslas nėra siejamas su sunkumais susidūrusios įmonės išsaugojimu. Nepaisant to, įmonės verslas gali būti išsaugotas net ir įmonės likvidavimo atveju⁸⁴, kai kuriose valstybėse netgi priverstinio likvidavimo atveju⁸⁵. Toks reglamentavimas yra pagrįstas, kadangi verslo perleidimas (angl. *Going Concern Sale*) likvidavimo procedūros metu gali užtikrinti didesnę gražą likviduojamos įmonės kreditoriams, kitiems suinteresuotiems asmenims nei tokios įmonės turto pardavimas dalimis (angl. *Piecemeal Liquidation*) (veikiančios įmonės vertė paprastai yra kur kas didesnė nei turto, kuris priklauso šiai įmonei vertė)⁸⁶. Dėl to likvidavimo procedūra sąlyginai taip pat galėtų būti priskiriama prie gaivinimo procedūrų, tačiau ne pačių įmonių gaivinimo, bet jų verslo (angl. *Corporate Recycling*), o tai jau nėra šio tyrimo objektas. Tuo tarpu pasitelkiant antrąjį bei trečiąjį įmonių problemų sprendimo būdą, gali būti siekiama išgelbėti pačią su sunkumais susidūrusią įmonę.

Taigi, tiek sutartinio, tiek teismo gaivinimo procedūros gali būti laikomos įmonių gaivinimo procedūromis. Tačiau daugelyje valstybių šios procedūros naudojamos ne tik su sunkumais susidūrusioms įmonėms gaivinti, bet ir tokių įmonių verslui gelbėti. Kai kuriose valstybėse net teismo gaivinimo procedūros dažniausiai yra naudojamos pastarajam tikslui⁸⁷, o kai kuriose iš jų įmonės likvidavimas (su sunkumais susidūrusios įmonės turto pardavimas dalimis) yra viena iš galimų tokių gaivinimo procedūrų baigčių⁸⁸. Pažymėtina, jog šiame darbe visos gaivinimo procedūros analizuojamos, kiek tai įmanoma, tik tuo aspektu, kai šiomis procedūromis siekiama apsaugoti pačią su sunkumais susidūrusią įmonę nuo pasitraukimo iš rinkos, bet ne kai

⁸⁴ COUWENBERG, Oscar. Survival Rates in Bankruptcy Systems: Overlooking the Evidence. *European Journal of Law and Economics*, 2001, vol. 12, no. 3, p. 257.

⁸⁵ *Ibidem*, p. 269; Pažymėtina, kad Lietuvoje galiojantis teisinis reglamentavimas įmonės priverstinio likvidavimo atveju nesudaro tinkamų sąlygų verslui gelbėti. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme nėra numatytos galimybės perleisti bankrutuojančios įmonės verslą, kaip tam tikrą turto kompleksą, įtvirtintas tik bankrutuojančios įmonės turto pardavimas dalimis.

⁸⁶ RAJAK, Harry. Rescue Versus Liquidation in Central and Eastern Europe. *Texas International Law Journal*, 1998, vol. 33, p. 162.

⁸⁷ MCCORMACK, Gerard. Rescuing Small Businesses: Designing an “Efficient” Legal Regime. *Journal of Business Law*, 2009, vol. 4, p. 300, 328.

⁸⁸ WARREN, Elizabeth; ir WESTBROOK, Jay Lawrence. The Success of Chapter 11: A Challenge to the Critics. *Michigan Law Review*, 2009, vol. 107, p. 611.

pasitelkus gaivinimo procedūras siekiama likviduoti su sunkumais susidūrusią įmonę arba tik gelbėti tokios įmonės verslą.

Atribojus gaivinimo procedūras nuo trečiojo įmonės problemų sprendimo būdo bei apsibrėžus, kokia apimtimi šiame darbe minėtos procedūros yra analizuojamos, norint geriau atskleisti nagrinėjamą temą, kad būtų išvengta neteisingo paties gaivinimo proceso suvokimo bei kad būtų suteikta daug tikslesnė reikšmė jau ir taip sudėtingai koncepcijai, būtina aptarti, kaip įmonės gaivinimo terminas suprantamas šiame darbe.

Įmonės gaivinimas apima didelę situacijų įvairovę⁸⁹. Pavyzdžiui, Europos pasikeitimų stebėjimo centras (angl. *European Monitoring Centre on Change*) vykdydamas šių procedūrų stebėseną išskiria net dešimt jų tipų⁹⁰, o pačią procedūrą apibūdina labai abstrakčiai, kaip įmonės veiklos pertvarkymą daugybe skirtingų būdų⁹¹. Kitų autorių darbuose pateikiamos šią procedūrą apibūdinančios sąvokos taip pat labai abstrakčios. Įmonės gaivinimas suprantamas kaip sudėtingas, daugiaaspektis ir daugiamatis procesas, kuris apima įmonės organizacinius pokyčius – įmonės formos, apimties ar vykdomos veiklos keitimą⁹²; arba kaip daugiamatis procesas, kuris apima tris susijusius procesus – finansinių nuostolių pertvarkymą ir paskirstymą, kreditorių reikalavimų bei pačios įmonės vykdomos veiklos pertvarkymą⁹³; arba kaip bet koks esminis įmonės turto ar struktūros pasikeitimas, kuriuo dažniausiai yra siekiama padidinti tokios įmonės vertę⁹⁴; arba kaip procesas, kurio metu

⁸⁹ CORRAL, Antonio; ISUSI, Iñigo; ir STACK, Jennifer. *Support Measures for Business Creation Following Restructuring*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, p. 6.

⁹⁰ European Monitoring Centre on Change. *Restructuring Events Database* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/index.php?template=searchfactsheets>>.

⁹¹ European Monitoring Centre on Change. „*Restructuring*“ terminas [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/RESTRUCTURING.htm>>.

⁹² MOREAU, Marie-Ange; NEGRELLI, Serafino; ir POCHE, Philippe. Towards a New Approach to Restructurings in Europe. Iš MOREAU, Marie-Ange. *Building Anticipation of Restructuring in Europe*. Bruxelles, 2009, p. 15.

⁹³ CLAESSENS, Stijn. Policy Approaches to Corporate Restructuring Around the World: What Worked, What Failed? Iš POMERLEANO, Michael; SHAW, William. *Corporate Restructuring: Lessons from Experience*. Washington, 2005, p. 11–56.

⁹⁴ ALTMAN, Edward I.; ir HOTCHKISS, Edith. *Corporate Financial Distress and Bankruptcy*. 3-asis leid. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2006, p. 122.

atkuriama įmonės finansinė gerovė, gyvybingumas⁹⁵ ir pan. Įvertinus minėtus apibrėžimus, galima padaryti išvadą, kad vieningos, visa apimančios įmonės gaivinimo sąvokos, kuri nebūtų diskutuotina, nėra galima suformuluoti. Pabrėžtina, kad teisės doktrinoje taipogi teigiama, jog nėra galima sutarti dėl šios sąvokos tikrojo turinio⁹⁶, be to, pripažįstama, kad šis terminas kiekvienoje jurisdikcijoje gali reikšti visiškai skirtingus dalykus⁹⁷.

Nepaisant skirtingo įmonės gaivinimo termino suvokimo, kaip bendrą šį terminą apibūdinantį bruožą, būtų galima išskirti tai, kad įmonės gaivinimas visuomet siejamas su tam tikrais pertvarkymais – įmonės, jos vykdomos veiklos ar išsipareigojimų (atsižvelgiant į pertvarkymo metu įgyvendinamas priemonės, gali būti išskiriami du įmonės gaivinimo tipai – finansinis bei veiklos⁹⁸). Šių pertvarkymų tikslas neturėtų būti vien tik noras padidinti įmonės vertę, sustiprinti įmonės konkurencinę padėtį rinkoje ar išvengti finansinių, ekonominių sunkumų ateityje, bet turėtų būti siekis atgaivinti prie ekonominio žlugimo slenksčio atsidūrusią perspektyvią įmonę⁹⁹, įgyvendinant svarbius pokyčius, susijusius su tokia įmone, jos vykdoma veikla, ar išsipareigojimais, kurie yra būtini norint išvengti šios įmonės galimo žlugimo ateityje¹⁰⁰. Kas turėtų būti laikoma svarbiais pokyčiais, o kas įprasta įmonės veikla bei įprasta įmonės vadovybės reakcija į laikinus įmonės sunkumus, turėtų būti sprendžiama *ad hoc* (kiekvienam konkrečiu atveju), bet ne remiantis konkrečiais iš anksto nustatytais kriterijais ar standartais.

⁹⁵ UNCITRAL. *Legislative Guide on Insolvency law* [interaktyvus]. New York: United Nations, 2005 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 7. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf>.

⁹⁶ BONI, Guido. *Corporate Restructuring and Employment Protection: Towards a New Territorial Social Dialogue?* EUI Working Paper MWP Nr. 2007/09. San Domenico di Fiesole: European University Institute, 2007, p. 5.

⁹⁷ OMAR, Paul J. Four Models for Rescue: Convergence or Divergence in European Insolvency Laws? Part 2. *International Company and Commercial Law Review*, 2007, vol. 18, no. 5, p. 176.

⁹⁸ FARANTOURIS, Nikolaos E. Firms in Difficulty and State Aids: a Compatibility Analysis. *European Competition Law Review*, 2009, vol. 30, no. 10, p. 499; SINGH, Harjit. *Corporate Restructuring Through Disinvestment*. 1-asis leid. New Delhi: New Age International (P) Ltd., Publishers, 2007, p. 6–7.

⁹⁹ OMAR, Paul J. Thoughts on the Purpose of Corporate Rescue. *Journal of International Banking Law*, 1997, vol. 12, no. 4, p. 127.

¹⁰⁰ BELCHER, Alice. *Corporate Rescue: a Conceptual Approach to Insolvency Law*. 1-asis leid. London: Sweet & Maxwell, 1997, p. 12.

Vertėtų pažymėti, jog, nors pats gaivinimo terminas lingvistiškai ir suponuoja, kad atitinkamų priemonių turėtų būti imamasi norint įveikti jau esamus sunkumus, t. y. įmonei jau susidūrus su problemomis (atsidūrus ties išlikimo riba), iš tiesų gaivinimo procedūromis (kaip šis institutas suprantamas šiandien) gali būti siekiama tiek išvengti įmonės sunkumų bei priverstinio įmonės likvidavimo ateityje, tiek įveikti jau esamus sunkumus ar net, esant tam tikroms aplinkybėms, nutraukti jau vykstančią nemokumo procedūrą, išsaugojant su sunkumais susidūrusią įmonę bei išvengiant jos priverstinio likvidavimo.

Įmonės gaivinimo suvokimas bėgant metams keitėsi. Požiūris į šį procesą tapo labiau struktūrinis, bet ne atsitiktinis. Įmonės gaivinimas, kai kurių autorių, pradėtas suprasti kaip nuolat tebevykstantis procesas, o ne kaip procesas, vykdomas tik įmonių krizės laikotarpiu. Dėl to šis procesas, šių autorių nuomone, gali paliesti visas įmones bei jų darbuotojus, net ir tų įmonių veiklą, kurios šiuo metu nesusiduria ar artimoje ateityje nesusidurs su sunkumais¹⁰¹. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šiame darbe įmonės gaivinimas nėra suprantamas kaip nuolat tebevykstantis procesas. Tam, kad vieną ar kitą procesą, šio darbo kontekste, būtų galima laikyti įmonės gaivinimu privalo egzistuoti reali tikimybė, jog laiku nesiėmus reikiamų priemonių įmonė ateityje neišvengiamai atsidurs ties ekonominio žlugimo slenksčio riba.

Vadinasi, įmonės gaivinimas šiame darbe turėtų būti suprantamas kaip įmonės, jos vykdomos veiklos ar įsipareigojimų pertvarkymas, įgyvendinant svarbius su įmone, jos vykdoma veikla ar įsipareigojimais susijusius pokyčius, kurie yra būtini norint išvengti perspektyvios įmonės, kuri šiuo metu yra susidūrusi su tam tikrais sunkumais ar, tikėtina, su tokiais sunkumais neišvengiamai susidurs ateityje, galimo žlugimo.

¹⁰¹ TRIOMPHE, Claude Emmanuel. *European Restructuring and Policies* [interaktyvus]. France: European University of Work [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 12. Prieiga per internetą: <www.mire-restructuring.eu/docs/Europe%20et%20restruct%20EN.pdf>.

1.2. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO RAIDA

Įmonė, susidūrusi su laikiniais sunkumais, kurių pati nėra pajėgi įveikti, šiuo metu paprastai turi du alternatyvius pasirinkimus: (i) bandyti išlikti rinkoje, pasinaudodama įmonių gaivinimo procedūromis; (ii) pasitraukti iš rinkos, pasitelkus likvidavimo procedūrą. Galiojantis teisinis reglamentavimas, žinoma, gali paveikti šį įmonės pasirinkimą. Vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad ne visuomet su sunkumais susidūrusiai įmonei buvo suteikiama tokia pasirinkimo galimybė. Atitinkamu laikotarpiu galiojęs teisinis reglamentavimas numatė vienintelį su minėtais sunkumais susidūrusios įmonės problemų sprendimo būdą – su sunkumais susidūrusios įmonės likvidavimą. Tačiau bėgant metams įstatymų leidėjo požiūris į su laikiniais sunkumais susidūrusias įmones pamažu keitėsi. Dėl to keitėsi ir galiojantis šio klausimo teisinis reglamentavimas.

Šiame darbo skyriuje apžvelgiama gaivinimo procedūrų genezė, taip pat tyrinėjamosse jurisdikcijose galiojęs ir šiuo metu galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas, norint parodyti, kaip kito su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimas bėgant laikui, be to, siekiant atskleisti, kokių įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pokyčių galima tikėtis ateityje. Įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo raidos apžvalga padeda geriau suvokti, kodėl vienoje ar kitoje valstybėje konkrečiu metu susiformavo būtent toks įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas ir leidžia numatyti tolimesnes įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo vystymosi tendencijas.

1.2.1. Gaivinimo procedūrų genezė

Nemokumo teisinio reglamentavimo ištakas galima aptikti dar Senovės Romos laikais¹⁰². Kai kurių autorių nuomone, galima teigti, jog šiuo metu galiojančio modernaus nemokumo teisinio reglamentavimo šaknys iš dalies glūdi romėnų

¹⁰² VERN, Countryman. A History of American Bankruptcy Law. *Commercial Law Journal*, 1976, vol. 81, p. 226.

teisėje¹⁰³. Jau dvylikos lentelių įstatymai suteikė kreditoriams teisę imtis atitinkamų priemonių nesugebančių atsiskaityti skolininkų atžvilgiu. Pirmiausia romėnų teisės numatyta skolininko atsakomybė buvo asmeninė, tačiau vėliau ji palaipsniui užleido vietą turtinei atsakomybei¹⁰⁴ (ši tendencija matyti ir vėlesniais laikais, kai tik po daugelio šimtmečių tam tikrose valstybėse vyravusią asmeninę skolininko atsakomybę galiausiai pakeitė turtinė atsakomybė¹⁰⁵). Kadangi įmonės, kaip tam tikri organizaciniai verslo dariniai, kuriems buvo būdingas ne tik teisinis subjektiškumas, bet ir ribota atsakomybė, susiformavo tik naujaisiais laikais¹⁰⁶ (tačiau susivienijimo kaip fiktyvaus asmens, kuris yra atskiras nuo jį sudarančių asmenų, idėjos ištakas galima aptikti Senovės Graikijos laikais¹⁰⁷), romėnų teisė iš esmės reglamentavo tik su sunkumais susidūrusių fizinių asmenų problemas sprendimą.

Be nemokumo teisės ištakų romėnų teisėje taip pat galima aptikti ir gaivinimo instituto, nors ir ne įmonių, užuomazgas. Romėnų teisė jau II amžiuje numatė galimybę daugumos kreditorių sutikimu, pretoriaus nurodymu, sumažinti skolininko įsipareigojimų dydį, daliai kreditorių tam nepritarus¹⁰⁸. Tačiau tai tik sąlyginai galėtų būti laikoma gaivinimo instituto, kaip jis suprantamas šiandien, užuomazgomis, nes tokio skolininko įsipareigojimų sumažinimo paskirtis neturėjo nieko bendro su naujos galimybės skolininkui suteikimu. Minėta procedūra, kuri lotyniškai buvo vadinama *remissio*, buvo taikoma tik mirusio skolininko įpėdiniams ir ji buvo skirta paskatinti mirusiojo įpėdinius priimti palikimą kartu su palikėjo skolomis, kreditoriams atsisakius dalies savo reikalavimų¹⁰⁹. Tuo tarpu pirmoji gaivinimo procedūra, lotyniškai vadinama *dilatio*, kuri buvo taikoma fiziniams asmenims, romėnų teisėje buvo

¹⁰³ DALHUISEN, Jan Hendrik. *Dalhuisen on International Insolvency and Bankruptcy*. 6-asis leid. New York: Matthew Bender, 1986, t. 1, p. 1-1.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 2-7.

¹⁰⁵ OMAR, Paul J. The Future of Corporate Rescue Legislation in France: Part 1: History and Reforms. *International Company and Commercial Law Review*, 1997, vol. 8, no. 4, p. 129.

¹⁰⁶ FLETCHER *supra*, note 45, p. 12.

¹⁰⁷ WILLISTON, Samuel. History of the Law of Business Corporations before 1800. *Harvard Law Review*, 1888, vol. 2, no. 3, p. 106.

¹⁰⁸ DALHUISEN *supra*, note 103, p. 1-14-1.15.

¹⁰⁹ *Ibidem*, p. 1-14-1.15.

įtvirtinta IV amžiuje. Šia procedūra galėjo pasinaudoti sąžiningi dėl *force majeure* aplinkybių nesugebantys įvykdyti savo įsipareigojimų skolininkai, tačiau būtinai mokūs. Minėta procedūra leido atidėti skolininko įsipareigojimų vykdymą 5 metams daugumai kreditorių pritarus bei imperatoriui taip nusprendus, o išskirtiniais atvejais net ir nesant daugumos kreditorių pritarimo¹¹⁰.

Vadinasi, jau nuo IV amžiaus galima kalbėti apie gaivinimo instituto apraiškas romėnų teisėje, tačiau fizinių asmenų, o ne įmonių. Šiame darbe išsamiau tyrinėjamos valstybėse pirmąsias fizinių asmenų gaivinimo instituto užuomazgas galima aptikti tik kur kas vėliau, pavyzdžiui, kai kuriose Vokietijos žemėse – XIII amžiuje, Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje – XVII amžiuje¹¹¹, o Jungtinėse Amerikos Valstijose – XIX amžiuje¹¹². Vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad prevencinio pobūdžio gaivinimo procedūros (angl. *Pre-insolvency Proceedings*), t. y. skirtos išvengti nemokumo ateityje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose atsirado dar vėliau, jos buvo įtvirtintos XIX amžiaus pabaigoje – XX amžiaus pradžioje¹¹³. Be to, tik XIX–XX amžių sandūroje atsirado ir pirmosios įmonių gaivinimo procedūros¹¹⁴.

Įmonių gaivinimo institutas, skirtingai nei fizinių asmenų, kuris, galima teigti, egzistuoja beveik du tūkstantmečius, pradėjo formotis sąlyginai visai neseniai. Nuo pat pirmųjų įmonių susikūrimo iki XIX–XX amžių sandūros egzistavo vienintelis su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdas – įmonės likvidavimas ir jai priklausančio turto realizavimas bei pardavus tokį turtą gautų lėšų paskirstymas¹¹⁵. Įtvirtinant tokį reglamentavimą, buvo laikomasi nuomonės, kad su sunkumais susidūrusios įmonės problemų sprendimas labiausiai veikia įmonės kreditorius, ir dėl to, bandant išspręsti

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 1-15–1.16.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 1-46.1., 1-49.

¹¹² *Ibidem*, p. 1-95.

¹¹³ *Ibidem*, 1-55–1-56, 1-97.

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 1-56.

¹¹⁵ KOROBKIN, Donald R. Rehabilitating Values: A Jurisprudence of Bankruptcy. *Columbia Law Review*, 1991, vol. 91, no. 4, p. 745–747; SKEEL, David A. An Evolutionary Theory of Corporate Law and Corporate Bankruptcy. *Vanderbilt Law Review*, 1998, vol. 51, p. 1353.

įmonės problemas, visais atvejais turėtų būti išimtinai paisoma kreditorių interesų. Taigi, ilgą laikotarpį įmonėms nebuvo sudarytos sąlygos įveikti laikinus sunkumus tęsiant veiklą. Šiuo aspektu galima net išvelgti panašumų su fizinių asmenų gaivinimo instituto raida – fizinių asmenų gaivinimo procedūros atsirado taip pat kur kas vėliau nei individualios bei kolektyvinės priemonės, kurių paskirtis buvo tik patenkinti kreditorių reikalavimus, o dar anksčiau, vyraujant asmeninei skolininko atsakomybei, nubausti įsipareigojimų nevykdantį skolininką. Tačiau bėgant laikui požiūris į su laikiniais sunkumais susidūrusias įmones pamažu keitėsi, keitėsi ir galiojantis šio klausimo teisinis reglamentavimas. Įmonių likvidavimas pradėtas vis labiau vertinti kaip *ultima ratio* priemonė (dėl įmonės likvidavimo sukeliama neigiamų socialinių bei ekonominių padarinių). Be to, pripažinta įmonių gaivinimo svarba bei suvokta, jog įmonių gaivinimo teikiama nauda tenka ne tik pačiai gaivinamai įmonei, bet ir tokios įmonės kreditoriams bei visai visuomenei¹¹⁶. Visi šie požiūrio pokyčiai nulėmė, jog nacionaliniuose teisės aktuose greta įmonių likvidavimo instituto buvo įtvirtintas ir įmonių gaivinimo institutas. XIX amžiaus antroje pusėje galiausiai atsirado pirmosios įmonių gaivinimo procedūros: 1870 m. Didžiojoje Britanijoje, po 4 metų Jungtinėse Amerikos Valstijose, o dar vėliau ir kitose valstybėse. Taigi, būtų galima pritarti teisės doktrinoje išsakytai minčiai, kad bėgant metams nemokumo teisinis reglamentavimas pamažu prarado savo represinį pobūdį ir tapo labiau orientuotas į skolininko apsaugojimą¹¹⁷.

Per pastaruosius kelerius dešimtmečius įmonių gaivinimo kultūra susilaukė vis daugiau dėmesio pasauliniu mastu. Daugelis valstybių ėmėsi reformuoti galiojantį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, norėdamos skatinti įmonių gaivinimą bei siekdamos sudaryti kuo palankesnes sąlygas įmonėms įveikti laikinus sunkumus¹¹⁸. Įmonių gaivinimas pamažu tapo vienu

¹¹⁶ DALHUISEN *supra*, note 103, p. 1-119, 2-157.

¹¹⁷ WOOD *supra*, note 25, p. 30.

¹¹⁸ OMAR, Paul J. Four Models for Rescue: Convergence or Divergence in European Insolvency Laws? Part 1. *International Company and Commercial Law Review*, 2007, vol. 18, no. 4, p. 127–128; YANG, Mei; LI, Xiaobing. The History of Corporate Rescue in the UK. *Asian Social Science*, vol. 8, no. 13, 2012, p. 21; COOK, Gary; ir POND, Keith. Explaining the Choice Between Alternative

pagrindiniu nemokumo procedūros tikslų¹¹⁹, daugelis jurisdikcijų nemokumo procedūras net ėmė naudoti kaip įmonių gaivinimo priemonę¹²⁰. Pažvelgus į įmonių gaivinimo procedūrų genezę, galima pastebėti, kad taip buvo ne visuomet.

Visų pirma, kuriant su įmonių nemokumu susijusį teisinį reglamentavimą, buvo norima išimtinai apsaugoti nemokios įmonės kreditorių interesus (pirmiausia buvo įtvirtintos individualaus, o vėliau kolektyvinio pobūdžio priemonės). Tik vėliau buvo pripažinta įmonių gaivinimo procedūros, kaip likvidavimo procedūros alternatyvos svarba, o dar vėliau kaip prevencinio pobūdžio priemonės, kurią pasitelkus bandoma išvengti priverstinio įmonės likvidavimo ateityje, svarba. Modernus su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimas nebėra siejamas išimtinai su tokių įmonių likvidavimu, bet yra grindžiamas su sunkumais susidūrusios įmonės finansiniu ir struktūriniu pertvarkymu, kuris turėtų padėti įveikti įmonės problemas, be to, turėtų užtikrinti su sunkumais susidūrusios įmonės vykdomos veiklos tęstinumą¹²¹.

Toliau šiame darbo poskyryje apžvelgiamas įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Lietuvoje bei 6 darbe nagrinėjamos užsienio valstybėse: Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Prancūzijoje, Estijoje ir Latvijoje.

1.2.2. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Didžiojoje Britanijoje

Didžioji Britanija sąlyginai galėtų būti laikoma įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo lopšiu. Pirmoji pasaulyje su įmonėmis susijusi gaivinimo procedūra buvo įtvirtinta būtent šioje valstybėje. Įmonių gaivinimo instituto užuomazgas Didžiojoje Britanijoje galima aptikti jau XIX amžiaus antroje

Insolvency Regimes for Troubled Companies in the UK and Sweden. *European Journal of Law & Economics*, 2006, vol. 22, no. 1, p. 21.

¹¹⁹ OMAR *supra*, note 118, p. 135.

¹²⁰ SODEN, David; ir BOWERS, Phil. Review of the European Insolvency and Restructuring Regime. *International Corporate Rescue*, 2013, vol. 10, no. 2, p. 72.

¹²¹ SUCCURRO *supra*, note 24, p. 108.

pusėje (modernus įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas susiformavo kur kas vėliau). 1870 m. Didžiojoje Britanijoje buvo priimtas Akcinių bendrovių susitarimų įstatymas (angl. *The Joint Stock Companies Arrangement Act*), suteikęs įmonei galimybę su kreditoriais sudaryti atitinkamą susitarimą, kuris patvirtintas teismo tapdavo privalomas. Tačiau šios procedūros pritaikomumas buvo ganėtinai siauras, nes ja įmonės galėjo pasinaudoti tik likvidavimo proceso metu¹²². Manytina, Akcinių bendrovių susitarimų įstatymo įtvirtintos procedūros paskirtis buvo veikiau verslo ar jo dalies, bet ne pačios įmonės gelbėjimas. Dėl to ši procedūra tik sąlyginai galėtų būti vadinama įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo pirmtake, nes ji, nepaisant to, kad buvo susijusi su įmonėmis, nebuvo orientuota į jų išsaugojimą. 1907 m. priėmus Įmonių įstatymą (angl. *Companies Act*), buvo išplėstas Akcinių bendrovių susitarimų įstatyme numatytos procedūros taikymas ir šia procedūra galėjo pasinaudoti ne vien likviduojamos įmonės¹²³. Vadinasi, galima teigti, kad įmonių gaivinimo institutas Didžiojoje Britanijoje galutinai susiformavo XX amžiaus pradžioje.

Didžiojoje Britanijoje, kaip ir kitose valstybėse, pirmieji įmonių teisės aktai skyrė nedaug dėmesio įmonių gaivinimo klausimui. Buvo laikomasi nuomonės, kad tuo atveju, jeigu įmonė susidūrė su sunkumais, tai geriausias sprendimas – tokios įmonės likvidavimas¹²⁴. Taigi, nėra ko stebėtis, kad Didžiojoje Britanijoje ilgą laiką nebuvo sudarytos tinkamos sąlygos su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms įveikti šiuos sunkumus, pasinaudojant teisminėmis gaivinimo procedūromis¹²⁵. Požiūris į su sunkumais susidūrusios įmonės problemų sprendimą išliko toks pat iki XX amžiaus pradžios, kol galiausiai, kaip jau minėta, šioje valstybėje buvo įtvirtinta pirmoji įmonių gaivinimo procedūra.

¹²² GODDEN, William; ir HUTTON, Stamford. *The Companies Acts 1862-1900*. 1-asis leid. London: The Aberdeen University Press, 1901, p. 145.

¹²³ SIMONSON, Paul Frederick. *The Companies Act 1900 and 1907: With Commentaries*. 1-asis leid. London: E. Wilson, 1908, p. 194.

¹²⁴ MILMAN, David. Reforming Corporate Rescue Mechanisms. Iš LACY, John. *The Reform of United Kingdom Company Law*, London, 2002, p. 416.

¹²⁵ BROCK, Katarzyna Gromek. England and Wales: The Impact of the Revised Company Voluntary Arrangement Procedure. Iš BROCK, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 93.

Pripažinus įmonių gaivinimo svarbą, pamažu buvo tobulinamas įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas, o gaivinimo kultūra ėmė ypač sparčiai plėtotis pastaraisiais dešimtmečiais. 1986 m. greta vienos seniausių Didžiosios Britanijos įmonių gaivinimo procedūros, t. y. sutartinio plano procedūros (angl. *Scheme of Arrangement*)¹²⁶, bei administratoriaus valdytojo procedūros (angl. *Administrative Receivership*)¹²⁷ buvo įtvirtintos naujos administravimo (angl. *Administration*)¹²⁸ bei įmonės savanoriško susitarimo procedūros (angl. *Company Voluntary Arrangement*)¹²⁹. Įtvirtinus naujas gaivinimo procedūras, buvo sudarytos kur kas palankesnės sąlygos, nei buvo iki tol, su laikiniais sunkumais susidūrusiems įmonėms išlikti rinkoje. Dalis įmonių, kurios prieš tai būtų buvusios likviduotos, galėjo būti išsaugotos¹³⁰. Naujai įtvirtinta, vėliau ne kartą tobulinta, administravimo procedūra turėjo net tapti pagrindine procedūra, kurią pasitelkus turėjo būti stengiamasi padėti perspektyvioms įmonėms įveikti laikinus sunkumus.

Detali minėtų ir šiuo metu galiojančių įmonių gaivinimo teisminių procedūrų analizė (išskyrus administratoriaus valdytojo procedūrą¹³¹), tyrinėjamu mastu, pateikiama antroje šio darbo dalyje.

1.2.3. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Jungtinėse Amerikos Valstijose

Jungtinėse Amerikos Valstijose, kaip ir kitose valstybėse, daugelį metų net su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės turėjo tik vienintelį pasirinkimą – pasitraukti iš rinkos, jeigu pačios nebuvo pajėgios šių sunkumų įveikti. Pagrindinis nemokumo teisinio reglamentavimo tikslas iki XIX amžiaus

¹²⁶ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 895–901 str.

¹²⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 28–72H str.

¹²⁸ *Ibidem*, Schedule B1.

¹²⁹ *Ibidem*, 1–7B str.

¹³⁰ GOODE *supra*, note 44, p. 383.

¹³¹ Administratoriaus valdytojo procedūra, atsižvelgus į šios procedūros esmę, neturėtų būti laikoma įmonių gaivinimo procedūra, kadangi ji iš tikrųjų yra skirta užtikrinti universalus įkeitimo teisės turėtojo interesų apsaugą ir šios procedūros pagrindinis tikslas nėra siejamas su sunkumais susidūrusių įmonių gaivinimu. Nepaisant to, ši procedūra galėjo ir buvo naudojama šiam tikslui, jeigu tai atitiko kreditoriaus, kuris turėjo teisę paskirti administratorių valdytoją, interesus.

pabaigos iš esmės buvo siejamas tik su sunkumais susidūrusios įmonės likvidavimu. Situacija kardinaliai pasikeitė 1874 m., kai buvo priimti Bankroto įstatymo (angl. *Bankruptcy Act*) pakeitimai, įtvirtinę susitarimo su kreditoriais procedūrą. Ši procedūra numatė, kad, kreditorių daugumai pritarus, skolininkas galėjo būti atleistas nuo įsipareigojimų dalies¹³². Taigi, XIX amžiaus pabaigoje pirmą kartą Jungtinių Amerikos Valstijų istorijoje nemokumo teisiniam reglamentavimui galima priskirti ir gaivinimo funkciją. Tačiau 1874 m. įtvirtintos procedūros gyvavimas, kaip ir paties Bankroto įstatymo, kuriame buvo numatyta minėta procedūra, buvo ganėtinai neilgas. 1878 m. Senatas po trumpų, vos dvi dienas trukusių diskusijų, nusprendė 1874 m. priimtą Bankroto įstatymą panaikinti¹³³. Po šio panaikinimo naujas bankroto įstatymas buvo priimtas tik praėjus daugiau nei 20 metų, o nauja gaivinimo procedūra, kuri galėjo būti taikoma visoms įmonėms, įtvirtinta dar vėliau – tik 1934 m.¹³⁴ Atsižvelgus į visa tai, būtų galima pritarti teisės doktrinoje išsakytai nuomonei, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose iki XX amžiaus pradžios galiojęs teisinis reglamentavimas realiai nenumatė įmonių gaivinimo galimybės¹³⁵.

Nuo įmonių gaivinimo instituto susiformavimo su įmonių gaivinimu susijęs teisinis reglamentavimas Jungtinėse Amerikos Valstijose buvo keičiamas ne vieną kartą¹³⁶. 1978 m., po nemokumo teisės reformos, galiausiai buvo sukurta moderni įmonių gaivinimo procedūra, kuri visuotinai vadinama 11 skyriaus procedūra (angl. *Chapter 11*)¹³⁷ ir kuri Jungtinėse Amerikos Valstijose yra taikoma iki šių dienų¹³⁸. Vertėtų pažymėti, kad 1978 m. įvykusi didžiulė nemokumo teisės reforma išsiskyrė iš visų kitų iki tol Jungtinėse Amerikos Valstijose vykusių reformų. Ši reforma nebuvo atsakas į ekonominį

¹³² THOMPSON, Elizabeth Lee. *The Reconstruction of Southern Debtors: Bankruptcy After the Civil War*. 1-asis leid. Athens: University of Georgia Press, 2004, p. 127–128.

¹³³ WARREN, Charles. *Bankruptcy in United States History*. 1-asis leid. United States of America: Beard Books, 1935, p. 122.

¹³⁴ TABB, Charles Jordan. The History of the Bankruptcy Laws in the United States. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 1995, vol. 3, no. 5, p. 21, 28.

¹³⁵ GERDES, John. Corporate Reorganizations. *United States Law Review*, 1937, vol. 71, p. 443.

¹³⁶ TABB *supra*, note 134, p. 30–32.

¹³⁷ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1101–1174 str.

¹³⁸ LEWIS, Paul B. Corporate Rescue Law in the United States. Iš BROCK, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 334.

nuosmukį¹³⁹, bet buvo siekis sukurti tų dienų realijas atitinkantį teisinį reguliavimą¹⁴⁰.

Ar tai įstatymų leidėjui pavyko, ar 11 skyriaus procedūra dar ir šiandien gali būti laikoma pavyzdžiu, kuriuo galėtų vadovautis kitos valstybės, kurdamos ar tobulindamos nacionalinį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, bandoma atskleisti antroje šio darbo dalyje, tyrinėjamu mastu atlikus detalesnį šios procedūros vertinimą.

1.2.4. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Vokietijoje

Vokietijoje įmonių gaivinimo institutas pradėjo formuotis XX amžiaus pirmoje pusėje, kai 1935 m., priėmus naują įstatymą, buvo įtvirtintos tam tikros susitaikymo taisyklės (vok. *Vergleichsordnung*). Šios taisyklės pirmą kartą Vokietijos istorijoje numatė įmonės gaivinimo procedūrą, kurią pasinaudodamos su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės galėjo bandyti išvengti priverstinio likvidavimo¹⁴¹. Tačiau, kaip parodė šios procedūros gyvavimo istorija, ji neturėjo didelės reikšmės, sprendžiant su sunkumais susidūrusių įmonių problemas, nes įtvirtino pernelyg daug formalių suvaržymų, neatitiko tų dienų realijų ir dėl to nebuvo plačiai naudojama¹⁴². Pavyzdžiui, skolininkė įmonė ir jos kreditoriai galėjo tik iš dalies laisvai nustatyti norimą tarpusavio susitarimo turinį, kadangi įstatymas numatė privalomą minimalų kreditorių reikalavimų patenkinimo dydį, kuris priklausė nuo gaivinimo procedūros trukmės ir pan.¹⁴³ 1935 m. įtvirtintą įmonių gaivinimo procedūrą tik daugiau nei po 60 metų pertraukos galiausiai pakeitė

¹³⁹ DELANEY, Kevin J. *Strategic Bankruptcy: How Corporations and Creditors Use Chapter 11 to Their Advantage*. 1-asis leid. California: University of California Press, 1998, p. 19.

¹⁴⁰ TABB *supra*, note 134, p. 32–33.

¹⁴¹ Vergleichsordnung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 1 str. Prieiga per internetą: <<http://www.rechtsportal.de/Gesetze/Gesetze/Verfahrensrecht/Vergleichsordnung>>.

¹⁴² PAULUS, Christoph G. The New German Insolvency Code. *Texas International Law Journal*, 1998, vol. 33, no. 1, p. 142.

¹⁴³ Vergleichsordnung *supra*, note 141, 7 str.

1994 m. priimtas ir po 5 metų įsigaliojęs Nemokumo įstatymas (vok. *Insolvenzordnung*)¹⁴⁴.

Naujai priimtas Nemokumo įstatymas pakeitė net 3 iki tol Vokietijoje galiojusius įstatymus – vakarų Vokietijoje galiojusį Bankroto įstatymą (vok. *Konkursordnung*), Susitaikymo įstatymą (vok. *Vergleichsordnung*) bei rytų Vokietijoje galiojusį Bendrąjį vykdymo įstatymą (vok. *Gesamtvollstreckungsordnung*) – ir visoje Vokietijos teritorijoje įtvirtino vieningą nemokumo procedūrą (vok. *Insolvenzverfahren*)¹⁴⁵. Minėtas įstatymas buvo parengtas remiantis Jungtinėse Amerikos Valstijose įtvirtintu modeliu, tačiau su tam tikromis išimtimis¹⁴⁶. Pažymėtina, jog Vokietijos nemokumo įstatymas, įsigaliojęs 1999 m. galioja Vokietijoje ir iki šių dienų (su pakeitimais) bei numato dualistinę nemokumo procedūros paskirtį. Tai reiškia, kad pasitelkus nemokumo procedūrą gali būti siekiama tiek kolektyviai patenkinti skolininkės įmonės kreditorių reikalavimus, realizavus skolininkės turtą ir paskirsčius pardavus šį turtą gautas lėšas, tiek išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę¹⁴⁷.

Taigi, įmonės gaivinimas Vokietijoje šiuo metu yra galimas vykdant įprastą nemokumo procedūrą, kurią pasitelkus gali būti siekiama (bet nebūtinai) išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę, patvirtinus nemokumo planą (vok. *Insolvenzplanverfahren*)¹⁴⁸, bei vykdant apsaugojimo procedūrą (vok. *Schutzschirmverfahren*)¹⁴⁹. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad antroje šio darbo dalyje Vokietijoje įtvirtinta nemokumo procedūra yra analizuojama, tyrinėjamu mastu, tik tiek, kiek tai susiję su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės išsaugojimu.

¹⁴⁴ *Insolvenzordnung supra*, note 63.

¹⁴⁵ PAULUS, Christoph G. Germany: Lessons to Learn from the Implementation of a New Insolvency Code. *Connecticut Journal of International Law*, 2001, vol. 17, no. 1, p. 89.

¹⁴⁶ EHLERS, Eckart. Statutory Corporate Rescue Proceedings in Germany: The Insolvenzplan Procedure. Iš BROC, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 161–163.

¹⁴⁷ *Insolvenzordnung supra*, note 63, 1 str.

¹⁴⁸ *Ibidem*, 217–269 str.

¹⁴⁹ *Ibidem*, 270b str.

1.2.5. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Prancūzijoje

Prancūzijoje pirmoji įmonių gaivinimo procedūra įtvirtinta 1955 m. Tai buvo susitarimo dėl dalinio skolos gražinimo procedūra (pranc. *Règlement judiciaire*). Ši procedūra leido skolininkui sudaryti susitarimą su kreditoriais ir tokiu būdu išsaugoti savo verslą. Akcentuotina, kad iš pradžių skolininkas, fizinis asmuo, nebuvo atibojamas nuo pačios norimos gaivinti įmonės, todėl įmonės bei su šia įmone susijusio fizinio asmens nemokumo klausimas buvo sprendžiamas kartu. Tačiau po 1967 m. nemokumo teisės reformos minėti subjektai buvo visiškai atskirti¹⁵⁰. Šios reformos metu taip pat buvo įtvirtinta dar viena procedūra, kuri leido su laikiniais sunkumais susidūrusiai, tačiau mokiai įmonei atidėti įsipareigojimų kreditoriams vykdymą iki 3 metų ir per šį laikotarpį bandyti išspręsti susidariusias problemas¹⁵¹. Taigi, įmonių gaivinimo institutas Prancūzijoje, lyginant su kitomis tyrinėjamomis valstybėmis, pavyzdžiui, Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Didžiąja Britanija ir Vokietija, susiformavo sąlyginai vėlai.

Su įmonių gaivinimu susijęs teisinis reglamentavimas Prancūzijoje nuo pat jo atsiradimo iki šių dienų buvo nuolat tobulinamas¹⁵². Bėgant metams buvo suteikiama vis didesnė svarba su laikiniais sunkumais susidūrusių įmonių išsaugojimui, o ne siekiui maksimaliai apsaugoti kreditorių interesus¹⁵³. Šiuo metu Prancūzijoje galiojantis reglamentavimas numato net keturias įmonių gaivinimo procedūras – specialaus atstovo (pranc. *Mandat ad hoc*)¹⁵⁴, taikinamąją (pranc. *Conciliation*)¹⁵⁵, apsaugojimo (pranc. *Sauvegarde*)¹⁵⁶, pagreitinto finansinio apsaugojimo (pranc. *Sauvegarde financière accélérée*)¹⁵⁷

¹⁵⁰ DALHUISEN *supra*, note 103, p. 1-64.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 1-67.

¹⁵² OMAR, Paul J. France: the Progress of Insolvency Law Reform in France: Part 1. *Company Lawyer*, 2002, vol. 23, no. 10, p. 315–319.

¹⁵³ OMAR, Paul J. Insolvency Law Reform in France: a Herculean Task. *International Company and Commercial Law Review*, 2003, vol. 16, no. 6, p. 205–206.

¹⁵⁴ Code de commerce *supra*, note 64, L611-1–L611-16 str.

¹⁵⁵ *Ibidem*, L611-1–L611-16 str.

¹⁵⁶ *Ibidem*, L620-1–R627-4 str.

¹⁵⁷ *Ibidem*, R628-1–R628-10 str.

ir teismo reorganizavimo (pranc. *Redressement judiciaire*)¹⁵⁸. Pažymėtina, kad visos šios procedūros Prancūzijoje buvo įtvirtintos visai neseniai, tik 2005 m.

Detalesnė minėtų ir šiuo metu galiojančių procedūrų, kurios laikytinos įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis, analizė yra pateikiama antroje šio darbo dalyje.

1.2.6. Įmonių gaivinimo instituto susiformavimas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje

Nuo 1940 m. iki XX amžiaus pabaigos Lietuva, Latvija bei Estija buvo okupuotos nacistinės Vokietijos arba Sovietų sąjungos. Sovietų sąjungos okupacijos laikotarpiu, planinės ekonomikos bei valstybinės nuosavybės vyravimo metu, įmonių gaivinimo instituto, kaip ir bankroto teisės, taikymo klausimas negalėjo kilti, kadangi tai iš esmės nebuvo suderinama su planine ekonomika ir negalėjo būti prie jos pritaikyta¹⁵⁹. Iki minėtos okupacijos sąlygos įmonių gaivinimo instituto vystymuisi, bent jau Lietuvoje, taip pat nebuvo palankios. Pavyzdžiui, XIX amžiuje Lietuva buvo okupuota, o tuo pačiu buvo praradusi ir galimybę vystyti savo nacionalinę teisę (nuo 1840 m. Lietuvoje pradėtas taikyti Rusijos imperijos įstatymų sąvadas, į kurį buvo įtrauktos nuostatos, reglamentuojančios nemokumo teisinius santykius ir numatančios galimybę nemokumo procedūros metu sudaryti taikos sutartį bei atidėti įsipareigojimų vykdymą¹⁶⁰)¹⁶¹. 1918–1940 m., t.y. Lietuvoje jau atkūrus valstybingumą, greta nacionalinės teisės buvo taikomos net iš kelių valstybių recepuotos teisės normos¹⁶², o bankroto teisė, įstatymų leidėjo požiūriu,

¹⁵⁸ *Ibidem*, L631-1–L632-4 str.

¹⁵⁹ SPAIČIENĖ, Jurgita. *Bankroto teisės raida Lietuvos Respublikoje*: daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008, p. 103; VARUL, Paul. On the Development of Bankruptcy Law in Estonia. *Juridica International*, 1999, vol. 4, p. 172; KAVALNĖ *supra*, note 40, p. 190.

¹⁶⁰ MIKUCKIENĖ *supra*, note 34, p. 34–35.

¹⁶¹ SPAIČIENĖ *supra*, note 159, p. 26; ANDRIULIS, Vytautas, *et. al.* *Lietuvos teisės istorija*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2002, p. 266–269.

¹⁶² ANDRIULIS, Vytautas. Lietuvos valstybės teisinės sistemos formavimo (1918.II.16–1940.VI.15) bruožai. Iš ANDRIULIS, Vytautas; MOCKEVIČIUS, Remigijus; ir VALECKAITĖ, Vida. *Lietuvos*

nebuvo prioritetine teisės sritimi, kurią reikėjo suvienodinti¹⁶³. Pažymėtina, kad su sunkumais susidūrusių įmonių gaivinimas šiuo laikotarpiu jau buvo galimas, pasitelkus administracijos procedūrą, kildintina iš Rusijos teisės, tačiau ne visoje Lietuvos valstybės teritorijoje, bet tik toje jos dalyje, kurioje galiojo receptuota Rusijos teisė¹⁶⁴. Estijoje iki 1940 m. okupacijos, kaip ir Lietuvoje, taip pat nebuvo priimtas joks įmonių nemokumą reglamentuojantis nacionalinis teisės aktas, bet buvo taikoma receptuota Rusijos teisė¹⁶⁵. Savas bei šiuolaikinis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje iš esmės susiformavo tik XX amžiaus pabaigoje, taigi, kur kas vėliau nei daugelyje kitų Europos bei pasaulio valstybių.

XX amžiaus paskutinį dešimtmetį Lietuva, Latvija ir Estija atkūrė savo nepriklausomybę. Akūrus nepriklausomybę šiose valstybėse buvo pradėtas sparčiai kurti teisinis reglamentavimas, kuris turėjo atitikti ne tik demokratinės valstybės principus, bet ir rinkos ekonomikos sąlygas¹⁶⁶. Lietuvoje¹⁶⁷ bei Latvijoje¹⁶⁸ 1991 m. buvo priimtas įmonių bankroto įstatymas, o Estijoje – vieneriais metais vėliau¹⁶⁹. Pirmieji po nepriklausomybės atkūrimo priimti su įmonių nemokumu susiję įstatymai numatė ne tik įmonių likvidavimo, bet ir gaivinimo galimybę. Manytina, tokį įstatymų leidėjo sprendimą nulėmė šio klausimo reglamentavimo pasaulinė praktika bei suvokimas, kad siekiant sukurti ekonomiškai efektyvų nemokumo teisinį reglamentavimą negali būti apsiribota su sunkumais susidūrusios įmonės likvidavimu, bet esant tam tikroms aplinkybėms įmonei turėtų būti suteiktas antras šansas, t. y. galiojantis

valstybės teisės aktai (1918.II.16–1940.VI.15), Vilnius, 1993, p. XXV–XXVII; MAKSIMAITIS, Mindaugas. *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 metais*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2001, p. 45–72.

¹⁶³ SPAIČIENĖ *supra*, note 159, p. 31, 33, 35; KAVALNĖ *supra*, note 40, p. 184–185.

¹⁶⁴ SPAIČIENĖ *supra*, note 159, p. 82–84, 90; MIKUCKIENĖ *supra*, note 34, p. 37.

¹⁶⁵ VARUL *supra*, note 159, p. 172.

¹⁶⁶ VARUL, Paul. Development of Insolvency Law in the Baltic States. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 4, p. 527; BUFFORD, Samuel. Bankruptcy Law in European Countries Emerging from Communism: The Special Legal and Economic Challenges. *American Bankruptcy Law Journal*, 1996, vol. 70, p. 459, 462–463.

¹⁶⁷ HEEMANN, Frank. Lithuania. Iš LOWITZSCH, Jens. *The Insolvency Law of Central and Eastern Europe*, Berlin, 2007, p. 282.

¹⁶⁸ KLAUBERG, Theis; ir GEBHARDT, Alexander. Latvia. Iš LOWITZSCH, Jens. *The Insolvency Law of Central and Eastern Europe*, Berlin, 2007, p. 252.

¹⁶⁹ KORHONNEN, Johanna; ir PÄRN-LEE, Evelin. Estonia. Iš LOWITZSCH, Jens. *The Insolvency Law of Central and Eastern Europe*, Berlin, 2007, p. 190.

reglamentavimas turėtų numatyti galimybę su sunkumais susidūrusiai įmonei įveikti savo problemas net ir nemokumo procedūros metu¹⁷⁰. Taigi, Lietuvoje¹⁷¹ bei Latvijoje¹⁷² jau nuo 1991 m., o Estijoje¹⁷³ nuo 1992 m., su sunkumais susidūrusią įmonę buvo galima ne tik likviduoti, bet ir bandyti gelbėti – vykstant bankroto procesui, sudarant atitinkamą susitarimą su esamais kreditoriais.

Nepaisant to, kad įmonių gaivinimo galimybė buvo įtvirtinta jau pirmuose įmonių nemokumą reglamentavusiuose teisės aktuose, kurie buvo priimti visose minėtose valstybėse tik atkūrus nepriklausomybę, prevencinio pobūdžio gaivinimo priemonės nebuvo įtvirtintos dar ne vienerius metus. Lietuvoje pirmasis prevencinę įmonių gaivinimo procedūrą numatantis įstatymas priimtas 2001 m.¹⁷⁴, Latvijoje 2007 m.¹⁷⁵, o Estijoje tik 2008 m.¹⁷⁶ Išsamesnė šiuo metu Lietuvoje, Latvijoje bei Estijoje galiojančių įmonių gaivinimo teisminių procedūrų analizė, tyrinėjamu mastu, pateikiama antroje šio darbo dalyje.

1.2.7. Palankesnės jurisdikcijos paieškos ir šio reiškinio įtaka įmonių gaivinimo instituto vystymuisi

Visuotinė globalizacija, intensyvėjanti tarptautinė prekyba, įmonių veikla vis dažniau peržengianti vienos valstybės ribas sąlygoja tai, kad ne tik nacionalinis su įmonių gaivinimu susijęs teisinis reglamentavimas, bet ir kitose užsienio valstybėse galiojantis reglamentavimas įgyja vis didesnę reikšmę su laikiniais sunkumais susidūrusioms (ar susidursiančioms) įmonėms bei su tokiais

¹⁷⁰ SAK, Pamela Bickford; ir SCHIFFMAN, Henry N. Bankruptcy Law Reform in Eastern Europe. *International Lawyer*, 1994, vol. 28, no. 4, p. 931–932.

¹⁷¹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (2001 m. kovo 20 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 31-1010, 2 str. 11 p., 28–29 str.

¹⁷² DRABA, Edvins. *Modernizing Insolvency Law in Latvia: Successes and Failures* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 1. Prieiga per internetą: <[www.insol-europe.org/download/ file_/7782](http://www.insol-europe.org/download/file_/7782)>.

¹⁷³ Bankruptcy act of the Republic of Estonia of 10 June 1992. *International Insolvency Review*, 1993, vol. 2, no. 2, 57 str. 4 d., 102 str.

¹⁷⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69.

¹⁷⁵ Insolvency Law [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 4 str. Prieiga per internetą: <<http://www.mna.gov.lv/download/55>>.

¹⁷⁶ Reorganisation Act *supra*, note 65.

įmonėmis vienu ar kitu būdu susijusiems asmenims priimant įvairiausių sprendimus. Įmonei susidūrus su laikiniais sunkumais, tiek pati įmonė, tiek kiti įmonės mokumu suinteresuoti asmenys tampa priklausomi nuo galiojančio įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo, kuris bus taikomas su laikiniais sunkumais susidūrusiai įmonei. Tolimesnė su sunkumais susidūrusios įmonės lemtis priklauso ne vien tik nuo įmonės ir jos kreditorių valios, kreditorių noro bendradarbiauti, bandant išspręsti įmonės laikinas problemas, bet ir nuo galiojančio teisinio reglamentavimo, t. y. teisės aktų numatytų gaivinimo procedūrų, kuriomis su laikiniais sunkumais susidūrusi įmonė galės realiai pasinaudoti.

Galiojantis teisinis reglamentavimas gali ne tik nustatyti tam tikrus ribojimus, dėl kurių įmonės gaivinimas konkrečioje valstybėje gali tapti sunkiai įgyvendinamas ar netgi neįmanomas¹⁷⁷, bet taip pat gali apskritai neįtvirtinti jokių įmonių gaivinimo procedūrų, numatydamas vienintelį su sunkumais susidūrusios įmonės problemų sprendimo būdą – įmonės likvidavimą. Skirtingose valstybėse įtvirtintų gaivinimo procedūrų teisinis reglamentavimas gali neabejotinai skirtis. Pavyzdžiui, savo sudėtingumu ar galima procedūrų baigtimi, be to, kai kuriose valstybėse įtvirtintos gaivinimo procedūros gali būti mažiau nuspėjamos, labiau nepalankios didelėms įmonėms gaivinti ar pan.¹⁷⁸ Dėl minėtų priežasčių suinteresuoti asmenys kartais bando ieškoti su laikiniais sunkumais susidūrusios (ar ateityje susidursiančios) įmonės problemoms spręsti palankesnės jurisdikcijos (angl. *Jurisdiction Shopping*). Pagrindine palankesnės jurisdikcijos paieškų priežastimi galėtų būti laikomi egzistuojantys nacionalinio įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo skirtumai, kurie dažniausiai ir lemia įmonių migraciją iš vienos jurisdikcijos į kitą.

Viena vertus palankesnės jurisdikcijos paieškos gali prisidėti prie geresnio reglamentavimo sukūrimo ir būti žingsnis į priekį (angl. *A Race to the*

¹⁷⁷ Vienas iš tokių pavyzdžių – „Schefenacker AG“ įmonės gaivinimo atvejis, kai buvo laikomasi nuomonės, kad įmonės gaivinimas pagal Vokietijos teisę nėra įmanomas (žr. BORK *supra*, note 43, p. 4).

¹⁷⁸ KLEIN, Jessica. Pre-pack Administration: a Comparison Between Germany and the United Kingdom: Part 1. *Company Lawyer*, 2012, vol. 33, no. 9, p. 261.

Top), kita vertus, tai gali būti tiesiog oportunistinės įmonių migracijos pasekmė ir žingsnis atgal (angl. *A Race to the Bottom*)¹⁷⁹. Dėl to teisės doktrinoje palankesnės jurisdikcijos paieškos skirstomos į dvi grupes – gerąją bei blogąją. Palankesnės jurisdikcijos paieškai negatyvus aspektas suteikiamas tik tuo atveju, kai šios paieškos tikslas yra siekis nesąžiningai įgyti pranašumą (naudą) kitų subjektų sąskaita¹⁸⁰. Tačiau ne visuomet yra ieškoma palankesnės jurisdikcijos, norint nesąžiningai atsidurti geresnėje padėtyje. Gali būti bandoma ieškoti tokios jurisdikcijos, kurioje galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas tiesiog sudarytų realias galimybes įmonei gaivinti bei laikinoms įmonės problemoms įveikti, pasinaudojant įtvirtintomis teisminėmis gaivinimo procedūromis. Jurisdikcijos, kurioje bus sprendžiamas įmonės gaivinimo klausimas, pasirinkimas daro didžiulę įtaką tiek konkrečios įmonės gaivinimo perspektyvoms, tiek įmonės gaivinimo procedūrų baigčiai.

Taigi, nenuostabu, kad, siekiant išgelbėti su laikiniais sunkumais susidūrusias įmones, šioje srityje kartais vyksta įmonių migracija iš vienos jurisdikcijos į kitą¹⁸¹. Pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje galiojanti lanksti įmonių gaivinimo sistema skatina įmones migruoti į šią valstybę iš kitų Europos Sąjungos valstybių, perkeltiant savo pagrindinių interesų centrą¹⁸². Ne viena įmonė, migravusi į Didžiąją Britaniją ir pasinaudojusi palankesniu įmonių gaivinimo teisiniu reglamentavimu, sugebėjo įveikti laikinus sunkumus¹⁸³. Minėta įmonių migracija būdinga ne tik Europos Sąjungos valstybėms, kur Didžioji Britanija, galima sakyti, tapo tam tikru įmonių gaivinimo traukos centru¹⁸⁴, bet ir Jungtinėms Amerikos Valstijoms, kur įmonių migracija vyksta iš vienos valstijos į kitą (dažniausiai į Delaverą ar

¹⁷⁹ GARCIMARTÍN, Francisco J. The Review of the Insolvency Regulation: Hybrid Procedures and Other Issues. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 3, p. 333.

¹⁸⁰ MCCORMACK, Gerard. Reconstructing European Insolvency Law – Putting in Place a New Paradigm. *Legal Studies*, 2010, vol. 30, no. 1, p. 137.

¹⁸¹ BORK *supra*, note 43, p. 2–5.

¹⁸² KASTRINOU, Alexandra. Forum Shopping Under the EC Regulation on Insolvency Proceedings. *International Company and Commercial Law Review*, 2013, vol. 24, no. 1, p. 22.

¹⁸³ RINGE, Wolf-Georg. Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation. *European Business Organization Law Review*, 2008, vol. 9, no. 4, p. 585–587.

¹⁸⁴ MCCORMACK, Gerard. Jurisdictional Competition and Forum Shopping in Insolvency Proceedings. *Cambridge Law Journal*, 2009, vol. 68, no. 1, p. 180; MCCORMACK, Gerard. Time to Revise the Insolvency Regulation. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 2, p. 129.

Niuojorko valstijas)¹⁸⁵. Reikėtų papildomai pažymėti, kad iki 2017 m. birželio 26 d., kai nemokumo procedūroms Europos Sąjungoje bus pradėta taikyti nauja 2015 m. gegužės 20 d. priimta Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų redakcija, įmonių migracijos Europos Sąjungoje reikšmė, kiek tai yra susiję su įmonių gaivinimu, išliks itin didelė, nes su sunkumais susidūrusiai įmonei iškelus pagrindinę nemokumo bylą, šalutinė byla šiuo metu visuomet turi būti likvidavimo¹⁸⁶, skirtingai nei pagal naują reglamento redakciją, kurioje didesnis dėmesys yra skiriamas siekiui sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms išsaugoti (nauja reglamento redakcija numato, jog šalutinė byla gali būti ir gaivinimo, be to, į reglamento taikymo sritį įtrauktas kur kas platesnis spektras įmonių gaivinimo procedūrų – hibridinės procedūros (angl. *Hybrid Procedures*) bei prevencinio pobūdžio procedūros (angl. *Pre-insolvency Procedures*))¹⁸⁷.

Palankesnės jurisdikcijos paieškos sukuria neapibrėžtumą, teisinio tikrumo stoką, kadangi įmonės kontrahentai, turėdami teisinių santykių su įmone, negali iš anksto tinkamai įvertinti su įmonės mokumu susijusių rizikų, būti tikri dėl įmonės teisinio statuso ateityje, ar su sunkumais susidūrusi įmonė nebandys migruoti ir pasinaudoti užsienio valstybėse įtvirtintomis teisminėmis gaivinimo procedūromis. Be viso to įmonių migracija turi ir teigiamų bruožų. Visų pirma, palankesnės jurisdikcijos paieškos sudaro geresnes galimybes su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms išlikti rinkoje, pasinaudojant kitose valstybėse egzistuojančiu modernesniu įmonių gaivinimo teisiniu reglamentavimu¹⁸⁸. Taigi, gali būti išsaugotas didesnis su laikiniais sunkumais susidūrusių perspektyvių įmonių skaičius, o tai neabejotinai prisideda prie ekonominės gerovės užtikrinimo bei atitinka tiek pačios gaivintinos įmonės, tiek visos visuomenės interesus. Antra, palankesnės jurisdikcijos paieškos

¹⁸⁵ ENRIQUES, Luca; ir GELTER, Martin. Regulatory Competition in European Company Law and Creditor Protection. *European Business Organization Law Review*, 2006, vol. 7, no. 1, p. 443.

¹⁸⁶ 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl nemokumo bylų. OL, 2000 L 160, p. 191.

¹⁸⁷ 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų. OL, 2015 L 141, p. 19.

¹⁸⁸ Europos Komisija *supra*, note 7, p. 20; MCCORMACK, Gerard. Bankruptcy Forum Shopping: the UK and US as Venues of Choice for Foreign Companies. *International & Comparative Law Quarterly*, 2014, vol. 63, no. 4, p. 822–824.

skatina konkurenciją tarp skirtingų jurisdikcijų¹⁸⁹. Valstybės, bandydamos sušvelninti vykstančią įmonių migraciją, tobulina nacionalinį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, siekdamos sukurti tokį, kuris atitiktų šių dienų realijas. Vykdamas teisines reformas, yra atsižvelgiama į kitų užsienio valstybių gerą patirtį¹⁹⁰, o tai nulemia įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo supanašėjimą.

Teisės doktrinoje vis dažniau užsimenama apie nemokumo, taip pat ir įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo harmonizavimą Europos lygmeniu bei jo svarbą¹⁹¹. Europos Sąjungos institucijos taipogi pasisako už įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo atitinkamų aspektų harmonizavimą¹⁹². Nepaisant to, tikėtis visiško įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo harmonizavimo, net ir Europos Sąjungos lygmeniu, artimiausiu metu vargu ar būtų galima. Įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas yra glaudžiai susijęs su daugybe kitų teisės šakų ar atskirų teisės institutų – daiktine teise, prievolių teise, mokesčių teise, darbo teise ir pan. Dėl to kalbėti apie visišką įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo harmonizavimą būtų galima tik tokiu atveju, jeigu pavyktų pasiekti kompromisą ir dėl visų kitų su įmonių gaivinimu glaudžiai susijusių teisės sričių, o tai bent jau netolimoje ateityje sunkiai įsivaizduojama. Užsienio valstybėse galiojančių įmonių gaivinimo procedūrų suderinimas su nacionalinėmis teisės sistemomis, bent jau šiuo metu, yra tiesiog neįmanomas¹⁹³. Koks sudėtingas būtų įmonių gaivinimo instituto harmonizavimas, net Europos Sąjungos lygmeniu, puikiai atspindi beveik 40

¹⁸⁹ KOLMANN, Stephan. Thoughts on the Governing Insolvency Law. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 3, p. 273.

¹⁹⁰ SODEN *supra*, note 120, p. 69.

¹⁹¹ WEIJS, Roelf J. Harmonisation of European Insolvency Law and the Need to Tackle Two Common Problems: Common Pool and Anticommons. *International Insolvency Review*, 2012, vol. 21, no. 2, p. 82; MUCCIARELLI, Federico M. Not Just Efficiency: Insolvency Law in the EU and Its Political Dimension. *European Business Organization Law Review*, 2013, vol. 14, no. 2, p. 196–197.

¹⁹² Europos Parlamentas. 2011 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija su rekomendacijomis Komisijai dėl nemokumo bylų remiantis ES įmonių teisės nuostatomis [interaktyvus]. Strasbūras: Europos Parlamentas, 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0484+0+DOC+XML+V0//LT>>.

¹⁹³ TOLLENAAR, Nicolaes W. A. Proposal for Reform: Improving the Ability to Rescue Multinational Enterprises Under the European Insolvency Regulation. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 3, p. 255.

metų trukęs tarptautinio nemokumo teisinio reglamentavimo režimo kūrimas Europos Sąjungoje¹⁹⁴. Tačiau vykstanti nuožmi konkurencija tarp skirtingų jurisdikcijų, skatinanti tobulinti galiojančią nacionalinę įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą¹⁹⁵, leidžia tikėtis, kad netolimoje ateityje dalis įmonių gaivinimo instituto elementų tik dar labiau supanašės, perimant užsienio valstybių gerąją patirtį, o galiausiai, nors ir ne artimoje ateityje, galimai pavyks pasiekti ir visišką įmonių gaivinimo instituto harmonizavimą, juolab, kad pirmieji žingsniai link to jau žengti¹⁹⁶. Dėl visų šių priežasčių teisės doktrina neabejotinai turėtų vis daugiau dėmesio skirti užsienio valstybėse galiojančio įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo analizei.

1.3. ĮMONIŲ GAIVINIMO INSTITUTO SVARBA IR PASKIRTIS

Kai kurie autoriai teigia, jog kaip ir kiekvienas sergantis asmuo turi teisę būti išgydytas, taip ir kiekvienai įmonei, susidūrusiai su laikiniais sunkumais, turėtų būti suteikiama galimybė išlikti rinkoje¹⁹⁷. Be jokios abejonės, įmonių gaivinimo institutas turėtų rasti vietą kiekvienos valstybės teisės sistemoje. Teisinis reguliavimas pagrįstas su sunkumais susidūrusių įmonių likvidavimu, kuris visai neseniai buvo įprastas¹⁹⁸ (ilgą laiką buvo teigiama, jog gaivinimo galimybės, kaip alternatyvos įmonės priverstiniam likvidavimui, suteikimas ilgalaikėje perspektyvoje lemia ekonominį neefektyvumą¹⁹⁹), šiuo metu neabejotinai yra atgyvena²⁰⁰. Tačiau ar iš tikrųjų visoms įmonėms turėtų būti suteikiamas antras šansas? Ar visoms įmonėms, susidūrusioms su problemomis, turėtų būti sudaromos galimybės pasinaudoti įmonių gaivinimo

¹⁹⁴ BUFFORD, Hon. Samuel L. Revision of the European Union Regulation on Insolvency Proceedings – Recommendations. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 3, p. 343.

¹⁹⁵ KOLMANN *supra*, note 189, p. 283; LAWRENCE, Friedman. On Legal Development. *Rutgers Law Review*, 1969, vol. 24, no. 1, p. 26–64.

¹⁹⁶ MADDAUS, Stephan. The EU Recommendation On Business Rescue – Only Another Statement or a Cause for Legislative Action Across Europe? *Insolvency Intelligence*, 2014, vol. 27, no. 6, p. 85.

¹⁹⁷ YANG *supra*, note 118, p. 26.

¹⁹⁸ COUWENBERG *supra*, note 84, p. 254.

¹⁹⁹ WHITE, Michelle J. The Corporate Bankruptcy Decision. *Journal of Economic Perspectives*, 1989, vol. 3, no. 2, p. 130.

²⁰⁰ SUCCURRO *supra*, note 24, p. 106; COUWENBERG, Oscar; ir JONG, Abe. Costs and Recovery Rates in the Dutch Liquidation-based Bankruptcy System. *European Journal of Law & Economics*, 2008, vol. 26, no. 2, p. 124.

procedūromis? Ar įmonių gaivinimo instituto paskirtis turėtų būti siejama su bandymu išsaugoti apskritai visas įmones, neatsižvelgiant į ketinamos gaivinti įmonės mokumo faktą bei problemų, su kuriomis norima gaivinti įmonė susidūrė, pobūdį? Toliau darbe yra pateikiami atsakymai į visus šiuos klausimus.

Įmonių gaivinimo instituto pagrindinis tikslas, bendriausia prasme, galėtų būti įvardijamas kaip siekis užtikrinti maksimalią visų subjektų, kurių teisėms ar interesams įmonių gaivinimo procedūros turi įtakos, gerovę (angl. *Wealth Maximization*)²⁰¹. Įmonių gaivinimo procedūros turėtų užtikrinti ne tik kreditorių, bet ir gaivintą įmonę, jos akcininkų, darbuotojų, verslo partnerių, visuomenės ir kitų asmenų, kurių teisės ar interesus veikia įmonės gaivinimo procedūros, maksimalią gerovę²⁰². Įmonės gaivinimas jokių būdu neturėtų būti siejamas vien tik su sunkumais susidūrusios įmonės vertės maksimizavimu, nes didžiausios grąžos įmonės kreditoriams bei akcininkams užtikrinimas nebūtinai atitinka kitų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus ir nebūtinai prisideda prie maksimalios visuomenės gerovės sukūrimo²⁰³. Reikėtų nepamiršti, jog įmonių gaivinimo institutas turėtų prisidėti ne tik prie privačių, bet ir prie visos visuomenės interesų tenkinimo, sudarant realias galimybes perspektyvioms, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms išlikti rinkoje, taip išvengiant tokios įmonės pasitraukimo iš rinkos sąlygojamų išorinių kaštų (angl. *External Costs*)²⁰⁴.

Noras užtikrinti visų anksčiau minėtų subjektų maksimalią gerovę, lemia tai, jog įmonė konkrečiu atveju turėtų būti gaivinama, o ne likviduojama. Žinoma, subjektų, kurių gerovė turėtų būti užtikrinta įmonių gaivinimo procedūros metu, interesai yra įvairūs, ne visuomet tapatūs ir kartais net

²⁰¹ Toks tikslo apibrėžimas, be jokios abejonės, yra tik sąlyginis. Išsamiau apie įvairias teorijas, kurios bando paaiškinti, kas iš tikrųjų turėtų būti laikoma nemokumo teisės pagrindiniu tikslu, be to, šių teorijų pranašumus ir trūkumus žr. FINCH, Vanessa. The Measures of Insolvency Law. *Oxford Journal of Legal Studies*, 1997, vol. 17, no. 2, p. 230–242.

²⁰² PURLYS, Česlovas. Management of Enterprise Rehabilitation System and its Improvement. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 2003, no. 26, p. 189.

²⁰³ EOW, Intan. The Door to Reorganisation: Strategic Behaviour or Abuse of Voluntary Administration? *Melbourne University Law Review*, 2006, vol. 30, p. 308–309.

²⁰⁴ WARREN, Elizabeth. Bankruptcy Policy. *The University of Chicago Law Review*, 1987, vol. 54, no. 3, p. 787–789.

prieštaringi²⁰⁵. Pavyzdžiui, įmonės akcininkai, kurie yra suinteresuoti investicijų grąža, kaip ir įmonės darbuotojai bei daugelis jos verslo partnerių, kuriems svarbus įmonės veiklos tęstinumas, gali norėti išsaugoti tokią įmonę, užtikrinant tolimesnį sėkmingą šios įmonės gyvavimą, tačiau dalis įmonės kreditorių gali siekti tik kuo greitesnio įmonės įsiskolinimų jiems padengimo, realizavus tokiai įmonei priklausantį turtą (kartais net neužtikrinant įmonės vertės maksimizavimo²⁰⁶), ar konkurento išstūmimo iš rinkos. Taigi, įmonių gaivinimo procedūros metu susiduriama su skirtingų interesų suderinimo problema. Ši problema aktuali ne tik sprendžiant klausimą, ar įmonei apskritai turėtų būti suteikiamas antras šansas, bet ir paskirstant nuostolius, kuriuos turėtų prisiimti kiekvienas iš su įmonės gaivinimu susijusių subjektų, taip pat sprendžiant, kieno teisės ir kokių mastu turėtų būti suvaržytos ar pakeistos, norint išsaugoti perspektyvią įmonę.

Pasiekti visišką skirtingų interesų suderinimą dažnai yra tiesiog neįmanoma. Sudėtinga įtikinti, kad asmuo pakeistų savo pradinę poziciją, atsižvelgdamas tik į kitų subjektų interesus. Dėl to įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų sudaryti reikiamas sąlygas savitarpio supratimui, kuris leistų įmonių gaivinimo procedūrų metu imtis suderintų ir savalaikių veiksmų, reaguojant į perspektyvios įmonės laikinus sunkumus²⁰⁷, ir sukurtų tokią sistemą, kuri nepaisant interesų skirtingumo, užtikrintų, jog būtų priimtas geriausias sprendimas dėl su sunkumais susidūrusios įmonės likimo²⁰⁸. Subjektų teisių suvaržymas ar pakeitimas, kuris dažnai būtinas sėkmingam įmonės gaivinimui pasiekti, yra pateisinamas net ir prieš pavienių asmenų valią, kol įmonės gaivinimo procedūros metu užtikrinama teisinga skirtingų interesų pusiausvyra, o subjektai, kurių teisėms daroma įtaka, neatsiduria blogesnėje padėtyje nei ta, kurioje jie būtų, jeigu įmonė vietoj jos gaivinimo būtų tiesiog priverstinai likviduota.

²⁰⁵ FINCH, Vanessa. Corporate Rescue Processes: the Search for Quality and the Capacity to Resolve. *Journal of Business Law*, 2010, vol. 6, p. 504.

²⁰⁶ WOO, Sarah Pei. Regulatory Bankruptcy: How Bank Regulation Causes Fire Sales. *Georgetown Law Journal*, 2011, vol. 99, no. 6, p. 1660–1662.

²⁰⁷ FINCH *supra*, note 205, p. 520.

²⁰⁸ BORK *supra*, note 43, p. 20.

Su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės gaivinimas sukuria pridėtinę vertę, kuri gali būti paskirstyta visiems įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims (įmonių gaivinimo teikiama nauda, lyginant su įmonės likvidavimu, pripažįstama ir teismų praktikoje²⁰⁹). Įmonės gaivinimas daugeliu atveju – kur kas priimtinesnė alternatyva nei įmonės likvidavimas. Likvidavimo, kaip su sunkumais susidūrusios įmonės vertės išsaugojimo priemonės, reikšmė, įmonės vertei vis labiau priklausant ne nuo materialaus turto, bet praktinės patirties (angl. *Know-how*) bei įmonės reputacijos, smarkiai sumažėjo²¹⁰. Perspektyviai įmonei sudarius galimybes įveikti laikinus sunkumus ir išvengti priverstinio likvidavimo, paprastai (i) išsaugoma veikiančios įmonės vertė (angl. *Going Concern Value*)²¹¹, kuri yra didesnė nei įmonės vertė likvidavimo atveju (įmonės likvidavimo atveju prarandama praktinė patirtis, prestižo vertė ir pan.); (ii) garantuojama didesnė grąža įmonės kreditoriams (kai kuriose valstybėse grąža kreditoriams įmonių gaivinimo procedūrų metu yra net iki 3 kartų didesnė nei likvidavimo procedūrų metu)²¹²; (iii) išsaugomos darbo vietos, skatinamas versliškumas (bankroto sukeliama padariniai neigiamai veikia versliškumą ir subjektų norą prisiimti su verslu susijusią riziką net ir tuo atveju, kai ši rizika yra pagrįsta)²¹³; (v) išvengiama

²⁰⁹ Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinis teismas vienoje iš savo priimtų nutarčių pažymėjo, kad „poreikis išsaugoti rinkoje veikiančią ir toliau pajėgią iš esmės savarankiškai funkcionuoti įmonę, kai jos finansiniai sunkumai nėra akivaizdžiai pastovaus pobūdžio, yra socialiai reikšmingesnis už siekį likviduoti tokią įmonę, nes įmonės gaivinimo atveju tiek įmonė, tiek jos darbuotojai bei kiti kreditoriai patirs didesnę naudą (įmonė funkcionuos kaip verslo subjektas toliau, bus išsaugotos darbo vietos, valstybė gaus pajamų mokesčių pavidalu, kreditoriai, ypač paskutiniosios eilės, restruktūrizavimo proceso metu turės didesnes galimybes gauti reikalavimų patenkinimą), nei likvidavimo atveju, kuomet įmonės turtas parduodamas už likvidacines vertes ir paskutinės eilės kreditorių galimybės atgauti skolas neretai yra labai minimalios“ (žr. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Senovė“, Nr. 2-1418/2012, kat. 127.2).

²¹⁰ International Monetary Fund. *Orderly & Effective Insolvency Procedures*. 1-asis leid. Washington: International Monetary Fund, 1999, p. 14.

²¹¹ LOPUCKI, Lynn M. The Nature of the Bankrupt Firm: A Response to Baird and Rasmussen's "The End of Bankruptcy". *Stanford Law Review*, 2003, vol. 56, no. 3, p. 652.

²¹² ERASLAN, Hülya K. K. Corporate Bankruptcy Reorganizations: Estimates From a Bargaining Model. *International Economic Review*, 2008, vol. 49, no. 2, p. 660; BRIS, Arturo; WELCH, Ivo; ir ZHU, Ning. The Costs of Bankruptcy: Chapter 7 Liquidation versus Chapter 11 Reorganization. *The Journal Of Finance*, 2006, vol. LXI, no. 3, p. 1269; Europos Komisija. *Impact Assessment: Accompanying the Document Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency: Commission Staff Working Document* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 8, 17–18. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/swd_2014_61_en.pdf>.

²¹³ Europos Komisija *supra*, note 7, p. 11–12.

daugybės kitų kaštų, kuriuos sąlygotų priverstinis įmonės likvidavimas²¹⁴; (vi) be to, išvengiama tokios įmonės pasitraukimo lemiamo domino efekto jos kreditoriams (t. y. kai įmonės kreditoriai neatgavę skolų neturi galimybių patys atsiskaityti su savo kreditoriais ir tokiu atveju kyla kitų įmonių mokumo ir išlikimo klausimai).

Teisės doktrinoje vis dėlto kartais yra kvestionuojama pati įmonių gaivinimo svarba. Galima aptikti nuomonių, jog tradicinis įmonės gaivinimas (t. y. gaivinimas, kai siekiama išsaugoti pačią su sunkumais susidūrusią įmonę, o ne jos verslą), šiais laikais daugeliu atveju apskritai neteko prasmės, kadangi jis negali užtikrinti didesnės gražos nei tokios įmonės verslo perleidimas²¹⁵. Žvelgiant iš ekonominės perspektyvos, tariamai yra svarbiausia tai, ar išsaugomas įmonės verslas, o ne tai, ar išsaugoma pati įmonė²¹⁶. Teigiama, jog konkrečios įmonės valdomas turtas nebėra kuo nors ypatingas ir išsiskiriantis, todėl, siekiant išsaugoti turto vertę, nebėra poreikio išsaugoti pačią įmonę, nes toks turtas neprarandant vertės gali būti sėkmingai perleistas kitai įmonei²¹⁷. Įmonės verslo perleidimas bei įmonės sudarytų sandorių koregavimas (finansinis peržiūrėjimas) tradicinio įmonės gaivinimo metu, šių autorių nuomone, yra dvi iš esmės visiškai vienodos alternatyvos, kuriomis gali būti sprendžiami įmonės sunkumai²¹⁸. Su tokia pozicija nebūtų galima besąlygiškai sutikti. Tradicinio įmonių gaivinimo svarba (nors ir pakitusi) yra neabejotina ir šių dienų ekonomikoje.

Įmonės gaivinimas kartais iš tiesų turi užleisti vietą verslo gelbėjimui, nes tai gali labiausiai atitikti visų suinteresuotų asmenų interesus²¹⁹. Pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu su sunkumais susidūrusios įmonės verslas yra perspektyvus, tačiau visas tokios įmonės valdomas turtas galėtų padengti tik nedidelę kreditorių reikalavimų dalį, o pats turtas nėra specifinis bei gali būti lengvai perleistas ir naudojamas kitoje veikloje. Daugeliu atveju tokios įmonės

²¹⁴ Europos Komisija *supra*, note 4, p. 5.

²¹⁵ BAIRD, Douglas G.; ir RASMUSSEN, Robert K. The End of Bankruptcy. *Stanford Law Review*, 2002, vol. 55, p. 751–756.

²¹⁶ COOK *supra*, note 118, p. 22.

²¹⁷ BAIRD *supra*, note 215, 768.

²¹⁸ COUWENBERG *supra*, note 87, p. 254.

²¹⁹ BORK *supra*, note 43, p. 14.

gaivinimas būtų nepateisinamas, nes neegzistuoūtų nei verslas, kurį būtų verta bandyti išsaugoti kartu su įmone, nei turtas, dėl kurio būtų dar galima kovoti. Tačiau esant tam tikroms aplinkybėmis su sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimas yra kur kas naudingesnis nei tokios įmonės verslo gelbėjimas ir netgi užtikrina didesnę grąžą įmonės kreditoriams²²⁰. Taigi, net ir žvelgiant vien iš kreditorių perspektyvos, t. y. su sunkumais susidūrusios įmonės vertės maksimizavimo aspektu, tradicinis įmonės gaivinimas kartais yra priimtinesnė alternatyva už kitus su sunkumais susidūrusios įmonės problemų sprendimo būdus. Pabrėžtina, kad verslo gelbėjimas, skirtingai nei įmonės gaivinimas, ne visuomet gali užtikrinti analogišką veikiančios įmonės vertės išsaugojimą (angl. *Going Concern Value*). Be to, įmonės gaivinimo atveju kreditorių bei akcininkų gaunama grąža kartais gali būti daug didesnė už tą, kuri būtų gauta perleidus tokios įmonės verslą²²¹.

Įmonių gaivinimo svarba bei verslo gelbėjimo nepakankamumas pripažįstamas jau ne vieną dešimtmetį²²². Vienas dažniausiai sutinkamų įmonių gaivinimo svarbą pagrindžiančių pavyzdžių yra įmonės valdomo turto perleidimas už mažesnę kainą nei jo tikroji vertė, kai su sunkumais susidūrusios įmonės turtas yra parduodamas dalimis arba kaip turto kompleksas (gelbėjant vien įmonės verslą). Tokia situacija gali susiklostyti, jeigu įmonės valdomas turtas dėl savo ypatumų negali būti lengvai perleistas (t. y. jam nėra būdingas turto perleidžiamumas (angl. *Asset Redeployability*), pavyzdžiui, konkrečių vaistų patentas dėl ribotų panaudojimo galimybių gali būti naudojamas tik tam tikslui, kuriam jis šiuo metu ir naudojamas), o su laikiniais sunkumais yra susidūrusi ne tik įmonė, kurios turtą ketinama perleisti, bet ir visos kitos tam tikros pramonės šakos įmonės (t. y. potencialūs tokio turto pirkėjai, ar net visas šalies ūkis apskritai; šios situacijos susidarymui gali

²²⁰ SUNDGREN, Stefan. Does a Reorganization Law Improve the Efficiency of the Insolvency Law? The Finnish Experience. *European Journal of Law and Economics*, 1998, vol. 6, p. 194; BERNSTEIN Donald S. Toward a New Corporate Reorganization Paradigm. *Journal of Applied Corporate Finance*, 2007, vol. 19, no. 4, p. 8.

²²¹ LOPUCKI, Lynn M.; ir DOHERTY, Joseph W. Bankruptcy Fire Sales. *Michigan Law Review*, 2007, vol. 106, p. 3–4, 10, 24, 44.

²²² BEBCHUK, Lucian Arye. A New Approach to Corporate Reorganizations. *Harvard Law Review*, 1988, vol. 101, p. 776.

turėti įtakos ir teisinis reglamentavimas, kuris gali riboti subjektų galimybes konkuruoti norint įsigyti perleidžiamą turtą)²²³. Galima surasti ne vieną pavyzdį, kai su sunkumais susidūrusios įmonės turtas dėl minėtų aplinkybių visumos buvo parduotas žymiai pigiau nei tikroji jo vertė, o tokį turtą įsigiję asmenys vos po kelerių metų perleido jį už kelis kartus didesnę sumą, nei buvo sumokėję²²⁴. Perspektyvios įmonės gaivinimas, be jokios abejonės, padeda išvengti šios problemos, kadangi su sunkumais susidūrusi įmonė nėra priversta parduoti turtą, bet gali jį toliau naudoti savo veikloje.

Atsižvelgus į visa tai bei pripažinus, kad įmonių gaivinimo instituto paskirtimi neturėtų būti laikomas vien su sunkumais susidūrusios įmonės vertės maksimizavimas, bet ir visuomenės interesų patenkinimas, nėra ko stebėtis, kad šiuo metu visuotinai pripažįstama, jog perspektyvioms įmonėms turėtų būti suteikiama naujos pradžios arba antro šanso galimybė (angl. *Fresh Start* ar *Second Chance*). Valstybės reformuoja galiojantį teisinį reglamentavimą suteikdamos prioritetą įmonių gaivinimui bei verslo išsaugojimui²²⁵. Naujas Europos Sąjungos požiūris į įmonių nesėkmes ir nemokumą taip pat grindžiamas būtent šia idėja²²⁶. Tačiau, nepaisant šios įmonių gaivinimo kultūros bangos, vertėtų nepamiršti, jog įmonės gaivinimo instituto paskirtis neturėtų būti pats įmonės gaivinimas savaime. Įmonės išsaugojimas *per se* nėra laikytinas kokia nors vertybe, nes įmonės gaivinimas yra tik priemonė anksčiau minėtam tikslui, t. y. maksimaliai gerovei, pasiekti. Vadinasi, įmonių gaivinimo instituto paskirtis turėtų būti siejama tik su siekiu išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusias perspektyvias įmones, bet ne visas su sunkumais susidūrusias įmones. Bandytas išsaugoti neperspektyvias ir ne su laikiniais sunkumais susidūrusias įmones neigiamai paveiktų tiek perspektyvių įmonių galimybes konkuruoti, tiek rinkos struktūrą bei sąlygotų ekonominį neefektyvumą.

²²³ SHLEIFER, Andrei; ir VISHNY, Robert W. Liquidation Values and Debt Capacity: A Market Equilibrium Approach. *The Journal Of Finance*, 1992, vol. XLVII, no. 4, p. 1343–1344, 1364.

²²⁴ *Ibidem*, p. 1355–1356.

²²⁵ Europos Komisija *supra*, note 4, p. 8.

²²⁶ Sweet & Maxwell. Reform of EU Insolvency Law – Commission Opts for Rescue. *Company Law Newsletter*, 2013, vol. 328, p. 1.

1.4. GAIVINTINŲ IR LIKVIDUOTINŲ ĮMONIŲ ATRIBOJIMAS

Galimybė pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis turėtų būti sudaryta ne visoms su sunkumais, kurių pačios nėra pajėgios įveikti, susidūrusioms įmonėms. Tačiau ne visos tokios įmonės turėtų būti ir likviduojamos. Įmonės gaivinimas, kaip jau minėta, kartais yra geriausia alternatyva, kadangi dėl įmonės likvidavimo gali būti patiriama nuostolių (gali būti prarandama įmonės vertė)²²⁷. Norint sukurti ekonomiškai efektyvų teisinį reglamentavimą, itin svarbu tinkamai, kiek tai įmanoma, atriboti gaivintinas įmones nuo tų, kurios turėtų būti, kaip galima greičiau ir kuo mažesnėmis sąnaudomis, likviduojamos. Sprendžiant gaivintinų bei likviduotinų įmonių atribojimo klausimą, neišvengiamai susiduriama su perspektyvių įmonių, kurios turėtų būti gaivinamos, likvidavimo ir neperspektyvių įmonių, kurios turėtų būti likviduojamos, gaivinimo problema²²⁸. Siekiant sudaryti sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti, dalis neperspektyvių įmonių vis tiek bus gaivinamos (teisės doktrinoje ši situacija vadinama I tipo klaida), o siekiant užkirsti kelią neperspektyvioms įmonėms gaivinti, visuomet dalis perspektyvių įmonių bus likviduojamos (teisės doktrinoje ši situacija vadinama II tipo klaida)²²⁹.

Nusprendus įtvirtinti įmonių gaivinimo galimybę, minėtų klaidų lemiamų kaštų, tikėtina, nepavyks visiškai išvengti²³⁰. Tačiau šiuos kaštus galima bandyti sumažinti, sudarant sąlygas daugiau įmonių pasinaudoti gaivinimo procedūromis (didėja I tipo, bet mažėja II tipo klaidos tikimybė) arba priešingai – labiau ribojant tokią galimybę (didėja II tipo, bet mažėja I tipo klaidos tikimybė). Kuri iš minėtų alternatyvų yra priimtinesnė, kurios klaidos lemiami kaštai žvelgiant iš ekonominio efektyvumo perspektyvos yra mažesni,

²²⁷ GIRGIS, Jassmine. Corporate Restructuring, the Evolution of Corporate Assets and the Public Interest. *International Insolvency Review*, 2013, vol. 22, no. 1, p. 52, 54.

²²⁸ FISHER, Timothy C. G.; ir MARTEL, Jocelyn. Empirical Estimates of Filtering Failure in Court-Supervised Reorganization. *Journal of Empirical Legal Studies*, 2004, vol. 1, no. 1, p. 143.

²²⁹ WHITE, Michelle J. Corporate Bankruptcy as a Filtering Device: Chapter 11 Reorganizations and Out-of-Court Debt Restructurings. *Journal of Law, Economics, & Organization*, 1994, vol. 10, no. 2, p. 269.

²³⁰ BLAZY, Régis; ir CHOPARD, Bertrand. Ex Post Efficiency of Bankruptcy Procedures: a General Normative Framework. *International Review of Law and Economics*, 2004, vol. 24, p. 448.

t. y. neefektyvaus resursų naudojimo ir ekonominio sąstingio ar resursų naudojimo ne efektyviausiam tikslui²³¹, yra empiriniai klausimai, į kuriuos šiame darbe nebus stengiamasi atsakyti. Šie klausimai turėtų būti savarankiškų išsamių empirinių tyrimų objektas. Nepaisant to, antroje šio darbo dalyje, lyginamuoju aspektu žvelgiant į skirtingose valstybėse įtvirtintą įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, siekiama įvertinti šį reglamentavimą tuo aspektu, ar jis sudaro tinkamas sąlygas atriboti gaivintinas įmones nuo likviduotinių.

Sprendžiant gaivintinių ir likviduotinių įmonių atribojimo klausimą, reikėtų visuomet nepamiršti, jog verslas yra susijęs su rizika bei krizinių situacijų sprendimu ir būtent vystymosi kaina yra tai, jog išlieka tik tos įmonės, kurios sugeba efektyviai konkuruoti²³². Įmonės, kurių vykdoma veikla ekonomiškai neefektyvi bei kurių naudojami resursai galėtų būti geriau panaudoti kitoje veikloje, neabejotinai turėtų būti likviduojamos²³³. Prie ekonominio augimo prisideda kūrybinio susinaikinimo procesas (angl. *Creative Destruction Process*), kai priverstinai likvidavus neperspektyvias įmones, jas pakeičia naujos įmonės, gaminančios paklausias prekes, atitinkančias tų dienų realijas bei vartotojų poreikius²³⁴. Neperspektyviai įmonei suteikus gaivinimo galimybę, žala daroma ne tik tokios įmonės kreditoriams, bet ir ekonomikai. Neperspektyvi įmonė negali būti išgelbėta ir tokios įmonės gaivinimas yra tiesiog neišvengiamos įmonės lemties atidėjimas, patiriant nepagrįstus kaštus, kurių būtų išvengta laiku atribojus gaivintinas bei likviduotinas įmones. Puikus to pavyzdys yra didžiulės korporacijos „Pillowtex“, kurios turtas buvo vertas beveik 2 milijardų Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių, gaivinimas. „Pillowtex“ korporacija, pasinaudojusi įmonių gaivinimo galimybe, praėjus vos keleriems metams buvo vis tiek priversta pasitraukti iš rinkos, kadangi jos vykdoma veikla buvo neperspektyvi ir

²³¹ FISHER *supra*, note 228, p. 162–163.

²³² FINCH *supra*, note 47, p. 144.

²³³ WHITE, Michelle J. The Corporate Bankruptcy Decision. Iš BHANDARI, Jagdeep S.; ir WEISS, Lawrence A. *Corporate Bankruptcy: Economic And Legal Perspectives*, Cambridge, 1996, p. 207.

²³⁴ SCHUBERT, Christian. How to Evaluate Creative Destruction: Reconstructing Schumpeter's Approach. *Cambridge Journal of Economics*, 2013, vol. 37, p. 230–231.

bandymas išsaugoti tokios įmonės verslą negalėjo sukurti jokios papildomos vertės nei įmonei priklausančio turto realizavimas²³⁵.

Tuo atveju, jeigu įmonės verslas yra neperspektyvus, turėtų būti nagrinėjamos ne įmonės gaivinimo galimybės, bet tik įmonės greito bei efektyvaus likvidavimo galimybės, kurios duotų kuo daugiau naudos ne tik įmonės kreditoriams, bet ir visai visuomenei²³⁶. Nekonkurencingai veikiančioms įmonėms, gaminančioms nepaklausias prekes ir pan., suteikus galimybę pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis, būtų nepagrįstai suvaržomi kreditorių interesai, kadangi kreditoriai būtų verčiami prisiimti neadekvačią riziką, be to, būtų patiriami nepagrįsti kaštai²³⁷. Turėtų būti bandoma išsaugoti tik tas įmones, kurių gaivinimo duodama nauda yra didesnė nei gaunama nauda įmonės likvidavimo atveju. Visuomet būtina rasti teisingą balansą tarp įmonės gaivinimo, kreditorių reikalavimų paisymo bei makroekonominių visuomenės poreikių²³⁸.

Pabrėžtina, kad prie gaivintinų bei likviduotinų įmonių atribojimo turėtų prisidėti ne tik teismas individualios bylos nagrinėjimo metu, priimdamas sprendimą dėl atitinkamos procedūros pradėjimo bei gaivinimo plano patvirtinimo, bet ir su ketinama gaivinti įmone susiję subjektai (pavyzdžiui, įmonės kreditoriai, dalyviai, valdymo organai), kurie gali daryti įtaką įmonės gaivinimo procedūros eigai ar jos baigčiai. Visi šie subjektai *ad hoc* vertina įmonės perspektyvumą bei kiekvienu konkrečiu atveju priima jų diskrecijai priskirtus su įmonės gaivinimu susijusius sprendimus, atsižvelgdami į įmonės sunkumus, jų pobūdį, šių sunkumų nulemtus įmonės kapitalo struktūros pokyčius bei kitas su įmone ir jos vykdoma veikla susijusias svarbias aplinkybes. Būtent nuo šių subjektų priimamų sprendimų priklauso, ar visoms su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms bus sudarytos

²³⁵ BAIRD, Douglas G.; ir RASMUSSEN, Robert K. Chapter 11 at Twilight. *Stanford Law Review*, 2003, vol. 56, no. 3, p. 683.

²³⁶ The World Bank. *Principles for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 6. Prieiga per internetą: <http://siteresources.worldbank.org/INTGILD/Resources/ICRPrinciples_Jan2011.pdf>.

²³⁷ FINCH *supra*, note 47, p. 144.

²³⁸ OKOLI, Pontian. Rescue Culture in the United Kingdom: Realities and the Need for a Delicate Balancing Act. *International Company and Commercial Law Review*, 2012, vol. 23, no. 2, p. 64–65.

galimybės išlikti rinkoje ir ar visos neperspektyvios įmonės bus, kaip įmanoma greičiau, likviduojamos.

Suformuluoti konkrečius *a priori* nustatytus kriterijus, kuriais minėti subjektai galėtų besąlygiškai vadovautis, priimdami su įmonės gaivinimu susijusius sprendimus (pavyzdžiui, kurie padėtų atriboti perspektyvias įmones nuo neperspektyvių), nėra įmanoma. Tik atsižvelgus į individualios situacijos faktinių aplinkybių visumą galima įvertinti tiek su sunkumais susidūrusios įmonės perspektyvumą, tiek ir tokios įmonės gaivinimo galimybes (t. y. atskirti gaivintinas įmones nuo likviduotinių). Taip yra todėl, nes vertinant pačios įmonės perspektyvumą bei gaivinimo galimybes reikia atsižvelgti ne tik į tokios įmonės finansinius duomenis, bet ir į įmonę užklupusius sunkumus, šiuos sunkumus nulėmusias priežastis, taip pat į įmonės valdymo tinkamumą, ketinamų įgyvendinti gaivinimo priemonių įmanomumą bei pakankamumą, be to, visas kitas su įmone ir jos vykdoma veikla susijusias svarbias aplinkybes (pavyzdžiui, įmonės gebėjimą efektyviai konkuruoti, įmonės vykdomos veiklos ekonominį efektyvumą, naudojamų resursų alternatyvaus panaudojimo galimybes kitoje veikloje, gaminamų prekių arba teikiamų paslaugų paklausą bei atitiktį tu dienų realijoms ir vartotojų poreikiams, įmonės gaivinimo duosimą naudą, lyginant ją su nauda, kuri būtų gauta įmonę tiesiog likvidavus, ir pan.)²³⁹.

Nepaisant to, teisės doktrinoje bei teisėkūroje, bandant atriboti perspektyvias įmones nuo neperspektyvių, išskirtinis dėmesys yra skiriamas gaivintinų įmonių sunkumams (jų pobūdžiui) bei šių sunkumų nulemtam įmonės kapitalo struktūros pokyčiui. Šios aplinkybės, be jokios abejonės, leidžia suvokti įmonėje susidariusios situacijos rimtumą, bandyti numatyti, ar įmonės krizinis laikotarpis gali būti įveiktas, pasitelkus gaivinimo procedūras, taip pat, ar pasinaudojant šiomis procedūromis turėtų būti bandoma išspręsti įmonės problemas. Tačiau ar įmonės sunkumai bei jų nulemtas įmonės kapitalo struktūros pokytis *per se* parodo įmonės neperspektyvumą, ar vien šių aplinkybių egzistavimas kartais turėtų užkirsti kelią įmonei gaivinti, galiausiai,

²³⁹ COOK *supra*, note 118, p. 30.

kokia turėtų būti šių aplinkybių įtaka įmonių gaivinimo galimybėms, siekiama įvertinti toliau šiame skyriuje.

1.4.1. Įmonės kapitalo struktūros įtaka įmonės gaivinimui²⁴⁰

Įmonės problemos, kurias bandoma įveikti, pasinaudojant gaivinimo procedūromis, dažniausiai yra finansinio pobūdžio. Tuo atveju, jeigu šios problemos nėra finansinio pobūdžio, jos vis tiek daro tiesioginę ar netiesioginę įtaką įmonės finansiniam statusui²⁴¹. Taigi, nesvarbu, koks būtų problemų, kurias bandoma įveikti pasitelkus gaivinimo procedūras, pobūdis, šios problemos visuomet turi įtakos įmonės kapitalo struktūrai bei anksčiau ar vėliau gali nulemti įmonės piniginių išteklių trūkumą, o galiausiai net ir perspektyvios įmonės pasitraukimą iš rinkos, jeigu tokiai įmonei laiku nebus suteikta reikiama pagalba.

Įmonė, kuri susidūrė su piniginių išteklių trūkumu, kuri neturi pakankamai likvidaus turto, kurios esami ir potencialūs kreditoriai atsisako toliau kredituoti įmonės veiklą ir kuri negali gauti finansinės pagalbos iš išorės, neturi realių galimybių toliau sėkmingai vykdyti veiklą, kadangi negali tinkamai padengti prisiimtų įsipareigojimų, įsigyti įmonės veiklai vykdyti būtinų paslaugų, prekių ir pan. Susidarius tokiai situacijai, kyla klausimas, ar įmonei turėtų būti suteikiamas antras šansas, t. y. ar tokiai įmonei visuomet turėtų būti leidžiama pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis, ar tokia įmonė vis dėlto esant tam tikroms aplinkybėms turėtų būti tiesiog likviduojama.

Šiame poskyryje siekiama įvertinti, ar problemų, kurių norima gaivinti įmonė pati nėra pajėgi įveikti, nulemti įmonės kapitalo struktūros pokyčiai, konkrečiai įmonės nemokumas, turėtų daryti kokią nors įtaką įmonės gaivinimo galimybėms, t. y. ar įmonės nemokumas turėtų būti ta aplinkybė, į kurią atsižvelgiant galėtų būti atibojamos gaivintinos įmonės nuo likviduotinių,

²⁴⁰ Šis poskyris yra pagrįstas anksčiau autoriaus išspausdintu straipsniu (žr. BARAKAUSKAS *supra*, note 37, p. 119–135).

²⁴¹ BELCHER *supra*, note 100, p. 87.

ar vis dėlto ir nemokioms įmonėms turėtų būti suteikiama alternatyva priverstiniam likvidavimui.

1.4.1.1. Nemokumo terminas ir jo daugiareikšmiškumas

Norint įvertinti įmonės kapitalo struktūros įtaką įmonės gaivinimo galimybėms, konkrečiai, kokią įtaką turėtų turėti įmonės nemokumas, būtina apsibrėžti nemokumo termino turinį. Šiame darbe lyginamuoju aspektu apžvelgiamas su įmonių gaivinimu susijęs teisinis reglamentavimas, galiojantis net 7 valstybėse. Taigi, tikėtina, jog neišvengiamai bus susidurta su skirtingomis nemokumo termino apibrėžtimis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad nemokumo termino suvokimas gali būti nevienodas ne tik skirtingose valstybėse, bet ir vienoje valstybėje, priklausomai nuo aplinkybių, šiam terminui gali būti suteikiama netapati reikšmė²⁴². Pavyzdžiui, Lietuvoje nemokumo terminas vartojamas ne viename nacionaliniame teisės akte²⁴³ ir šio termino apibrėžtis skirtinga, priklauso nuo termino vartojimo konteksto²⁴⁴. Manytina, jog universalią, visa apimančią bei tikslią nemokumo sąvoką vargu ar pavyktų pateikti. Dėl to, atsižvelgus į nemokumo termino daugiareikšmiškumą bei šio termino svarbą nagrinėjamo klausimo kontekste, toliau apibrėžiama, kokia prasme nemokumo terminas vartojamas šiame darbe, kas turima omenyje kalbant apie nemokių įmonių gaivinimą ir kokios įmonės yra laikomos nemokiomis.

Gali būti skiriamas teisinis bei techninis nemokumas. Techninį nemokumą suprantant kaip įmonės negalėjimą įvykdyti piniginių įsipareigojimų (nemokumas pagal likvidumo ir pinigų srauto testą), o teisinį

²⁴² DALHUISEN *supra*, note 103, p. 2-35.

²⁴³ Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse nemokumo terminas vartojamas net 23 kartus, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme – 6 kartus, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme – 4 kartus, Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatyme – 2 kartus ir pan.

²⁴⁴ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo formuojamoje praktikoje yra pažymėjęs, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 60 str. 3 d. 1 p. vartojamas nemokumo terminas neturi būti aiškinamas analogiškai Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme įtvirtintam įmonės nemokumo terminui, nes jo tikslai yra kitokie (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje UAB „PANEVĖŽIO GELŽBETONIS“ v. L. G., Nr. 3K-3-576/2009, kat. 27.1, 27.3.2.1, 121.19.1).

nemokumą apibūdinant kaip būseną, kai įmonės įsipareigojimai viršija jos turtą (nemokumas pagal įmonės balanso testą)²⁴⁵. Bleko teisės žodyne, pateikiant nemokumo termino apibrėžtį, taip pat skiriamos minėtos nemokumo rūšys²⁴⁶. Šios nemokumo rūšys skiriamos ir teisės doktrinoje, analizuojant nemokumo procedūros pradėjimo sąlygas²⁴⁷.

Pažvelgus į Lietuvoje bei tyrinėjamose užsienio valstybėse galiojanti nemokumo teisinį reglamentavimą, galima pastebėti, kad skirtingų valstybių nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintos (ar sistemiškai aiškinant iš šių teisės aktų nuostatų išvedamos) nemokumo sąvokos nebūtinai atitinka minėtas nemokumo rūšis. Be to, skirtingose valstybėse šios sąvokos nėra tapačios – skiriasi pateikiami nemokumo nustatymo kriterijai, kurie yra pagrindas tam tikrai įmonės nemokumo procedūrai konkrečioje valstybėje pradėti.

Bendriausia prasme įmonės nemokumą visose darbe tyrinėjamose jurisdikcijose būtų galima apibūdinti kaip įmonės negalėjimą įvykdyti prisiimtų įsipareigojimų, paliekant atskirų valstybių nacionaliniams teisės aktams tiksliau apibrėžti bei detalizuoti, kas laikytina tuo negalėjimu (numatyti nemokumo nustatymo kriterijus). Pavyzdžiui, Lietuvoje įmonės nemokumas siejamas su įmonės prisiimtų įsipareigojimų nevykdymu bei pradelstų įmonės įsipareigojimų ir įmonės turto vertės santykiu²⁴⁸; Jungtinėse Amerikos Valstijose – išimtinai su skolų ir teisingai įvertinto įmonės turto vertės santykiu²⁴⁹; Vokietijoje – su esamu nelikvidumu arba atitinkamu įmonės prisiimtų įsipareigojimų ir įmonės turto vertės santykiu²⁵⁰; Didžiojoje Britanijoje²⁵¹, Latvijoje²⁵² bei Estijoje²⁵³ – su negalėjimu įvykdyti prisiimtų įsipareigojimų (ar turto nepakankamumu), kurį pagrindžia įstatyme nurodytos

²⁴⁵ LEE, Cheng F.; ir LEE, Alice C. *Encyclopedia of Finance*. 1-asis leid. United States of America: Springer, 2006, p. 161, 270–271.

²⁴⁶ GARNER, Bryan A., et. al. *Black's Law Dictionary*. 7-asis leid. United States of America: West Group, 1999, p. 799.

²⁴⁷ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 45–47; WESTBROOK *supra*, note 50, p. 65–66.

²⁴⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 2 str. 8 d.

²⁴⁹ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 101 str. 32 d.

²⁵⁰ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 16–19 str.

²⁵¹ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 123 str.

²⁵² Insolvency Law *supra*, note 67, 57 str.

²⁵³ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 1 str., 10 str.

aplinkybės; o Prancūzijoje – išimtinai tik su negalėjimu įvykdyti prisiimtų piniginių įsipareigojimų²⁵⁴.

Apibendrinant glaustą nemokumo termino apibrėžties analizę, būtų galima pritarti teisės doktrinoje išsakytai nuomonei, jog nemokumą, kaip teorinę kategoriją, visuomet reikėtų skirti nuo įvairių valstybių įstatymuose pateikiamų nemokumo nustatymo kriterijų, kurie yra pagrindas atitinkamai nemokumo procedūrai vykdyti²⁵⁵. Šio darbo kontekste nemokumas nėra tapatinamas su nemokumu, kaip teorine kategorija, bet yra suprantamas būtent kaip įmonės būseną, kai įmonei tam tikroje valstybėje, atsižvelgus į konkrečios valstybės teisės aktuose įtvirtintus nemokumo nustatymo kriterijus, gali būti pradėta vykdyti nemokumo procedūra, kurios pagrindinis galutinis tikslas – priverstinis įmonės likvidavimas.

Taigi, nemoki įmonė šio darbo kontekste suprantama kaip tokia įmonė, kuri atitinka konkrečios valstybės nacionaliniuose teisės aktuose numatytus nemokumo nustatymo kriterijus, kurie kiekvienoje valstybėje yra būtina nemokumo procedūros, kurios pagrindinis galutinis tikslas – priverstinis įmonės likvidavimas, vykdymo sąlyga. Pabrėžtina, kad nemoki įmonė vienoje valstybėje, atsižvelgus į nacionalinius nemokumo nustatymo kriterijų ypatumus, nebūtinai bus laikoma nemokia kitoje valstybėje, tačiau tai nėra kliūtis, siekiant atsakyti į vieną iš darbe keliamų klausimų, ar įmonės nemokumas turėtų būti ta aplinkybė, į kurią atsižvelgiant turėtų būti atribojamos gaivintinos ir likviduotinos įmonės, be to, ar kiekviena nemoki įmonė turėtų būti laikoma *per se* neperspektyvia, o moki įmonė – *per se* perspektyvia.

1.4.1.2. Įmonės nemokumas – kliūtis įmonės gaivinimui?

Įmonės nemokumas parodo įmonės finansinės padėties sudėtingumą tam tikru laikotarpiu. Tačiau ar vien ši būseną (t. y. tokia įmonės būseną, kuri atitinka

²⁵⁴ Code de commerce *supra*, note 64, L640-1 str., L640-4 str.

²⁵⁵ KAVALNĖ *supra*, note 40, p. 66.

konkrečios valstybės nacionaliniuose teisės aktuose numatytus nemokumo nustatymo kriterijus) visais atvejais *per se* turėtų užkirsti kelią įmonei gaivinti? Manytina, kad ne, nes visuomet turėtų būti apsvarstoma įmonės gaivinimo galimybė²⁵⁶. Net ir nemokumo procedūra, kurios pagrindinis galutinis tikslas – priverstinis įmonės likvidavimas, turėtų numatyti įmonės gaivinimo galimybę ir nebūti išimtinai orientuota tik į su sunkumais susidūrusių įmonių priverstinį likvidavimą²⁵⁷. Modernaus nemokumo teisinio reglamentavimo pagrindinis tikslas nebeturėtų būti siejamas tik su nemokios įmonės turto padalijimu jos kreditoriams ir pačios įmonės likvidavimu. Įmonei tapus nemokiai neturėtų būti visais atvejais siekiama, kaip galima greičiau ir kuo mažesnėmis sąnaudomis, likviduoti tokią įmonę, užtikrinant maksimalią grąžą įmonės kreditoriams, visiškai neatsižvelgiant į kitų suinteresuotų asmenų interesus.

Kai kurių autorių nuomone, bankroto teisės pagrindinis tikslas turėtų būti siejamas tik su maksimalios kreditorių gerovės užtikrinimu ir dėl to įmonių gaivinimo idėja yra apskritai nesuderinama su šiuo reglamentavimu²⁵⁸. Tačiau toks suvokimas tikrai neatitinka šių dienų realijų, kadangi įmonės likvidavimas nebėra laikomas visais atvejais priimtina su sunkumais susidūrusios įmonės lemtimi, bet yra ieškoma alternatyvų tokiai baigčiai, įmonės nemokumą suvokiant kaip vieną iš galimų įmonės gyvavimo ciklų, po kurio gali eiti eiti pagerėjimo laikotarpis²⁵⁹. Dėl to nacionalinis teisinis reglamentavimas turėtų numatyti efektyvią nemokių įmonių gaivinimo procedūrą kaip alternatyvą nemokių įmonių priverstiniam likvidavimui. Tik neperspektyvios įmonės turėtų būti, kaip galima greičiau bei efektyviau, likviduojamos. Tuo tarpu perspektyvias įmones ir nemokumo procedūras, kurios pagrindinis galutinis tikslas – priverstinis įmonės likvidavimas, metu turėtų būti stengiamasi išsaugoti, taip užtikrinant didžiausią grąžą tiek tokios įmonės kreditoriams, tiek visiems kitiems įmonės likimu suinteresuotiems asmenims²⁶⁰. Be to, įmonės

²⁵⁶ BORK *supra*, note 43, p. 1.

²⁵⁷ Europos Komisija *supra*, note 4, p. 9.

²⁵⁸ BOSE, Trina. Resolving Financial Distress: Justice and Fairness and Reciprocity. *UCL Jurisprudence review*, 2004, vol. 11, p. 231–232.

²⁵⁹ OMAR *supra*, note 99, p. 129–130.

²⁶⁰ Europos Komisija *supra*, note 212, p. 2, 26.

nemokumas *per se* neturėtų užkirsti kelio pasinaudoti gaivinimo procedūromis, kurias pasitelkus galėtų būti išvengiama su sunkumais susidūrusios įmonės priverstinio likvidavimo ateityje.

Analogiškos pozicijos minėtajai šiuo metu laikosi ir Pasaulio bankas, Tarptautinis valiutos fondas bei Europos Sąjunga, skatindama valstybes nares reformuoti galiojantį nemokumo teisinį reglamentavimą, įmonių gaivinimo institutą pripažįstant kertine nemokumo teisinio reglamentavimo dalimi²⁶¹. Akivaizdu, kad nemokumo teisė šiais laikais nebegali būtų laikoma, kaip buvo anksčiau²⁶², vien visuma nuostatų, kurios reglamentuoja nemokios įmonės turto paskirstymą tokios įmonės kreditoriams. Įmonių gaivinimą reglamentuojančios teisės normos neabejotinai taip pat tampa neatskirama tokio reglamentavimo dalimi.

Pastaruoju metu plėtojantis gaivinimo kultūrai (angl. *Rescue Culture*) ir jai vis besiskverbiant į nemokumo teisinio reglamentavimo sritį, galima teigti, jog ne tik mokioms, bet ir nemokioms įmonėms, esant tam tikroms aplinkybėms, turėtų būti suteikiama galimybė išlikti rinkoje. Galima pritarti teisės doktrinoje išsakytai nuomonei, kad vargu ar pavyktų šiuo metu rasti ekonomiškai išsivysčiusią valstybę, kurioje iki šiol apskritai nebūtų kelta klausimo dėl įmonių gaivinimo procedūrų tobulinimo, siekiant sudaryti sąlygas nemokioms įmonėms išvengti priverstinio likvidavimo²⁶³. Priverstinis likvidavimas daugeliu atveju iš tikrųjų yra neišvengiama nemokių įmonių lemtis, tačiau vis dėlto ne kiekviena nemoki įmonė turėtų būti likviduojama²⁶⁴. Tai supratusios valstybės paskutiniaisiais dešimtmečiais ėmė tobulinti nemokumo

²⁶¹ SMITH, David; ir STRÖMBERG, Per. Maximizing the Value of Distressed Assets: Bankruptcy Law and the Efficient Reorganization of Firms. Iš HONOHAN, Patrick; ir LAEVEN, Luc. *Systemic Financial Crises: Containment and Resolution*, Cambridge, 2005, p. 233.

²⁶² ODITAH, Fidelis. Assets and the Treatment of Claims in Insolvency. *Law Quarterly Review*, 1992, vol. 108, p. 461.

²⁶³ ANDERSON, Colin; ir MORRISON, David. The Commencement of the Company Rescue: How and When Does it Start? Iš OMAR, Paul. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*, Cornwall, 2008, p. 83.

²⁶⁴ ALTMAN *supra*, note 94, p. 8; DALHUISEN *supra*, note 103, p. 2-13, 2-139.

procedūrų reglamentavimą, norėdamos sudaryti kur kas palankesnes sąlygas įmonėms tęsti veiklą²⁶⁵.

Kiekvienu konkrečiu atveju, kai įmonė tampa nemoki, reikėtų įvertinti tokios įmonės vykdomos veiklos bei pačios įmonės perspektyvas, nemokumo priežastis, likvidavimo ar įmonės gaivinimo sukelsimas pasekmes bei visas kitas svarbias su įmonės nemokumu, įmonės priverstiniu likvidavimu ar įmonės gaivinimu susijusias aplinkybes. Net ir nemokioms, tačiau perspektyvioms įmonėms, susidūrusioms su laikiniais sunkumais turėtų būti sudarytos realios galimybės įveikti šiuos sunkumus bei išlikti rinkoje. Apsaugojus perspektyvią įmonę nuo priverstinio likvidavimo, pertvarkius tokią įmonę ar jos veiklą ir įmonei toliau sėkmingai tęsiant veiklą, išsaugomos darbo vietos, mažinamos skolos kreditoriams, mokami mokesčiai valstybei ir pan. Vertėtų nepamiršti, jog maksimalios grąžos kreditoriams užtikrinimas nėra vienintelis įmonių gaivinimą reglamentuojančių teisės aktų tikslas. Šie teisės aktai, o tiksliau jų numatytos įmonių gaivinimo procedūros, prisideda prie daugelio kitų socialinių, politinių bei ekonominių tikslų įgyvendinimo²⁶⁶. Be to, kartą su sunkumais susidūrusios įmonės paprastai mokosi iš savo klaidų. Taigi, tikėtina, jog tokios įmonės, įveikusios laikinus sunkumus, galės daug efektyviau vykdyti veiklą²⁶⁷.

Reglamentuojant įmonių gaivinimo procedūras, turi būti užtikrinta tinkama skirtingų interesų pusiausvyra, kadangi sistema, kuri siekia išsaugoti visas įmones, t. y. tokia, kuri visoms be išimties įmonėms sudaro galimybes pasinaudoti gaivinimo procedūromis, kaip ir sistema, kuri siekia visas nemokias įmones likviduoti, yra žalinga ekonomikai²⁶⁸. Pernelyg didelės apsaugos suteikimas su laikiniais sunkumais susidūrusiai įmonei gali suteikti tokiai įmonei nepagrįstą konkurencinį pranašumą. Dėl netinkamo gaivinimo procedūrų reglamentavimo galima net susidurti su taip vadinamu strateginio

²⁶⁵ BROUWER, Maria. Reorganization in US and European Bankruptcy Law. *European Journal of Law & Economics*, 2006, vol. 22, no. 1, p. 15.

²⁶⁶ MCCORMACK *supra*, note 42, p. 18–20.

²⁶⁷ Europos Komisija *supra*, note 3, p. 3, 7.

²⁶⁸ ZUKIN, James H.; FRAGEN, Alan; ir LOWELL Dorian. Are More Restructuring Regimes Becoming Like the U.S. Chapter 11 System? Iš POMERLEANO, Michael; ir SHAW, William. *Corporate Restructuring: Lessons from Experience*, Washington, 2005, p. 130.

bankroto fenomenu (angl. *Strategic Bankruptcy*)²⁶⁹. Taigi, nemokioms įmonėms turėtų būti suteikiama galimybė pasinaudoti gaivinimo procedūromis, jeigu tai įmonei nesuteiks nepagrįsto konkurencinio pranašumo, o kreditoriai gaivinimo procedūros metu atgaus ne mažiau nei priverstinio įmonės likvidavimo atveju ir įmonės vertė tiek kreditoriams, tiek visai visuomenei bus didesnė šiai įmonei tęsiant vykdomą veiklą²⁷⁰.

Vadinasi, kiekvienoje valstybėje turėtų būti stengiamasi sukurti tokį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, kuris užtikrintų, jog tik perspektyvios nemokios įmonės galėtų pasinaudoti gaivinimo procedūromis ir kad šis procesas trumpuoju laikotarpiu pagelbėtų su laikiniais sunkumais susidūrusiai įmonei išgyventi bei atkurti mokumą, o ilguoju laikotarpiu – konkurencingumą²⁷¹. Įmonės gaivinimo galimybė, antras šansas, turėtų būti neabejotinai suteikiamas tiek mokioms, tiek ir nemokioms įmonėms. Vien įmonės nemokumas *per se* neturėtų užkirsti kelio tokiai įmonei gaivinti ir neturėtų būti ta aplinkybė, vien į kurią atsižvelgiant būtų atribojamos gaivintinos įmonės nuo likviduotinių, kadangi ne kiekviena su sunkumais susidūrusi nemoki įmonė yra neperspektyvi, kaip ir ne kiekviena moki įmonė yra perspektyvi.

1.4.2. Sunkumų, su kuriais susidūrė įmonė, įtaka įmonės gaivinimui

Įmonės gaivinimo poreikis gali kilti įmonei susidūrus tiek su ekonominiais, tiek su finansiniais sunkumais, kurių įmonė pati nėra pajėgi įveikti. Kaip jau minėta ankstesniame šio darbo poskyryje, šių sunkumų nulemti įmonės kapitalo struktūros pokyčiai, netgi įmonės nemokumas, *per se* neturėtų būti kliūtis įmonei pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis. Tačiau ar pačių sunkumų pobūdis turėtų daryti kokią nors įtaką šiai galimybei ir jeigu taip, tai kokia ji turėtų būti? Galbūt perspektyvios ir neperspektyvios

²⁶⁹ DELANEY *supra*, note 139, p. 160–162.

²⁷⁰ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 11.

²⁷¹ BLATZ, Michael; ir HAGHANI, Sascha. Innovative Crisis Management Concepts – An Up-to-Date Status Evaluation. Iš BLATZ, Michael; KRAUS, Karl-J; ir HAGHANI, Sascha. *Corporate Restructuring: Finance in Times of Crisis*, Berlin, 2006, p. 6.

įmonės galėtų būti atribojamos atsižvelgiant į tai, su kokiais sunkumais įmonė susidūrė – su finansiniais (angl. *Financial Distress*) ar ekonominiais sunkumais (angl. *Economic Distress*)? Šiame poskyryje siekiama įvertinti, ar pačių sunkumų pobūdis negalėtų būti vienas iš gaivintinų ir likviduotinų įmonių atribojimo kriterijų.

Įmonė laikytina susidūrusia su ekonominiais sunkumais, jeigu jos veiklos pajamos yra mažesnės už veiklos sąnaudas (t. y. veiklos nuostoliai parodo, jog įmonė turi ekonominių sunkumų²⁷²). Tuo tarpu su finansiniais sunkumais susidūrusiai įmonei šis požymis nėra būdingas, tokia įmonė nesugeba tik laiku vykdyti prisiimtų skolinių įsipareigojimų ir tokį negalėjimą nulemia būtent įmonės kapitalo struktūra (t. y. įmonės skoliniai įsipareigojimai yra didesni, nei įmonė pati pajėgi padengti)²⁷³. Taigi, ekonominiai sunkumai paprastai susiję su didžiuliu pelno sumažėjimu ir nuostolinga įmonės veikla, o finansiniai sunkumai – žemu įmonės likvidumo koeficientu. Su finansiniais sunkumais susidūrusios įmonės verslo modelis, tikėtina, neturi didesnių trūkumų, o įmonės finansiniai sunkumai yra nulemti ne tokios įmonės vykdomos veiklos neperspektyvumo, bet nenumatyto šoko (pavyzdžiui, nuostolių, kuriuos nulėmė vieno iš pagrindinių klientų nemokumas, kontrahento įvykdytas sutartinių įsipareigojimų pažeidimas ir pan.) ar praeityje įmonės vadovybės priimtų klaidingų sprendimų (pavyzdžiui, pernelyg didelės įmonės plėtros, neprotingai didelių ir tinkamai neįvertintų išlaidų ar investicijų, vadovybės piktnaudžiavimo užimamomis pareigomis ir pan.)²⁷⁴. Žinoma, įmonė tuo pačiu metu gali turėti tiek ekonominių, tiek finansinių sunkumų, o įmonės ekonominiai sunkumai kartais net gali būti pagrindine finansinių sunkumų priežastimi.

Pabrėžtina, kad ekonominių ir finansinių sunkumų atribojimas visais atvejais yra be galo svarbus, kadangi skiriasi veiksmai, kurių turėtų būti

²⁷² HOTCHKISS, Edith Shwalb. Post Bankruptcy Performance and Management Turnover. *Journal of Finance*, 1995, vol. 50, no. 1, p. 9.

²⁷³ RASMUSSEN, Robert K.; ir SKEEL, David A. The Economic Analysis of Corporate Bankruptcy Law. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 1995, vol. 85, p. 87–88.

²⁷⁴ MORRISON, Edward R. Bankruptcy Decision Making: An Empirical Study of Continuation Bias in Small-Business Bankruptcies. *The Journal of Law & Economics*, 2007, vol. 50, p. 396–397.

imamasi susidūrus su šiais sunkumais, norint pasiekti kuo efektyvesnio rezultato. Jeigu įmonės sunkumai tik finansinio pobūdžio, t. y. įmonei susidūrus tik su likvidumo problemomis, esant teigiamiems pinigų srautams, tačiau neužtenkant lėšų padengti susidariusias skolas, perspektyviai įmonei turėtų būti sudarytos galimybės pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinamo procedūromis, siekiant išlikti rinkoje²⁷⁵. Įmonės finansiniai sunkumai nereikia įmonės ekonominio neperspektyvumo²⁷⁶. Daugeliu atveju tokios įmonės išsaugojimas yra neabejotinai naudingas²⁷⁷ ir dėl to vien tik su finansiniais sunkumais susidūrusi įmonė neturėtų būti besąlygiškai likviduojama. Tačiau jeigu įmonės sunkumai būtų ne tik finansinio, bet ir ekonominio pobūdžio arba tik ekonominio pobūdžio, sprendimas dėl įmonės gaivinimo galimybės nebūtų toks paprastas.

Kai kurie autoriai teigia, jog visoms su ekonominiais sunkumais susidūrusioms įmonėms neturėtų būti sudaromos sąlygos išlikti rinkoje, pasinaudojant teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis. Tariamai tik su finansiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms turėtų būti suteikiamas antras šansas, o ekonominiai sunkumai visuomet turėtų nulemti su sunkumais susidūrusios įmonės likvidavimą²⁷⁸. Tokia pozicija ganėtinai kraštutinė ir tik iš dalies teisinga. Verslas, kuris nesugeba sugeneruoti pakankamai lėšų, kad padengtų savo veiklos sąnaudas, daugeliu atveju yra bevertis, nesvarbu, kiek kainavo tokio verslo sukūrimas²⁷⁹. Tačiau įmonės sunkumų pobūdis nėra ta aplinkybė, kuri *per se* parodytų tokios įmonės neperspektyvumą, kadangi laikinų ekonominių sunkumų gali nepavykti išvengti net ir perspektyviai įmonei.

Įmonės veiklos pajamos gali būti mažesnės už veiklos sąnaudas (t. y. įmonė laikytina susidūrusia su ekonominiais sunkumais) ne vien dėl įmonės

²⁷⁵ BLAZY *supra*, note 230, p. 448.

²⁷⁶ EIDENMULLER, Horst. Trading in Times of Crisis: Formal Insolvency Proceedings, Workouts and the Incentives for Shareholders/Managers. *European Business Organization Law Review*, 2006, vol. 7, no. 1, p. 242.

²⁷⁷ BAIRD, Douglas G.; ir RASMUSSEN, Robert K. Control Rights, Priority Rights, and the Conceptual Foundations of Corporate Reorganizations. *Virginia Law Review*, 2001, vol. 87, p. 943.

²⁷⁸ RASMUSSEN *supra*, note 273, p. 87–88.

²⁷⁹ BAIRD *supra*, note 235, p. 687.

galimo neperspektyvumo, bet laikiną pelno sumažėjimą gali nulemti ir cikliniai verslo svyravimai. Dėl ciklinių verslo svyravimų su ekonominiais sunkumais susidūrusiai perspektyviai įmonei dažniausiai turėtų pavykti išvengti finansinių sunkumų, be to, ir priverstinio likvidavimo net ir nesinaudojant gaivinimo procedūromis. Perspektyvi įmonė, trumpalaikėje perspektyvoje susidūrusi su ekonominiais sunkumais dėl laikinai sumažėjusio pelningumo, savo veiklą gali finansuoti kreditorių suteikiamomis paskolomis arba veiklos nuostolius gali padengti iš pakilimo laikotarpiu sukauptų rezervų ir pan. Tačiau galima ir visiškai priešinga situacija, kai perspektyvi įmonė, susidūrusi su laikiniais ekonominiais sunkumais, negalėdama pasinaudoti teisės aktų įtvirtintomis gaivinimo procedūromis, bus priversta pasitraukti iš rinkos. Pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu su laikiniais ekonominiais sunkumais susidūrusi perspektyvi įmonė nebus sukauptusi rezervų, o dėl atitinkamu laikotarpiui susidariusios sudėtingos ekonominės ar finansinės padėties kreditoriai tiesiog nebus linkę finansuoti jos veiklos, nors tokios įmonės išsaugojimas ilgalaikėje perspektyvoje ir prisidėtų prie ekonominio efektyvumo užtikrinimo.

Perspektyvi įmonė trumpuoju laikotarpiu, kaip ir bet kuri kita įmonė, gali susidurti su laikiniais ekonominiais sunkumais ir nesugebėti padengti savo veiklos sąnaudų iš vykdomos veiklos gaunamomis pajamomis (pavyzdžiui, dėl recesijos). Nepaisant to, ilgalaikėje perspektyvoje tokios įmonės egzistavimas nėra žalingas ekonomikai, kadangi ilgainiui veiklos sąnaudos bendrai paėmus, tikėtina, bus mažesnės už veiklos pajamas. Taigi, besąlyginis draudimas visoms su ekonominiais sunkumais susidūrusioms įmonėms, įskaitant perspektyvias įmones, pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis būtų visiškai nepagrįstas. Vien sunkumų pobūdis negali būti ta aplinkybė, į kurią atsižvelgus visais atvejais būtų galima teigti, jog konkreči įmonė yra neperspektyvi ir turėtų būti likviduojama.

Atsižvelgus į sunkumų pobūdį, įmonę būtų galima priskirti prie likviduotinų vieninteliu atveju, kartu įvertinus tokios įmonės grynąją turto vertę – jeigu įmonė būtų susidūrusi ne tik su ekonominiais sunkumais, bet ir įmonės esama grynoji turto vertė būtų neigiama (t. y. įmonės skoliniai

įsipareigojimai viršija įmonės turta). Tačiau net ir šiuo atveju įmonė būtų priskiriama prie likviduotinių nebūtinai dėl to, jog ji yra neperspektyvi, bet dėl to, jog bandymas gaivinti tokią įmonę kreditorius verstų prisiimti neadekvačią riziką, o tai neigiamai paveiktų kredito rinką, kuri yra be galo svarbi ekonomikos augimui²⁸⁰. Taigi, ekonominiai sunkumai leidžia įtarti galimą įmonės neperspektyvumą, tačiau iki to momento, kol ketinamos gaivinti įmonės esama grynoji turto vertė nėra neigiama, įmonės patiriami ekonominiai sunkumai besąlygiškai neturėtų užkirsti kelio įmonei gaivinti, tinkamai neįvertinus šių sunkumų masto bei kitų svarbių su įmone ir jos vykdoma veikla susijusių aplinkybių.

Tuo atveju, jeigu įmonė susidurtų su ekonominiais sunkumais ir jos grynoji turto vertė būtų neigiama bei ji nepasikeistų net ir perleidus įmonės verslą, tai efektyviausias sprendimas būtų su sunkumais susidūrusios įmonės likvidavimas ir įmonei priklausančio turto pardavimas dalimis. Tačiau tuo atveju, jeigu tokios įmonės esama grynoji turto vertė taptų teigiama perleidus įmonės verslą, efektyviausias sprendimas būtų su sunkumais susidūrusios įmonės verslo gelbėjimas, perleidžiant įmonės turta kaip kompleksą, tokiu būdu užtikrinant veiklos tęstinumą²⁸¹. Vadinasi, esant tam tikroms aplinkybėms net ir su ekonominiais sunkumais susidūrusiai įmonei, kurios grynoji turto vertė yra neigiama, turėtų būti sudarytos galimybės pasinaudoti gaivinimo procedūromis, tačiau siekiant išsaugoti ne pačią įmonę, bet jos verslą. Bandymas išsaugoti pačią įmonę tokiu atveju nebūtų pateisinamas, nes nebūtų užtikrinta tinkama skirtingų interesų pusiausvyra, kreditoriai būtų verčiami prisiimti neadekvačią riziką, o ekonomikai daroma žala, manytina, būtų neproporcinga gaunami naudai.

Įmonė, susidūrusi su ekonominiais, o ne finansiniais sunkumais, kaip teisingai pastebima teisės doktrinoje, daugeliu atveju negali būti išsaugota pasitelkus gaivinimo procedūras, kadangi šios procedūros ne visuomet gali

²⁸⁰ SUCCURRO *supra*, note 24, p. 103.

²⁸¹ BLAZY *supra*, note 230, p. 448.

padėti įveikti tokio pobūdžio sunkumus²⁸². Tačiau kartais net ir su ekonominiais sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimas gali būti pateisinamas, padėti užtikrinti ekonominį efektyvumą bei prisidėti prie maksimalios gerovės sukūrimo. Dėl to ekonominiai sunkumai gali būti tik vienu iš kriterijų, kuriuo remiantis vertinamas įmonės perspektyvumas, tačiau jokių būdu ne absoliutaus pobūdžio (t. y. nenumatančia jokių išimčių) kliūtimi įmonei bandyti išlikti rinkoje. Norint priimti teisingą ir pagrįstą sprendimą, ar įmonei turėtų būti suteiktas antras šansas, reikėtų nustatyti ne tik įmonei būdingų sunkumų pobūdį, bet ir nustačius ekonominių sunkumų faktą, prieš priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo galimybės, taip pat reikėtų atsižvelgti ir į kitas su sunkumais bei ketinama gaivinti įmone ir jos vykdoma veikla susijusias aplinkybes. Pačių sunkumų pobūdis leidžia suvokti situacijos sudėtingumą, tačiau jokių būdu neleidžia vienareikšmiškai įvertinti norimos gaivinti įmonės perspektyvumo ir dėl to *per se* neturėtų užkirsti kelio įmonei gaivinti.

1.5. ĮMONIŲ GAIVINIMO PROCEDŪROS

Visos gaivinimo procedūros gali būti suskirstytos į tris pagrindines grupes: (i) formalias gaivinimo procedūras (angl. *Formal Rescue Procedures*); (ii) neformalias gaivinimo procedūras (angl. *Informal Rescue Procedures*); ir (iii) kvaziformalias arba kitaip dar vadinamas hibridines gaivinimo procedūras (angl. *Quasi-formal Rescue Procedures* arba *Hybrid Rescue Procedures*). Esminis neformalių gaivinimo procedūrų skirtumas nuo formalių gaivinimo procedūrų yra tas, kad neformalios procedūros nepatenka į nemokumo teisinio reglamentavimo sritį²⁸³, jos iš esmės yra grindžiamos tarp atitinkamų šalių susiklostančiais sutartiniais teisiniais santykiais, sutarčių teisės instituto

²⁸² PUGATCH, Chad P.; PUGATCH Craig A.; ir VAUGHAN, Travis. The Lost Art of Chapter 11 Reorganization. *University of Florida Journal of Law & Public Policy*, 2008, vol. 19, p. 53.

²⁸³ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 167.

nuostatų taikymu, šalių autonomijos bei sutarčių laisvės principais²⁸⁴. Tuo tarpu kvaziformalioms gaivinimo procedūroms yra būdingi tiek formalių, tiek neformalių gaivinimo procedūrų bruožai, šios procedūros stengiasi sujungti abiejų minėtų procedūrų pranašumus²⁸⁵. Kvaziformalios gaivinimo procedūros yra mažiau formalizuotos nei formalios gaivinimo procedūros, tačiau šiose procedūrose, skirtingai nei neformaliose gaivinimo procedūrose, dalyvauja ne tik privatūs subjektai, bet į jas įtraukiamos ir tam tikros valdžios institucijos ar pareigūnai²⁸⁶.

Visos 3 minėtos gaivinimo procedūrų rūšys skiriasi tiek savo struktūra (skiriasi gaivinimo procedūrose dalyvaujantys subjektai, jų vaidmuo procedūrų metu ir pan.), tiek formalumo laipsniu (formalių gaivinimo procedūrų reglamentavimas detaliausias, šios procedūros labiausiai formalizuotos, tuo tarpu neformalios gaivinimo procedūros dažnai grindžiamos įvairių institucijų patvirtintomis neprivalomo pobūdžio nuostatomis ar rekomendaciniais principais) bei privalomumo pobūdžiu (neformalios gaivinimo procedūros metu patvirtintas gaivinimo planas nėra privalomas tiems kreditoriams, kurie neišreiškė jam pritarimo, skirtingai nei formalių ar kvaziformalių procedūrų metu).

Neformaliomis gaivinimo procedūromis yra laikytinos sutartinės gaivinimo procedūros, kadangi joms būdingi visi anksčiau minėti neformalių gaivinimo procedūrų bruožai. Jų esmę sudaro būtent šalių laisva valia pasiektas susitarimas, o teismas ar kokia nors kita valstybės institucija nepriima jokių sprendimų, kurie galėtų daryti įtakos šiai gaivinimo procedūrai. Tuo tarpu formaliose bei kvaziformaliose gaivinimo procedūrose ne tik privatiems subjektams, bet dažniausiai ir teismui suteikiama diskrecijos teisė priimti atitinkamus sprendimus, kurie daro įtakos gaivinimo procedūrai bei jos

²⁸⁴ JOHNSON, Gordon W. Developing an Effective Framework for Insolvency and Credit Rights. Iš POMERLEANO, Michael; ir SHAW, William. *Corporate Restructuring: Lessons from Experience*, Washington, 2005, p. 313–314.

²⁸⁵ Europos Komisija *supra*, note 7, p. 48.

²⁸⁶ GARRIDO, Jose M. *Out-of-Court Debt Restructuring*. 1-asis leid. Washington: The World Bank, 2012, p. 47.

baigčiai. Dėl to formaliomis bei kvaziformaliomis gaivinimo procedūromis paprastai yra laikytinos teisminės gaivinimo procedūros.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tiek teisminių (formalių arba kvaziformalių), tiek sutartinių (neformalių) gaivinimo procedūrų metu gali būti siekiama išsaugoti ne tik pačią įmonę, bet ir su sunkumais susidūrusios įmonės verslą ar jo dalį. Kadangi šio tyrimo objektas yra tik įmonių gaivinimas, verslo gaivinimo galimybės, net ir pasitelkus teismines gaivinimo procedūras, kiek tai įmanoma, nėra išsamiau analizuojamos, pagrindinį dėmesį skiriant būtent su sunkumais susidūrusių įmonių išsaugojimui. Nors įmonėms gaivinti gali būti naudojamos tiek teisminės gaivinimo procedūros, tiek sutartinės gaivinimo procedūros, šio darbo objektas turėtų nulemti, jog sutartinės gaivinimo procedūros turėtų likti už tyrimo ribų. Nepaisant to, visiškai atsiriboti nuo sutartinių gaivinimo procedūrų analizės nėra galima. Išsamesnė teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimo analizė įmanoma tik suvokus pagrindinius sutartinių gaivinimo procedūrų trūkumus, nes šie trūkumai lemia teisminių gaivinimo procedūrų poreikį, taip pat ir teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimo ypatumus.

Atsižvelgus į visa tai, toliau šiame skyriuje pirmiausia apžvelgiami pagrindiniai sutartinių gaivinimo procedūrų trūkumai, tada apibūdinami esminiai teisminių gaivinimo procedūrų skiriamieji bruožai bei galiausiai įvertinamas teisminių gaivinimo procedūrų ir kitų su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdų santykis.

1.5.1. Sutartinių gaivinimo procedūrų trūkumai

Įmonių gaivinimo procedūros viena ar kita forma, galima sakyti, egzistuoja jau nuo tų laikų, kai pirmosios didelės įmonės ėmė susidurti su sunkumais, kurių pačios nebuvo pajėgios įveikti²⁸⁷. Pirmiausia atsirado sutartinės gaivinimo

²⁸⁷ WARREN, Elizabeth. The Untenable Case for Repeal of Chapter 11. *The Yale Law Journal*, 1992, vol. 102, no. 2, p. 476.

procedūros ir tik vėliau buvo imtasi šių teisinių santykių reguliavimo²⁸⁸. Natūralu, kyla klausimas, kodėl apskirtai reikėjo įtvirtinti teismines gaivinimo procedūras, ar pati rinka nebuvo pajėgi užtikrinti, jog perspektyvioms įmonėms visuomet būtų suteikiamas antras šansas, o neperspektyvios įmonės būtų tiesiog likviduojamos? Toliau apžvelgiami pagrindiniai sutartinių gaivinimo procedūrų trūkumai pateikia aiškų atsakymą į abu šiuos klausimus bei parodo teisminių gaivinimo procedūrų, kaip alternatyvos sutartiniam gaivinimui, poreikį.

Sutartinis gaivinimas turi ne vieną pranašumą, lyginant su teisminėmis gaivinimo procedūromis²⁸⁹, bet turi ir trūkumų²⁹⁰. Kartais sutartinis gaivinimas gali būti ekonomiškai efektyviausias su sunkumais susidūrusios įmonės problemų sprendimo būdas, visiškai nepriklausomai nuo to, kad konkrečioje valstybėje įtvirtintų teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimas yra labai palankus įmonėms išsaugoti²⁹¹. Tačiau sutartinio gaivinimo sėkmė priklauso nuo daugelio aplinkybių – tiek nuo pačios įmonės ypatumų (pavyzdžiui, įmonės kapitalo struktūros, įmonės dydžio, kreditorių skaičiaus bei įmonės santykių su jais), tiek nuo kitų išorinių veiksnių (pavyzdžiui, teisinio reglamentavimo ypatumų)²⁹². Dėl to priklausomai nuo susiklosčiusių aplinkybių visumos net ir su laikiniais sunkumais susidūrusiai perspektyviai įmonei ne visuomet gali pavykti sutartinio gaivinimo būdu įveikti įmonės krizinį laikotarpį.

Sutartinio gaivinimo esmę, kaip jau minėta, sudaro būtent šalių laisva valia pasiektas susitarimas. O susitarimo tarp įmonės bei jos kreditorių sudarymas tampa daug labiau komplikuotas didėjant kreditorių skaičiui (susiduriama su taip vadinama koordinavimo problema). Šių dienų visuomenėje kintant kreditavimo modeliui ir skolinimuisi tampant vis labiau

²⁸⁸ TRIBE, John. *Company Voluntary Arrangements and Rescue: a New Hope and a Tudor Orthodoxy*. *Journal of Business Law*, 2009, vol. 5, p. 460–461.

²⁸⁹ ARMOUR, John. *Should We Redistribute in Insolvency?* Iš GETZLER, Joshua; ir PAYNE, Jennifer. *Company Charges Spectrum and Beyond*, Oxford, 2006, p. 219.

²⁹⁰ GARRIDO *supra*, note 286, p. 8–14.

²⁹¹ INSOL International. *Statement of Principles for a Global Approach to Multi-Creditor Workouts*. 1-asis leid. London: INSOL International, 2000, p. 5.

²⁹² MORRISON, Edward R. *Bankruptcy's Rarity: An Essay on Small Business Bankruptcy in the United States*. *European Company and Financial Law Review*, 2008, vol. 5, no. 2, p. 175–187.

fragmentuotam²⁹³, nebegalima tikėtis tokio paties sutartinio gaivinimo paplitimo bei efektyvumo, koks buvo prieš kelis dešimtmečius (pavyzdžiui, XX amžiaus pabaigoje Anglijos bankui tik sukūrus taip vadinamąsias Londono požiūrio taisykles (angl. *the London Approach*))²⁹⁴.

Be minėto kredito rinkos susiskaidymo ir jo įtakos koordinavimo problemos mastui, būtų galima išskirti dar 3 pagrindines priežastis, kurias nulemia tai, jog norimai gaivinti įmonei ne visuomet pavyks pasiekti kompromisą su savo kreditoriais, ir taip pat sąlygoja tai, kad su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimas neturėtų būti paliekamas vien išimtinai šalių diskrecijai: (i) pasinaudojimo problema (angl. *Free Rider Problem*) arba kita su pastarąja glaudžiai susijusi susilaikymo problema (angl. *Hold-out Problem*); (ii) informacijos asimetriškumo problema; (iii) interesų konfliktų tarp grupės narių bei tarp skirtingų grupių problema²⁹⁵.

Visų pirma, sutartinio gaivinimo atveju ne kiekvienas kreditorius gali būti linkęs elgtis taip, kaip yra naudingiausia visiems kreditoriams kaip grupei kartu paėmus. Dalis įmonės kreditorių gali tiesiog siekti įgyti asmeninės naudos kitų kreditorių sąskaita. Pavyzdžiui, gaivinimo procedūros metu nieko nedarydami, o tik laukdami, kol kiti kreditoriai atsisakys savo reikalavimų dalies, kad įmonės gaivinimas taptų galimas, arba reikalaujami išskirtinių sąlygų taikymo ir grasindami, jog priešingu atveju ims priverstinio skolų išieškojimo veiksmų, o tai gali nulemti, jog sėkmingas įmonės gaivinimas taps apskritai neįmanomas ar labai pasunkės²⁹⁶. Taigi, susiduriama su taip vadinama bendro turto problema (angl. *Common Pool Problem*)²⁹⁷.

²⁹³ The Insolvency Service. *Proposals for a Restructuring Moratorium – a Consultation* [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 8. Prieiga per internetą: <http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/con_doc_register/RestructuringMoratoriumConsultationDocument.pdf>; BORK *supra*, note 43, p. 10–11, 16.

²⁹⁴ FINCH, Vanessa. Corporate Rescue in a World of Debt. *Journal of Business Law*, 2008, vol. 8, p. 756, 759, 769; FINCH, Vanessa. The Dynamics of Insolvency Law: Three Models of Reform. *Law and Financial Markets Review*, September 2009, p. 439.

²⁹⁵ SENBET, Lemma W.; ir SEWARD James K. Financial Distress, Bankruptcy and Reorganization. Iš JARROW, R. A.; MAKSIMOVIC, V.; ir ZIEMBA, W. T. *Handbooks in Operations Research and Management Science*, Elsevier, vol. 9, p. 922.

²⁹⁶ SMITH *supra*, note 261, p. 239–240.

²⁹⁷ EOW *supra*, note 203, p. 304.

Antra, įmonės kreditoriai paprastai nedisponuoja visa informacija, kuri yra žinoma pačiai su sunkumais susidūrusiai įmonei bei kuri yra būtina tokios įmonės perspektyvumui ir gaivinimo galimybėms įvertinti. Jeigu ši informacija įmonės kreditoriams ir pateikiama, tai jie vis tiek negali būti tikri, jog ši informacija yra patikima bei išsami. Be to, ne visi kreditoriai turi reikiamus pajėgumus apdoroti ir įvertinti visą ketinamos gaivinti įmonės jiems pateikiamą informaciją. Dėl to įmonės kreditoriai, tinkamai neįvertinę įmonės perspektyvumo bei gaivinimo galimybių, gali nuspręsti imtis skubotų veiksmų, kad atgautų bent jau dalį savo skolos, kol nėra per vėlu tai padaryti. Visa tai gali nulemti net ir perspektyvių įmonių priverstinį pasitraukimą iš rinkos. Pažymėtina, kad informacijos asimetriškumo problema aktualesnė nedidelių nei didelių įmonių atveju²⁹⁸.

Trečia, subjektai, kurių pritarimas yra būtinas sėkmingam įmonės gaivinimui, dažnai turi visiškai skirtingus interesus. Dėl to jų požiūris į įmonės problemų sprendimą gali būti nevienodas. Pavyzdžiui, kreditoriai, kurių reikalavimai yra užtikrinti įkeistu turtu, gali būti suinteresuoti kuo greitesniu įmonės likvidavimu bei įkeisto turto realizavimu, kai tuo tarpu įmonės dalyviai ir kiti kreditoriai, kurių patiriami nuostoliai įmonės likvidavimo atveju būtų didesni nei įmonės gaivinimo atveju, gali būti suinteresuoti įmonės išsaugojimu. Kreditorių (ar kreditorių grupės) asmeninės naudos siekis gali būti visiškai nesuderinamas su efektyviausiu įmonės problemų sprendimu (tai pripažįstama ir teisės doktrinoje jau ne vieną dešimtmetį)²⁹⁹. Kartais net ir bankai dėl išvestinių finansinių priemonių naudojimo (kurias naudoja norėdami suvaldyti kreditavimo rizikas) gali gauti daugiau naudos įmonei negalint įvykdyti prisiimtų įsipareigojimų, o ne tokios įmonės gaivinimo atveju³⁰⁰. Vadinasi, skirtingi interesai taip pat gali tapti kliūtimi sėkmingam įmonės gaivinimui, nepavykus šių interesų tiesiog suderinti.

²⁹⁸ COOK, Gary A. S.; PANDIT, Naresh R.; ir MILMAN David. Formal Rehabilitation Procedures and Insolvent Firms: Empirical Evidence on the British Company Voluntary Arrangement Procedure. *Small Business Economics*, 2001, vol. 17, p. 255.

²⁹⁹ BULOW, Jeremy I.; ir SHOVEN, John B. The Bankruptcy Decision. *The Bell Journal of Economics*, vol. 9, no. 2, 1978, p. 455.

³⁰⁰ FINCH *supra*, note 294, p. 765.

Anksčiau nurodytos priežastys – tik dažniausiai pasitaikantys sutartinio gaivinimo trūkumai. Šių trūkumų egzistuoja kur kas daugiau³⁰¹. Nepaisant to, sutartinis gaivinimas daugeliu atveju yra geriausia su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės problemų sprendimo alternatyva, jeigu įmonė ir jos kreditoriai gali pasiekti kompromisą. Tačiau tai įmanoma tikrai ne visais atvejais, nes idealios sąlygos sutartiniam gaivinimui (t. y. nedidelis gerai informuotų subjektų ratas, puikiai suvokiantis, koks sprendimas labiausiai atitinka jų interesus, visų subjektų suinteresuotumas įmonės išsaugojimu, jeigu tai tik įmanoma³⁰²) egzistuoja tik išimtiniais atvejais. Be to, sutartinio gaivinimo metu nėra galima išspręsti visų jau anksčiau minėtų problemų (t. y. koordinavimo, pasinaudojimo, informacijos asimetriškumo bei interesų konflikto), kadangi net ir absoliučios kreditorių daugumos sprendimas, negali daryti įtakos pavienių kreditorių (kaip ir norimos gaivinti įmonės dalyvių) teisėms ar jų sprendimams, pačios įmonės veiksams ir pan.

Vadinasi, net ir pripažįstant sutartinio gaivinimo svarbą, nėra galima teigti, jog sutartinis gaivinimas visais atvejais yra pranašesnė alternatyva nei įmonės gaivinimas, naudojantis teisminėmis gaivinimo procedūromis. Norint sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonės išsaugoti, tokioms įmonėms turėtų būti sudaryta galimybė pasinaudoti teisminėmis gaivinimo procedūromis, kurios neturėdamos tam tikrų sutartinio gaivinimo trūkumų, kartais gali būti vienintelė reali perspektyvios, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės, išsigelbėjimo galimybė. Pavyzdžiui, kai suinteresuotoms šalims nepavyko (ar apskritai nebuvo tokios galimybės) pasiekti susitarimo dėl tolimesnio įmonės likimo bei įmonės krizinės situacijos įveikimo.

1.5.2. Teisminių gaivinimo procedūrų skiriamieji bruožai

Teisminėmis gaivinimo procedūromis laikytinos tokios gaivinimo procedūros, kurių metu teismui yra suteikiama diskrecijos teisė priimti privalomus

³⁰¹ GARRIDO *supra*, note 286, p. 8–14.

³⁰² FINCH *supra*, note 294, p. 772.

sprendimus, galinčius daryti įtakos gaivinimo procedūrai bei jos baigčiai. Tai gali būti tiek formalios, tiek kvaziformalios gaivinimo procedūros. Svarbiausias šių gaivinimo procedūrų skiriamasis bruožas yra būtent teismo dalyvavimas šiose procedūrose bei jo vaidinamas vaidmuo jų metu. Tačiau vien teismo dalyvavimas neturėtų būti pakankamas pagrindas vieną ar kitą gaivinimo procedūrą pripažinti teismine, visiškai neatsižvelgiant į teismo atliekamą vaidmenį šios procedūros metu bei pačios procedūros esmę. Teismo priimami sprendimai gaivinimo procedūros metu gali būti taip pat ir formalaus pobūdžio. Pavyzdžiui, formalus kitų gaivinimo procedūroje dalyvaujančių subjektų priimtų sprendimų patvirtinimas, kokių nors aplinkybių konstatavimas ir pan. Dėl to, vertinant, ar konkreti gaivinimo procedūra turėtų būti laikoma teismine, reikėtų atsižvelgti į tai, ar teismo dalyvavimas konkrečios procedūros metu nėra tiesiog formalumas, o pati procedūra nėra sutartinio pobūdžio. Jeigu teismo dalyvavimas tik formalaus pobūdžio, tai tokia procedūra savo esme paprastai nesiskiria nuo kitų sutartinių gaivinimo procedūrų, kuriose teismas apskritai nedalyvauja, ir todėl ji neturėtų būti laikoma teismine gaivinimo procedūra.

Puikus sutartinių gaivinimo procedūrų, į kurias įtrauktas teismas (angl. *Court-assisted Proceedings*³⁰³), pavyzdys – specialaus atstovo procedūra (pranc. *Mandat ad hoc*) bei taikinamoji procedūra (pranc. *Conciliation*), kurios įtvirtintos Prancūzijoje³⁰⁴. Kompetentingo teismo pirmininkas, skolininkui prašant, gali paskirti specialų atstovą ar tarpininką, kurių užduotis yra derėtis su kreditoriais, tiekėjais, potencialiais investuotojais ir kt., bandant juos įtikinti sudaryti atitinkamus susitarimus su skolininke įmone, kurie yra būtini norint įveikti tokios įmonės laikinus sunkumus bei užtikrinti veiklos tęstinumą. Taikinamosios procedūros metu, skirtingai nei specialaus atstovo procedūros metu, teismo vaidmuo neapsiriboja vien tik atstovo paskyrimu, teismui taip pat suteikiama teisė patvirtinti šios procedūros metu sudarytus susitarimus. Nepaisant to, įvertinus teismo vaidmenį, dalyvaujant minėtose procedūrose, ir

³⁰³ DUPOUX, Cécile; ir NERGUARARIAN, Carole. National Report for France. Iš FABER, Dennis, *et al. Commencement of Insolvency Proceedings*, Oxford, 2012, p. 286.

³⁰⁴ Code de commerce *supra*, note 64, L611-3–L611-6 str.

pačių procedūrų esmę, galima padaryti išvadą, kad jos iš esmės yra sutartinio pobūdžio. Specialaus atstovo ar tarpininko sprendimai neturi jokios teisinės galios, jie nėra privalomi nei skolininkui, nei kreditoriams ar kitiems procedūroje dalyvaujantiems subjektams, be to, nė vienas iš procedūroje dalyvaujančių subjektų negali būti net teismo įpareigotas sudaryti tam tikrą susitarimą su įmone ar jo laikytis, neišreiškęs dėl to savo valios³⁰⁵. Taigi, nė vienai iš šių procedūrų nėra būdingi teisminių gaivinimo procedūrų bruožai, abi šios procedūros yra neformalios, grindžiamos šalių autonomijos ir sutarčių laisvės principais.

Teisminėmis gaivinimo procedūromis gali būti laikomos tik tokios gaivinimo procedūros, kuriose atsiskleidžia teismo kaip valdžios institucijos valdingi įgaliojimai, o teismo priimami sprendimai daro realią įtaką gaivinimo procedūrai ar jos baigčiai. Tuo atveju, jeigu gaivinimo procedūros eiga ir baigtis išimtinai priklauso nuo privačių subjektų valios, tai tokia procedūra negali būti laikoma teismine, net kai teismas įtraukiamas į procesą, nes teismo vaidmuo tokiu atveju yra formalus, o procedūra savo esme yra grynai sutartinio pobūdžio. Akcentuotina, kad teisminių gaivinimo procedūrų specifika lemia tai, jog su sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimas, pasitelkus šią procedūrą, yra galimas net ir daliai suinteresuotų subjektų tam nepritarus. Taip yra todėl, nes šių procedūrų metu daugumos priimtas sprendimas dėl įmonės gaivinimo gali tapti privalomas net ir tiems subjektams, kurie tokiam sprendimui apskritai nepritarė.

Glaustai aptariant teisminių gaivinimo procedūrų esminius bruožus, taip pat vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad visos šios procedūros gali būti padalytos į dvi dideles grupes: (i) prevencinio pobūdžio gaivinimo procedūras, kurios skirtos išvengti įmonės nemokumo bei priverstinio įmonės likvidavimo ateityje; (ii) gaivinimo procedūras, kurios skirtos išspręsti jau esamą įmonės nemokumo problemą, t. y. kurios yra priverstinio likvidavimo alternatyva nemokumo procedūros metu. Tiek pasitelkus prevencinio pobūdžio teismines

³⁰⁵ RINGEVAL, Emmanuel; MASON, Alan; ir MORELLI, Nicolas. France. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 52 Jurisdictions Worldwide 2013*, London, 2012, p. 171–172.

gaivinimo procedūras, tiek teismines gaivinimo procedūras, skirtas išspręsti jau esamą įmonės nemokumo problemą, kai kuriose valstybėse gali būti siekiama 3 visiškai skirtingų tikslų. Teisminių gaivinimo procedūrų metu patvirtintas gaivinimo planas gali numatyti ne tik pačios įmonės, bet ir jos verslo gelbėjimą, taip pat ir įmonei priklausančio turto priverstinį pardavimą³⁰⁶. Šio tyrimo objektas lemia tai, kad teisminės gaivinimo procedūros antroje darbo dalyje analizuojamos, kiek tai įmanoma, apsiribojant tik šių procedūrų taikymu įmonių gaivinimo tikslu.

1.5.3. Teisminių gaivinimo procedūrų ir kitų su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdų santykis

Įmonės gaivinimas teisminėmis procedūromis – tik vienas iš trijų su sunkumais susidūrusios įmonės problemų sprendimo būdų. Kiti du būdai, kaip jau minėta, yra su sunkumais susidūrusios įmonės likvidavimas bei sutartinis gaivinimas³⁰⁷. Norint sukurti ekonomiškai efektyvų teisinį reglamentavimą, turėtų būti užtikrinta visų šių trijų įmonės problemų sprendimo būdų darna. Tik tokiu atveju galima tikėtis, jog perspektyvioms įmonėms bus sudarytos realios sąlygos laikinus sunkumus įveikti, naudojantis gaivinimo procedūromis, o neperspektyvios įmonės bus likviduojamos, kaip galima greičiau ir kuo mažesnėmis sąnaudomis. Įmonių gaivinimo ir likvidavimo procedūrų tinkamas funkcionavimas priklauso ne tik nuo to, kaip yra reglamentuota viena iš šių procedūrų, bet taip pat nuo to, kaip reglamentuota šių procedūrų tarpusavio sąveika. Priklausomai nuo susiklosčiusių aplinkybių su sunkumais susidūrusiai įmonei gali tekti pasinaudoti ne vienu, bet visais trimis problemų sprendimo būdais, o galbūt dviem iš jų.

Įmonei susidūrus su sunkumais, kurių ji pati nėra pajėgi įveikti, atsiranda poreikis pasinaudoti vienu iš trijų minėtų su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdų. Jeigu su sunkumais susidūrusi įmonė yra

³⁰⁶ COUWENBERG *supra*, note 84, p. 256.

³⁰⁷ WOOD *supra*, note 25, p. 49.

perspektyvi, tai turėtų būti bandoma tokią įmonę gaivinti. Tačiau jeigu įmonė neperspektyvi ar gaivinimo procedūros metu paaiškėtų, jog įmonė klaidingai buvo laikyta perspektyvia, tai tokia įmonė turėtų būti likviduojama. Pabrėžtina, kad anksčiau minėti įmonės problemų sprendimo būdai gali būti ne tik alternatyvūs, bet ir vienas kitą papildantys. Įmonės problemų sprendimas gali apsiriboti tik vieno iš minėtų su sunkumais susidūrusių įmonių problemų sprendimo būdų taikymu, bet nepavykus išspręsti įmonės problemų pasitelkus vieną konkrečią procedūrą gali reikėti pasinaudoti kita procedūra, t. y. įmonės problemų sprendimas gali virsti sutartinio gaivinimo, teismo gaivinimo, o galiausiai likvidavimo procedūrų tąsa³⁰⁸. Pavyzdžiui, įmonei ir jos kreditoriams sutartinio gaivinimo metu nepavykus susitarti dėl įmonės gaivinimo, gali reikėti inicijuoti teismo gaivinimo procedūrą, kad jos metu kreditorių daugumos priimtas sprendimas taptų privalomas visiems kreditoriams, tačiau teismo gaivinimo procedūros metu reikiama kreditorių daugumai nepritarus įmonės gaivinimui, gali nebekiti kitos išeities kaip tik įmonės problemas spręsti likviduojant įmonę. Taigi, tam, kad būtų užtikrintas efektyvus perspektyvių įmonių gaivinimas ar neperspektyvių įmonių pasitraukimas iš rinkos, procedūrų reglamentavimas turi būti ne tik griežtas, bet ir lankstus³⁰⁹. Turi būti įtvirtinta galimybė, nepatiriant nepagrįstų kaštų, išvengiant nereikalingo delsimo, atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybes, su sunkumais susidūrusios įmonės perspektyvumą ir pan., pereiti nuo vienos procedūros prie kitos, t. y. nuo įmonės gaivinimo klausimo sprendimo prie likvidavimo klausimo sprendimo ir *vice versa*, nereikalaujant kiekvieną kartą iš naujo, įprasta tvarka inicijuoti konkrečią procedūrą³¹⁰.

Teisminių gaivinimo procedūrų bei likvidavimo procedūrų darba gali būti užtikrinta dviem skirtingais būdais. Gali būti įtvirtinta vieninga ir lanksti procedūra, kuri priklausomai nuo kiekvienos konkrečios situacijos aplinkybių galėtų apimti tiek įmonės gaivinimą, tiek likvidavimą (pavyzdžiui, kaip yra

³⁰⁸ GARRIDO *supra*, note 286, p. 8–10.

³⁰⁹ HONOHAN, Patrick; ir LAEVEN, Luc. *Systemic Financial Crises: Containment and Resolution*. 1-asis leid. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 17.

³¹⁰ GARRIDO *supra*, note 286, p. 11.

Vokietijoje ir Prancūzijoje). Kita alternatyva – įtvirtinti dvi atskiras, savarankiškas gaivinimo bei likvidavimo procedūras (pavyzdžiui, kaip yra Jungtinėse Amerikos Valstijose, Didžiojoje Britanijoje, Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje). Tačiau pastaruoju atveju teisės aktuose vis tiek turėtų būti numatyta galimybė pereiti nuo įmonės gaivinimo klausimo sprendimo prie likvidavimo ir atvirkščiai. Turėtų būti sudaryta galimybė pereiti prie įmonės gaivinimo klausimo sprendimo, kai inicijavus įmonės likvidavimo procedūrą paaiškėja, jog įmonė yra perspektyvi bei gali būti išsaugota, ir pereiti prie įmonės likvidavimo klausimo sprendimo, kai gaivinimo procedūros metu paaiškėja, kad įmonės gaivinimas nėra galimas³¹¹.

Lietuvoje galiojantis reglamentavimas šiuo požiūriu yra ydingo teisinio reglamentavimo pavyzdys, kai, įtvirtinus dvi atskiras gaivinimo ir likvidavimo procedūras, nėra užtikrinta tinkama šių procedūrų sąveika, nes nėra sudaryta galimybė, nepatiriant nepagrįstų kaštų bei išvengiant nereikalingo delsimo, pereiti nuo įmonės gaivinimo klausimo prie likvidavimo klausimo sprendimo. Pavyzdžiui, dėl Lietuvoje galiojančio teisinio reglamentavimo netobulumo net ir nemoki įmonė gali daugybę kartų bandyti inicijuoti restruktūrizavimo bylos iškelimą³¹², skųsti nepalankius teismo sprendimus (t. y. teismo atsisakymą iškelti tokią bylą) apeliacine tvarka, o teismui nepatenkinus pateikto skundo – vis iš naujo kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo, tokiu būdu nepagrįstai atidedant bankroto bylos iškelimo, o kartu ir likvidavimo klausimo sprendimą neapibrėžtam laikotarpiui³¹³. Maža to, įstatyme numatytais

³¹¹ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 11.

³¹² Pavyzdžiui, dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo UAB „Modus“ šios įmonės vadovas per dvejus metus nesėkmingai kreipėsi net keturis kartus, nors jau pirmą kartą teismas, atsisakydamas iškelti restruktūrizavimo bylą, konstatavo, kad yra pagrindas pripažinti, jog UAB „Modus“ yra nemoki Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2 str. 8 p. naudojamos sąvokos prasme, taigi, tokiai įmonei turėtų būti inicijuojama jau ne restruktūrizavimo, bet bankroto byla (žr. Kauno apygardos teismas. 2013 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-1558-324/2013, kat. 127.1; 127.2; Kauno apygardos teismas. 2014 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-1954-221/2014, kat. 127.1; 127.2; Kauno apygardos teismas. 2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-2586-555/2014, kat. 127.2; 127.5; Kauno apygardos teismas. 2015 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-1558-555/2015, kat. 127.2; 127.5).

³¹³ Kadangi pareiškimo iškelti bankroto bylą nagrinėjimas atidedamas tol, kol bus priimta ir įsiteisęs teismo nutartis iškelti restruktūrizavimo bylą ar atsisakyti ją iškelti, su sunkumais susidūrusi įmonė gali bandyti atidėti bankroto bylos jai iškelimą, teikdama pareiškimus dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo ir vėliau skųsdama atsisakymus iškelti jai tokią bylą (žr. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų

pagrindais teismui nutraukus restruktūrizavimo bylą, net ir tais atvejais, kai bandyta gaivinti įmonė yra nemoki bei egzistuoja visos kitos bankroto bylos išskėlimo prielaidos, nėra sudaryta sąlygų operatyviai pereiti prie įmonės likvidavimo klausimo sprendimo, o bankroto byla tokiai įmonei turi būti inicijuojama įprasta tvarka³¹⁴. Taigi, galima teigti, jog Lietuvoje galiojantis teisinis reglamentavimas yra tobulintinas, kadangi, kaip jau minėta, įmonių gaivinimo ir likvidavimo procedūrų tinkamas funkcionavimas priklauso ne tik nuo to, kaip yra reglamentuota atskirai kiekviena iš šių procedūrų, bet ir nuo to, kaip reglamentuota šių procedūrų tarpusavio sąveika, o Lietuvoje galiojančiam reglamentavimui tiesiog trūksta lankstumo. Visų pirma, norint apsisaugoti nuo galimo nemokių įmonių piktnaudžiavimo restruktūrizavimo procedūromis, reikėtų numatyti galimybę išskirtiniais atvejais pereiti prie bankroto bylos išskėlimo klausimo nagrinėjimo, neatitidedant šio klausimo sprendimo tol, kol bus priimta ir įsiteisės teismo nutartis dėl restruktūrizavimo bylos išskėlimo, antra, būtų tikslinga įtvirtinti paprastesnę bankroto bylos išskėlimo procedūrą, kai bankroto bylą siekiama inicijuoti įmonei jau po nesėkmingo bandymo ją gaivinti.

Be jokios abejonės, į klausimą, kuri iš anksčiau minėtų alternatyvų ilgalaikėje perspektyvoje vis dėlto yra geresnė, t. y. ar vienos visa apimančios procedūros įtvirtinimas, ar teisės kiekvienu konkrečiu atveju pasirinkti, kokią iš keleto įtvirtintų procedūrų inicijuoti, suteikimas, vienareikšmiškai nebūtų galima atsakyti³¹⁵ (pavyzdžiui, Lietuvoje yra siūloma įtvirtinti ir vieningą nemokumo procedūrą vietoj šiuo metu egzistuojančių dviejų savarankiškų

skyriaus teisėjas. 2013 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-1864/2013, kat. 127.2; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-1497/2014, kat. 127.2; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2015 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-214-464/2015, kat. 127.2; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2015 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-1021-183/2015, kat. 127.2).

³¹⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 28 str. 2 d.; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2013 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje L. Š. v. UAB „Nonfera“, Nr. 2-1375/2013, kat. 127.2, 127.6, 127.7.

³¹⁵ OMAR, Paul J. The Mutual Influence of French and English Commercial Laws in Insolvency. *International Company and Commercial Law Review*, 2008, vol. 19, no. 4, p. 143.

procedūrų³¹⁶, tai, žinoma, taip pat padėtų išspręsti minėtą skirtingų procedūrų sąveikos problemą). Svarbiausia, kad visuomet būtų užtikrinta tinkama visų įmonės sunkumams spręsti skirtų procedūrų darna ir su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms būtų sudaryta reali galimybė įveikti šiuos sunkumus bei išlikti rinkoje, o neperspektyvioms įmonėms būtų užkirstas kelias piktnaudžiauti procesu.

³¹⁶ Nacionalinė verslo administratorių asociacija. *Įmonių restruktūrizavimo procesų studija – veiksniai, trukdantys vykdyti įmonių restruktūrizavimą* [interaktyvus]. Vilnius: Nacionalinė verslo administratorių asociacija, 2004 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 7, 23. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Studijos.php>>.

2. ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINIŲ PROCEDŪRŲ LYGINAMOJI ANALIZĖ

Pirmoje šio darbo dalyje apsibrėžus, kaip šiame darbe yra suprantami įmonės bei gaivinimo terminai, atskleidus, kokią vietą įmonių gaivinyje užima įmonių gaivinimo teisminės procedūros, susipažinus su įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo raida ir jos vystymosi tendencijomis, o galiausiai ir pačia įmonių gaivinimo paskirtimi, galima pereiti prie išsamesnės nagrinėjamos temos analizės, t. y. detalesnės tyrinėjamų įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lyginamosios analizės. Šiame darbe lyginamuoju aspektu žvelgiama iš viso į 7 valstybėse įtvirtintą teisinį reglamentavimą, susijusį su įmonių gaivinyje. Atsižvelgus į anksčiau jau minėtus kriterijus, kaip lyginamosios analizės objektas, pasirinktas šiose valstybėse galiojantis įmonių gaivinimo teisminių procedūrų teisinis reglamentavimas: Didžiojoje Britanijoje³¹⁷, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Prancūzijoje, Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje.

Šioje darbo dalyje pasirinktu mastu vertinamas minėtose valstybėse įtvirtintas tiek prevencinio pobūdžio teisminių gaivinimo procedūrų (t. y. kurios skirtos išvengti įmonės nemokumo bei priverstinio likvidavimo ateityje), tiek kitų teisminių gaivinimo procedūrų, kurios yra skirtos išspręsti jau esamą įmonės nemokumo problemą (t. y. kurios yra priverstinio likvidavimo alternatyva nemokumo procedūros metu), reglamentavimas. Tačiau tų procedūrų, kurios yra išimtinai skirtos spręsti tik jau esamą įmonės nemokumo problemą, reglamentavimas vertinamas tik tiek, kiek jis tiesiogiai susijęs su įmonių gaivinyje, t. y. gali prisidėti prie su laikiniais sunkumais susidūrusių perspektyvių nemokių įmonių išsaugojimo (pavyzdžiui, vertinamos įmonės gaivinimo galimybės nemokumo procedūroje, bet ne tokios procedūros

³¹⁷ Šiame darbe gilinamasi tik į Anglijos, bet ne kitų Didžiosios Britanijos provincijų, t. y. Škotijos, Velso, Šiaurės Airijos, galiojančio teisinio reglamentavimo ypatumus. Dėl to vartojant frazę *Didžiojoje Britanijoje galiojantis reglamentavimas* ar kitą panašaus pobūdžio frazę, turimas omenyje ne visose Didžiosios Britanijos provincijose galiojantis reglamentavimas, bet tik Anglijoje galiojantis reglamentavimas.

pradėjimo būtinosios sąlygos, kadangi jos nėra tiesiogiai susijusios su įmonių gaivinimu ir pan.).

Taigi, pasirinktu mastu yra analizuojama iš viso 14 įmonių gaivinimo teisminių procedūrų³¹⁸, įtvirtintų 7 skirtingose jurisdikcijose: Didžiojoje Britanijoje³¹⁹ – administravimo procedūra³²⁰ (angl. *Administration*), sutartinio plano procedūra (angl. *Scheme of Arrangement*) ir įmonės savanoriško susitarimo procedūra (angl. *Company Voluntary Arrangement*); Jungtinėse Amerikos Valstijose – 11 skyriaus procedūra (angl. *Chapter 11 Procedure*); Vokietijoje – nemokumo procedūra³²¹ (vok. *Insolvenzverfahren*) ir apsaugojimo procedūra (vok. *Schutzschirmverfahren*); Prancūzijoje³²² – teismo reorganizavimo procedūra (pranc. *Redressement judiciaire*) ir

³¹⁸ Supaprastintos teisminės gaivinimo procedūros (angl. *Pre-Packs*) nepatenka į šio tyrimo aprėptį dėl šių procedūrų specifikos (problemos su kuriomis susiduriama šių procedūrų metu iš esmės skiriasi nuo tų, kurios kyla įprastų teisminių gaivinimo procedūrų metu) (žr. FINCH, Vanessa. *Corporate Rescue: a Game of Three Halves*. *Legal Studies*, 2012, vol. 32, no. 2, p. 311). Pavyzdžiui, pagreitinto finansinio apsaugojimo procedūra Prancūzijoje (pranc. *Sauvegarde financière accélérée*), neteisminė apsaugos procedūra Latvijoje (lat. *Ārpustiesas tiesiskās aizsardzības process*), supaprastinta įmonės restruktūrizavimo procedūra Lietuvoje ir pan. Minėtoms gaivinimo procedūroms būdingi tiek sutartinių, tiek teisminių gaivinimo procedūrų bruožai. Dėl to šios procedūros turėtų būti vertinamos atskirai, siekiant tinkamai atskleisti jų ypatumus, bet ne kartu su kitomis įprastomis teisminėmis gaivinimo procedūromis ar sutartinėmis gaivinimo procedūromis.

³¹⁹ Didžiojoje Britanijoje taip pat yra įtvirtinta administratoriaus valdytojo procedūra (angl. *Administrative Receivership*), kuri, esant tam tikroms aplinkybėms, gali būti pasitelkta įmonei gaivinti. Nepaisant to, ši procedūra nepatenka į šio darbo aprėptį, kadangi atsižvelgus į šios procedūros esmę, ji vis dėlto neturėtų būti laikoma įmonių gaivinimo procedūra. Ši procedūra iš tikrųjų yra skirta užtikrinti universalios įkeitimo teisės turėtojo interesų apsaugą ir šios procedūros pagrindinis tikslas nėra siejamas su sunkumais susidūrusių įmonių gaivinimu. Tačiau, kaip jau minėta, ši procedūra galėjo ir buvo naudojama šiam tikslui, bet tik tais atvejais, kai tai atitiko kreditoriaus, kuris turėjo teisę paskirti administratorių valdytoją, interesus.

³²⁰ Administravimo procedūra *per se* nėra įmonės gaivinimo procedūra, tai veikiausiai yra tarpinė procedūra, po kurios gali eiti (bet nebūtinai, kadangi administravimo procedūra gali baigtis ir įmonės likvidavimu) visiškai savarankiška įmonės gaivinimo procedūra – sutartinio plano procedūra ar įmonės savanoriško susitarimo procedūra (PARRY, Rebecca. *England and Wales: Administration Orders*. Iš BROC, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 82). Atsižvelgus į tai, kad administravimo procedūra gali būti su sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimo proceso dalis ir gali daryti įtakos įmonių gaivinimui Didžiojoje Britanijoje, ši procedūra šiame darbe lyginamuoju aspektu taip pat analizuojama (kiek tai susiję su įmonių gaivinimu).

³²¹ Vokietijos nemokumo procedūros paskirtis yra dualistinė. Nemokumo procedūra gali būti siekiama tiek kolektyviai patenkinti skolininko kreditorių reikalavimus, realizavus skolininko turtą ir paskirsčius pardavus šį turtą gautas lėšas, tiek išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę. Šiame darbe Vokietijos nemokumo procedūra yra nagrinėjama tik tiek, kiek tai susiję su įmonių gaivinimu, naudojant šią procedūrą.

³²² Prancūzijoje taip pat yra įtvirtintos taikinamoji (pranc. *Conciliation*) ir specialaus atstovo (pranc. *Mandat ad hoc*) procedūros, kurios gali būti laikomos įmonių gaivinimo procedūromis. Tačiau šios procedūros nepatenka į šio darbo aprėptį, kadangi nė vienai iš jų nėra būdingi teisminių gaivinimo procedūrų bruožai, abi šios procedūros yra neformalios, grindžiamos šalių autonomijos bei sutarčių laisvės principais ir turėtų būti laikomos sutartinėmis gaivinimo procedūromis, kuriose tiesiog dalyvauja teismas (angl. *Court-assisted Proceedings*).

apsaugojimo procedūra (pranc. *Sauvegarde*); Estijoje – reorganizavimo procedūra (est. *Saneerimise*) ir susitarimo (est. *Kompromiss*) bei reorganizavimo (est. *Tervendamise*) procedūros bankroto procese; Latvijoje – teisminė apsaugos procedūra (lat. *Tiesiskās aizsardzības process*); Lietuvoje – įmonių restruktūrizavimo procedūra ir taikos sutarties institutas bankroto procese.

Teisės aktų, reglamentuojančių teismines gaivinimo procedūras, turinį sudaro tiek procesinės, tiek ir materialinės teisės normos. Procesinės teisės normos reglamentuoja pačią įmonių gaivinimo proceso eigą, o materialinės teisės normos – būtinas sąlygas įmonių gaivinimo procesui pradėti, įvairius nuosavybės teisių apribojimus, įmonės valdymo organų kompetencijos pasikeitimą (ypatumus), gaivintinos įmonės priimtų įsipareigojimų ir sudarytų sandorių vykdymą, kreditorių interesų apsaugą, taisykles, pagal kurias yra tenkinami kreditorių reikalavimai šio proceso metu, ir kt.³²³ Būtent materialinės teisės normos daro tiesioginę įtaką su įmonių gaivinimu susijusių subjektų teisinei padėčiai – lemia šių subjektų teisių ir pareigų pokyčius įmonių gaivinimo proceso metu. Tuo tarpu procesinės teisės normos, kaip jau minėta, lemia tik proceso eigą – nuo šių normų tinkamumo priklauso materialinių teisės normų įgyvendinimas, paties įmonių gaivinimo proceso sklandumas ir pan.

Įvertinus tai, kad didžiausią reikšmę su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms gaivinti paprastai turi materialinės teisės normos bei šių normų formulavimo tinkamumas (procesinės teisės normos taip pat turi įtakos perspektyvių įmonių gaivinimo sėkmei, bet jų vaidmuo kur kas mažesnis nei materialinių teisės normų, kadangi jos negali apskritai užkirsti kelio įmonėms gaivinti), pagrindinis dėmesys šioje darbo dalyje, lyginant skirtingose valstybėse įtvirtintų teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimą, skiriamas materialinių teisės normų lyginamajai analizei. Procesinės teisės normos paliečiamos tik tuo atveju, kai to reikia materialinių

³²³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2001-12-21 teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga, registracijos nr. A2-16.

teisės normų pranašumams ir trūkumams atskleisti ar kai šių normų analizė būtų svarbi atliekamam tyrimui, atsižvelgus į šių procesinių teisės normų išskirtinę svarbą įmonės gaivinimo galimybėms.

2.1. BŪTINOSIOS SĄLYGOS ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINĖMS PROCEDŪROMS PRADĖTI

Įmonių gaivinimo teisminės procedūros gali būti pradėtos tik egzistuojant šias procedūras reglamentuojančiuose teisės aktuose įtvirtintoms (kai kuriose valstybės taip pat teismų praktikos išaiškintoms) įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinosioms sąlygoms³²⁴. Visas šias teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo būtinąsias sąlygas, atsižvelgiant į jų pobūdį, galima suskirstyti į 2 dideles grupes – materialaus ir procesinio pobūdžio sąlygas. Kiekvieną kartą sprendžiant įmonės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą turi egzistuoti visos šios sąlygos (t. y. tiek materialaus, tiek procesinio pobūdžio), nes tik tokiu atveju konkrečiai įmonei galės būti pradėta teisminė gaivinimo procedūra.

Viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl, vertinant įmonių gaivinimo teisminių procedūrų reglamentavimą, reikia skirti dėmesio išsamiai šių procedūrų pradėjimo būtinųjų sąlygų lyginamajai analizei, yra šių sąlygų svarba įmonių gaivinimo institutui. Įtvirtinant teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo būtinąsias sąlygas, kai kuriose valstybėse bandoma spręsti problemą (su kuria besąlygiškai susiduriama visų gaivinimo procedūrų metu), kaip užtikrinti, kad teisės aktų numatyta apsauga būtų teikiama tik toms įmonėms, kurioms tokia apsauga ir turėtų būti suteikta³²⁵. Vienas iš praktikoje sutinkamų šios problemos sprendimo būdų yra susijęs būtent su teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo būtinosiomis sąlygomis ir jų formulavimu. Gaivintinos

³²⁴ Būtiniosios sąlygos – tai tokios sąlygos, kurios visos yra būtinos, o kartu ir pakankamos tam, kad konkrečiai įmonei galėtų būti pradėta atitinkama teisminė gaivinimo procedūra, t. y. įmonei atitinkančiai visas šias sąlygas (visus jų nustatytus reikalavimus) gali būti pradėta teisminė gaivinimo procedūra, neatsižvelgiant į jokias kitas papildomas sąlygas ar reikalavimus.

³²⁵ RAJAK, Harry. *The Culture of Bankruptcy*. Iš OMAR, Paul J. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*, Hampshire, 2008, p. 23–24.

bei likviduotinos įmonės (taip pat kitos įmonės, kurių gaivinimas būtų nesuderinamas su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi) kartais atribojamos pasitelkus šias sąlygas.

Skirtingose valstybėse teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo būtiniosios sąlygos nėra tapačios. Dėl to įmonių gaivinimo galimybės pasinaudoti atitinkamomis teisinėmis gaivinimo procedūromis jose nėra vienodos³²⁶, o kartu skiriasi ir kriterijai, kuriais remiantis yra atliekamas gaivintinų bei likviduotinų įmonių atribojimas. Visa tai tik dar labiau padidina minėtų būtinųjų sąlygų lyginamosios analizės svarbą, siekiant įvertinti skirtingose valstybėse įtvirtinto reglamentavimo pagrįstumą ir tinkamumą, norint nustatyti, ar dėl netinkamo šių sąlygų reglamentavimo dalis tik su laikiniais sunkumais susidūrusių perspektyvių įmonių nėra priverstos nepagrįstai pasitraukti iš rinkos.

Atsižvelgus į visa tai bei į gaivintinų bei likviduotinų įmonių atribojimo, o kartu ir teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo būtinųjų sąlygų tinkamo formulavimo svarbą, šiame skyriuje lyginamuoju aspektu vertinamos 7 nagrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintos visos būtiniosios materialaus, taip pat ir tam tikros³²⁷ procesinio pobūdžio sąlygos įmonių gaivinimo teisinėms procedūroms pradėti. Tačiau, visų pirma, bendrai apžvelgiami šioms sąlygoms keliami reikalavimai, kurių kontekste vėliau atliekamas minėtas vertinimas.

2.1.1. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinosioms sąlygoms keliami reikalavimai

Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinųjų sąlygų svarba sėkmingam įmonės gaivinimui yra neabejotina. Nuo šių sąlygų tinkamo formulavimo priklauso, ar su laikiniais sunkumais susidūrusiai perspektyviai įmonei laiku galės būti suteikta reikiama pagalba ir ar tokia įmonė konkrečiu

³²⁶ Sweet & Maxwell *supra*, note 226, p. 3.

³²⁷ Vertinamos tik tos procesinio pobūdžio sąlygos, kurių įtaka galimybei pradėti įmonės gaivinimo procedūrą yra panaši į materialaus pobūdžio sąlygų (išsamiau žr. 2.1.4 poskyrį Tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintos būtiniosios procesinio pobūdžio sąlygos įmonių gaivinimo teisinėms procedūroms pradėti ir jų vertinimas).

metu, kai tai bus būtina, galės pasinaudoti atitinkamomis teisminėmis gaivinimo procedūromis. Dėl netinkamo teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo būtinųjų sąlygų formulavimo su laikiniais sunkumais susidūrusiai įmonei kartais gali nebūti kito kelio kaip tik pasitraukti iš rinkos, negalint pasinaudoti įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis. Žinoma, visiškai išvengti su sunkumais susidūrusių įmonių likvidavimo nėra įmanoma (to ir nereikia), tačiau ankstyva ir savalaikė pagalba bent jau perspektyvioms įmonėms gali padėti įveikti jų laikino pobūdžio sunkumus, taip išvengiant šių įmonių priverstinio likvidavimo³²⁸.

Greitas reagavimas į įmonės situacijos pablogėjimą – vienas iš svarbiausių sėkmingo perspektyvios įmonės gaivinimo faktorių. Nesvarbu, kas nulėmė įmonės problemų susidarymą, savalaikiai tinkami veiksmai visuomet daro didelę įtaką galutiniam rezultatui³²⁹. Atlikus empirinius tyrimus buvo nustatyta, kad delsimas imtis reikiamų priemonių gali net iki 2 kartų sumažinti sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę³³⁰. Dėl to, manytina, kad pradėti gaivinimo procedūrą turėtų būti leidžiama ne tik, kai įmonė jau nebegali vykdyti įsipareigojimų³³¹ ar tampa nemoki ir jos gaivinimas daugeliu atveju pasidaro labiau komplikuoatas, bet ir gresiant tokiems sunkumams³³². Pajutus pirmus tikėtino nemokumo ar kitų sunkumų, kurių pati įmonė nebus pajėgi įveikti, požymius, atitinkamiems subjektams turėtų būti suteikta teisė imtis operatyvių veiksmų, galinčių užkirsti kelią įmonės krizės gilėjimui bei sudarančių sąlygas sėkmingam įmonės gaivinimui.

Kuo vėliau reaguojama, kuo vėliau imamasi reikiamų priemonių perspektyvios įmonės laikiniems sunkumams įveikti, tuo šios priemonės paprastai turės būti radikalesnės, tuo įmonės gaivinimo procesas bus

³²⁸ Europos Komisija *supra*, note 4, p. 8–9.

³²⁹ HARNER, Michelle M.; ir Griffin, Jamie Marincic. Facilitating Successful Failures. *Florida Law Review*, 2014, vol. 66, p. 207; BLATZ *supra*, note 271, p. 4.

³³⁰ FALKENBERG, Max, *et al.* *Success Factors of Restructuring – Speed and Consistency Pay Off! Results of Roland Berger Strategy Consultants Restructuring Surveys* [interaktyvus]. 2004 BC [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 107. Prieiga per internetą: <www.bc-online.de>.

³³¹ Šiuo atveju turimas omenyje tik objektyvus negalėjimas vykdyti atitinkamų įsipareigojimų, bet ne nulemtas valingų pačios įmonės veiksmų, pavyzdžiui, šalims nesutariant dėl įsipareigojimų dydžio ir įmonei pačiai sustabdyti savo įsipareigojimų vykdymą ar pan.

³³² International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 56.

sudėtingesnis, ilgesnis bei sėkmingo įmonės gaivinimo galimybė bus gerokai mažesnė³³³. Taigi, teisės aktai turėtų įtvirtinti tokias teisminių gaivinimo procedūros pradėjimo būtinas sąlygas, kurios užtikrintų, jog ši gaivinimo procedūra galėtų būti pradėta laiku, kai dar ne per vėlu ir yra galimybių išgelbėti su laikiniais sunkumais susidūrusią perspektyvią įmonę (t. y. galima išvengti įmonės nemokumo, priverstinio įmonės likvidavimo bei užtikrinti jos veiklos tęstinumą³³⁴), tačiau ir ne per anksti, taip užkertant kelią galimam piktnaudžiavimui įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis³³⁵.

Ne kiekvienai su sunkumais susidūrusiai įmonei turėtų būti suteiktas antras šansas. Būtinosios sąlygos turėtų nustatyti tam tikrus ribojimus, kurie padėtų, kiek tai įmanoma, apsaugoti nuo galimo piktnaudžiavimo³³⁶ teisminėmis gaivinimo procedūromis³³⁷. Pavyzdžiui, nepagrįsto neperspektyvių įmonių pasitraukimo iš rinkos vilkinimo (t. y. bandymo gaivinti įmones, kurios turėtų būti tiesiog likviduotos)³³⁸. Pirminis gaivintinių bei likviduotinių įmonių atribojimas (taip pat ir pirminis vertinimas, ar įmonės gaivinimas konkrečiu atveju yra suderinamas su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi) atliekamas būtent sprendžiant įmonės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą, t. y. remiantis įtvirtintomis atitinkamos procedūros pradėjimo būtinosiomis sąlygomis. Visa tai daro šių sąlygų tinkamą formulavimą be galo svarbų, nes nuo jų priklauso, ar jau pradinėje proceso stadijoje bus tinkamai, kiek tai įmanoma, atskirtos neperspektyvios įmonės nuo perspektyvių įmonių, taip sumažinant, anksčiau jau darbe minėtos, I tipo

³³³ Nacionalinė verslo administratorių asociacija *supra*, note 316, p. 5.

³³⁴ Europos Komisija. *Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 4. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/c_2014_1500_en.pdf>.

³³⁵ ANDERSON *supra*, note 263, p. 84.

³³⁶ Piktnaudžiavimas įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis šiame darbe yra suprantamas kaip šių procedūrų naudojimas ne pagal įmonių gaivinimo instituto paskirtį. Pavyzdžiui, kai įmonių gaivinimo procedūra nori pasinaudoti neperspektyvi įmone arba įmone, kuri nėra susidūrusi su sunkumais ir kuriai šie sunkumai negresia, arba kai tiesiog siekiama su įmonių gaivinimo institutu nesuderinamų tikslų ir pan. Išsamiau dėl piktnaudžiavimo gaivinimo procedūromis sampratos žr. EOW *supra*, note 203, p. 304–317.

³³⁷ *Ibidem*, p. 304.

³³⁸ PONT, G. Dal; ir GRIGGS, L. A Principled Justification for Business Rescue Laws: a Comparative Perspective (Part II). *International Insolvency Review*, 1996, vol. 5, no. 1, p. 47.

klaidos (neperspektyvių įmonių gaivinimo)³³⁹ atsiradimo tikimybę, be to, bus tinkamai nustatyti kiti galimo piktnaudžiavimo įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis atvejai, taip jau pradinėje proceso stadijoje išvengiant nepagrįstų kaštų, kuriuos nulemtų teisminių gaivinimo procedūrų naudojimas ne pagal įmonių gaivinimo instituto paskirtį (pavyzdžiui, bandant gaivinti neperspektyvias įmones, sudarant galimybes pasinaudoti gaivinimo procedūromis ne įmonės gaivinimo tikslais, o siekiant įgyti nepagrįstą konkurencinį pranašumą ir pan.).

Kita vertus, net ir siekiant apsisaugoti nuo galimo piktnaudžiavimo įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis, teisė pasinaudoti šiomis procedūromis neturėtų būti pernelyg apribota. Tik taip būtų sudarytos tinkamos sąlygos visoms perspektyvioms įmonėms, kurios susidūrė su laikiniais sunkumais ar kurioms tokie sunkumai gresia ateityje, pasinaudoti teisminėmis gaivinimo procedūromis³⁴⁰. Dėl to įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtiniosios sąlygos neturėtų būti formuluojamos kaip absoliutaus pobūdžio draudimai, kurie besąlygiškai draustų įmonių gaivinimą tam tikrais atvejais, nes tai galimai nulemtų net ir perspektyvių įmonių pasitraukimą iš rinkos. Be to, minėtos sąlygos turėtų būti formuluojamos taip, kad, jeigu sprendžiant įmonės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą, kiltų dvejonių, ar norima gaivinti įmonė yra perspektyvi ir galės būti išgelbėta, tai visais atvejais sprendimo dėl įmonės perspektyvumo priėmimas būtų atidėtas – ši klausimą tiesiog išsprendžiant vėlesnėse gaivinimo procedūros stadijose, kai tokios dvejonės būtų pašalintos ar sumažėtų (t. y. galutinai dėl įmonės perspektyvumo nusprendžiant ne priimant sprendimą dėl atitinkamos gaivinimo procedūros pradėjimo, bet priimant sprendimą dėl tokios įmonės gaivinimo³⁴¹). Toks reglamentavimas, manytina, būtų optimaliausias, nes draudimas įmonei pasinaudoti konkrečia teismine gaivinimo procedūra nebūtų priimamas skubotai pradinėje gaivinimo procedūros stadijoje, kai norimos

³³⁹ WHITE *supra*, note 229, p. 269.

³⁴⁰ EOW *supra*, note 203, p. 301.

³⁴¹ ANDERSON *supra*, note 263, p. 86.

gaivinti įmonės perspektyvumas dar nėra tinkamai įvertintas, bet tik surinkus daugiau informacijos dėl tokios įmonės bei jos gaivinimo galimybių³⁴².

Pažymėtina, kad įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtiniosios sąlygos turėtų atitikti ne tik visus jau aptartus reikalavimus, bet ir turėtų būti aiškios bei tikslios, sudarančios sąlygas greitai ir ekonomiškai inicijuoti su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės gaivinimo procedūrą³⁴³. Tik minėtoms sąlygoms atitinkant taip pat ir šiuos reikalavimus, galima tikėtis, jog teisminės gaivinimo procedūros taps ne paskutine priemone bandant išspręsti įmonės problemas, bet populiaria šių problemų sprendimo alternatyva greta visų kitų veiksmingų tokių problemų sprendimo būdų (pavyzdžiui, sutartinio įmonės gaivinimo)³⁴⁴. Subjektai paprastai nėra linkę naudotis gaivinimo procedūromis, kurios yra neaiškios ar sunkiai nuspėjamos, be to, kurios negali užtikrinti savalaikės sėkmingam įmonės gaivinimui būtinos apsaugos.

Konkrečioje valstybėje įtvirtintos įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtiniosios sąlygos turėtų atitikti visus anksčiau minėtus reikalavimus, jog šioje valstybėje galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas galėtų būti laikomas moderniu bei atitinkančiu šių dienų realijas. Tačiau ne visose valstybėse, tarp jų ir Lietuvoje, galiojantis reglamentavimas yra suderinamas su šiais reikalavimais. Toks reglamentavimo netobulumas gali nulemti teisminių gaivinimo procedūrų nepopuliarumą bei dažną įmonės likvidavimo galimybės pasirinkimą net ir perspektyviai įmonei susidūrus su laikiniais sunkumais (kartais apskritai net nesvarstant įmonės gaivinimo galimybių). Dėl įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinųjų sąlygų ydingumo perspektyvios įmonės gali būti priverstos pasitraukti iš rinkos vien dėl to, kad laiku joms nebuvo ir negalėjo būti suteikta reikiama pagalba, nors tokių įmonių išsaugojimas būtų ne tik ekonomiškai, bet ir socialiai naudingas.

³⁴² KAHL, Matthias. Economic Distress, Financial Distress, and Dynamic Liquidation. *The Journal of Finance*, 2002, vol. 57, no. 1, p. 136–137.

³⁴³ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 45.

³⁴⁴ WOOD *supra*, note 25, p. 199.

2.1.2. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintos būtinosios materialaus pobūdžio sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti

Būtinosios materialaus pobūdžio įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo sąlygos, skirtingai nei procesinio pobūdžio sąlygos, yra susijusios ne su paties proceso eiga, bet tik su tam tikrų aplinkybių, susijusių su norima gaivinti įmone ar jos vykdoma veikla, egzistavimu. Šios aplinkybės yra būtina prielaida konkrečiai įmonių gaivinimo teisminei procedūrai pradėti ir jos gali būti tiek pozityvaus (t. y. turinčios egzistuoti, kad įmonės gaivinimo procedūra galėtų būti pradėta), tiek negatyvaus pobūdžio (t. y. neturinčios egzistuoti, kad įmonės gaivinimo procedūra galėtų būti pradėta).

Kaip dažniausiai pasitaikančias būtinąsias materialaus pobūdžio įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo sąlygas būtų galima išskirti: (i) įmonės negalėjimą įvykdyti piniginių įsipareigojimų; (ii) įmonės būseną, kai įmonės įsipareigojimai viršija įmonės turtą (ar egzistuoja kitoks įstatyme numatytas įmonės turto ir įsipareigojimų santykis); bei (iii) gresiantį įmonės negalėjimą įvykdyti piniginių įsipareigojimų ar gresiantį įmonės nemokumą³⁴⁵. Šias sąlygas (nebūtinai visas, bet bent jau vieną ar kelias iš jų) galima aptikti daugelio valstybių nacionaliniuose teisės aktuose, reglamentuojančiuose teismines gaivinimo procedūras. Be minėtų dažniausiai pasitaikančių sąlygų kartu įtvirtinamos ir kitos kumuliatyvios materialaus pobūdžio sąlygos, kurias taip pat būtinos tam, kad galėtų būti pradėta konkreti įmonės gaivinimo procedūra.

Visų šių sąlygų svarba (teisine prasme), sprendžiant įmonės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą, yra iš esmės vienoda. Atsižvelgus į tai, toliau darbe vertinamos ne tik dažniausiai pasitaikančios, bet apskritai visos materialaus pobūdžio sąlygos, kurios yra būtinos šiame darbe tyrinėjamosioms įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti. Nė viena iš šių sąlygų, nepaisant jos įtvirtinimo dažnumo skirtingų valstybių teisės aktuose, nėra

³⁴⁵ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 45–47.

vertinama individualiai (suteikiant jai kokią nors išskirtinę reikšmę), nes tik kompleksiskai žvelgiant į visas materialaus pobūdžio įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinąsias sąlygas, galima įvertinti atitinkamoje valstybėje galiojančio įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo tinkamumą nagrinėjamu aspektu.

Didžiojoje Britanijoje galiojantis teisinis reglamentavimas nenumato jokių būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų sutartinio plano procedūrai³⁴⁶ ar įmonės savanoriško susitarimo procedūrai³⁴⁷ pradėti³⁴⁸. Taigi, abi šios teisminės gaivinimo procedūros gali būti pradėtos tiek nemokiai įmonei, tiek įmonei, kuriai tik gresia sunkumai ateityje ar kuriai jokie sunkumai apskritai negresia. Teigiama, kad toks reglamentavimas yra pagrįstas pasitikėjimu subjektų, turinčių teisę inicijuoti minėtas procedūras, racionalumu, kad jie neinicijuos šių procedūrų nesant tam poreikio³⁴⁹. Šį reglamentavimo ypatumą, kiek tai susiję su sutartinio plano procedūra, taip pat būtų galima paaiškinti tuo, kad ši procedūra gali būti naudojama ne tik įmonėms gaivinti, bet ir daugeliui kitų su įmonių gaivinimu nesusijusių tikslų pasiekti (pavyzdžiui, norint pertvarkyti įmonės kapitalą³⁵⁰, įgyvendinti įmonių susijungimus bei perėmimus ir pan.³⁵¹). Sutartinio plano procedūros pradėjimą visais atvejais susiejus su įmonės nemokumu, kokiais nors įmonės sunkumais ar jų grėsme, be jokios abejonės, būtų iš esmės apribotas šios procedūros praktinis pritaikomumas.

Tuo tarpu norint pradėti administravimo procedūrą, skirtingai nei anksčiau aptartas gaivinimo procedūras, paprastai turi būti įrodytas tam tikrų aplinkybių egzistavimas. Administravimo procedūra gali būti pradėta tik toms įmonėms, (i) kurios šiuo metu nesugeba sumokėti savo skolų ar kurios,

³⁴⁶ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 895–901 str.

³⁴⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 1–7B str.

³⁴⁸ Nemokumo taisyklėse, reglamentuojant savanoriško susitarimo procedūrą, vienoje iš nuostatų yra minimas įmonės nemokumas ar gresiantis nemokumas (žr. *Ibidem*, 1 str. 1 d.; Insolvency Rules 1986 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 1.6 str. 1 d. a p. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukxi/1986/1925/contents/made>>), tačiau yra laikomasi nuomonės, kad tokia nuostata nenustato papildomų būtinųjų sąlygų atitinkamai gaivinimo procedūrai pradėti ir ji turėtų būti taikoma ne visais atvejais, bet tik tais, kai įmonė iš tikrųjų yra nemoki ar jai gresia nemokumas (žr. GOODE *supra*, note 44, p. 494).

³⁴⁹ BORK *supra*, note 43, p. 92–93.

³⁵⁰ PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue*. 1-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2008, p. 234.

³⁵¹ GOODE *supra*, note 44, p. 484.

tikėtina, ateityje negalės jų sumokėti, bei (ii) tik tuo atveju, kai galima pagrįstai tikėtis, jog administravimo procedūra bus pasiektas vienas iš įstatyme numatytų šios procedūros tikslų³⁵².

Kas laikytina negalėjimu sumokėti skolų, yra tiesiogiai įtvirtinta Nemokumo įstatyme, tačiau šiam terminui vis tiek trūksta reikiamo aiškumo³⁵³. Negalėjimu sumokėti skolų, remiantis Nemokumo įstatymo nuostatomis, gali būti laikomas tiek įmonės nemokumas pagal balanso testą (t. y. įmonės būseną, kai jos įsipareigojimai, įskaitant galimus ir būsimus įsipareigojimus, viršija įmonės turto vertę; ši sąlyga negali būti taikoma mechaniškai³⁵⁴, taikydamas ją teismas turi būti įsitikinęs tokia įmonės padėtimi³⁵⁵), tiek piniginių įsipareigojimų neįvykdymas laiku (t. y. nemokumas pagal pinigų srauto testą: (i) reikalavimo sumokėti didesnę nei 750 Didžiosios Britanijos svarų sterlingų dydžio skolą, kurios mokėjimo terminas suėjęs, neįvykdymas ar šios skolos neužtikrinimas, susitarimo dėl jos grąžinimo nesudarymas per įstatymo nustatytą terminą; (ii) įmonės negalėjimas sumokėti skolų, suėjus jų mokėjimo terminams (vertinama, ar įmonė netolimoje ateityje bus pajėgi toliau tęsti veiklą ir apmokėti skolas, suėjus jų mokėjimo terminams³⁵⁶); bei (iii) grąžinimas neįvykdyto teismo sprendimo, priimto dėl skolininko³⁵⁷). Tikėtinas negalėjimas sumokėti skolų egzistuoja tik tuo atveju, jeigu įmonei ne tik gresia minėtų aplinkybių atsiradimas, bet ir ši grėsmė labiau tikėtina nei ne³⁵⁸.

Nemokumo įstatymas taip pat detalizuoja ir antrąją būtinąją sąlygą administravimo procedūrai pradėti, t. y. numato tikslus, kurių gali būti siekiama pasitelkus šią procedūrą. Iš viso išskiriami 3 tikslai, kurių gali būti siekiama: (i) išsaugoti veikiančią įmonę; (ii) užtikrinti didesnę grąžą įmonės

³⁵² Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 11 str.

³⁵³ WALTON, Peter. Inability to Pay Debts: Beyond the Point of No Return? *Journal of Business Law*, 2013, vol. 2, p. 236.

³⁵⁴ DAY, William. Taking Balance-Sheet Insolvency Beyond the Point of No Return. *Cambridge Law Journal*, 2013, vol. 72, no. 3, p. 516.

³⁵⁵ Supreme Court. 2013 m. gegužės 9 d. sprendimas byloje *BNY Corporate Trustee Services Ltd v Eurosail-UK, 1 W.L.R. 1408*.

³⁵⁶ Court of Session (Outer House). 2008 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *MacPlant Services Ltd v Contract Lifting Services (Scotland) Ltd., WL 4820429*.

³⁵⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 123 str.

³⁵⁸ High Court of Justice (Chancery Division). 2002 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje *Colt Telecom Group Plc., WL 31676427*.

kreditoriams nei įmonės paprasto likvidavimo atveju; bei (iii) realizuoti įmonės turtą, norint padengti įsipareigojimus vienam ar keliems kreditoriams, kurių reikalavimai užtikrinti ar privilegijuoti³⁵⁹. Tam, kad administravimo procedūra galėtų būti pradėta, turi egzistuoti reali tikimybė, jog vienas iš šių tikslų bus pasiektas, tačiau nereikia įrodyti, kad tai labiau tikėtina nei ne³⁶⁰. Būtinai reikėtų pažymėti, kad anksčiau aptarti reikalavimai administravimo procedūrai pradėti yra taikomi visais atvejais, numatant tik vienintelę išimtį: jeigu administravimo procedūrą nori inicijuoti universalus įkeitimo (angl. *Floating Charge*) teisės turėtojas (kuriam tokia teisė buvo suteikta ir kurio universalus įkeitimo teisė apima visą skolininkės įmonės turtą ar esminę šio turto dalį). Šiam kreditoriui nėra privalu įrodyti minėtų aplinkybių egzistavimą³⁶¹. Tokią išskirtinę universalus įkeitimo teisės turėtojo padėtį nulėmė istorinės šio instituto aplinkybės³⁶².

Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas taip pat nenumato būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų įmonių gaivinimo teisminei procedūrai pradėti, jeigu šią procedūrą siekia inicijuoti pati įmonė³⁶³. Gali net pasirodyti, kad tokia įmonės teisė yra apskritai nevaržoma³⁶⁴, nes pati įmonė, norėdama inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą, remiantis Bankroto kodekso nuostatomis, neprivalo įrodyti nei kokių nors savo finansinių sunkumų, nei nemokumo ar gresiančio nemokumo

³⁵⁹ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 3 str.

³⁶⁰ High Court of Justice (Chancery Division). 2007 m. vasario 9 d. *sprendimas byloje Auto Management Services Limited v Oracle Fleet UK Limited*, WL 631675; SEALY, Len; ir WORTHINGTON, Sarah. *Cases and Materials in Company Law*. 1-asis leid. New York: Oxford University Press, 2008, p. 632–633.

³⁶¹ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 14 str.

³⁶² Iki 2002 m. priimtų teisės aktų pakeitimų įsigaliojimo Didžiojoje Britanijoje universalus įkeitimo teisės turėtojas galėjo iš esmės nevaržomai paskirti administratorių valdytoją, kuris turėjo išieškoti kreditoriui priklausančią skolą. Tokia universalus įkeitimo teisės turėtojo teisė 2002 m. buvo labai apribota, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas įmonėms gaivinti ir universalus įkeitimo teisės turėtojų skolų išieškojimui suteikti daugiau skaidrumo, atskaitingumo bei kolektyviškumo. Apribojus minėtą universalus įkeitimo teisės turėtojo teisę, vietoj jos buvo suteikta teisė inicijuoti administravimo procedūrą netaikant tam tikrų kitiems subjektams, norintiems inicijuoti šią procedūrą, nustatytų reikalavimų (žr. MALLON, Christopher; ir ZWAAN, R. England & Wales. Iš MALLON, Christopher, *et. al. The Restructuring Review*, London, 2011, p. 117–118).

³⁶³ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 301 str.

³⁶⁴ Šiuo atveju, vartojant terminą *nevaržoma*, turima omenyje tai, kad šios teisės įgyvendinimas nepriklauso nuo tam tikrų teisės aktuose įtvirtintų būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų egzistavimo, bet tai jokių būdu nereiškia, kad teisės aktuose nėra nustatyta procesinio pobūdžio reikalavimų, kurių privalu paisyti.

fakto³⁶⁵. Tačiau iš tikrųjų tam tikros aplinkybės, remiantis teismų suformuota praktika, privalo būti įrodytos net ir pačiai įmonei inicijuojant savo gaivinimo procedūrą (nepaisant to, jog Bankroto kodekse tiesiogiai jokių materialaus pobūdžio sąlygų, būtinų gaivinimo procedūrai pradėti, kaip minėta, nėra įtvirtinta). Teismai, nagrinėdami su įmonių gaivinimu susijusias bylas, suformulavo sąžiningo pareiškėjo standartą (angl. *Good Faith Standart*), kurį privalu atitikti, norint inicijuoti gaivinimo procedūrą³⁶⁶. Tai, ar įmonė pareiškimą pateikė sąžiningai bei atitinka sąžiningo pareiškėjo standartą, turi būti vertinama *ad hoc*, atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybių visumą³⁶⁷. Bendrai paėmus minėtas standartas apima tris vertintinus aspektus:³⁶⁸ (i) ar šiuo metu egzistuoja poreikis pateikti tokį pareiškimą (toks poreikis egzistuoja, pavyzdžiui, jeigu įmonė nemoki, jai gresia nemokumas ar panašūs finansiniai sunkumai³⁶⁹); (ii) ar įmonės gaivinimo tikslas teisėtas (tikslas yra teisėtas, pavyzdžiui, jeigu siekiama užtikrinti didžiausią veikiančios įmonės vertę³⁷⁰); bei (iii) ar įmonės gaivinimo motyvai nėra nesąžiningi (motyvai yra nesąžiningi, pavyzdžiui, jeigu siekiama įgyti nesąžiningą pranašumą³⁷¹, sukčiauti, kitaip nesąžiningai elgtis ar pan.³⁷²).

Tuo tarpu įmonės kreditoriai, norėdami, kad skolininkei įmonei būtų pradėta gaivinimo procedūra (tuo atveju, jeigu įmonė prieštarauja kreditorių pateiktam pareiškimui³⁷³), privalo įrodyti tiesiogiai Bankroto kodekse įtvirtintų aplinkybių egzistavimą. Įmonei gaivinimo procedūra pagal kreditorių pateiktą pareiškimą (norimai gaivinti įmonei prieštaraujant) gali būti pradėta tik tuo

³⁶⁵ KILBORN, Jason. National Report for the United States. Iš FABER, Dennis, *et al. Commencement of Insolvency Proceedings*, Oxford, 2012, p. 760.

³⁶⁶ Court of Appeals (Seventh Circuit). 1984 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Madison Hotel Associates*, 749 F.2d 410.

³⁶⁷ Court of Appeals (Third Circuit). 2003 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *PPI Enterprises (U.S.), Inc.*, 324 F.3d 197.

³⁶⁸ EOW *supra*, note 203, p. 324.

³⁶⁹ KEACH, Robert J. Solvent Debtors and Myths of Good Faith and Fiduciary Duty. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2005, vol. 23, p. 36.

³⁷⁰ HESSE, Gregory G. Solvent Debtors and Good Faith. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2005, vol. 24, p. 14.

³⁷¹ Court of Appeals (Fifth Circuit). 2011 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *Antelope Technologies, Inc.*, 431 Fed. Appx.

³⁷² Court of Appeals (Second Circuit). 1998 m. rugpjūčio 12 d. sprendimas byloje *Spellacy v. Airline Pilots Association-International*, 156 F.3d 120.

³⁷³ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 303 str. (h) d.

atveju, jeigu bus įrodyta, jog (i) tokia įmonė įprastai nepadengia skolų, kurių mokėjimo terminai suėję ir kurios nėra sąžiningai ginčijamos³⁷⁴ (įmonės finansinė padėtis ar galimybė padengti šiuos įsipareigojimus neturi esminės reikšmės³⁷⁵), arba (ii) bus nustatyta, kad iki kreditorių pareiškimo pateikimo dienos (ne anksčiau kaip prieš 120 dienų) visam tokios įmonės turtui ar esminei jo daliai buvo paskirtas prižiūrėtojas (angl. *Custodian*)³⁷⁶. Taigi, kreditoriai šią teisę gali įgyvendinti tik įrodę, kad įmonė negali įvykdyti įsipareigojimų ar kad visam įmonės turtui ar esminei jo daliai buvo paskirtas prižiūrėtas, kas, galima sakyti, *per se* lemia minėto negalėjimo nenuginčijamą prezumpciją³⁷⁷ (tai kartu yra ir savarankiškas pagrindas įmonės gaivinimo procedūrai pradėti, dėl to net įmonei ir pradėjus tinkamai vykdyti savo piniginius įsipareigojimus po prižiūrėtojo paskyrimo, gaivinimo procedūra vis tiek gali būti pradėta³⁷⁸). Įstatymų leidejas neįtvirtino, kas turėtų būti laikoma įprastu skolų nesumokėjimu (t. y. nedetalizavo pirmosios iš būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų gaivinimo procedūrai pradėti pagal kreditorių pateiktą pareiškimą) ir paliko tai kiekvienu konkrečiu atveju spręsti bylą nagrinėjančiam teismui. Teismų praktika suformulavo ne vieną kriterijų, į kurį atsižvelgiama sprendžiant, ar egzistuoja minėtas pagrindas gaivinimo procedūrai pradėti, bei suteikė šiai sąlygai reikiamo aiškumo. Galima paminėti keletą dažniausiai pasitaikančių kriterijų: nesumokėtų skolų skaičius, bendra skolų suma, pradelstų skolų svarba, pradelstas terminas, įmonės finansinės padėties blogumas, įmonės turto sumažėjimas ir pan.³⁷⁹

Vokietijoje apsisaugojimo procedūra gali būti pradėta esant vienai iš dviejų būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų šiai procedūrai pradėti, tačiau tik su sąlyga, kad sėkmingas įmonės gaivinimas yra tikėtinas. Minėta procedūra

³⁷⁴ *Ibidem*, 303 str. (h) d. 1 p.

³⁷⁵ KILBORN *supra*, note 364, p. 761.

³⁷⁶ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 303 str. (h) d. 2 p.

³⁷⁷ Bankruptcy Code. *Historical and Revision Notes: Senate report no. 95–989* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 47. Prieiga per internetą: <<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title11/pdf/USCODE-2011-title11.pdf>>.

³⁷⁸ Bankruptcy Court (E.D. Louisiana). *1999 m. kovo 26 d. sprendimas byloje Pallet Reefer Co.*, 233 B.R. 687.

³⁷⁹ Bankruptcy Court (D. North Dakota). *1986 m. vasario 7 d. sprendimas byloje Dakota Lay'd Eggs*, 57 B.R. 648; Bankruptcy Court (N.D. Georgia, Atlanta Division). *1986 m. kovo 4 d. sprendimas byloje CLE Corp.*, 59 B.R. 579.

gali būti pradėta, jeigu įmonei gresia nelikvidumas (vok. *Drohende Zahlungsunfähigkeit*) arba ji yra pernelyg daug įsiskolinusi (vok. *Überschuldung*)³⁸⁰. Šios 2 aplinkybės taip pat gali būti pagrindas ir įprastai nemokumo procedūrai pradėti (vok. *Insolvenzverfahren*)³⁸¹, kurią pasitelkus gali būti siekiama (bet nebūtinai) išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę, patvirtinus nemokumo planą (vok. *Insolvenzplanverfahren*)³⁸². Tuo atveju, jeigu norima gaivinti įmonę jau yra nelikvidi (vok. *Zahlungsunfähigkeit*), tai procedūrų pasirinkimo laisvės net ir pačiai su sunkumais susidūrusiai įmonei nebelieka, nes apsisaugojimo procedūra nebegali būti pradėta³⁸³. Taigi, nelikvidžiai įmonei lieka tik vienintelė galimybė – bandyti įveikti laikinus sunkumus bei išlikti rinkoje pasinaudojant nemokumo procedūra, nes nelikvidumas yra vienas iš savarankiškų šios procedūros pradėjimo pagrindų³⁸⁴.

Kas laikytina gresiančiu nelikvidumu, nelikvidumu ar pernelyg dideliu įsiskolinimu tiesiogiai numatyta Nemokumo įstatyme. Gresiantis nelikvidumas suprantamas kaip įmonės būseną, kai yra tikėtina, jog įmonė nebus pajėgi padengti esamų skolinių įsipareigojimų, suėjus jų mokėjimo terminams³⁸⁵. Tokia tikimybė kiekvienu atveju turi būti didesnė nei 50 procentų ir paprastai ji yra vertinama ateinančių 2 metų laikotarpyje³⁸⁶. Nelikvidumas suprantamas kaip įmonės būseną, kai įmonė jau yra nepajėgi padengti esamų skolinių įsipareigojimų³⁸⁷. Šią situaciją būtinai reikėtų skirti nuo laikino pobūdžio mokėjimo sutrikimų bei taip pat nesutapatinti vien su paprastu pavienės skolos nesumokėjimu³⁸⁸. Pagal Nemokumo įstatymą įmonės nelikvidumas turėtų būti preziumuojamas, jeigu įmonė nutraukė mokėjimus, tačiau įvertinus teismų praktiką, akivaizdu, kad vien šios aplinkybės nepakanka. Remiantis teismų

³⁸⁰ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 270b str. 1 d.

³⁸¹ *Ibidem*, 18 str. ir 19 str.

³⁸² *Ibidem*, 217–269 str.

³⁸³ *Ibidem*, 270b str. 1 d.

³⁸⁴ *Ibidem*, 17 str. 1 d.

³⁸⁵ *Ibidem*, 18 str. 2 d.

³⁸⁶ PAULUS, Christoph G.; ir BERBERICH, Matthias. National Report for Germany. Iš FABER, Dennis, *et al. Commencement of Insolvency Proceedings*, Oxford, 2012, p. 324–325.

³⁸⁷ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 17 str. 2 d.

³⁸⁸ BRAUN, Eberhard, *et al. Commentary on the German Insolvency Code*. 1-asis leid. Düsseldorf: IDW-Verlag, 2006, p. 96.

suformuota praktika, įmonė gali būti pripažinta nelikvidžia tik, jeigu nėra tikėtina, jog įmonė sugebės padengti pradelstus įsipareigojimus ne vėliau kaip per 3 savaites, suėjus jų mokėjimo terminui, ir įmonės pradelstos sumos sudaro daugiau nei 10 procentų visų įmonės įsipareigojimų arba tikėtina, kad netolimoje ateityje viršys 10 procentų ribą (išskyrus, kai yra didelė tikimybė, jog pradelstos skolos artimiausiu metu didžiąja dalimi ar visiškai bus padengtos, ir kai būtų pagrįsta reikalauti kreditorių palaukti)³⁸⁹. Trečioji iš alternatyvių būtinųjų sąlygų minėtoms procedūroms pradėti (t. y. pernelyg didelis įsiskolinimas) egzistuoja, jeigu įmonės turtas nepadengia visų esamų įmonės įsipareigojimų (t. y. įmonės balansas yra neigiamas), išskyrus tuos atvejus, kai įmonės veiklos tęstinumas yra labiau tikėtinas nei ne. Apskaičiuojant įmonės esamų įsipareigojimų bei turto santykį, nėra atsižvelgiama į akcininkų suteiktas subordinuotas paskolas bei kitus panašaus pobūdžio įmonės įsipareigojimus³⁹⁰, o įmonės veiklos tęstinumas paprastai vertinamas ne trumpesniu kaip 12 mėnesių laikotarpiu³⁹¹.

Prancūzijoje galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas numato tiek pozityvaus, tiek negatyvaus pobūdžio aplinkybes, kurios yra būtina prielaida apsaugojimo procedūrai pradėti. Ši procedūra gali būti pradėta tik mokėjimų nenutraukusioms (pranc. *Cessation des Paiements*)³⁹² įmonėms, kurios yra susidūrusios su sunkumais (pranc. *Difficultés*), kurių pačios nebus pajėgios įveikti³⁹³. Iki 2008 m. reformos³⁹⁴ pastaroji sąlyga buvo suformuluota

³⁸⁹ Federal Supreme Court. 2005 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje IX ZR 123/04; HEILEMANN, Karsten; ir PHILIPP, Sebastian. Taking Down the Sword of Damocles: Definition of Illiquidity According to the German Federal Court of Justice. *International Corporate Rescue*, 2007, vol. 4, no. 6, p. 305–306.

³⁹⁰ *Insolvenzordnung supra*, note 63, 19 str. 2 d.

³⁹¹ BEWICK, Samantha. Law for Further Facilitation of the Restructuring of Companies: A Turning Point in the History of the German Insolvency Regime? Part 3 – German Insolvency Law Reforms Still Going Strong: Sunset Provision on Balance Sheet Insolvency Now Made Permanent Further Changes in the Pipeline. *International Corporate Rescue*, 2013, vol. 10, no. 1, p. 11.

³⁹² Dėl termino „*Cessation de Paiements*“ inovatyvaus aiškinimo teismų praktikoje žr. OMAR, Paul J. Defining Insolvency: The Evolution of the Concept of ‘Cessation de Paiements’ in French Law. *European Business Law Review*, 2005, vol. 16, no. 2, p. 313–317.

³⁹³ *Code de commerce supra*, note 64, L620-1 str. 1 d.

³⁹⁴ 2008 m. gruodžio 18 d. nutarimas nr. 2008-1345 Portant Réforme du Droit des Entreprises en Difficulté [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000019951175&fastPos=1&fastReqId=190669383&categorieLien=id&oldAction=rechTexte>>.

kur kas griežčiau. Turėjo būti įrodyta ne tik tai, kad įmonė nebus pajėgi įveikti sunkumų, bet ir tai, jog šie sunkumai privers įmonę nutraukti mokėjimus. Vadinasi, minėtos teisminės gaivinimo procedūros inicijavimas buvo labiau komplikuoatas, nes vienos iš būtinųjų sąlygų gaivinimo procedūrai pradėti įrodymas buvo ganėtinai sudėtingas³⁹⁵. Antroji sąlyga apsaugojimo procedūrai pradėti – sunkumų egzistavimas – ilgą laiką kėlė nemažai diskusijų. Teisės aktuose nėra apibrėžta, kas turėtų būti laikoma tokiais sunkumais, o suformuotos aiškios teismų praktikos šiuo klausimu ilgą laiką taip pat nebuvo. Pavyzdžiui, teismams kildavo klausimų, ar apsaugojimo procedūra gali būti pradėta tik su finansiniais sunkumais susidūrusiai įmonei, ar norimos gaivinti įmonės sunkumai vis dėlto privalo būti susiję ir su pačia įmonės veikla, kadangi šia procedūra siekiama užtikrinti įmonės veiklos tęstinumą³⁹⁶. Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas galiausiai pašalino šį neaiškumą, nurodydamas³⁹⁷, jog pačių sunkumų pobūdis nėra svarbus, sprendžiant apsaugojimo procedūros pradėjimo klausimą (t. y. sunkumai nebūtinai turi būti susiję su įmonės veikla), svarbiausia, kad šių sunkumų pati įmonė nebūtų pajėgi įveikti (toks vertinimas turi būti atliekamas kiekvienos konkrečios bylos nagrinėjimo metu)³⁹⁸. Be to, Prancūzijos Aukščiausiasis Teismas pažymėjo, kad motyvai, dėl kurių inicijuojama apsaugojimo procedūra taip pat nėra svarbūs (išskyrus, kai jie yra nesąžiningi). Tokia Prancūzijos Aukščiausiojo Teismo suformuota praktika suteikė daugiau aiškumo vienai iš būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų apsaugojimo procedūrai pradėti bei sudarė prielaidas kur kas platesniam su sunkumais susidūrusių įmonių ratui pasinaudoti šia gaivinimo procedūra³⁹⁹.

³⁹⁵ OMAR, Paul J. Preservation and Pre-packs a La Francaise: the Evolution of French Insolvency Law. *International Company and Commercial Law Review*, 2011, vol. 22, no. 8, p. 260.

³⁹⁶ Cour d'appel de Paris. 2010 m. vasario 25 d. sprendimas byloje *Heart of La Defense (HOLD)*, RG n° 09/22756.

³⁹⁷ Cour de cassation. 2011 m. kovo 8 d. sprendimas byloje *la société par actions simplifiée Heart of La Défense v. la société Eurotitrisation*, 10-13.988, 10-13.989, 10-13.990.

³⁹⁸ Cour de cassation. 2007 m. birželio 26 d. sprendimas byloje *la société N. Schlumberger v. la société Euler Hermes Sfac*, 06-20.820.

³⁹⁹ ROBE, Jean-Philippe; ir MCARDLE, Wayne. Coeur Defense Judgment Broadens Scope of French Safeguard Procedures. *INSOL World*, 2012, vol. 2, p. 39.

Kaip jau minėta anksčiau, jeigu su sunkumais, kurių pati nėra pajėgi įveikti, susidūrusi įmonė, yra nutraukusi mokėjimus, tai apsaugojimo procedūra jai negali būti pradėta. Tokiu atveju įmonei gali būti pradėta kita gaivinimo procedūra – teismo reorganizavimo procedūra⁴⁰⁰. Prancūzijos Komercijos kodeksas numato vienintelę būtinąją materialaus pobūdžio sąlygą šiai procedūrai pradėti. Teismo reorganizavimo procedūra gali būti pradėta, jeigu įmonė yra nutraukusi mokėjimus (pranc. *Cessation des Paiements*). Laikoma, kad įmonė yra atsidūrusi šioje situacijoje (t. y. nutraukusi mokėjimus), jeigu ji iš turimo turto negali padengti esamų neginčytinų skolinių įsipareigojimų, kurių mokėjimo terminai suėję⁴⁰¹. Norint nustatyti, ar įmonė pajėgi padengti esamus skolinius įsipareigojimus, vertinamas tik tas įmonės turtas, iš kurio šie įsipareigojimai gali būti nedelsiant padengti (t. y. likvidus turtas), bet ne visas įmonės turimas turtas (pavyzdžiui, nėra atsižvelgiama į nekilnojamąjį turtą, kuris dar neparduotas⁴⁰² ir pan.). Tam, kad įmonė būtų laikoma nutraukusia mokėjimus, užtenka vieno pradelsto mokėjimo bent vienam kreditoriui. Tačiau jeigu kreditorius suteikė skolininkei įmonei papildomą terminą ar suėjus skolos gražinimo terminui nepareikalavo jos gražinti, tai į tokią skolą nėra atsižvelgiama, sprendžiant, ar egzistuoja minėta pozityvaus pobūdžio aplinkybė teismo reorganizavimo procedūrai pradėti (taip pat kaip ir negatyvaus pobūdžio aplinkybė apsaugojimo procedūrai pradėti)⁴⁰³.

Estijoje galiojantis teisinis reglamentavimas numato, kad reorganizavimo procedūra įmonei gali būti pradėta tik tuo atveju, jeigu (i) įmonė, tikėtina, ateityje taps nemoki, (ii) jai yra būtinas reorganizavimas ir (iii) subalansuotas įmonės valdymas yra tikėtinas po reorganizavimo⁴⁰⁴. Kadangi šis įmonių gaivinimo institutas Estijoje buvo sukurtas remiantis Vokietijos modeliu, nenuostabu, jog pirmąją iš minėtų sąlygų norima interpretuoti atsižvelgiant į

⁴⁰⁰ OMAR, Paul J. French Insolvency Law and the 2005 Reforms. *International Company and Commercial Law Review*, 2005, vol. 16, no. 12, p. 494.

⁴⁰¹ Code de commerce *supra*, note 64, L631-1 str. 1 d.

⁴⁰² Cour de cassation. 2007 m. vasario 27 d. sprendimas byloje la société Avenir Ivry, 06-10.170.

⁴⁰³ TETLEY, Andrew; BAYLE, Marcel. Insolvency Law in France. Iš FONSECA LOBO, Otto Eduardo, *et. al. World Insolvency Systems: a Comparative Study*, Toronto, 2009, p. 203–204.

⁴⁰⁴ Reorganisation Act *supra*, note 65, 8 str. 1 d.

Vokietijoje suformuotas taisyklės. Tikėtinas įmonės nemokumas turėtų būti nustatomas vertinant įmonės padėtį ateityje, ar gautinos įmonės sumos viršys mokėtinas sumas prognozuojamu laikotarpiu (ne ilgesniu kaip 1–2 metai), o jeigu ne, tai ar šis skirtumas bus didesnis nei 10 procentų. Laikoma, kad įmonės nemokumas yra tikėtinas, jeigu prognozuojamu laikotarpiu tikimybė, jog mokėtinos sumos daugiau kaip 10 procentų viršys gautinas sumas, yra didesnė nei 50 procentų⁴⁰⁵. Remiantis antrąja sąlyga, kuri turėtų bent iš dalies padėti išvengti piktnaudžiavimo reorganizavimo procedūromis, įmonės gaivinimas yra galimas tik tuo atveju, jeigu jis įmanomas ir padės įmonei įveikti užklupusius sunkumus, bet kartu nesuteiks nepagrįsto konkurencinio pranašumo⁴⁰⁶. Trečioji sąlyga reikalauja, jog įmonės gaivinimo procedūra užtikrintų ilgalaikį įmonės ekonominį efektyvumą, kad nebūtų siekiama pagerinti įmonės padėtį tik trumpalaikėje perspektyvoje⁴⁰⁷.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad net ir esant visoms 3 minėtoms materialaus pobūdžio pozityvioms sąlygoms, reorganizavimo procedūra negalės būti pradėta, jeigu pasitelkus reorganizavimo procedūrą jau anksčiau buvo bandoma gaivinti įmonę ir ši procedūra baigėsi mažiau nei prieš 2 metus (jokių šio ribojimo išimčių nėra numatyta)⁴⁰⁸. Nemokios įmonės gaivinimas naudojantis reorganizavimo procedūrą taipogi nėra galimas. Nemoki įmonė turėtų būti gaivinama pasitelkus susitarimo ar reorganizavimo procedūrą bankroto procese⁴⁰⁹ (šias procedūras pati įmonė gali inicijuoti ir gresiančio nemokumo atveju⁴¹⁰).

Latvijoje teisminė apsaugos procedūra gali būti pradėta įmonei, kuri susidūrė su finansiniais sunkumais arba kuriai gresia tokie sunkumai, norint atkurti tokios įmonės galimybes padengti skolas⁴¹¹. Nemokumo įstatymas neįtvirtina jokių kriterijų, kurie šioms sąlygoms suteiktų daugiau aiškumo. Šių

⁴⁰⁵ Justitiisminister. *Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri* [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 6–7. Prieiga per internetą: <www.koda.ee/failid/Saneerimisseaduse_seletuskiri.doc>.

⁴⁰⁶ *Ibidem*, p. 7.

⁴⁰⁷ *Ibidem*, p. 4.

⁴⁰⁸ Reorganisation Act *supra*, note 65, 8 str. 2 d.

⁴⁰⁹ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 129 str., 178–192 str.

⁴¹⁰ *Ibidem*, 31 str. 3 d.

⁴¹¹ Insolvency Law *supra*, note 67, 3 str. 1 d.

sąlygų prasmės atskleidimas paliktas teismų praktikai. Teismas, nagrinėdamas konkrečią bylą, turėtų įvertinti, ar teisminė apsaugos procedūra padės atkurti įmonės mokumą⁴¹². Jeigu yra nustatoma, kad naudojantis šia procedūra šis tikslas nebus pasiektas, pateiktas pareiškimas turėtų būti atmestas kaip nepagrįstas⁴¹³. Kokių nors kitų nei minėtosios būtinųjų materialaus pobūdžio pozityvių sąlygų šiai gaivinimo procedūrai pradėti Nemokumo įstatymas nenumato. Tačiau šis įstatymas įtvirtina tam tikras negatyvaus pobūdžio sąlygas, kurios gali užkirsti kelią įmonei gaivinti. Įmonė net ir atitikdama anksčiau nurodytas sąlygas negali pasinaudoti teismine apsaugos procedūra, jeigu jai per pastaruosius 5 metus buvo vykdyta teisminė apsaugos procedūra (kai ji pasibaigė įgyvendinus patvirtintą gaivinimo planą)⁴¹⁴ arba per pastaruosius 4 mėnesius buvo inicijuota ir nutraukta teisminė apsaugos procedūra (kai gaivinimo planas neatitiko jam keliamų reikalavimų arba jam nepritarė įstatyme numatyta kreditorių dauguma)⁴¹⁵.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad teisminė apsaugos procedūra gali būti pradėta taip pat ir tai įmonei, kuriai jau yra pradėta įprasta nemokumo procedūra⁴¹⁶. Taip sudaromos sąlygos su sunkumais susidūrusiai nemokiai įmonei gaivinti. Įstatyme įtvirtinta galimybė visais atvejais pereiti nuo įprastos nemokumo procedūros prie teisminės apsaugos procedūros, išskyrus, kai nemokumo procedūra buvo pradėta dėl to, kad įmonė nesilaikė reorganizavimo procedūros metu įstatymo nustatytų reikalavimų ar patvirtinto gaivinimo plano. Įmonei nesuteikiama galimybė antrą kartą pasinaudoti teisminės apsaugos procedūros teikiama apsauga, jeigu prieš tai ši procedūra pasibaigė dėl įmonės kaltės arba jai negalint įvykdyti gaivinimo plane numatytų įsipareigojimų⁴¹⁷. Šiais ribojimais, tikėtina, siekiama išvengti galimo piktnaudžiavimo teismine apsaugos procedūra.

⁴¹² Riga District Court. 2013 m. rugsėjo 10 d. sprendimas C-3807-13, C33380713.

⁴¹³ Riga District Court. 2013 m. rugsėjo 25 d. sprendimas C-3814-13, C33381413.

⁴¹⁴ Insolvency Law *supra*, note 67, 34 str. 1 d. 2 p. ir 51 str. 4 d.

⁴¹⁵ *Ibidem*, 34 str. 1 d. 3 p. ir 51 str. 1 d.

⁴¹⁶ *Ibidem*, 106–109 str.

⁴¹⁷ *Ibidem*, 51 str. 2, 3, 5 d., 57 str. 7–9 d., 106 str.

Lietuvoje galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas numato ne vieną būtinąją materialaus pobūdžio sąlygą restruktūrizavimo procedūrai pradėti. Visų pirma, restruktūrizavimo procedūra įmonei gali būti pradėta tik tuo atveju, jeigu įmonė turi finansinių sunkumų arba yra reali tikimybė, kad jų turės per artimiausius 3 mėnesius⁴¹⁸. Finansinių sunkumų turinčia įmone laikoma tokia įmonė, kuri negali vykdyti prievolių ir sumažinti nuostolių, kurie, kreditoriams nesuteikus pagalbos, priverstų ją nutraukti veiklą ir bankrutuoti⁴¹⁹. Restruktūrizavimo procedūra nėra priemonė, skirta mokiai bei finansinių sunkumų neturinčiai įmonei išvengti neigiamų pasekmių, kylančių dėl kreditorinių įsipareigojimų nevykdymo. Ši gaivinimo procedūra gali būti naudojama tik siekiant įmonėms, turinčioms finansinių sunkumų (ar kurioms tokie sunkumai gresia per artimiausius 3 mėnesius), sudaryti sąlygas išsaugoti bei plėtoti savo veiklą, sumokėti skolas ir išvengti bankroto⁴²⁰. Dėl to, remiantis teismų formuojama praktika, jau pradinėje stadijoje, sprendžiant gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą, turėtų būti vertinama, ar norima gaivinti įmonė turi realių perspektyvų sėkmingai pasiekti restruktūrizavimu siekiamų tikslų⁴²¹.

Tam, kad įmonė galėtų būti gaivinama, pasitelkus restruktūrizavimo procedūrą, turi būti patenkinta ne tik anksčiau minėta sąlyga (finansinių sunkumų), bet įmonė taip pat turi būti nenutraukusi veiklos⁴²². Norima gaivinti įmonė turi užsiimti tęstine (nuolatine) veikla, ją vykdyti savarankiškai ir siekti pelno (t. y. turi būti vertinama įmonės būseną esamuoju metu (veikli ar neveikli) ir jos siekių įvykdytinumas)⁴²³. Be to, tokia įmonė neturi būti bankrutuojanti ar bankrutavusi⁴²⁴. Kadangi tuo atveju, jeigu įmonei yra iškelta bankroto byla, tai laikoma, kad ji yra nemoki, o nemokios įmonės atžvilgiu turi

⁴¹⁸ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 4 str. 1 p.

⁴¹⁹ *Ibidem*, 2 str. 1 d.

⁴²⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje J. K. v. UAB „Piliuona“, Nr. 2-329/2014, kat. 122.4., 127.1.

⁴²¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje Č. K. v. AB „Vingriai“, Nr. 2-1081/2014, kat. 127.2.

⁴²² Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 4 str. 2 p.

⁴²³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Senovė“, Nr. 2-1418/2012, kat. 127.2.

⁴²⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 4 str. 3 p.

būti toliau vykdomos pradėtos bankroto, o ne restruktūrizavimo procedūros⁴²⁵ (nemokios įmonės gaivinimo, vykstant bankroto procesui, galimybė Lietuvoje teoriškai egzistuoja jau ne vienerius metus, tačiau daugeliu atveju dėl teisinio reglamentavimo ypatumų ji buvo sunkiai įgyvendinama⁴²⁶; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas anksčiau galėjo būti vertinamas tiesiog kaip nemokių įmonių likvidavimo įstatymas⁴²⁷ tol, kol 2013 m. antroje pusėje galiausiai buvo supaprastina įmonės gaivinimo procedūra bankroto proceso metu⁴²⁸).

Pažymėtina, kad vien įmonės nemokumas kurį laiką teismų praktikoje buvo pripažįstamas absoliutaus pobūdžio kliūtimi įmonei gaivinti, pasitelkus restruktūrizavimo procedūrą⁴²⁹. Taip nutiko todėl, nes įstatymų leidėjas, reformuodamas galiojantį įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, įmonės nemokumą tiesiogiai įtvirtinto kaip savarankišką pagrindą atsisakyti kelti įmonės restruktūrizavimo bylą⁴³⁰. Tačiau pastaruoju metu teismai, tikėtina, įvertinę tokio reglamentavimo trūkumus, ėmė aiškinti įstatymo nuostatas daug liberaliau. Net ir nustačius įmonės nemokumo požymių, nebebuvo atsisakoma iškelti įmonei restruktūrizavimo bylą, jeigu įmonė, turinti finansinių sunkumų, toliau vykde veiklą, gavo pelno, atsiskaitinėjo su kreditoriais ir pan.⁴³¹ Taigi, vien formalus pagrindų iškelti bankroto bylą buvimas, manytina, šiuo metu nebesudaro pagrindo visais atvejais atsisakyti kelti įmonei restruktūrizavimo bylą (pavyzdžiui, tuo atveju, jeigu įmonė balansuoja žemiau nemokumo ribos, bet vykdo veiklą ir pateikia įrodymų, kad yra pakankamai pagrįstų teigiamų

⁴²⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje A. Č. V. UAB „Granitas“, Nr. 2-407/2012, kat. 127.2.

⁴²⁶ BARAKAUSKAS *supra*, note 37, p. 131–132.

⁴²⁷ Nacionalinė verslo administratorių asociacija. *Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė* [interaktyvus]. Vilnius: Nacionalinė verslo administratorių asociacija, 2006 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 63. Prieiga per internetą: <<http://www.ukmin.lt/uploads/documents/Nemokumo%20samprata.doc>>.

⁴²⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 13¹, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 46-2244.

⁴²⁹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje D. V. v. UAB „Investicinių projektų valdymas“, Nr. 2-2766/2011, kat. 127.2.; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje V. Š. v. UAB „Kogas“, Nr. 2-554/2012, kat. 127.2.

⁴³⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 7 str. 5 d. 3 p.

⁴³¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje A. M. v. UAB „Dangė“, Nr. 2-428/2014, kat. 127.9.

perspektyvų)⁴³². Toks kardinalus teismų praktikos pasikeitimas sveikintinas, kadangi net ir nemokiai perspektyviai įmonei suteikus antrą šansą, tokios įmonės, jos darbuotojų, visuomenės ir netgi kreditorių gerovė turėtų padidėti, o gerovės sumažėjimas turėtų būti toks pat kaip ir kiekvieno kito įmonės gaivinimo atveju. Įmonės nemokumas *per se* neturi įtakos gerovės sumažėjimui, kai siekiama gaivinti perspektyvią, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę. Nemokių įmonių gaivinimo draudimas kaip ir veiksmingos tokių įmonių gaivinimo procedūros neįtvirtinimas⁴³³ yra nepateisinami net ir žvelgiant iš ekonominės perspektyvos⁴³⁴.

Be minėtųjų įstatyme taip pat įtvirtintos dar 2 absoliutaus pobūdžio būtiniosios sąlygos restruktūrizavimo procedūrai pradėti. Šios sąlygos susijusios su konkrečių terminų suėjimu. Visų pirma, pasitelkiant restruktūrizavimo procedūrą norima gaivinti įmonė turi būti įsteigta ne mažiau kaip prieš 3 metus (terminas skaičiuojamas iki pareiškimo teismui dėl įmonės restruktūrizavimo bylos iškėlimo pateikimo dienos)⁴³⁵. Be to, jeigu ši įmonė buvo anksčiau gaivinta naudojantis šia procedūra, tai turi būti praėję ne mažiau kaip 5 metai nuo teismo sprendimo baigti įmonės restruktūrizavimo bylą arba nutarties nutraukti bylą, visiems kreditoriams atsisakius savo reikalavimų ar įvykdžius visus restruktūrizavimo plane numatytus įsipareigojimus anksčiau negu buvo nustatyta plane, įsiteisėjimo dienos⁴³⁶.

2.1.3. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintų būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti vertinimas

Visos būtiniosios sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti, įskaitant materialaus pobūdžio sąlygas, turėtų atlikti šias tris pagrindines

⁴³² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje J. R. v. UAB „Statva“, Nr. 2-2615/2013, kat. 127.1.; 127.2.

⁴³³ BARAKAUSKAS *supra*, note 37, p. 132.

⁴³⁴ BARAKAUSKAS *supra*, note 38, p. 58.

⁴³⁵ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 4 str. 4 p.

⁴³⁶ *Ibidem*, 4 str. 5 p.

funkcijas: (i) sudaryti tinkamas sąlygas perspektyvioms, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusiems įmonėms pasinaudoti teisminėmis gaivinimo procedūromis, siekiant išlikti rinkoje; (ii) užtikrinti savalaikę įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradžią; (iii) jau pradinėje stadijoje, kiek tai įmanoma, užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintos būtinosios materialaus pobūdžio sąlygos teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti vertinamos tuo aspektu, ar jos nesudaro nepagrįstų kliūčių įvardytų 3 pagrindinių funkcijų tinkamam įgyvendinimui, be to, ar atitinka anksčiau darbe jau minėtus įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinosioms sąlygoms keliamus reikalavimus.

Su laikiniais sunkumais susidūrusiai perspektyviai įmonei turėtų būti suteikiama naujos pradžios galimybė⁴³⁷ (tai yra pirmoji minėtų sąlygų funkcija). Tačiau kai kuriose valstybėse dėl reglamentavimo ypatumų (t. y. ribojimų, kuriuos lemia teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo būtinosios sąlygos) su laikiniais sunkumais susidūrusi perspektyvi įmonė ne visuomet gali pasinaudoti gaivinimo procedūrų teikiama pagalba, bandant išspręsti susidariusias problemas. Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Prancūzijoje ir Vokietijoje nėra įtvirtina sąlygų, kurios galėtų apskritai užkirsti kelią perspektyviai įmonei gaivinti (t. y. šiose valstybėse nėra įtvirtinta absoliutaus pobūdžio ribojimų)⁴³⁸, skirtingai nei Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje, kur absoliutaus pobūdžio sąlygos, reglamentuojant teismines gaivinimo procedūras, yra įtvirtintos.

Tiek Estijoje, tiek Latvijoje ir Lietuvoje pakartotinis įmonės gaivinimas, vykdamas prevencinio pobūdžio teismines gaivinimo procedūras⁴³⁹, yra galimas

⁴³⁷ Išsamiau žr. 1.3 skyrių Įmonių gaivinimo instituto svarba ir paskirtis.

⁴³⁸ Tam tikrų aplinkybių egzistavimas Prancūzijoje bei Vokietijoje gali apriboti teisminių gaivinimo procedūrų pasirinkimą, bet ne apskritai užkirsti kelią perspektyvių įmonių gaivinimui, pasitelkiant teismines gaivinimo procedūras. Pavyzdžiui, Prancūzijoje mokėjimus nutraukusiai įmonei negali būti pradėta apsaugojimo procedūra, bet tokiai įmonei gali būti pradėta kita gaivinimo procedūra – teismo reorganizavimo. Vokietijoje įmonės nelikvidumas taip pat riboja gaivinimo procedūrų pasirinkimą, tačiau neužkerta kelio perspektyvioms įmonėms gaivinti.

⁴³⁹ Prevencinio pobūdžio teisminėmis gaivinimo procedūromis laikytinos: Estijoje – reorganizavimo procedūra, Latvijoje – teisminė apsaugos procedūra (gali būti ne tik prevencinio pobūdžio), Lietuvoje – restruktūrizavimo procedūra. Kitos minėtose valstybėse įtvirtintos įmonių gaivinimo teisminės

tik praėjus įstatyme numatytam laiko tarpui. Estijoje praėjus 2 metams po reorganizavimo procedūros pabaigos⁴⁴⁰, Latvijoje – 4 mėnesiams, jeigu buvo inicijuota teisminė apsaugos procedūra ir ji buvo nutraukta dėl įstatyme numatytų aplinkybių, arba 5 metams, jeigu gaivinimo procedūra pasibaigė įgyvendinus patvirtintą planą⁴⁴¹, Lietuvoje – 5 metams po ankstesnės restruktūrizavimo procedūros pasibaigimo ar nutraukimo įstatyme numatytais pagrindais⁴⁴². Lietuvoje be minėto papildomai dar įtvirtintas kitas absoliutaus pobūdžio ribojimas, susijęs su įmonės įsteigimo momentu. Įmonės gaivinimas, pasitelkus restruktūrizavimo procedūrą, visais atvejais Lietuvoje yra galimas, tik jeigu įmonė buvo įsteigta ne mažiau kaip prieš 3 metus⁴⁴³. Latvijoje kuri laiką taip pat buvo įtvirtinta analogiška nuostata, susijusi su įmonės įsteigimo momentu, kuri riboja įmonių gaivinimo galimybę (po 2010 m. įvykusios nemokumo teisinio reglamentavimo reformos šio ribojimo Latvijoje galiausiai buvo atsisakyta⁴⁴⁴).

Visos minėtos su įstatyme nustatytų terminų suėjimu susijusios sąlygos yra absoliutaus pobūdžio. Įstatyme nėra numatyta jokių šių terminų išimčių ir teismui nėra suteikiama diskrecijos teisė spręsti, ar konkrečiu atveju neturėtų būti leista įmonei pasinaudoti gaivinimo procedūros teikiama pagalba, nors minėti terminai dar nėra suėję. Taigi, net ir esant visoms kitoms būtinosioms teisminių gaivinimo procedūrų pradėjimo sąlygoms, įmonė negalės būti gaivinama vien dėl to, kad yra nesuėję įstatyme numatyti terminai, visiškai neatsižvelgiant į aplinkybes, dėl kurių įmonė konkrečiu atveju susidūrė su laikiniais sunkumais. Šiais ribojimais siekiama išvengti neperspektyvių įmonių gaivinimo bei piktnaudžiavimo įmonių gaivinimo procedūromis⁴⁴⁵. Tačiau nepaisant siekiamų tikslų tinkamumo, manytina, toks reglamentavimas yra

procedūros yra ne prevencinio pobūdžio, bet skirtos išspręsti jau esamą įmonės nemokumo problemą (t. y. jos yra priverstinio likvidavimo nemokumo procedūros metu alternatyva).

⁴⁴⁰ Reorganisation Act *supra*, note 65, 8 str. 2 d.

⁴⁴¹ Insolvency Law *supra*, note 67, 34 str. 1 d. 2, 3 p., 51 str. 1 d., 4 d.

⁴⁴² Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 4 str. 5 p.

⁴⁴³ *Ibidem*, 4 str. 4 p.

⁴⁴⁴ Latvijoje iki 2010 m. liepos 26 d. redakcijos Nemokumo įstatymo priėmimo, įmonės gaivinimas, pasitelkus teisminę apsaugos procedūrą, buvo galimas tik tuo atveju, jeigu įmonė buvo įsteigta ne mažiau kaip prieš 3 metus ir visus šiuos metus tinkamai teikė teisės aktų numatytas metines ataskaitas (žr. Insolvency Law *supra*, note 175, 32 str. 1 d. 2 p.).

⁴⁴⁵ Pavyzdžiui, žr. Justitiisminister *supra*, note 405, p. 11.

dingas. Jis yra neproporcingas, įtvirtina absoliutaus pobūdžio ribojimus, kurie kartais gali užkirsti kelią net ir perspektyvioms įmonėms gaivinti. Negalima teigti, jog įmonės gaivinimas nesuėjus iš anksto nustatytam terminui visuomet reikš, kad yra tik išlaikoma įmonės *status quo* bei atidedama tai, kas neišvengiama (t. y. įmonės likvidavimas), perkeliant įmonės problemas kitiems efektyvesniems rinkos dalyviams.

Be jokios abejonės, įmonės, kurios gali išlikti rinkoje tik dėl pakartotinai teikiamos pagalbos, turėtų būti likviduojamos. Tačiau vien ta aplinkybė, jog įmonė nesugebėjo keletą pirmųjų savo veiklos metų sėkmingai vykdyti veiklos (juolab įvertinus tai, kad mažiau nei pusė visų įmonių sugeba išgyventi ilgiau nei 5 metus⁴⁴⁶) arba pakartotinai nepraėjus įstatyme įtvirtintam terminui susidūrė su laikiniais sunkumais, kurių pati nėra pajėgi įveikti, *per se* nereiškia, jog tokios įmonės gaivinimas būtų nepateisinamas, kad tokia įmonė būtų neperspektyvi ar kad tokios įmonės gaivinimas prieštarautų įmonių gaivinimo instituto paskirčiai. Tik vieno ir paskutinio karto (angl. *One Time, Last Time*) sąlyga, kuri turėtų būti taikoma valstybei teikiant pagalbą sunkumus patiriančioms įmonėms⁴⁴⁷, neturėtų tapti absoliutaus pobūdžio kliūtimi pradėti teismines gaivinimo procedūras (pavyzdžiui, kaip nutiko Lietuvoje⁴⁴⁸). Visų pirma, pati ši sąlyga net nėra absoliutaus pobūdžio⁴⁴⁹, be to, šios sąlygos paskirtis yra visai kita, nei apskritai užkirsti kelią pakartotinai gaivinti su laikiniais sunkumais susidūrusias įmones⁴⁵⁰.

Įmonės problemos gali būti nulemtos globalinės ekonominės krizės, pavienio atsitiktinio delikto, dėl kurio įmonei gali tekti atlyginti didžiulius nuostolius, kontrahentų nemokumo bei daugelio kitų priežasčių, kurias

⁴⁴⁶ Eurostat *supra*, note 5.

⁴⁴⁷ NICOLAIDES, Phedon; ir KEKELEKIS, Michael. An Assessment of EC State Aid Policy on Rescue and Restructuring of Companies in Difficulty. *European Competition Law Review*, 2004, vol. 25, no. 9, p. 579.

⁴⁴⁸ Išsamiau žr. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=359926>.

⁴⁴⁹ Europos Komisijos komunikatas net pats numato vieno ir paskutinio karto sąlygos išimtis (žr. Europos Komisija. Komunikatas. Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti. 2004/C 244/02, 73 p.)

⁴⁵⁰ Šios sąlygos paskirtis ne apskritai užkirsti kelią tam tikrų įmonių pakartotiniam gaivinimui, bet tik pakartotiniam valstybės pagalbos teikimui, kai tai yra nesuderinama su Bendrijos gairių dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti nuostatomis.

ilgalaikėje perspektyvoje gali būti visiškai nesusijusios nei su įmonės vykdomos veiklos, nei su pačios įmonės perspektyvumu. Numačius absoliutaus pobūdžio ribojimus ir neįtvirtinant jokių šių ribojimų išimčių, įmonės gaivinimu suinteresuoti asmenys neturi galimybės pagrįsti, jog įmonei konkrečiu atveju turėtų būti suteikiamas antras šansas, taip pat ir teismui, vykdant teisingumą, nėra leidžiama atsižvelgti į išskirtines individualios bylos aplinkybes, kurios galimai pateisintų įmonės gaivinimą. Toks reglamentavimas užkerta kelią ekonominiam efektyvumui bei maksimaliai gerovei pasiekti, kadangi net ir perspektyvi įmonė gali būti priversta pasitraukti iš rinkos, neturėdama galimybės pasinaudoti gaivinimo procedūromis. Be to, sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybė dėl to taip pat gali gerokai sumažėti, nes įmonė prieš inicijuodama gaivinimo procedūrą gali būti priversta nepagrįstai laukti, kol sueis įstatyme numatyti terminai, o savalaikė proceso pradžia sėkmingam įmonės gaivinimui yra itin svarbi.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tikslų, kurių siekiama minėtais Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje įtvirtintais absoliutaus pobūdžio ribojimais, galima siekti kitaip, kartu sumažinant dėl absoliutaus pobūdžio ribojimų galimai priverstinai iš rinkos pasitraukiančių perspektyvių įmonių skaičių. Pavyzdžiui, suteikus daugiau diskrecijos teismui, sprendžiančiam įmonės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą (kaip yra Jungtinėse Amerikos Valstijose⁴⁵¹). Tokiu atveju teismas kiekvieną kartą priimtų sprendimą tinkamai įvertinęs visas konkrečios bylos aplinkybes, nevaržomas teisės aktų įtvirtintų absoliutaus pobūdžio ribojimų, galinčių užkirsti kelią net ir perspektyviai įmonei gaivinti. Arba, pavyzdžiui, absoliutaus pobūdžio draudimus pakeitus prezumpcijomis, kurios suteiktų galimybę šias prezumpcijas paneigus su

⁴⁵¹ Siekiant išvengti piktnaudžiavimo ir norint užtikrinti tinkamą įmonės bei jos kreditorių interesų pusiausvyrą, JAV teismai išplėtojo sąžiningo pareiškėjo standartą (angl. *Good Faith Standard*). Vadovaujantis minėtu standartu, pareiškėjas, norėdamas inicijuoti 11 skyriaus procedūrą, turi įrodyti, kad veikia sąžiningai, jo siekiai nėra amoralūs bei neprieštarauja nemokumo proceso tikslams, o pagrindinis pareiškimo tikslas – teisėtas bendrovės pertvarkymas (Court of Appeals (Third Circuit). 2004 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *SGL Carbon Corporation, Official Committee of Unsecured Creditors v. Nucor Corporation, Nucor-Yamato Steel Company*, 200 F.3d 154; Court of Appeals (Third Circuit). 2004 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje *Integrated Telecom Express, INC. a/k/a Integrated Technology Express, Inc. a/k/a Delaware Integrated telecom express, Inc., NMSBPCSLDHB, L.P., v. Integrated Telecom Express, Inc., and The Official Committee of Equity Holders, et al.*, 384 F.3d 108).

sunkumais susidūrusiai perspektyviai įmonei išlikti rinkoje, pasinaudojant teisminėmis gaivinimo procedūromis, o teismui taip pat leistų atsižvelgti į išskirtines individualios bylos aplinkybes.

Absoliutaus pobūdžio draudimų įtvirtinimas, pagrįstas vien formaliais motyvais, visiškai nevertinant priežasčių, nulėmusių įmonės sunkumus, yra nepateisinamas, nes nesudaro reikiamų sąlygų su laikinomis problemomis susidūrusioms įmonėms pasinaudoti teisės aktų numatytais gaivinimo procedūromis ir, kaip jau minėta, gali nulemti ekonominį neefektyvumą. Taigi, Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje įtvirtintų absoliutaus pobūdžio ribojimų poreikis turėtų būti iš naujo apsvarstytas. Tų pačių tikslų, kurių siekiama šiais ribojimais, galima siekti ir kitais priimtinesniais būdais arba vėlesnių gaivinimo procedūros stadijų metu, tinkamai įvertinus norimos gaivinti įmonės perspektyvumą, tokios įmonės gaivinimo poreikį bei gaivinimo procedūra siekiamų tikslų įgyvendinimo realumą ir pan.

Antroji būtinųjų sąlygų teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti funkcija – užtikrinti savalaikę teisminių gaivinimo procedūrų pradžią. Ši funkcija taip pat labai svarbi, nes nuo savalaikės procedūros pradžios priklauso įmonės gaivinimo sėkmė⁴⁵². Beveik visose šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojantis reglamentavimas suteikia teisę nedelsiant imtis reikiamų veiksmų įmonės kriziniam laikotarpiui įveikti, kai tik manoma, kad tai jau yra būtina. Didžiojoje Britanijoje⁴⁵³, Jungtinėse Amerikos Valstijose⁴⁵⁴, Vokietijoje⁴⁵⁵, Estijoje⁴⁵⁶, Latvijoje⁴⁵⁷ bei Lietuvoje⁴⁵⁸ teisminės gaivinimo procedūros gali būti pradėtos ne tik įmonei jau susidūrus su sunkumais, bet ir numatant, kad šių sunkumų įmonei ateityje nepavyks išvengti. Vienintelėje Prancūzijoje visos įtvirtintos teisminės gaivinimo procedūros gali būti

⁴⁵² Išsamiau žr. 2.1.1 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinosioms sąlygoms keliami reikalavimai.

⁴⁵³ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 301 str.

⁴⁵⁴ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 11 str.

⁴⁵⁵ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 270b str. 1 d.

⁴⁵⁶ Reorganisation Act *supra*, note 65, 8 str. 1 d.

⁴⁵⁷ Insolvency Law *supra*, note 67, 3 str. 1 d.

⁴⁵⁸ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 4 str. 1 p.

inicijuotos tik jau susidūrus su sunkumais⁴⁵⁹, o tai vertintina kaip šioje valstybėje galiojančio reglamentavimo trūkumas – kliūtis savalaikiai proceso pradžiai (sunkumų, kaip būtinosios sąlygos apsaugojimo procedūrai pradėti, Prancūzijoje buvo ketinta atsisakyti, tačiau įstatymo projektas su šiais pakeitimais nebuvo priimtas⁴⁶⁰).

Sėkmingai veikianti įmonė niekada iš karto netaps nemoki. Visuomet egzistuos pereinamasis laikotarpis, kurio metu ir turėtų būti pastebėtos įmonės problemos bei imtasi reikiamų priemonių joms išspręsti⁴⁶¹. Vertėtų pažymėti, kad Lietuvoje su gresiančiais sunkumais susijusi sąlyga buvo įtvirtinta visai neseniai, tik naujoje Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcijoje⁴⁶². Be to, ši sąlyga Lietuvoje buvo suformuluota skirtingai nei kitose šiame darbe tyrinėjamosiose valstybėse. Sunkumų atsiradimas Lietuvoje visais atvejais apribotas artimiausių 3 mėnesių laikotarpiu⁴⁶³. Būtent šis reglamentavimo ypatumas kartais gali užkirsti kelią savalaikiai proceso pradžiai.

Savalaikė įmonių gaivinimo procedūrų pradžia, kaip jau ne kartą minėta, be galo svarbi, norint sudaryti tinkamas sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti. Siekiant sukurti ekonomiškai efektyvų įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, turi būti išvengta pernelyg ilgo delsimo, suteikiant pagalbą su laikiniais sunkumais susidūrusiai įmonei. Dėl nepagrįsto delsimo gali būti patiriama papildoma kaštų, kurių laiku inicijavus įmonės gaivinimo procedūrą būtų buvę galima išvengti, be to, dėl pavėluotos reakcijos ir pats įmonės gaivinimas gali tapti daug sudėtingesnis ar net neįmanomas. Naujai Lietuvoje po reformos įtvirtinta tikėtinų sunkumų sąlyga sudaro galimybes inicijuoti

⁴⁵⁹ Code de commerce *supra*, note 64, L620-1 str. 1 d.

⁴⁶⁰ OMAR, Paul J. French Insolvency Law: Remodelling the Reforms of 2005. *International Company and Commercial Law Review*, 2009, vol. 20, no. 6, p. 217.

⁴⁶¹ VANCE, David E. *Corporate Restructuring: From Cause Analysis to Execution*. 1-asis leid. Heidelberg: Springer, 2009, p. 17.

⁴⁶² Iki 2010 m. įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo reformos Lietuvoje restruktūrizavimo procedūra su sunkumais susidūrusiai įmonei galėjo būti inicijuota tik įmonei neatsiskaičius su kreditoriais daugiau kaip 3 mėnesius, kai tuo tarpu bankroto byla tokiai įmonei galėjo būti iškelta gerokai anksčiau. Toks reglamentavimas buvo ydingas, įtvirtino nepagrįstus ribojimus, dėl kurių net ir perspektyvios, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės ne visada galėjo laiku pasinaudoti restruktūrizavimo procedūros teikiama apsauga (žr. BARAKAUSKAS *supra*, note 36, p. 39–40).

⁴⁶³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 4 str. 1 p.

teisminę gaivinimo procedūrą įmonei dar tinkamai vykdant priisiimtus įsipareigojimus, o tai padidina sėkmingo įmonės gaivinimo galimybes⁴⁶⁴. Tačiau gresiančių sunkumų susiejimas su konkrečiu terminu, kuris yra ganėtinai trumpas (t. y. tik 3 mėnesiai), ne visuomet sudaro tinkamas sąlygas savalaikiai proceso pradžia.

Įmonė gali žinoti, kad su sunkumais, kurių pati nebus pajėgi įveikti, susidurs per ilgesnį laikotarpį nei artimiausi keletas mėnesių. Nė vienoje iš tyrinėjamų valstybių nėra įtvirtintos panašios kaip Lietuvoje su gresiančių sunkumų atsiradimo terminu susijusios absoliutaus pobūdžio nuostatos, ribojančios įmonių gaivinimą. Kitose valstybėse šis klausimas paliktas spręsti konkrečią bylą nagrinėjančiam teismui. Toks sprendimas, manytina, yra tinkamiausias, kadangi kiekvienas atvejis yra individualus ir iš anksto apibrėžti tikslų terminą, per kurį turėtų atsirasti gresiantys sunkumai (neužkertant kelio savalaikiai proceso pradžia) objektyviai nėra įmanoma. Vien ta aplinkybė, kad Lietuvoje įtvirtintas terminas, per kurį turi atsirasti sunkumai, yra ganėtinai trumpas, savaime nesudaro tinkamų prielaidų savalaikiai gaivinimo procedūrų pradžia. Įmonės sunkumus paprastai galima bandyti nuspėti kur kas anksčiau nei artimiausi 3 mėnesiai (net 2–3 metai prieš sunkumams atsirandant), pasinaudojus ne vienu pripažintu analizės metodu, logistinės regresijos, diskriminantinės analizės⁴⁶⁵ ar kitu metodu⁴⁶⁶, bei įvairiais rodikliais⁴⁶⁷. Dėl to nėra ko stebėtis, kad užsienio valstybių teismai gresiančių sunkumų atsiradimą paprastai vertina ne keleto mėnesių, bet 1⁴⁶⁸ ar 2 metų⁴⁶⁹, o kartais net ir ilgesniame⁴⁷⁰ laikotarpyje, o teisės aktai šių sunkumų atsiradimo apskritai nesieja su jokia konkrečiu iš anksto numatytu terminu.

⁴⁶⁴ Lietuvos įstatymų leidėjas, 2010 m. reformuodamas įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, taip pat pripažino, kad restruktūrizavimo proceso sėkmė didele dalimi priklauso nuo savalaikės proceso pradžios (žr. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas *supra*, note 448).

⁴⁶⁵ BELCHER *supra*, note 100, p. 57–69.

⁴⁶⁶ MACKEVICIUS, Jonas; ir SNEIDERE, Ruta. Insolvency of an Enterprise and Methods of Financial Analysis for Predicting It. *Ekonomika*, 2010, vol. 89, no. 1, p. 60, 63.

⁴⁶⁷ VANCE *supra*, note 461, p. 6–12.

⁴⁶⁸ Justitiisminister *supra*, note 405, p. 6–7.

⁴⁶⁹ PAULUS *supra*, note 386, p. 324–325.

⁴⁷⁰ Court of Appeal (Civil Division). 2011 m. kovo 7 d. sprendimas byloje *BNY Corporate Trustee Services Ltd v Eurosail-UK, 1 W.L.R. 2524*.

Atsižvelgus į visa tai, kritiškai vertintinas aptartas Lietuvoje įtvirtintas ribojimas, užkertantis kelią, pajutus pirmus tikėtinų sunkumų požymius, inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą vien dėl to, kad iki šių sunkumų atsiradimo yra likęs ilgesnis laiko tarpas nei nustatytas įstatyme. Ilgas delsimas imtis reikiamų priemonių kartais gali nulemti tai, kad neliks kito kelio kaip tik įmonę likviduoti⁴⁷¹. Gresiančių sunkumų atveju įmonė neturėtų būti verčiama laukti, o priešingai – turėtų būti sudarytos sąlygos inicijuoti įmonės gaivinimo procedūrą, kai tik numatoma, jog ateityje bus susidurta su sunkumais, kurių pati įmonė nebus pajėgi įveikti⁴⁷². Europos Komisija taip pat siūlo įmonėms sudaryti sąlygas pasinaudoti gaivinimo procedūromis ankstyvoje stadijoje, kai tik paaiškėja, jog įmonė ateityje galimai taps nemoki⁴⁷³. Kuo anksčiau reaguojama, tuo didesnė tikimybė apsaugoti visų šalių interesus bei užtikrinti efektyvų perspektyvios įmonės gaivinimą. Galiojantis reglamentavimas neturėtų įtvirtinti absoliutaus pobūdžio ribojimų, kurie galėtų užkirsti kelią savalaikiai proceso pradžia. Turėtų būti sudarytos tinkamos sąlygos, įvertinti visas su konkrečios įmonės gaivinimu susijusias aplinkybes, priimant sprendimą dėl gaivinimo procedūros pradžios.

Vienas iš kraštutinių pavyzdžių, kaip gali būti užtikrinta savalaikė teisminių gaivinimo procedūrų pradžia – tai apskritai jokių materialaus pobūdžio procedūrų pradėjimo sąlygų nenumatymas (puikus to pavyzdys yra sutartinio plano ar savanoriško susitarimo procedūros, įtvirtintos Didžiojoje Britanijoje⁴⁷⁴). Tokiu atveju teisė inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą yra iš esmės nevaržoma⁴⁷⁵ ir taip sudaromos kuo palankiausios sąlygos savalaikiai proceso pradžia. Tačiau toks reglamentavimas gali pasirodyti tinkamas tik iš

⁴⁷¹ VENTURA, John. *The Business Turnaround & Bankruptcy kit*. 1-asis leid. United States of America: Dearborn Trade Publishing, 2003, p. 1.

⁴⁷² International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2010: Reforming Through Difficult Times* [interaktyvus]. Washington, 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 62–63. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB10-FullReport.pdf>>.

⁴⁷³ Europos Komisija *supra*, note 334, p. 6.

⁴⁷⁴ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 895–901 str.; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 1–7B str.

⁴⁷⁵ Šiuo atveju, vartojant terminą *nevaržoma*, turima omenyje tai, kad šios teisės įgyvendinimas nepriklauso nuo tam tikrų teisės aktuose įtvirtintų būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų egzistavimo, bet tai jokiū būdu nereiškia, kad teisės aktuose nėra nustatyta procesinio pobūdžio reikalavimų, kurių privalu paisyti.

pirmo žvilgsnio. Kad būtų galima pateisinti teisminių gaivinimo procedūrų sąlygojamus teisių suvaržymus bei dėl įmonių gaivinimo subjektų patiriamus kaštus, reikia numatyti būtinąsias materialaus pobūdžio sąlygas teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti⁴⁷⁶. Norint išsaugoti įmonės veiklą, paprastai yra ribojamos kreditorių teisės, o tai lemia ir poreikį įtvirtinti tam tikras sąlygas, kurios pateisintų šiuos suvaržymus. Tik taip būtų nepažeistas proporcingumo principas, rasta teisinga norimos gaivinti įmonės, jos kreditorių bei kitų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesų pusiausvyra⁴⁷⁷.

Be to, teisės aktuose neįtvirtinus materialaus pobūdžio sąlygų, būtinų teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti, susiduriama su kur kas didesne tikėtino piktnaudžiavimo šiomis procedūromis rizika, kai pasitelkus gaivinimo procedūrą gali būti bandoma gaivinti įmones, kurios turėtų būti tiesiog likviduojamos, arba bandoma siekti įvairių strateginių tikslų, kurie nesuderinami su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi (pavyzdžiui, norint tik atidėti skolų grąžinimo terminus, įgyti pranašumą, sprendžiant ginčą teisme ir pan.⁴⁷⁸). Vadinasi, neįtvirtinus šių sąlygų, nebūtų užtikrintas trečiosios būtinųjų sąlygų teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti funkcijos įgyvendinimas – jau pradinėje stadijoje, kiek tai įmanoma, užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui teisminėmis gaivinimo procedūromis.

Tai, kad esant galimybei gaivinimo procedūros gali būti naudojamos ne vien pagal paskirtį (t. y. ne įmonės gaivinimo tikslais ir ne siekiant išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusią perspektyvią įmonę rinkoje, taip užtikrinant ekonominę efektyvumą), bet ir strateginiais tikslais, nesuderinamais su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi, parodo Jungtinių Amerikos Valstijų teismų

⁴⁷⁶ Court of Appeals (Second Circuit). 1997 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje *C-TC 9th Avenue Partnership*, 113 F.3d 1304.

⁴⁷⁷ Nevaržoma teisė inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą galėtų būti pateisinama tik tokiu atveju, jeigu šios procedūros pradėjimas pats savaime nenulemtų tam tikrų kreditorių ar kitų asmenų teisių suvaržymų (pavyzdžiui, kaip sutartinio plano procedūra Didžiojoje Britanijoje). Tačiau tuo atveju, jeigu teisminės gaivinimo procedūros pradėjimas lemia tam tikrus kreditorių ar kitų asmenų teisių suvaržymus, tai nevaržoma teisė inicijuoti tokią gaivinimo procedūrą vertintina kritiškai, kadangi nėra paisoma proporcingumo principo, nėra užtikrinama tinkama skirtingų interesų pusiausvyra (pavyzdžiui, įmonės savanoriško susitarimo procedūra Didžiojoje Britanijoje, kurios pradėjimas, mažų įmonių atveju, lemia moratoriumo taikymą, o teisės aktai nenumato jokių būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų šiai gaivinimo procedūrai pradėti).

⁴⁷⁸ EOW *supra*, note 203, p. 311–312.

praktika. Pavyzdžiui, „Manville“, „A. H. Robins“, „Continental Airlines“, „Eastern Airlines“, „Texaco“ bei kitose panašiose bylose, naudojantis 11 skyriaus procedūra, buvo siekiama įgyvendinti įvairius strateginius tikslus – perkelti finansinę riziką jautriausiai kreditorių grupei, sumažinti mokėtinas kompensacijas nuo deliktų nukentėjusiems asmenims ar konkurentui mokėtiną teismo priteistos žalos atlyginimą, taip pat darbuotojams mokamus atlyginimus, pažeidžiant sudarytos kolektyvinės sutarties nuostatas ir pan.⁴⁷⁹ Visa tai leidžia teigti, jog teisminės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimas neturėtų besąlygiškai priklausyti vien nuo įmonės gaivinimo procedūrą inicijuojančio subjekto valios, nes tokios nevaržomos teisės suteikimas didina galimo piktnaudžiavimo gaivinimo procedūromis riziką, be to, neprideda prie tinkamos skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo.

Būtinųjų materialaus pobūdžio sąlygų teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti įtvirtinimas sudaro prielaidas bent iš dalies sumažinti galimo piktnaudžiavimo šiomis procedūromis riziką. Taip yra todėl, kad norint inicijuoti įmonės gaivinimo procedūrą reikia įrodyti numatytą aplinkybių egzistavimą (pavyzdžiui, kad egzistuoja įmonės gaivinimo poreikis, tam tikri sunkumai ar gresiantys sunkumai, kad bus pasiekti gaivinimo procedūra siekiami tikslai, kad sėkmingas įmonės gaivinimas tikėtinas, kad įmonės gaivinimo motyvai nėra nesąžiningi ir pan.), o tai leidžia preliminariai įvertinti⁴⁸⁰, ar siekis konkrečiu atveju pasinaudoti gaivinimo procedūra neprieštarauja įmonių gaivinimo instituto paskirčiai, ar tai nėra akivaizdus piktnaudžiavimo gaivinimo procedūra atvejis, ar egzistuoja įmonės gaivinimo poreikis, kokios įmonės gaivinimo perspektyvos ir pan.

Taigi, būtiniosios sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti jau pradinėje stadijoje gali iš dalies užkirsti kelią galimam

⁴⁷⁹ DELANEY *supra*, note 139, p. 3, 80, 81, 96, 144, 147, 161.

⁴⁸⁰ Sprendžiant įmonės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą neturėtų būti bandoma galutinai įsitikinti norimos gaivinti įmonės perspektyvumu, ar ši įmonė tikrai galės būti išgelbėta, ar įmonės gaivinimas tikrai neprieštarauja įmonių gaivinimo instituto paskirčiai ir pan. Šioje pradinėje gaivinimo procedūros stadijoje turėtų būti atliekamas tik preliminarus vertinimas, siekiant, kiek tai įmanoma, apsaugoti nuo galimų piktnaudžiavimo atitinkamomis procedūromis atveju, tačiau visas dvejones paliekant pašalinti vėlesnėse stadijose, t. y. priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, bet ne dėl procedūros pradėjimo.

piktnaudžiavimui teisminėmis gaivinimo procedūromis (įgyvendinama trečioji šių sąlygų funkcija)⁴⁸¹. Pabrėžtina, kad ankstyvas galimo piktnaudžiavimo gaivinimo procedūromis atvejų nustatymas bei užkardymas padeda išvengti didesnių nepagrįstų kaštų, susijusių su bandymu gaivinti neperspektyvias įmones ar teisminių gaivinimo procedūrų naudojimu koku nors kitu su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi nesuderinamu tikslu. Be to, tokiu būdu taip pat užkertamas kelias padaryti žalos ekonomikai, kitiems rinkos dalyviams, konkurencinei aplinkai, įmonės kontrahentams bei kitiems su įmonės gaivinimu susijusiems subjektams.

Bet koku atveju, suformuluoti tikslius vien tik matematikos taisyklėmis pagrįstus mechaninio pobūdžio kriterijus⁴⁸², kuriais remiantis kiekvieną kartą būtų sprendžiamas gaivinimo procedūros pradėjimo klausimas, manytina, būtų netikslinga. Pernelyg formalus reglamentavimas nesudarytų reikiamų sąlygų sprendžiant šį klausimą tinkamai atsižvelgti į su konkrečios įmonės gaivinimu susijusių aplinkybių, kuriomis pagrindžiamas tokios įmonės gaivinimo poreikis bei pateisinamas pats įmonės gaivinimas, visumą. Būtų galima net pritarti teismų praktikoje išsakytai minčiai, jog, sprendžiant įmonės gaivinimo procedūros pradėjimo klausimą, neturėtų būti apsiribojama tik konkrečių kriterijų taikymu, bet turėtų būti įvertinamos visos sprendžiamam klausimui svarbios aplinkybės⁴⁸³. Dėl to, reglamentuojant būtinąsias materialaus pobūdžio sąlygas teisminėmis gaivinimo procedūroms pradėti, neturėtų būti įtvirtinama absoliutaus pobūdžio ribojimų, kurie kartais gali užkirsti kelią net ir perspektyviai įmonei gaivinti. Minėtos sąlygos turėtų būti ganėtinai lanksčios, suteikiančios pakankamai diskrecijos kiekvienu konkrečiu atveju išsamiai įvertinti, visų pirma, ar įmonės gaivinimo procedūra turėtų būti pradėta⁴⁸⁴, be to, ar, bandant inicijuoti įmonės gaivinimo procedūrą, nėra siekiama konkrečiu

⁴⁸¹ Išsamiau žr. 2.1.1 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinosioms sąlygoms keliami reikalavimai.

⁴⁸² Bankruptcy Court (S. D. Texas, Houston Division). 1980 m. birželio 25 d. sprendimas byloje *All Media Properties, Inc.*, 5 B.R. 126.

⁴⁸³ Bankruptcy Court (W.D. Pennsylvania). 1998 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *Food Gallery at Valleybrook*, 222 B.R. 480.

⁴⁸⁴ Court of Appeals (Ninth Circuit). 1985 vasario 22 d. sprendimas byloje *Matter of Bishop, Baldwin, Rewald, Dillingham & Wong, Inc.*, 779 F.2d 471.

atveju pasinaudoti šia procedūra nesuderinamai su jos paskirtimi, t. y. ja piktnaudžiaujant⁴⁸⁵.

Daugelyje darbe tyrinėjamų valstybių įtvirtintos būtinosios sąlygos teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti iš esmės sudaro tinkamas prielaidas apsisaugoti nuo galimo piktnaudžiavimo šiomis procedūromis, preliminariai įvertinti įmonės gaivinimo poreikį bei perspektyvas, o kartu padeda palaikyti teisingą skirtingų interesų pusiausvyrą. Pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje administravimo procedūra gali būti pradėta ne kiekvienai įmonei, bet tik įrodžius tam tikrų sunkumų faktą ar jų grėsmę, o sprendžiant šios procedūros pradėjimo klausimą visuomet turi būti įvertinta, ar galima pagrįstai tikėtis, jog bus pasiektas šia procedūra siekiamas tikslas⁴⁸⁶. Jungtinėse Amerikos Valstijose suformuluotas sąžiningo pareiškėjo standartas taip pat padeda įvertinti įmonės gaivinimo poreikį, išvengti galimo piktnaudžiavimo 11 skyriaus procedūra⁴⁸⁷ bei prisideda prie tinkamos skolininkės įmonės ir kreditorių skirtingų interesų pusiausvyros užtikrinimo. Vokietijoje⁴⁸⁸, Estijoje⁴⁸⁹, Latvijoje⁴⁹⁰ bei Lietuvoje⁴⁹¹ norint inicijuoti atitinkamas prevencinio pobūdžio teismines gaivinimo procedūras neužtenka įrodyti tik sunkumų ar gresiančių sunkumų faktą, bet turi būti preliminariai vertinamas ir sėkmingo įmonės gaivinimo tikėtinumai. Tuo tarpu Prancūzijoje, norint pradėti bet kurią iš įtvirtintų gaivinimo procedūrų turi būti įsitikinta, jog įmonė yra susidūrusi su tam tikromis problemomis, tačiau nuostatų, kurios įpareigotų atsižvelgti į įmonės gaivinimo perspektyvas nėra įtvirtinta. Tai vertintina kaip šioje valstybėje galiojančio reglamentavimo trūkumas, kadangi reikalavimas tik įrodyti sunkumų faktą nepadedą užkirsti kelio piktnaudžiavimui teisminėmis gaivinimo procedūromis. Šio reikalavimo

⁴⁸⁵ Bankruptcy Court (D. Rhode Island). 1989 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Gold Bond Corp.*, 98 B.R. 128.

⁴⁸⁶ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 11 str.

⁴⁸⁷ Court of Appeals (Eighth Circuit). 2000 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Cedar Shore Resort, Inc.*, 235 F.3d 375.

⁴⁸⁸ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 270b str. 1 d.

⁴⁸⁹ Reorganisation Act *supra*, note 65, 8 str. 1 d.

⁴⁹⁰ Riga District Court. 2013 m. rugsėjo 25 d. sprendimas C-3814-13, C33381413.

⁴⁹¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje *Č. K. v. AB „Vingriai“*, Nr. 2-1081/2014, kat. 127.2.

įgyvendinimas tik parodo, jog įmonei galimai turėtų būti suteikta atitinkama pagalba kilusioms problemoms įveikti⁴⁹². Kaip minėta, jau pradinėje stadijoje reikėtų preliminariai įvertinti įmonės gaivinimo perspektyvas, negali būti bet kokia kaina bandoma išsaugoti su sunkumais susidūrusią įmonę, nors Prancūzijoje įstatymų leidėjas ilgą laiką laikėsi būtent tokios pozicijos⁴⁹³.

Vadinasi, galima teigti, jog beveik visose tyrinėjamosiose jurisdikcijose yra sudarytos tinkamos sąlygos perspektyvioms, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms pasinaudoti teisminėmis gaivinimo procedūromis, siekiant išlikti rinkoje (išskyrus Estiją, Latviją bei Lietuvą, kuriose yra įtvirtinti absoliutaus pobūdžio ribojimai, galintys užkirsti kelią perspektyvioms įmonėms gaivinti). Be to, galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas sudaro reikiamas prielaidas savalaikiai įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradžiai (išskyrus Prancūziją, kurioje įmonės gaivinimo procedūra gali būti pradėta tik susidūrus su sunkumais, bei Lietuvą, kurioje gresiantys sunkumai visuomet turi atsirasti ne per ilgesnį nei 3 mėnesių terminą). Taip pat būtinosios sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti suformuluotos taip, kad jau pradinėje stadijoje, kiek tai įmanoma, būtų galima užkirsti kelią galimam piktnaudžiavimui įmonių gaivinimo teisminėmis procedūromis – užtikrinant, kad gaivinimo procedūromis galėtų pasinaudoti tik tos įmonės, kurioms ir turėtų būti suteikiama naujos pradžios galimybė, bet ne tos įmonės, kurios siekia išvengti laisvos konkurencijos lemiamų padarinių atviroje rinkoje arba siekia nesąžiningai įgyti naudos.

⁴⁹² EOW *supra*, note 203, p. 336.

⁴⁹³ WATT, Benjamin. The Spirit of Insolvency in France: a Study of Gallic Charm from a Scots Perspective. *International Company and Commercial Law Review*, 1996, vol. 7, no. 7, p. 268; OMAR, Paul J. Reforms to the Framework of Insolvency Law and Practice in France: 1996–2006. Iš BROCK, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 147; OMAR *supra*, note 460, p. 219.

2.1.4. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintos būtinosios procesinio pobūdžio sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti ir jų vertinimas

Būtinosios procesinio pobūdžio sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti, skirtingai nei materialaus pobūdžio sąlygos, yra susijusios išimtinai su paties įmonės gaivinimo proceso eiga. Tai gali būti reikalavimas, norint pradėti įmonės gaivinimo procedūrą, pateikti kokius nors dokumentus (pavyzdžiui, kurie patvirtintų kokių nors aplinkybių egzistavimą), įvairią informaciją, susijusią su norima gaivinti įmone ar jos vykdoma veikla (pavyzdžiui, informaciją apie norimos gaivinti įmonės finansinę padėtį, turimą turtą, prisiimtus įsipareigojimus), reikalavimas turėti teisinį suinteresuotumą, laikytis konkrečių veiksmų atlikimo tvarkos (pavyzdžiui, teisės aktų nustatytų terminų) ir pan. Visų šių sąlygų laikymasis, kaip ir materialaus pobūdžio sąlygų, būtinas tam, kad galėtų būti pradėta teisminė gaivinimo procedūra. Bet vis dėlto, procesinio pobūdžio sąlygų reikšmė sąlyginai yra kur kas mažesnė, kadangi šios sąlygos paprastai neriboja galimybės pradėti įmonės gaivinimo procedūrą taip, kaip gali riboti materialaus pobūdžio sąlygos.

Daugelio procesinio pobūdžio sąlygų įgyvendinimas yra visuomet objektyviai įmanomas (kadangi jos yra susijusios su paties proceso eiga) ir gali nulemti tik didesnius ar mažesnius šalių patiriamus kaštus, susijusius su teisminės gaivinimo procedūros pradėjimu, bei greitesnį ar lėtesnį šios procedūros pradėjimą, bet ne apskritai⁴⁹⁴ užkirsti kelią įmonėms gaivinti (skirtingai nei materialaus pobūdžio sąlygos). Nuo tinkamo būtinųjų procesinio pobūdžio sąlygų teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti reglamentavimo, žinoma, taip pat priklauso su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės gaivinimo sėkmė. Greitas reagavimas į įmonės situacijos pablogėjimą –

⁴⁹⁴ Šios sąlygos gali užkirsti kelią tik konkrečios įmonės gaivinimui, jeigu jos finansinė padėtis neleidžia tinkamai įgyvendinti atitinkamų būtinųjų procesinio pobūdžio sąlygų teisminėms gaivinimo procedūroms pradėti, bet ne apskritai užkirsti kelią tam tikrų įmonių gaivinimui.

vienas iš svarbiausių sėkmingo įmonės gaivinimo faktorių⁴⁹⁵. Įtvirtinus tokias procesinio pobūdžio sąlygas, kurios nulemtų pavėluotą gaivinimo procedūros pradžią (pavyzdžiui, dėl nepagrįstų, formalių procesinio pobūdžio sąlygų nustatytų reikalavimų įgyvendinimo), net ir perspektyvios įmonės kartais gali būtų priverstos pasitraukti iš rinkos, laiku nesuteikus joms reikiamos pagalbos. Bet įmonės galimybė pasinaudoti teisinėmis gaivinimo procedūromis šiuo atveju nebūtų eliminuota.

Atsižvelgus į visa tai, darbe nėra vertinamos tos tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintos procesinio pobūdžio sąlygos, kurių įtaka galimybei pradėti teisminę gaivinimo procedūrą nėra panaši į materialaus pobūdžio sąlygų. Tačiau kai kurių procesinio pobūdžio sąlygų įtaka galimybei pradėti teisminę gaivinimo procedūrą yra panaši į materialaus pobūdžio sąlygų, nes jos gali užkirsti kelią nors ir ne įmonės gaivinimui apskritai, bet konkrečiai subjektų grupei inicijuoti įmonės gaivinimo procedūrą. Turimas omenyje, teisės kreiptis dėl gaivinimo procedūros pradėjimo suteikimas nepagrįstai siauram subjektų ratui, kuris gali būti absoliutaus pobūdžio kliūtis tam tikriems asmenims, suinteresuotiems įmonės gaivinimu, inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą. Toliau apžvelgiamas šios teisės reglamentavimas tyrinėjamosiose jurisdikcijose ir jam keliami reikalavimai.

Pačios įmonės, kurią ketinama gaivinti, teisė inicijuoti gaivinimo procedūrą teisės doktrinoje yra visuotinai pripažįstama, tačiau diskusijų kyla dėl tokios teisės suteikimo su sunkumais susidūrusios įmonės kreditoriams⁴⁹⁶. Tai atsispindi ir tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojančiame teisiniame reglamentavime. Didžiojoje Britanijoje⁴⁹⁷, Jungtinėse Amerikos Valstijose⁴⁹⁸, Vokietijoje⁴⁹⁹, Prancūzijoje⁵⁰⁰, Estijoje⁵⁰¹, Latvijoje⁵⁰² bei Lietuvoje⁵⁰³ teisės

⁴⁹⁵ Išsamiau žr. 2.1.1 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinosioms sąlygoms keliami reikalavimai.

⁴⁹⁶ FALKE, Mike. *Insolvency Law Reform in Transition Economies*: Doctoral Thesis [interaktyvus]. Berlin, 2003 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 189. Prieiga per internetą: <<http://siteresources.worldbank.org/GILD/Resources/InsolvencyLawReforminTransitionEconomies.pdf>>.

⁴⁹⁷ *Insolvency Act 1986 supra*, note 61, 1 str. 1 d., Schedule B1 – 12 str. 1 d. (a) p.; *Companies Act 2006 supra*, note 60, 896 str. 2 d.

⁴⁹⁸ *Bankruptcy Code supra*, note 62, 301 str. a d.

⁴⁹⁹ *Insolvenzordnung supra*, note 63, 13 str. 1 d., 218 str. 1 d.

⁵⁰⁰ *Code de commerce supra*, note 64, L621-1 str. 2 d.

aktų numatytas teismines gaivinimo procedūras turi teisę inicijuoti pati su sunkumais susidūrusi įmonė, bet ne visose minėtose valstybėse ši teisė suteikiama taip pat ir tokios įmonės kreditoriams. Kreditorių teisės pradėti gaivinimo procedūrą ribojimai yra pateisinami. Kreditoriams neturėtų būti suteikiama galimybė daryti nepagrįstą įtaką kitos įmonės veiklai, inicijuojant gaivinimo procedūrą, kai iš esmės nėra kilusi reali grėsmė jų interesams (nes tokiu atveju nebūtų užtikrinama tinkama skirtingų interesų pusiausvyra) arba kai toks bandymas inicijuoti gaivinimo procedūrą reikštų piktnaudžiavimą šia procedūra (pavyzdžiui, skolą bandant išieškoti pasitelkus įmonės gaivinimo procedūrą, kuri savo esme yra kolektyvinio pobūdžio priemonė; kreditorius tokiu atveju turėtų tiesiog įprasta tvarka kreiptis į teismą dėl susidariusios skolos priteisimo⁵⁰⁴, nebent tai būtų išskirtinis atvejis⁵⁰⁵). Norint išvengti minėtos rizikos – nepagrįsto kišimosi į kitos įmonės veiklą – būtiniosios materialaus bei procesinio pobūdžio sąlygos teisminėmis gaivinimo procedūroms pradėti gali skirtis priklausomai nuo to, ar pati įmonė, ar jos kreditoriai siekia inicijuoti gaivinimo procedūrą.

Teisė inicijuoti įmonės gaivinimo procedūrą, kai įmonei tik gresia tam tikri sunkumai, manytina, visais atvejais turėtų būti suteikiama išimtinai pačiai įmonei, kuri bus gaivinama⁵⁰⁶. Tokios teisės suteikimas įmonės kreditoriams sudarytų sąlygas daryti nepagrįstą įtaką kitos įmonės veiklai. Dėl šios priežasties kreditoriams yra pagrįstai nesuteikiama teisė inicijuoti savanoriško susitarimo procedūrą Didžiojoje Britanijoje, apsisaugojimo procedūrą Vokietijoje, reorganizavimo procedūrą Estijoje, restruktūrizavimo procedūrą Lietuvoje, kai įmonei tik gresia sunkumai⁵⁰⁷. Tačiau įmonei jau susidūrus su

⁵⁰¹ Reorganisation Act *supra*, note 65, 7 str. 1 d.; Bankruptcy Act *supra*, note 66, 129 str. 1 d., 178 str. 2 d.

⁵⁰² Insolvency Law *supra*, note 67, 33 str.

⁵⁰³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 6 str. 2 d. 2 p.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 28 str. 1 d.

⁵⁰⁴ Court of Appeals (Eighth Circuit). 1985 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Nordbrock*, 772 F.2d 397.

⁵⁰⁵ Bankruptcy Court (E. D. New York). 1982 m. sausio 6 d. sprendimas byloje *Blaine Richards & Co., Inc.* 16 B.R. 362.

⁵⁰⁶ FALKE *supra*, note 496, p. 176.

⁵⁰⁷ Didžiojoje Britanijoje, kaip jau minėta, sutartinio plano procedūra gali būti inicijuota tiek įmonei, kuriai gresia tam tikri sunkumai, tiek kuriai apskritai jokie sunkumai negresia. Įmonės kreditorių

sunkumais, kai kyla reali grėsmė ir kreditorių interesams, kreditoriams paprastai turėtų būti suteikiama galimybė elgtis socialiai atsakingai, bandant apsaugoti savo interesus, jeigu pati skolininkė įmonė nėra linkusi inicijuoti gaivinimo procedūros (įmonės gaivinimas kreditoriams kartais gali būti kur kas priimtinesnė alternatyva nei jos likvidavimas)⁵⁰⁸. Įmonės gaivinimo procedūrą turėtų būti galima pradėti prieš norimos gaivinti įmonės valią, jeigu nepradėjus šios procedūros gali būti pažeistos kitų subjektų teisės⁵⁰⁹. Taigi, įmonei jau susidūrus su sunkumais, kreditoriams turėtų būti suteikiama teisė inicijuoti šios įmonės teisminę gaivinimo procedūrą. Ši teisė neturėtų būti pernelyg apribota, kad ji netaptų neįgyvendinama ar sunkiai įgyvendinama, bet kartu ji taip pat neturėtų būti nevaržoma, kad nesudarytų prielaidų kreditoriams piktnaudžiauti šia teise⁵¹⁰.

Įmonei jau susidūrus su sunkumais, iš tyrinėjamų jurisdikcijų tik Didžiojoje Britanijoje, Prancūzijoje, Latvijoje bei Lietuvoje kreditoriams vis tiek nėra suteikiama teisė inicijuoti teisminių gaivinimo procedūrų: Didžiojoje Britanijoje – savanoriško susitarimo procedūros⁵¹¹, Prancūzijoje – apsaugojimo procedūros⁵¹², Latvijoje – teisminės apsaugos procedūros⁵¹³, Lietuvoje – restruktūrizavimo procedūros⁵¹⁴. Šis reglamentavimo ypatumas

teisė inicijuoti šią gaivinimo procedūrą bet kuriuo iš minėtų atveju nėra kaip nors apribota. Taigi, kreditoriai gali bandyti inicijuoti šią procedūrą įmonei dar net nesusidūrus su tam tikrais sunkumais. Tačiau tai *per se* nevertintina kaip šios procedūros reglamentavimo trūkumas, kadangi šios procedūros pradėjimas, visų pirma, nenulemia kokių nors įmonės ar trečiųjų asmenų teisių suvaržymų, o, be to, įmonės gaivinimas pasitelkus šią procedūrą nėra įmanomas pačiai įmonei neišreiškus tam pritarimo (žr. High Court of Justice (Chancery Division). 1981 m. balandžio 15 d. *sprendimas byloje Savoy Hotel Ltd., 3 W.L.R. 441*). Tačiau visiškai kitokia situacija yra administravimo procedūros atveju. Dėl to suteikimas kreditoriams teisės inicijuoti administravimo procedūrą dar tik gresiant atitinkamiems sunkumams vertintinas kritiškai.

⁵⁰⁸ Išsamiau žr. 1.3 skyrių Įmonių gaivinimo instituto paskirtis ir svarba.

⁵⁰⁹ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 54.

⁵¹⁰ Pavyzdžiui, kaip Jungtinėse Amerikos Valstijose gali būti nustatoma mažiausia reikalavimų suma, kurią turintiems kreditoriams suteikiama tokia teisė, taip pat gali būti numatyta, jog ši teisė nėra suteikiama kreditoriams, kurių reikalavimai sąžiningai ginčijami ar tik galimi ir pan. Tokio pobūdžio ribojimai, manytina, būtų pagrįsti, nes būtų sumažinta rizika, jog įmonių gaivinimo procedūra bus siekiama pasinaudoti, kai nėra kilusi reali grėsmė įmonės gyvavimui, be to, tokia procedūra nebūtų inicijuojama asmens, kurio interesams grėsmė apskritai nėra kilusi (pavyzdžiui, kai vėliau paaiškėtų, jog kreditoriaus reikalavimas yra nepagrįstas ar asmuo apskritai neturi reikalavimo teisės, kadangi sąlyga, su kuria buvo siejamas reikalavimo teisės atsiradimas neįvyko ir pan.).

⁵¹¹ GOODE *supra*, note 44, p. 499.

⁵¹² BOURBOULOUX, Hélène; ir PÉRÈS, Arnaud. France. Iš BERNSTEIN, Donald S., *et. al. The International Insolvency Review*, London, 2013, p. 150.

⁵¹³ Insolvency Law *supra*, note 67, 33 str.

⁵¹⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 6 str.

visose minėtose valstybėse, išskyrus Lietuvą, gali būti iš dalies pateisintas (nors, kaip minėta, tokiu atveju kreditoriams vis dėlto turėtų būti suteikta galimybė inicijuoti skolininkės įmonės gaivinimo procedūrą). Didžiojoje Britanijoje savanoriško susitarimo procedūra, kaip ir Latvijoje teisminės apsaugos procedūra, kreditorių gali būti inicijuota netiesiogiai (t. y. prieš tai inicijavus kitą procedūrą, o tik paskui minėtąją) – Latvijoje kreditorių iniciatyva nemokumo procedūrą pakeitus teisminės apsaugos procedūra⁵¹⁵, o Didžiojoje Britanijoje administravimo procedūros metu kreditoriams nusprendus, jog įmonė turėtų būti gaivinama, pasitelkus savanoriško susitarimo procedūrą⁵¹⁶. Prancūzijoje apsaugojimo procedūros kreditoriai apskritai negali inicijuoti. Bet ši procedūra gali būti pradėta tik mokėjimų nenutraukusioms įmonėms (t. y. įmonėms, kurios dar tinkamai vykdo prisiimtus piniginius įsipareigojimus). O įmonei nenutraukus mokėjimų kreditoriams paprastai nėra žinoma apie sunkumus, su kuriais susidūrė įmonė. Dėl to minėtos teisės Prancūzijoje nesuteikimas kreditoriams iš esmės neturi didesnės įtakos, juolab, kad jiems yra suteikta teisė inicijuoti teismo reorganizavimo procedūrą, kai įmonė tik nutraukia mokėjimus.

Tuo tarpu Lietuvoje skolininkei įmonei net ir turint finansinių sunkumų bei negalint tinkamai vykdyti prievolių, kreditoriams nėra suteikiama teisė inicijuoti nei restruktūrizavimo, nei kokios nors kitos prevencinio pobūdžio teisminės gaivinimo procedūros. Tai turėtų būti vertinama kaip Lietuvoje galiojančio reglamentavimo trūkumas. Iki 2010 m. įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo reformos tokio ydingo reglamentavimo Lietuvoje nebuvo, kadangi teisė inicijuoti restruktūrizavimo procedūrą buvo suteikiama ne tik pačiai įmonei, bet ir jos kreditoriams⁵¹⁷. Tačiau tokia kreditorių teisė, įgyvendinus minėtą reformą, buvo panaikinta. Naujos Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcijos rengėjų nuomone, visais atvejais įmonės restruktūrizavimo procedūra turėtų būti pradėta tik pačios įmonės,

⁵¹⁵ Insolvency Law *supra*, note 67, 107 str. 1 d. 4 p.

⁵¹⁶ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 49 str. 3 d., 53 str. 1 d.

⁵¹⁷ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais iki 2010 m. spalio 1 d.). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 31-1012, 5 str. 4 d.

kadangi praktika rodė, jog kreditoriai nebuvo ėmęsi iniciatyvos, kad jiems prasiskolinusi įmonė būtų restruktūrizuojama⁵¹⁸. Toks griežtas, vienareikšmiškas kreditorių teisės inicijuoti minėtą įmonės gaivinimo procedūrą vertinimas, neatsižvelgiant į kitas aplinkybes bei jų visumą, yra nepagrįstas. Ypač turint omenyje tai, kad prie tokio kreditorių abejingumo neabejotinai turėjo prisidėti ir netinkamas įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas, kai įmonės bankroto procedūra Lietuvoje galėjo būti inicijuota kur kas anksčiau nei įmonės restruktūrizavimo procedūra⁵¹⁹.

Reikėtų nepamiršti, jog ne tik gaivinama įmonė, bet ir gaiviamos įmonės kreditoriai dažniausiai yra suinteresuoti įmonės gaivinimo procedūra bei jos sėkme. Vienas iš gaivinimo procedūros tikslų yra suteikti gaiviamos įmonės kreditoriams galimybę susigrąžinti didesnes reikalavimų sumas (perspektyvių įmonių gaivinimo atveju grąža įmonės kreditoriams paprastai yra didesnė nei įmonės likvidavimo atveju⁵²⁰). Dažniausiai būtent įmonės kreditoriai būna pagrindiniai sėkmingo įmonės gaivinimo naudos gavėjai⁵²¹. Su sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimo metu įmonės skoliniai įsipareigojimai net gali būti pakeisti įmonės kapitalu (angl. *Debt for Equity Swaps*), t. y. įmonės kreditoriai gali tapti įmonės dalyviais bei pakeisti ankstesnius dalyvius. Be to, tam tikrais atvejais gali susidaryti situacija, kai pati įmonė, kurią norima gaivinti, realiai negalės laiku inicijuoti gaivinimo procedūros (pavyzdžiui, atsistatydinus įmonės vadovui, kuris turėtų inicijuoti konkrečią gaivinimo procedūrą). Atsižvelgus į visa tai, manytina, kad ne tik pačiai norimai gaivinti įmonei turėtų būti suteikiama teisė inicijuoti savo teisminę gaivinimo procedūrą, bet ir tokios įmonės kreditoriams, jeigu įmonė jau susidūrė su sunkumais. Dėl to Didžiojoje Britanijoje, Prancūzijoje, Latvijoje ir Lietuvoje galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų būti tobulinamas, sudarant tinkamas prielaidas įmonės kreditoriams, ginant savo teises, inicijuoti

⁵¹⁸ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas *supra*, note 448, p. 3.

⁵¹⁹ BARAKAUSKAS *supra*, note 36, p. 42–43.

⁵²⁰ PUGATCH *supra*, note 282, p. 43; SUNDGREN *supra*, note 220, p. 177–178.

⁵²¹ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 53.

įmonių gaivinimo teismines procedūras, kai tai yra suderinama su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi.

2.1.5. Skyriaus apibendrinimas – tam tikros rekomendacijos

Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinųjų sąlygų teisinis reglamentavimas turėtų: (i) užtikrinti savalaikę procedūros pradžią, kad įmonių gaivinimo teisminės procedūros nebūtų pradėtos nei per anksti, nei per vėlai; (ii) atlikti, kiek tai įmanoma, pirminį perspektyvių bei neperspektyvių įmonių atribojimą (t. y. jau pradinėje procedūros stadijoje atskirti gaivintinas įmones nuo tų, kurios turėtų būti tiesiog likviduotos); (iii) užkirsti kelią, kiek tai įmanoma, galimam piktnaudžiavimui teisminėmis gaivinimo procedūromis (t. y. užtikrinti, kad šios procedūros būtų naudojamos tik pagal paskirtį); (iv) sudaryti tinkamas sąlygas perspektyvioms, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms pasinaudoti teisminėmis gaivinimo procedūromis, siekiant įveikti užklupusius sunkumus bei išlikti rinkoje (t. y. nepagrįstai nesuvaržyti perspektyvių įmonių galimybės pasinaudoti teisminėmis gaivinimo procedūromis).

Atsižvelgus į visa tai, reglamentuojant įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradėjimo būtinąsias sąlygas, rekomenduotina:

1. Užtikrinti, kad visuomet būtų sudarytos sąlygos, sprendžiant atitinkamos procedūros pradėjimo klausimą, tinkamai atsižvelgti į su konkrečios įmonės gaiviniu susijusių aplinkybių visumą (t. y. kad būtų galima įvertinti visas sprendžiamam klausimui svarbias aplinkybes ir kad tokia galimybė nebūtų nepagrįstai suvaržyta).
2. Neįtvirtinti absoliutaus pobūdžio ribojimų, kurie kartais gali užkirsti kelią net ir perspektyvioms įmonėms gaivinti. Suteikti daugiau diskrecijos teismui, priimančiam sprendimą dėl procedūros pradėjimo, kad teismas, priimdamas šį sprendimą, galėtų atsižvelgti į išskirtines individualios bylos aplinkybes. Visuomet suinteresuotiems asmenims suteikti galimybę pagrįsti, jog konkrečiai su sunkumais susidūrusiai įmonei turėtų būti

suteiktas antras šansas, t. y. kad tokios įmonės gaivinimas yra pagrįstas ir pateisinamas.

3. Nustatyti, kad teisminė gaivinimo procedūra gali būti pradėta ne tik tuomet, kai įmonė jau yra susidūrusi su sunkumais, bet ir tada, kai įmonė numato, jog ateityje susidurs su sunkumais, kurių pati nebus pajėgi įveikti (be to, tokių sunkumų atsiradimas *ex ante* neturėtų būti susietas su koku nors terminu).
4. Įtvirtinti tam tikras materialaus pobūdžio sąlygas, būtinas įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti, nes tik taip yra galima pateisinti tokių procedūrų sąlygojamus teisių suvaržymus bei dėl įmonių gaivinimo subjektų patiriamus kaštus, be to, tai padeda sumažinti galimo piktnaudžiavimo šiomis procedūromis riziką (kitais tariant, užtikrinti, kad procedūros pradėjimo klausimo sprendimas negalėtų besąlygiškai priklausyti vien nuo šią procedūrą norinčio inicijuoti subjekto valios).
5. Suteikti teisę inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą ne tik pačiai norimai gaivinti įmonei, bet ir kitiems suinteresuotiems asmenims, įskaitant tokios įmonės kreditorius (tačiau būtinosis materialaus bei procesinio pobūdžio sąlygos gaivinimo procedūroms pradėti gali skirtis priklausomai nuo to, ar pati įmonė ar jos kreditoriai, ar kiti suinteresuoti asmenys siekia inicijuoti konkrečią procedūrą).

2.2. PAGRINDINĖS ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINIŲ PROCEDŪRŲ SUKELIAMOS MATERIALINĖS TEISINĖS PASEKMĖS

Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų pradžia nulemia tiek materialinių, tiek procesinių teisinių pasekmių atsiradimą. Tačiau atsižvelgus į tai, kad didžiausią reikšmę gaivinant įmonę, kaip jau minėta, paprastai turi materialinės teisės normos, šiame darbo skyriuje, lyginant skirtingose valstybėse įtvirtintų teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimą, pagrindinis dėmesys skiriamas svarbiausių materialinių teisinių pasekmių lyginamajai analizei, o procesinės teisės pasekmės nėra analizuojamos.

Materialinės teisinės pasekmės yra suprantamos kaip tos pasekmės, kurios modifikuoja gaivinamos įmonės taip pat kitų teisinių santykių subjektų elgesio ribas materialinės teisės veikimo srityje, nustato šiems teisinių santykių dalyviams naujas pareigas arba suteikia jiems naujų teisių⁵²². Šiame darbo skyriuje lyginamuoju aspektu vertinama įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui bei šių procedūrų lemiami kiti suvaržymai – prievolių vykdymo ir teisių įgyvendinimo laikinas sustabdymas, be to, su gaivinamos įmonės veiklos finansavimu ir sutartiniais santykiais susiję suvaržymai.

2.2.1. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui

Viena iš įmonių gaivinimo teisminių procedūrų sukeltų materialinių teisinių pasekmių yra tam tikri įmonės valdymo pokyčiai, kuriuos nulemia būtent šios procedūros pradžia, o kartais tik jos inicijavimas. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui skirtingose valstybėse gerokai skiriasi ir priklauso nuo norimos inicijuoti įmonių gaivinimo teisminės procedūros reglamentavimo ypatumų. Įmonių gaivinimo teisminė procedūra gali įtvirtinti gaivinamų įmonių valdymo organų kompetencijos apribojimus, tačiau kartais tuo gali būti neapsiribojama. Gali būti numatytas specialių subjektų, kurie gaivinimo procedūros metu turėtų prižiūrėti gaivinamos įmonės valdymo organų veiklą, paskyrimas ar besąlyginis valdymo organų nušalinimas nuo įmonės valdymo.

Atsižvelgiant į įmonės valdymo pokyčius įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu, galima išskirti 3 pagrindines gaivinamos įmonės valdymo formas: (i) specialisto valdymą (angl. *Practitioner in Possession*) (specialistas perima gaivinamos įmonės valdymą iš valdymo organų), (ii) skolininkės valdymą (angl. *Debtor in Possession*) (gaivinamos įmonės valdymas nėra perimamas iš valdymo organų, tačiau gali būti nustatyti valdymo organų kompetencijos apribojimai), (iii) skolininkės valdymą prižiūrint specialistui⁵²³.

⁵²² KAVARNĖ *supra*, note 41, p. 116–117.

⁵²³ FALKE *supra*, note 496, p. 200.

Specialisto valdymas bei skolininkės valdymas galėtų būti laikomi kraštutiniais gaivinamos įmonės valdymo modeliais, kadangi įtaka įmonės valdymui atitinkamai yra didžiausia (valdymas perimamas iš valdymo organų) arba mažiausia (valdymo organai iš esmės išsaugo savo įgaliojimus, nėra paskiriamas joks prižiūrintis asmuo), o skolininkės valdymas prižiūrint specialistui – tarpiniu modeliu, t. y. pirmosios bei antrosios valdymo formos deriniu.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad net tos pačios gaivinamos įmonės valdymo formos reglamentavimas skirtingose valstybėse dažnai yra nevienodas ir turi ypatumų. Dėl to, prieš pereinant prie išsamesnės su gaivinamų įmonių valdymu susijusio teisinio reglamentavimo analizės, visų pirma, reikėtų apžvelgti šiame darbe tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį šio klausimo teisinį reglamentavimą.

2.2.1.1. Tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintas gaivinamų įmonių valdymo teisinis reglamentavimas

Didžiojoje Britanijoje sutartinio plano procedūros bei įmonės savanoriško susitarimo procedūros metu įmonės valdymas nėra perimamas iš valdymo organų. Abi minėtos gaivinimo procedūros nenulemia kokių nors valdymo organų kompetencijos apribojimų. Tačiau savanoriško susitarimo procedūros atveju, kai yra taikomas moratoriumas, teismas vis dėlto kartais gali iš dalies reguliuoti valdymo organų veiklą⁵²⁴. Be to, visų savanoriško susitarimo procedūrų metu yra paskiriamas prižiūrėtojas, kuris turi stebėti sudaryto susitarimo įgyvendinimą⁵²⁵. Visiškai skirtinga situacija yra inicijavus administravimo procedūrą. Šios procedūros metu visuomet yra paskiriamas administratorius, kuris veikia kaip įmonės atstovas⁵²⁶ ir perima viso įmonės turto⁵²⁷ bei pačios įmonės valdymą⁵²⁸. Bet net ir šios procedūros metu valdymo

⁵²⁴ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 40 str. 5 d.

⁵²⁵ *Ibidem*, 1 str. 2 d.

⁵²⁶ *Ibidem*, Schedule B1 – 69 str.

⁵²⁷ *Ibidem*, Schedule B1 – 67 str.

organai gali būti neatšaukiami (praktikoje tai retai pasitaiko⁵²⁹), jie tiesiog negali įgyvendinti jokių savo įgaliojimų be administratoriaus sutikimo (t. y. bet kokių įgaliojimų, kurie galėtų trukdyti administratoriui įgyvendinti pastarojo įgaliojimus)⁵³⁰.

Jungtinėse Amerikos Valstijose 11 skyriaus procedūros metu įmonės valdymas paprastai nėra perimamas iš valdymo organų. Valdymo organai gali ir toliau vykdyti kasdienę įmonės veiklą, laikydamiesi įstatymo numatytų apribojimų, taikomų patikėtiniui, bei kitų teismo papildomai nustatytų apribojimų⁵³¹. Sandoriai, kurie nėra susiję su kasdiene gaivinamos įmonės veikla, visuomet privalo būti patvirtinti teismo⁵³². Jeigu įmonė buvo valdoma akivaizdžiai netinkamai, nekompetentingai, nesąžiningai, apgaulingai ar pan. (nesvarbu, ar iki ar jau prasidėjus 11 skyriaus procedūrai) arba jeigu tai labiau atitiktų kreditorių interesus, gali būti paskiriamas patikėtinis⁵³³ (esant įstatyme numatytiems pagrindams vietoj patikėtinio gali būti paskiriamas revizorius, kuris taip pat gali vykdyti patikėtinio įgaliojimus ar tik prižiūrėti įmonės veiklą⁵³⁴)⁵³⁵. Paskyrus patikėtinį jis perima kasdienį gaivinamos įmonės valdymą, jeigu teismas nenusprendžia kitaip⁵³⁶.

Vokietijoje apsisaugojimo procedūros metu įmonės valdymas nėra perimamas iš valdymo organų⁵³⁷. Įprastos nemokumo procedūros metu valdymo organai taip pat gali išsaugoti savo įgaliojimus, jeigu tai nepadarys žalos įmonės kreditoriams⁵³⁸ (po 2012 m. reformos toks valdymas tapo kur kas

⁵²⁸ *Ibidem*, Schedule B1 – 59 str.

⁵²⁹ The Insolvency Service. *A Review of Company Rescue and Business Reconstruction Mechanisms* [interaktyvus]. 2000 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 22. Prieiga per internetą: <http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/con_doc_register/con_doc_archive/consultation/condoc/condocreview.pdf>.

⁵³⁰ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 64 str.

⁵³¹ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1107 str.

⁵³² *Ibidem*, 363 str. (c) d.

⁵³³ *Ibidem*, 1104 str. (a) d.

⁵³⁴ *Ibidem*, 1104 str. (c) d., 1106 str. (b) d.

⁵³⁵ WHITE, Clifford J.; ir THEUS, Walter W. Chapter 11 Trustees and Examiners after BAPCPA. *American Bankruptcy Law Journal*, 2006, vol. 80, p. 298–304.

⁵³⁶ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1108 str.

⁵³⁷ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 270b str.

⁵³⁸ *Ibidem*, 270 str.

dažnesnis⁵³⁹). Tačiau abiem minėtais atvejais yra paskiriamas prižiūrėtojas, kuris stebi, kaip gaivinama įmonė yra valdoma⁵⁴⁰. Paskyrus prižiūrėtoją įmonės valdymo organai be pastarojo sutikimo neturi teisės sudaryti sandorių, kurie nesusiję su kasdiene įmonės veikla arba kurių sudarymui prieštarauja prižiūrėtojas (nepaisant to, kad tai būtų su kasdiene įmonės veikla susijęs sandoris)⁵⁴¹, arba kuriuos be prižiūrėtojo sutikimo uždraudė sudaryti teismas⁵⁴². Sudarant svarbesnius sandorius visais atvejais yra būtina gauti kreditorių pritarimą⁵⁴³. Reikėtų pažymėti, jog įprastos nemokumo procedūros metu valdymo organai paprastai neišsaugo savo įgaliojimų. Šios procedūros metu yra paskiriamas administratorius, kuris perima įmonės turto valdymą (administratorius taip pat turi gauti kreditorių pritarimą svarbesniems sandoriams sudaryti)⁵⁴⁴.

Prancūzijoje apsaugojimo procedūros metu įmonės valdymas yra paliekamas valdymo organams, bet yra paskiriamas administratorius, kuris turi prižiūrėti gaivinos įmonės veiklą ar suteikti tam tikrą pagalbą, susijusią su įmonės valdymu⁵⁴⁵ (jeigu įmonės darbuotojų skaičius bei apyvarta mažesni, nei numato įstatymas, administratorius gali būti neskiriamas⁵⁴⁶). Valdymo organai minėtos gaivinimo procedūros metu turi teisę toliau vykdyti savo įgaliojimus, susijusius su kasdiene įmonės veikla, jeigu jie nėra priskirti administratoriui⁵⁴⁷. Sandorius, nesusijusius su kasdiene įmonės veikla (kaip ir sandorius, susijusius su užtikrinimo priemonių sukūrimu bei taikos sutartimi), tiek įmonės valdymo organai, tiek administratorius (jeigu jis buvo paskirtas) gali sudaryti tik turėdami teisėjo sutikimą (kartais yra būtina išklausti ir prokuroro nuomonę dėl sandorio sudarymo)⁵⁴⁸. Teismo reorganizavimo procedūros įtaka

⁵³⁹ TSCHENTSCHER, Frank. Germany: Good Tidings. *European Lawyer*, 2012, vol. 111, p. 31; TSCHENTSCHER, Frank. The Modern German Insolvency Regime: Process, Reform, Financing and Creditor Ranking. *International Corporate Rescue*, 2013, vol. 10, no. 3, p. 169.

⁵⁴⁰ *Insolvenzordnung supra*, note 63, 270c str., 274 str.

⁵⁴¹ *Ibidem*, 275 str.

⁵⁴² *Ibidem*, 277 str.

⁵⁴³ *Ibidem*, 160 str. 2 d., 276 str.

⁵⁴⁴ *Ibidem*, 80 str., 160 str.

⁵⁴⁵ Code de commerce *supra*, note 64, L622-1 str. 1–2 d.

⁵⁴⁶ *Ibidem*, L621-4 str. 4 d.

⁵⁴⁷ *Ibidem*, L622-3 str.

⁵⁴⁸ *Ibidem*, L622-7 str.

gaivinamos įmonės valdymui yra iš esmės panaši į apsaugojimo procedūros⁵⁴⁹. Tačiau šios procedūros metu administratorius gali perimti ir visą įmonės valdymą iš valdymo organų⁵⁵⁰.

Estijoje reorganizavimo procedūros metu įmonės valdymas neperimamas iš valdymo organų, tačiau yra paskiriamas reorganizavimo patarėjas, kuris prižiūri gaivinamos įmonės veiklą⁵⁵¹. Jeigu įmonę bandoma gaivinti bankroto proceso metu, pasitelkus susitarimo ar reorganizavimo procedūrą, tai prasidėjus bankroto procesui visuomet yra paskiriamas patikėtinis, kuris iš valdymo organų perima visas teises, susijusias su bankrutuojančios įmonės turto valdymu ir disponavimu, bei visus kitus valdymo organų įgaliojimus, būtinus vykstančio proceso tikslui įgyvendinti⁵⁵² (iki bankroto proceso pradžios valdymo organų kompetencija taip pat yra apribota⁵⁵³). Patikėtinis bankroto proceso metu, norėdamas sudaryti svarbesnius sandorius, turi gauti kreditorių išrinkto komiteto pritarimą dėl šių sandorių sudarymo⁵⁵⁴.

Latvijoje įmonės valdymo organai teisminės apsaugos procedūros metu (nepriklausomai nuo to, ar minėta procedūra inicijuojama iš karto ar siekiant nutraukti jau vykstančią įprastą įmonės nemokumo procedūrą) išsaugo savo įgaliojimus, susijusius su įmonės valdymu. Tačiau visuomet yra paskiriamas administratorius⁵⁵⁵, kuris prižiūri gaivinamos įmonės veiklą šios procedūros metu, ar ji atitinka teismine apsaugos procedūra siekiamus tikslus, patvirtinto plano bei teisės aktų nustatytus reikalavimus⁵⁵⁶. Įstatyme taip pat yra numatyti tam tikri gaivinamos įmonės veiklos apribojimai⁵⁵⁷. Be to, papildomi ribojimai gali būti nustatyti ir teisminės apsaugos procedūros metu patvirtintame plane (pavyzdžiui, numatant, kokius sandorius įmonės valdymo organai gali sudaryti iš anksto nesuderinę su paskirtu administratoriumi)⁵⁵⁸.

⁵⁴⁹ *Ibidem*, L631-7 str., L631-9 str., L631-14 str.

⁵⁵⁰ *Ibidem*, L631-12 str.

⁵⁵¹ Reorganisation Act *supra*, note 65, 15 str. 1 d., 16 str. 2–3 d.

⁵⁵² Bankruptcy Act *supra*, note 66, 31 str. 6 d., 36 str. 1 d., 54¹ str. 1, 3 d., 55 str. 3 d. 2 p., 124 str. 3 d.

⁵⁵³ *Ibidem*, 15 str. 1 d., 20 str., 22 str.

⁵⁵⁴ *Ibidem*, 125 str. 3 d.

⁵⁵⁵ Insolvency Law *supra*, note 67, 35 str.

⁵⁵⁶ *Ibidem*, 50 str.

⁵⁵⁷ *Ibidem*, 49 str.

⁵⁵⁸ *Ibidem*, 40 str. 4 d. 10 p.

Lietuvoje restruktūrizavimo procedūros metu įmonės valdymo organai, vadovaudamiesi restruktūrizavimo planu, laikydamiesi teisės aktų ir teismo nutartyje nustatytų apribojimų, toliau valdo, naudoja visą įmonės turtą, juo disponuoja bei vadovauja įmonės veiklai⁵⁵⁹. Įmonės valdymo organų veiklą šios procedūros metu visuomet prižiūri teismo paskirtas administratorius⁵⁶⁰. Restruktūrizavimo plano rengimo laikotarpiu įmonė, norėdama sudaryti įstatyme numatytus sandorius, privalo gauti teismo leidimą⁵⁶¹. Pažymėtina, kad šios gaivinimo procedūros metu teismas gali papildomai apriboti valdymo organų kompetenciją⁵⁶², be to, gali valdymo organus nušalinti nuo įmonės valdymo⁵⁶³ (tačiau net ir nušalinus valdymo organus, administratorius negali jų pakeisti, kadangi neturi valdymo organų nariams suteiktų įgaliojimų bei negali vykdyti jiems priskirtų funkcijų⁵⁶⁴). Jeigu įmonę norima gaivinti bankroto proceso metu, t. y. sudarius taikos sutartį, įmonės valdymo organai savo įgaliojimus visais atvejais atgauna tik išgaliojus taikos sutarčiai⁵⁶⁵, nes iki tol bankroto administratorius valdo, naudoja bankrutuojančios įmonės turtą, juo disponuoja bei vadovauja bankrutuojančios įmonės ūkinei komercinei veiklai⁵⁶⁶.

2.2.1.2. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinto gaivinamų įmonių valdymo teisinio reglamentavimo vertinimas

Apžvelgus tyrinėjamosiose valstybėse galiojantį gaivinamų įmonių valdymo teisinį reglamentavimą, matyti, kad dažniausiai pasitaikanti gaivinamos įmonės valdymo forma – skolininkės valdymas prižiūrint specialistui. Ši valdymo forma yra įtvirtinta visose tyrinėjamosiose jurisdikcijose. Kitos dvi gaivinamos įmonės valdymo formos yra įtvirtintos ne visose tyrinėjamosiose jurisdikcijose.

⁵⁵⁹ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 9 str. 1 d.

⁵⁶⁰ *Ibidem*, 9 str. 2 d.

⁵⁶¹ *Ibidem*, 9 str. 3 d.

⁵⁶² *Ibidem*, 25 str. 1 d. 4 p.

⁵⁶³ *Ibidem*, 22 str. 2 d. 6 p.

⁵⁶⁴ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje UAB „SVP namai“ v. UAB „Dalinktos statyba“, Nr. 2-768/2012, kat. 119.3., 122.2.

⁵⁶⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 29 str. 4–5 d.

⁵⁶⁶ *Ibidem*, 11 str. 5 d. 3 p., 6 p., 14 str. 1 d. 1 p.

Specialisto valdymas numatytas Didžiojoje Britanijoje (administravimo procedūra), Jungtinėse Amerikos Valstijose (kartais 11 skyriaus procedūra), Vokietijoje (įprasta nemokumo procedūra), Prancūzijoje (kartais teismo reorganizavimo procedūra), Estijoje bei Lietuvoje (įmonę gaivinant bankroto proceso metu), o skolininkės valdymas – Didžiojoje Britanijoje (sutartinio plano procedūra), Jungtinėse Amerikos Valstijose (11 skyriaus procedūra) ir Prancūzijoje (apsaugojimo procedūra, kai įmonės darbuotojų skaičius bei apyvarta mažesni, nei numato įstatymas). Kyla klausimas, kuri iš šių gaivinamos įmonės valdymo formų vis dėlto yra priimtinausia, turint omenyje tai, kad įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų ne tik užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą, bet ir turėtų sudaryti realias galimybes su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms išlikti rinkoje, taip išvengiant tokių įmonių pasitraukimo iš rinkos sąlygojamų kaštų patyrimo.

Teisminių gaivinimo procedūrų lemiami valdymo organų kompetencijos apribojimai, žinoma, prisideda prie geresnės kreditorių bei kitų su įmonės gaivinimu susijusių asmenų interesų apsaugos, taip pat ir prie skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo. Įtvirtinus atitinkamus valdymo organų kompetencijos apribojimus, gali būti užkirstas kelias neobjektyvių ir šališkų gaivinamos įmonės valdymo organų sprendimų priėmimui, valdymo organų piktnaudžiavimui savo įgaliojimais, siekiant asmeninių interesų ar tik konkrečios subjektų grupės interesų patenkinimo. Kuo didesni minėti su valdymo organų kompetencija susiję suvaržymai, tuo mažesnė rizika, kad kreditoriams ar kitiems su įmonės gaivinimu susijusiems asmenims bus padaryta kokia nors žala nesąžiningais ar netinkamais valdymo organų veiksmais ar sprendimais.

Taigi, specialisto valdymas iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, jog yra net tinkamiausia gaivinamos įmonės valdymo alternatyva iš kitų anksčiau minėtųjų. Kadangi įtvirtinus šią valdymo formą yra absoliučiai užkertamas kelias bet kokiems oportunistiniams valdymo organų veiksmais ar sprendimams. Bet ar iš tiesų kiekvienos teisminės gaivinimo procedūros metu reikėtų drastiškai apriboti valdymo organų kompetenciją bei perduoti valdymo

organų įgaliojimus kitiems subjektams? Ar specialisto valdymas visais atvejais yra tinkamiausia gaivinamos įmonės valdymo alternatyva? Ar valdymo organų nušalinimas nuo gaivinamos įmonės valdymo tikrai visuomet prisideda prie tinkamos skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo? Į visus šiuos klausimus atsakymai pateikiami toliau, nuodugniau įvertinant atskiras gaivinamų įmonių valdymo formas.

Specialisto valdymas, kaip jau minėta, numatytas ne vienoje šiame darbe tyrinėjamoje jurisdikcijoje. Ši gaivinamos įmonės valdymo forma įtvirtinta Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Prancūzijoje, Estijoje bei Lietuvoje. Tačiau iš visų šių jurisdikcijų vis dėlto būtų galima išskirti Didžiąją Britaniją. Tik Didžiojoje Britanijoje pagrindine įmonių gaivinimo procedūra turėjusi tapti procedūra (t. y. administravimo procedūra) visais atvejais nulemia besąlyginį valdymo organų nušalinimą nuo gaivinamos įmonės valdymo ir specialisto paskyrimą. Tuo tarpu kitose valstybėse valdymo įgaliojimai iš valdymo organų teisminių gaivinimo procedūrų metu yra perimami ne visuomet, bet tik specifiniais atvejais, kai kyla grėsmė kitų subjektų interesams ar pačiam įmonės gaivinimui (pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Prancūzijoje) arba kai įmonė bandoma gaivinti įprastos nemokumo procedūros metu (pavyzdžiui, Vokietijoje, Estijoje ir Lietuvoje).

Didžiojoje Britanijoje galiojančio teisinio reglamentavimo specifika (t. y. besąlyginį valdymo organų nušalinimą nuo įmonės valdymo kiekvienos administravimo procedūros metu) būtų galima paaiškinti istoriniais ypatumais, skirtingu požiūriu į versliškumą, rizikos prisiėmimą ir pan.⁵⁶⁷ Šioje valstybėje galiojantis nemokumo teisinis reglamentavimas ilgą laiką buvo išimtinai palankus kreditoriams, kai kurių autorių žodžiais tariant – „Anglija galėjo būti laikoma kreditorių rojumi“⁵⁶⁸. Nenuostabu, jog kuriant bei tobulinant įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą prioritetas buvo teikiamas kreditorių, o ne kokių nors kitų asmenų interesams (administravimo procedūra, nors ir turėjusi

⁵⁶⁷ MCCORMACK, Gerard. Apples and Oranges? Corporate Rescue and Functional Convergence in the US and UK. *International Insolvency Review*, 2009, vol. 18, no. 2, p. 114.

⁵⁶⁸ PARRY *supra*, note 350, p. vii.

tapti viena pagrindinių įmonių gaivinimo procedūrų, buvo ne išimtis⁵⁶⁹). Šioje valstybėje neretai yra laikomasi nuomonės, kad asmenims, galimai nulėmusiems įmonės krizinės situacijos susidarymą, apskritai neturėtų būti patikėta spręsti susidariusias tokios įmonės problemas bei neturėtų būti suteikta teisė toliau valdyti bandomą gaivinti įmonę⁵⁷⁰. Manoma, kad įmonei susidūrus su sunkumais, net jeigu ir egzistuoja įmonės gaivinimo galimybė, įmonės valdymas visuomet turėtų būti perimamas iš esamų valdymo organų ir perduodamas specialistui⁵⁷¹. Įmonės sunkumai, kurių pačiai įmonei nepavyko įveikti, nevertinant jų pobūdžio ar kilimo priežasčių, kartais net *per se* suvokiami kaip valdymo organų nekompetencijos ar nesąžiningumo apraiška (reformuojant nemokumo teisinį reglamentavimą, Didžiojoje Britanijoje buvo norima įtvirtinti prezumpciją, kuri uždraustų 3 metus direktoriams eiti vadovaujamas pareigas, jeigu jų valdoma įmonė buvo priverstinai likviduota⁵⁷²), o įmonės nemokumas sutapatinamas su netinkamu įmonės valdymu⁵⁷³. Atsižvelgus į visa tai, galima teigti, jog Didžiojoje Britanijoje su sunkumais, kurių pačios nėra pajėgios įveikti, susidūrusių įmonių valdymo organų nušalinimas yra suvokiamas kaip dogma. Tačiau pamažu imamas pripažinti ir tokio reglamentavimo netobulumas. Siūloma radikaliai reformuoti reglamentavimą ir suteikti valdymo organams galimybę išsaugoti savo įgaliojimus gaivinimo procedūros metu, tokiu būdu skatinant racionalų rizikos prisiėmimą⁵⁷⁴. Tokios reformos įgyvendinimas būtų sveikintinas, kadangi

⁵⁶⁹ Pavyzdžiui, reglamentuojant administravimo procedūrą, įmonės gaivinimas nurodytas kaip pirmasis iš administravimo procedūros tikslų, kurių turėtų būti siekiama, pasitelkus šią procedūrą. Tačiau iš tikrųjų prioritetas ir toliau yra teikiamas kreditorių interesams, kadangi tuo atveju, jeigu įmonės kreditoriams kaip grupei būtų palankesnė kita alternatyva nei įmonės gaivinimas, tai ir neturėtų būti bandoma gaivinti su sunkumais susidūrusią įmonę (net jeigu įmonės gaivinimas ir būtų galimas) (žr. *Insolvency Act 1986 supra*, note 61, Schedule B1 – 3 str. 1 d. (a) p., 3 str. 3 d. (b) p.; FRISBY, Sandra. In Search of a Rescue Regime: The Enterprise Act 2002. *The Modern Law Review*, 2004, vol. 67, no. 2, p. 262–263).

⁵⁷⁰ FINCH, Vanessa. Control and Co-ordination in Corporate Rescue. *Legal Studies*, 2005, vol. 25, no. 3, p. 387.

⁵⁷¹ MOSS, Gabriel. Comparative Bankruptcy Cultures: Rescue or Liquidation? Comparison of Trends in National Law – England. *Brooklyn Journal of International Law*, 1997, vol. 23, p. 121.

⁵⁷² FLETCHER, Ian F. The Genesis of Modern Insolvency Law – an Odyssey of Law Reform. *Journal of Business Law*, 1989, September, p. 373.

⁵⁷³ WILLIAMS, Richard. Disqualifying Directors: a Remedy Worse than the Disease? *Journal of Corporate Law Studies*, 2007, vol. 7, part. 2, p. 229.

⁵⁷⁴ RUTSTEIN, Michael. Corporate Failure: a Change of Direction. *Journal of International Banking Law*, 2000, vol. 15, no. 3, p. 71.

specialisto valdymo forma turi ne vieną trūkumą, toliau apie keletą pagrindinių iš jų.

Su gaivinamos įmonės valdymu susijęs teisinis reglamentavimas turėtų skatinti valdymo organus laiku inicijuoti teismines gaivinimo procedūras, bet ne bausti už tai, kad laiku buvo imtasi teisės aktų numatytų priemonių, siekiant apsaugoti perspektyvią įmonę nuo priverstinio likvidavimo ateityje. Be to, šis reglamentavimas turėtų užtikrinti tinkamą skirtingų grupių atstovavimą bei jų interesų apsaugą minėtų procedūrų metu⁵⁷⁵. Gaivinamos įmonės valdymo pokyčiai neturėtų tapti viena iš pavėluoto gaivinimo priežasčių. Valdymo organai, suvokdami, jog teisminės gaivinimo procedūros metu turės besąlygiškai užleisti savo vietą kitiems subjektams, paprastai delsia laiku inicijuoti šias gaivinimo procedūras, bandydami patys išspręsti susidariusias įmonės problemas⁵⁷⁶. Dėl tokio valdymo organų delsimo gali ne tik atsirasti papildomų kaštų gaivinimo procedūros metu, kurių būtų buvę galima išvengti laiku ėmusių reikiamų veiksmų, bet ir gali būti užkirstas kelias perspektyvioms įmonėms gaivinti. Perspektyvios su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės gali būti priverstos pasitraukti iš rinkos vien dėl to, kad laiku nesuteikus būtinos pagalbos tokios įmonės išsaugojimas gali tapti neįmanomas. Didesnė tikimybė, kad valdymo organai laiku inicijuos teisminę gaivinimo procedūrą (tai leistų sumažinti kreditorių dėl įmonės sunkumų patirsimus nuostolius⁵⁷⁷), egzistuoja, jeigu galiojantis reglamentavimas sudaro jiems sąlygas išsaugoti įgaliojimus.

Minėtas galimas valdymo organų delsimas – tik viena iš priežasčių, kodėl specialisto valdymas neturėtų tapti pagrindine gaivinamos įmonės valdymo forma, norint sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti. Kita priežastis – tai besiskirianti specialisto bei esamų valdymo organų kompetencija⁵⁷⁸. Esamų valdymo organų patirtis ir su konkrečios įmonės

⁵⁷⁵ HAHN, David. Concentrated Ownership and Control of Corporate Reorganisations. *Journal of Corporate Law Studies*, 2004, vol. 4, no. 1, p. 154.

⁵⁷⁶ FINCH *supra*, note 570, p. 391–392.

⁵⁷⁷ HAHN *supra*, note 575, p. 141.

⁵⁷⁸ POSNER, Richard A. Foreword. Iš BHANDARI, Jagdeep S.; ir WEISS, Lawrence A. *Corporate Bankruptcy: Economic and Legal Perspectives*, Cambridge, 1996, p. xi–xii.

verslu susijusi specifinė informacija kartais gali būti būtina sėkmingai tolimesnei įmonės veiklai, o kartu ir sėkmingam įmonės gaivinimui. Įmonei susidūrus su sunkumais yra priimami sudėtingi sprendimai, kurių įtaka įmonės gaivinimo sėkmei dažnai yra lemiamą⁵⁷⁹. Tikėtina, jog daugeliu atveju būtent esamų valdymo organų žinios, susijusios su kasdiene įmonės veikla ir įmonės valdymu, bus kur kas geresnės nei specialisto. Specialistas, nors ir būdamas savo srities profesionalas, nebūtinai bus pajėgus užtikrinti sėkmingą kasdienę gaiviamos įmonės veiklą gaivinimo procedūros metu⁵⁸⁰. Vietoj esamų valdymo organų paskyrus specialistą, specialistas daugeliu atveju turės nuo pat pradžių susipažinti su visa norimos gaivinti įmonės veikla bei jos specifika. Tai daugeliu atveju pareikalaus papildomų kaštų bei didesnių laiko sąnaudų (kuo sudėtingesnė gaiviamos įmonės veikla, tuo specialistui prireiks daugiau laiko su ja susipažinti), o įmonės gaivinimo sėkmė labai priklausys nuo to, ar buvo imtasi savalaikių veiksmų įmonės problemoms išspręsti⁵⁸¹. Įvertinus visa tai, nėra ko stebėtis, kad įmonės kreditoriai kartais net yra linkę valdymo organų nariams mokėti papildomas kompensacijas, kad jie savo noru tik nepasitrauktų iš užimamų pareigų ir savo patirtimi bei žiniomis toliau prisidėtų prie įmonės gaivinimo⁵⁸². Vadinasi, esamų valdymo organų nušalinimas nuo gaiviamos įmonės valdymo gali būti naudingas bei gali padėti išsaugoti gaiviamos įmonės vertę⁵⁸³. Europos Komisija taip pat pritaria tam, kad valdymo organai nebūtų besąlygiškai nušalinami nuo kasdienio gaiviamos įmonės valdymo⁵⁸⁴.

Valdymo organų nušalinimas nuo gaiviamos įmonės valdymo galėtų būti pateisinamas tik tais atvejais, kai galima manyti, jog to nepadarus dėl vienokių ar kitokių priežasčių (pavyzdžiui, dėl valdymo organų piktnaudžiavimo įgaliojimais, netinkamo pareigų atlikimo, kompetencijos

⁵⁷⁹ UNCITRAL. *Legislative Guide on Insolvency Law: Directors' Obligations in the Period Approaching Insolvency* [interaktyvus]. New York: United Nations, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 4. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Leg-Guide-Insol-Part4-ebook-E.pdf>>.

⁵⁸⁰ FINCH *supra*, note 570, p. 385.

⁵⁸¹ OKOLI *supra*, note 238, p. 63.

⁵⁸² SKEEL, David A. Creditors' Ball: The „New“ New Corporate Governance in Chapter 11. *University of Pennsylvania Law Review*, 2003, vol. 152, p. 927.

⁵⁸³ BROUWER *supra*, note 265, p. 11.

⁵⁸⁴ Europos Komisija *supra*, note 212, p. 10; Europos Komisija *supra*, note 334, p. 4, 6.

stokos ir pan.) sėkmingas įmonės gaivinimas nebus įmanomas ar dėl to galimai nukentės su įmonės gaivinimu susijusių asmenų interesai. Ne visais atvejais gaivinimo procedūros metu vietoj valdymo organų turėtų būti paskiriamas specialistas (kaip, pavyzdžiui, yra Didžiojoje Britanijoje įmonę bandant gaivinti pasitelkus administravimo procedūrą⁵⁸⁵), bet tik išskirtiniais atvejais, kai tai yra būtina (kaip, pavyzdžiui, yra Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur pripažįstama, jog specialisto paskyrimas neturėtų būti taisyklė, bet veikiau – išimtis⁵⁸⁶).

Tokią sprendimą lemia vienas iš pagrindinių valdymo organų nušalinimo nuo gaivinamos įmonės valdymo tikslų – apsisaugoti nuo nesąžiningų ar nekompetentingų valdymo organų veiksmų (ar sprendimų) ateityje. Taigi, kai reali tokių veiksmų (ar sprendimų) grėsmė neegzistuoja, manytina, kad valdymo organų nušalinimas nėra tikslingas, nes tai gali turėti tik neigiamų pasekmių įmonės gaivinimo galimybėms. Vertinant, ar nušalinti valdymo organus, turėtų būti skiriami sąžiningi bei nesąžiningi įmonių gaivinimo atvejai. Sąžiningo įmonės gaivinimo atveju neturėtų būti taikomos tokios griežtos sankcijos gaivinamos įmonės valdymo organų atžvilgiu kaip nesąžiningo gaivinimo atveju⁵⁸⁷.

Sąžiningo įmonės gaivinimo atveju tinkama suinteresuotų asmenų teisių ir interesų apsauga gali būti užtikrinta ir nenušalinus valdymo organų nuo gaivinamos įmonės valdymo, bet numačius tam tikrus valdymo organų kompetencijos apribojimus bei įtvirtinus kitus gaivinamos įmonės kontrolės mechanizmus. Tokiu būdu būtų ne tik sudarytos palankesnės sąlygos su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms išsaugoti, bet ir būtų prisidėta prie skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo. Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantis 11 skyriaus procedūros, o Prancūzijoje galiojantis teismo reorganizavimo procedūros reglamentavimas iš esmės

⁵⁸⁵ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 59 str., 67 str., 69 str.

⁵⁸⁶ Court of Appeals (Third Circuit). 1998 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Marvel Entertainment Group, Inc.*, 140 F.3d 463.

⁵⁸⁷ REKER, Tom. Unqualified Directors in Insolvency: a Comparative Study on the Desirability of Civil Law Directors' Disqualification in the Netherlands. *International Insolvency Review*, 2014, vol. 23, no. 2, p. 148–149.

atitinka minėtus su gaivinamos įmonės valdymu susijusius reikalavimus. Abiejose šiose valstybėse nurodytų teisminių gaivinimo procedūrų metu įmonės valdymo organai paprastai išsaugo savo įgaliojimus (nors ir ne visus, bet tik susijusius su kasdiene įmonės veikla)⁵⁸⁸ ir tik išskirtiniais atvejais valdymo organai gali būti nušalinami nuo gaivinamos įmonės valdymo, vietoj jų paskiriant specialistą⁵⁸⁹.

Valdymo organų nušalinimo galimybės įtvirtinimas yra ne ką mažiau svarbus, nei galimybės valdymo organams išsaugoti savo įgaliojimus sudarymas. Neįtvirtinus valdymo organų nušalinimo galimybės, gaivinimo procedūros metu ne visuomet būtų užtikrintas tinkamas skirtingų interesų atstovavimas (apsauga), o kartais dėl to sėkmingas įmonės gaivinimas galėtų tapti apskritai neįmanomas (pavyzdžiui, kai esami valdymo organai gaivinamą įmonę valdo nesąžiningai, apgaulingai, nekompetentingai ir pan.). Valdymo organų ar jų narių nekompetencija arba nesąžiningumas neturėtų kliudyti išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusias perspektyvias įmones. Todėl, įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų numatyti ne tik realią galimybę valdymo organams išsaugoti savo įgaliojimus, bet ir galimybę visą gaivinamos įmonės valdymą išskirtiniais atvejais perduoti į specialisto rankas arba bent jau pakeisti nekompetentingus, susikompromitavusius valdymo organus ar jų narius kitais asmenimis, jeigu atitinkamą teisminę gaivinimo procedūrą reglamentuojantys teisės aktai neįtvirtinta specialisto valdymo formos (pavyzdžiui, Lietuvoje įmonių restruktūrizavimo procedūros reglamentavimas, nors ir neįtvirtina specialisto valdymo formos, tačiau numato valdymo organų nušalinimo galimybę⁵⁹⁰, kaip ir Prancūzijoje apsaugojimo procedūros reglamentavimas⁵⁹¹).

Pabrėžtina, kad įmonei tapus nemokiai gaivinimo procedūros įtaka įmonės valdymui vien dėl to neturėtų pasikeisti. Įmonės nemokumas *per se*

⁵⁸⁸ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 363 str. (c) d., 1107 str.; Code de commerce *supra*, note 64, L631-7 str., L631-9 str., L631-14 str.

⁵⁸⁹ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1104 str. (a) d., 1108 str.; Code de commerce *supra*, note 64, L631-12 str.

⁵⁹⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 22 str. 2 d. 6 p.

⁵⁹¹ Code de commerce *supra*, note 64, L626-4 str. 1 d.

neturėtų nulemti kokių nors didesnių gaivinamos įmonės valdymo organų kompetencijos apribojimų. Įmonę gaivinant įprastos nemokumo procedūros metu (tokia galimybė egzistuoja Vokietijoje, Estijoje bei Lietuvoje), valdymo organai turėtų būti nušalinami nuo įmonės valdymo taip pat tik tais atvejais, kai egzistuoja reali grėsmė kreditorių ar kitų asmenų interesams arba pačiam įmonės gaivinimui. Specialisto valdymas neturėtų tapti vienintele ir visais atvejais pagrindine nemokios įmonės valdymo forma, kai nemokumo procedūra yra inicijuojama turint tikslą ne likviduoti, bet gaivinti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę. Tiek mokių, tiek nemokių įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų užtikrinti tinkamą visų su įmonės gaivinimu susijusių asmenų interesų pusiausvyrą. Įtvirtinant tik specialisto valdymą – besąlyginį valdymo organų nušalinimą nuo gaivinamos nemokios įmonės valdymo – prioritetą yra teikiamas kreditorių interesams, siekiui apsaugoti šių subjektų interesus nuo galimo valdymo organų piktnaudžiavimo savo įgaliojimais. Tačiau reikėtų nepamiršti, jog įmonės sunkumai ir nemokumas ne visuomet yra netinkamo, nekompetentingo ar nesąžiningo įmonės valdymo rezultatas, be to, ne visuomet šių sunkumų galima išvengti net ir tinkamai valdant įmonę (įmonės sunkumai kartais būna neišvengiama atsakingo verslo rizikos prisiėmimo dalis). Įmonės nemokumą be minėtųjų gali nulemti daugelis kitų priežasčių (didžioji dalis šių priežasčių paprastai yra objektyvios aplinkybės, neturinčios nieko bendro su nesąžininga įmonės ar jos valdymo organų veikla⁵⁹²), tik nedidelė dalis nemokumo procedūrų yra nesąžiningos (pagal Europos Komisijos duomenis vidutiniškai 4–6 proc. visų nemokumo procedūrų yra nesąžiningos⁵⁹³). Vadinasi, įmonės nemokumas parodo tik su sunkumais susidūrusios įmonės finansinės padėties sudėtingumą, bet *per se* neįrodo esamų valdymo organų netinkamumo toliau eiti pareigas.

Taigi, net ir nemokių įmonių valdymo organams turėtų būti sudarytos sąlygos nemokumo procedūros metu išsaugoti savo įgaliojimus, jeigu tokia

⁵⁹² Europos Komisija. *2020 Action Plan: Reigniting the Entrepreneurial Spirit in Europe* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 17. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0795:FIN:EN:PDF>>.

⁵⁹³ Europos Komisija *supra*, note 4, p. 4.

procedūra, visų pirma, numato įmonės gaivinimo galimybę ir, antra, jeigu valdymo organams išsaugojus savo įgaliojimus, nekils grėsmė kreditorių ar kitų asmenų interesams arba pačiam įmonės gaivinimui. Toks reglamentavimas ne tik prisidėtų prie tinkamos visų su įmonės gaivinimu susijusių asmenų skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo, bet ir sudarytų kur kas geresnes sąlygas nemokioms perspektyvioms įmonėms išsaugoti. Valdymo organai būtų skatinami laiku inicijuoti teismines gaivinimo procedūras, turint tikslą išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusią nemokią įmonę, be to, vykstančios nemokumo procedūros metu nebūtų susiduriama su žinių, kurios yra būtinos sėkmingam kasdieniam gaivinamos įmonės valdymui, trūkumu.

Šiuo požiūriu Estijoje ir Lietuvoje galiojantis nemokumo teisinis reglamentavimas, skirtingai nei Vokietijoje, yra tobulintinas. Estijoje⁵⁹⁴ bei Lietuvoje⁵⁹⁵ įprastos nemokumo procedūros pradėjimas visais atvejais besąlygiškai nulemia valdymo organų nušalinimą nuo įmonės valdymo ir specialisto paskyrimą. Tuo tarpu Vokietijoje⁵⁹⁶ įprastos nemokumo procedūros metu valdymo organams yra sudaryta galimybė išsaugoti savo įgaliojimus. Estijoje⁵⁹⁷ bei Lietuvoje⁵⁹⁸ valdymo organai minėtos procedūros metu atgauna įgaliojimus tik jau sudarius atitinkamą susitarimą su kreditoriais bei nutraukus pačią nemokumo procedūrą. Tačiau norint išsaugoti perspektyvią įmonę, tokios įmonės veiklos tęstinumas turėtų būti užtikrintas nuo pat procedūros pradžios iki sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo, priešingu atveju – priėmus sprendimą dėl įmonės gaivinimo, gali tiesiog nebebūti jau likę ko gaivinti.

Pripažinus besąlyginio ir absoliutaus valdymo organų nušalinimo nuo gaivinamos įmonės valdymo trūkumus, būtina akcentuoti, jog tam tikra gaivinamos įmonės ir jos valdymo organų priežiūra (kontrolė) visuomet privalo egzistuoti. Teisminės gaivinimo procedūros metu valdymo organams neturėtų būti suteikiama tokia pat veiklos laisvė, kokią jie turėjo iki šios

⁵⁹⁴ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 15 str., 36 str.

⁵⁹⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 10 str. 4 d. 1 p.

⁵⁹⁶ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 27 str., 270 str.

⁵⁹⁷ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 184 str. 2 d.

⁵⁹⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 29 str. 5 d.

procedūros pradžios, nes kitaip nebūtų užtikrinta tinkama skirtingų interesų pusiausvyra bei šių interesų apsauga. Įmonei susidūrus su sunkumais taip vadinamų atstovavimo problemų (angl. *Agency Problems*)⁵⁹⁹ mastas tik dar labiau padidėja, kadangi padidėja interesų konfliktų tikimybė, nes įmonės valdymo organai šiuo laikotarpiu priimdami sprendimus privalo atsižvelgti į didesnio nei įprastai subjektų rato interesus. Gresiant nemokumui valdymo organai daugelyje valstybių privalo veikti atsižvelgdami ne tik į įmonės ar jos dalyvių, bet ir į visų suinteresuotų asmenų, įskaitant įmonės kreditorius, interesus. Tokiu atveju valdymo organai turi fiduciarines pareigas įmonės dalyvių, įmonės kreditorių bei kitų suinteresuotų asmenų atžvilgiu⁶⁰⁰. Minėtų atstovavimo problemų padeda iš dalies išvengti (be to, padeda ir užkirsti kelią galimiems valdymo organų oportunistiniams veiksams bei išvengti dėl to suinteresuotų asmenų galimai patirsimų nuostolių) gaivinamos įmonės ir jos valdymo organų priežiūra (kontrolė) – (i) gaivinamos įmonės veiklos stebėseną (gaivinimo procedūros metu įmonės veikla turėtų būti efektyviai stebima⁶⁰¹) bei (ii) valdymo organų kompetencijos apribojimais⁶⁰².

Pažymėtina, kad vien kreditorių atliekamos gaivinamos įmonės veiklos stebėsenos ne visuomet pakanka. Pavyzdžiui, kreditoriai, kurių reikalavimai nėra apsaugoti daiktinėmis teisėmis, paprastai nėra linkę aktyviai įsitraukti į įmonės gaivinimo procesą, be to, ne visi kreditoriai yra pajėgūs patys įvertinti gaivinamos įmonės pateikiamą informaciją, gaivinamos įmonės finansinę padėtį ir pan. Taigi, kreditoriai ne visada gali priimti informuotus sprendimus,

⁵⁹⁹ ARMOUR, John; HANSMANN, Henry; ir KRAAKMAN, Reinier. Agency Problems and Legal Strategies. Iš KRAAKMAN, Reinier, *et. al. The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, Oxford, 2009, p. 35–37.

⁶⁰⁰ BAKER, D. J.; BUTLER, John Wm.; ir MCDERMOTT, Mark A. Corporate Governance of Troubled Companies and the Role of Restructuring Counsel. *The Business Lawyer*, 2008, vol. 63, p. 863–865; GERNER-BEUERLE, Carsten; ir SCHUSTER, Edmund-Philipp. The Evolving Structure of Directors' Duties in Europe. *European Business Organization Law Review*, 2014, vol. 15, no. 2, p. 223–225; KEAY, Andrew. Directors' Duties and Creditors' Interests. *Law Quarterly Review*, 2014, vol. 130, p. 452–457; London School of Economics. *Study on Directors' Duties and Liability* [interaktyvus]. London, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 208–224. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/board/2013-study-analysis_en.pdf>.

⁶⁰¹ MCCORMACK *supra*, note 87, p. 319.

⁶⁰² WILLIAMS *supra*, note 573, p. 217–218.

susijusius su gaivinama įmone ar savo galimai pažeistų teisių gynimu⁶⁰³. Dėl to, norint užtikrinti efektyvią gaivinos įmonės ir jos valdymo organų priežiūrą, o kartu ir tinkamą visų su įmonės gaivinimu susijusių asmenų interesų apsaugą, turėtų būti paskiriamas specialistas, kuris būtų pajėgus šią funkciją tinkamai ir nešališkai atlikti. Daugelyje darbe tyrinėjamų jurisdikcijų galiojantis teisinis reglamentavimas atitinka šį reikalavimą, t. y. daugelio darbe tyrinėjamų teisminių gaivinimo procedūrų metu ne tik gali, bet ir privalo būti paskirtas gaivinos įmonės veiklą prižiūrintis specialistas, kuris neperima iš valdymo organų įgaliojimų. Tik Jungtinėse Amerikos Valstijose toks specialistas gali, bet neprivalo būti paskirtas⁶⁰⁴. Kitose valstybėse jis visuomet privalo būti paskirtas, t. y. Didžiojoje Britanijoje savanoriško susitarimo procedūrų⁶⁰⁵, Vokietijoje apsaugojimo procedūrų bei įprastų nemokumo procedūrų (kai valdymo organai išsaugo savo įgaliojimus)⁶⁰⁶, Prancūzijoje visų gaivinimo procedūrų (išskyrus nedidelių įmonių atveju)⁶⁰⁷, Estijoje reorganizavimo procedūrų⁶⁰⁸, Latvijoje teisminės apsaugos procedūrų⁶⁰⁹ bei Lietuvoje restruktūrizavimo procedūrų metu⁶¹⁰.

Atsižvelgus į tai, kad vien kreditorių atliekamos stebėsenos gaivinos įmonės (jos valdymo organų) priežiūrai nepakanka, galima teigti, jog skolininkės valdymas, kaip ir specialisto valdymas, taip pat nėra pati tinkamiausia gaivinos įmonės valdymo alternatyva iš anksčiau minėtųjų. Nepaisant to, skolininkės valdymo modelis įtvirtintas 3 šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose – Jungtinėse Amerikos Valstijose (11 skyriaus procedūra), Didžiojoje Britanijoje (sutartinio plano procedūra) bei Prancūzijoje (kartais apsaugojimo procedūra). Prancūzijoje specialistas, kuris turėtų prižiūrėti gaivinos įmonės veiklą, nėra paskiriamas tais atvejais, kai įmonės

⁶⁰³ MCCORMACK *supra*, note 87, p. 320; KERKMAN, Jerome R. The Debtor in Full Control: a Case for Adoption of the Trustee System. *Marquette Law Review*, 1987, vol. 70, no. 2, p. 165–197; WESTBROOK *supra*, note 50, p. 81.

⁶⁰⁴ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1104 str. (c) d., 1106 str. (b) d.

⁶⁰⁵ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 1 str. 2 d.

⁶⁰⁶ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 270c str., 274 str.

⁶⁰⁷ Code de commerce *supra*, note 64, L622-1 str. 1–2 d., L631-7 str., L631-9 str., L631-14 str.

⁶⁰⁸ Reorganisation Act *supra*, note 65, 15 str. 1 d., 16 str. 2–3 d.

⁶⁰⁹ Insolvency Law *supra*, note 67, 35 str.

⁶¹⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 9 str. 2 d.

darbuotojų skaičius bei apyvarta mažesni, nei numatyta įstatyme⁶¹¹. Toks reglamentavimas, nors ir galėtų būti bandomas pateisinti siekiu užtikrinti ekonomiškesnę nedidelių įmonių gaivinimo procesą, o kartu ir padaryti šį procesą prieinamesnį, vis dėlto yra tobulintinas, kadangi neužtikrina tinkamos kreditorių interesų apsaugos. Glaudus įmonės savininkų ir valdymo organų ryšys, kuris dažnai egzistuoja nedidelių įmonių atveju, didina interesų konfliktų tikimybę, taip pat ir nesąžiningų valdymo organų veiksmų bei nuostolių kreditoriams padarymo riziką⁶¹². Vadinasi, nedidelių įmonių veikla gaivinimo procedūros metu turėtų būti itin efektyviai stebima. Jungtinėse Amerikos Valstijose įmonės veiklą prižiūrintis specialistas dėl visų anksčiau nurodytų priežasčių⁶¹³ taip pat turėtų būti paskiriamas ir tai turėtų tapti ne išimtimi iš taisyklės, kaip yra šiuo metu⁶¹⁴. Tik Didžiojoje Britanijoje įtvirtintas skolininkės valdymo modelis galėtų būti pateisintas, nes sutartinio plano procedūra pati savaime nenulemia kreditorių ar kitų asmenų teisių suvaržymų. Taigi, šios procedūros metu nekyla poreikis kaip nors paveikti valdymo organų sprendimus, norint užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą (tokių suvaržymų nebuvimas sutartinio plano procedūrą daro mažiau efektyvią⁶¹⁵). Tačiau jeigu teisminė gaivinimo procedūra nulemia kokius nors kreditorių ar kitų asmenų teisių suvaržymus, manytina, kad visais atvejais turėtų egzistuoti efektyvi gaivinamos įmonės ir jos valdymo organų priežiūra (kontrolė), nes tik taip būtų galima pateisinti šios procedūros lemiamus suvaržymus bei užtikrinti tinkamą kreditorių teisėtų interesų apsaugą.

Įmonei susidūrus su sunkumais, valdymo organai, norėdami šiuos sunkumus įveikti bei siekdami ateityje išvengti priverstinio likvidavimo, gali nuspręsti imtis oportunistinių ar kartais net visiškai neracionalių veiksmų (pavyzdžiui, bandyti laimėti įmonės veiklos tęstinumui reikiamų lėšų lošiant

⁶¹¹ Code de commerce *supra*, note 64, L622-1 str. 1–2 d.

⁶¹² QI, Lijie. Managerial Models During The Corporate Reorganisation Period and their Governance Effects: the UK and US Perspective. *Company Lawyer*, 2008, vol. 29, no. 5, p. 134–135.

⁶¹³ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1104 str. (a) d., (c) d., 1106 str. (b) d.

⁶¹⁴ MCCORMACK *supra*, note 42, p. 82.

⁶¹⁵ Išsamiau žr. 2.2.2 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lemiami suvaržymai bei 2.3 skyrių Sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimas įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu.

azartinius žaidimus), prisiimti didesnę riziką nei įprasta (pavyzdžiui, investuoti į labai rizikingus projektus, naiviai tikintis didelės gražos), o dėl to gali nukentėti kreditorių bei kitų asmenų interesai⁶¹⁶. Tiek jurisdikcijose, kuriose įmonių nuosavybės struktūra yra išskaidyta (angl. *Dispersed Ownership*), tiek – koncentruota (angl. *Concentrated Ownership*), įmonės valdymo organai gali būti linkę labiau palaikyti vieną ar kitą pusę, t. y. įmonės dalyvius (koncentruotos nuosavybės struktūros atveju) ar įmonės kreditorius (išskaidytos nuosavybės struktūros atveju)⁶¹⁷. Vadinasi, norint visais atvejais užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą (kreditorių, gaivinamos įmonės dalyvių bei kitų suinteresuotų asmenų), būtina numatyti tiek efektyvią gaivinamos įmonės veiklos stebėseną, tiek ir gaivinamos įmonės valdymo organų kompetencijos apribojimus. Dėl gaivinamos įmonės veiklos stebėsenos jau pasisakyta anksčiau, dėl to toliau aptariamas tik gaivinamos įmonės valdymo organų kompetencijos apribojimo klausimas.

Esminis klausimas, į kurį turėtų būti rastas atsakymas, sprendžiant valdymo organų kompetencijos apribojimo klausimą, yra kaip paskirstyti įgaliojimus tarp gaivinamos įmonės valdymo organų bei tokios įmonės veiklos priežiūrą atliekančių subjektų (specialisto, teismo bei kreditorių). Kitaip tariant, kokių mastu suvaržyti esamų valdymo organų įgaliojimus, kad būtų užtikrinta tinkama skirtingų subjektų interesų apsauga, o kartu, kad šie suvaržymai netaptų kliūtimi veiksmingam su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės valdymui, t. y. kad jie netrukdytų sėkmingai gaivinti įmonę. Be jokios abejonės, teisė priimti atitinkamus sprendimus turėtų būti padalinta valdymo organams ir kitiems subjektams atsižvelgiant į jų kompetenciją, gebėjimus, įgūdžius bei žinias. Be to, valdymo organų veikla gaivinimo procedūros metu neturėtų būti pernelyg suvaržyta, valdymo organų kompetencijos apribojimais neturėtų būti didesni nei iš tikrųjų būtina.

⁶¹⁶ ROSS, Stephen A.; WESTERFIELD, Randolph W.; ir JAFFE, Jeffrey F. *Corporate Finance*. 6-asis leid. United States of America: McGraw–Hill, 2003, p. 427–430.

⁶¹⁷ MCCORMACK, Gerard. Control and Corporate Rescue – an Anglo-American Evaluation. *International & Comparative Law Quarterly*, 2007, vol. 56, no. 3, p. 540–543.

Visus valdymo organų valdant įmonę priimamus sprendimus būtų galima suskirstyti į 2 dideles grupes: (i) sprendimus, susijusius su kasdiene įmonės veikla, kurie yra įprasta įmonės vykdomos veiklos dalis; ir (ii) visus kitus sprendimus, t. y. sprendimus, kurie nėra susiję su kasdiene įmonės veikla. Kasdienės įmonės veiklos dalimi galėtų būti laikomas toks sandoris ar bet koks kitas veiksmas, (i) kuris yra įprastas tai įmonei, atsižvelgiant į įmonės ankstesnę veiklą (angl. *Ordinary Course of Business*); arba (ii) kuris yra įprastas, atsižvelgiant į įprastinę verslo praktiką (angl. *Ordinary Business Terms*)⁶¹⁸.

Esamų valdymo organų žinios, susijusios su kasdiene įmonės veikla bei įmonės valdymu, daugeliu atveju yra kur kas geresnės nei specialisto ar kito gaivinamos įmonės veiklą prižiūrinčio subjekto⁶¹⁹. Dėl to, norint sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti, su kasdienės įmonės veiklos vykdymu susiję valdymo organų įgaliojimai neturėtų būti besąlygiškai apribojami ar perduodami kitiems subjektams. Kiti subjektai, neturėdami pakankamai su konkrečios įmonės veikla susijusių specifinių žinių, gali būti nepajėgūs vietoj valdymo organų operatyviai priimti įmonės veiklos tęstinumui būtinų sprendimų ar *ex ante* įvertinti valdymo organų norimų sudaryti įprastų sandorių (jeigu būtina gauti tokių subjektų išankstinį pritarimą įprastiems sandoriams sudaryti). Kreditorių bei kitų subjektų interesų apsauga, kiek tai susiję su kasdiene gaivinamos įmonės veikla, gali būti užtikrinta numatant veiksmingą tokios veiklos stebėseną, o esamų valdymo organų nušalinimo nuo gaivinamos įmonės valdymo ar didesnio kompetencijos apribojimo klausimus

⁶¹⁸ Pateikti tikslų sandorių ar bet kokių kitų veiksmų sąrašą, kurie laikytini kasdienės įmonės veiklos dalimi, objektyviai nėra įmanoma. Tokių sandorių ar bet kokių kitų veiksmų pobūdis priklauso tiek nuo įmonės vykdomos veiklos specifikos, tiek nuo konkrečios įmonės ypatumų (pavyzdžiui, analogiškas sandoris nebūtinai bus laikytinas kasdienės įmonės veiklos dalimi, įvertinus sandorio vertę ir kitas išskirtines sandorio aplinkybes, net ir dviejų ta pačia veikla besiverčiančių įmonių atveju). Dėl to, nenorint nepagrįstai suvaržyti kasdienės gaivinamos įmonės veiklos, būtų tikslinga teismui suteikti diskrecijos teisę (kilus ginčui) vertinti, ar konkretus sandoris ar bet koks kitas veiksmas, atsižvelgus į atitinkamos įmonės veiklos specifiką bei ypatumus, turėtų būti laikomas tokios įmonės kasdienės veiklos dalimi (išsamiau žr. KOTLIAR, Bryan. A New Reading of the Ordinary Course of Business Exception in Section 547(C)(2). *The American Bankruptcy Institute Law Review*, 2013, vol. 21, p. 212–256).

⁶¹⁹ FINCH *supra*, note 570, p. 385.

sprendžiant, tik kai jau kyla reali interesų pažeidimo grėsmė ar tokie interesai yra pažeidžiami.

Su kasdiene įmonės veikla susijusių įprastų sprendimų priėmimas, neegzistuojant jokiai didesnei rizikai kreditorių ar kitų asmenų interesams, neturėtų būti nepagrįstai apsunkintas. Įtvirtinus besąlyginio pobūdžio su šia įmonės veikla susijusius ribojimus, kurie būtų taikomi net ir tuo atveju, kai nekyla jokių įtarimų dėl esamų valdymo organų ar jų narių tinkamumo toliau eiti pareigas (t. y. sąžiningumo, kompetentingumo ir pan.), gaivinamos įmonės veikla būtų pernelyg suvaržyta. Tai nepagrįstai trikdytų gaivinamos įmonės veiklą, kai sklandus veiklos tęstinumas yra itin svarbus įmonės gaivinimo sėkmei. Tačiau visų kitų sprendimų (t. y. sprendimų, kurie nėra kasdienės įmonės veiklos dalis) priėmimas turėtų būti kontroliuojamas⁶²⁰, kadangi šie sprendimai, visų pirma, paprastai yra didesnės svarbos (taigi, su jais susijusi kreditorių bei kitų asmenų interesų pažeidimo rizika yra kur kas didesnė), antra, pats šių sprendimų pobūdis lemia, kad visais atvejais reikėtų įsitikinti tokių sprendimų priėmimo pagrįstumu (šie sprendimai nėra įprastos įmonės veiklos dalis, jų priėmimą lemia kažkokios išskirtinės aplinkybės bei ypatingi motyvai, kurių buvimu reikėtų įsitikinti ir kuriuos reikėtų kiekvieną kartą tinkamai įvertinti).

Daugelyje darbe tyrinėjamų valstybių galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas atitinka minėtus reikalavimus ir sudaro tinkamas prielaidas veiksmingam gaivinamos įmonės valdymui, o kartu ir kontrolei užtikrinti. Jungtinėse Amerikos Valstijose⁶²¹, kaip ir Prancūzijoje⁶²², gaivinimo

⁶²⁰ Šią valdymo organų, o kartu ir gaivinamos įmonės kontrolę tyrinėjamosiose jurisdikcijose užtikrina skirtingi subjektai – teismas (Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Prancūzijoje, sąlyginai ir Lietuvoje, nors ir ne visais atvejais), specialistas (Latvijoje), specialistas kartu su teismu (Vokietijoje). Pateikti vienareikšmio atsakymo, kam iš šių subjektų vis dėlto turėtų būti patikėta vertinti su kasdiene įmonės veikla nesusijusius valdymo organų veiksmus (ar sprendimus), nebūtų galima. Svarbiausia yra ne tai, kas šią funkciją vykdys, bet tai, ar šis subjektas bus pajėgus tai tinkamai atlikti, t. y. turės reikiamą kompetenciją, galės tai atlikti nešališkai, bei kiek įmanoma, operatyviau. Pavyzdžiui, tiek Jungtinėse Amerikos Valstijose, tiek Lietuvoje gaivinamai įmonei norint atlikti tam tikrus veiksmus yra būtinas teismo leidimas, tačiau Jungtinėse Amerikos Valstijose, skirtingai nei Lietuvoje, visas įmonių gaivinimo bylas nagrinėja specializuoti teismai, kurie besispecializuodami šios kategorijos bylose, tikėtina, yra kur kas pajėgesni patys tinkamai įvertinti įmonės veiksmus ekonominio tikslingumo požiūriu ir pan. (dėl to Lietuvoje turėtų būti apsvarstyta, ar nebūtų tikslingiau tokį vertinimą pavesti atlikti gaivinamos įmonės veiklą prižiūrinčiam specialistui, bet ne teismui).

⁶²¹ GINSBERG *supra*, note 48, p. 13–51.

procedūros metu valdymo organai gali netrukdomai vykdyti kasdienę įmonės veiklą, nes tik dėl tų sandorių, kurie nėra susiję su tokia veikla, privalu gauti teismo pritarimą. Vokietijoje, paskyrus prižiūrėtoją, įmonės valdymo organai be pastarojo sutikimo taip pat neturi teisės sudaryti tik tų sandorių, kurie nesusiję su įprasta įmonės veikla⁶²³. Tuo tarpu Estijoje (reorganizavimo procedūra), Latvijoje bei Lietuvoje (restruktūrizavimo procedūra) galiojantis reglamentavimas gerokai skiriasi nuo įtvirtinto anksčiau minėtose valstybėse.

Estijoje, reglamentuojant reorganizavimo procedūrą, apskritai nėra numatyta jokių valdymo organų veiklos ribojimų. Gaivinama įmonė šios procedūros metu gali ir toliau laisvai disponuoti visu savo turtu⁶²⁴. Latvijoje⁶²⁵ bei Lietuvoje (restruktūrizavimo procedūra)⁶²⁶ konkretūs valdymo organų kompetencijos apribojimai įtvirtinti įstatyme, tačiau jie nėra siejami su kasdiene ar kita įmonės veikla. Tai lemia, kad dalis šių ribojimų kartais gali nepagrįstai trikdyti įprastą įmonės veiklą. Pavyzdžiui, Lietuvoje gaivinama įmonė restruktūrizavimo plano rengimo laikotarpiu be teismo leidimo negali perleisti trumpalaikiam turtui priskiriamo nekilnojamojo turto⁶²⁷. Tai imperatyvaus pobūdžio draudimas disponuoti restruktūrizuojamai bendrovei priklausančiu turtu⁶²⁸. Toks draudimas gaivinimo procedūros metu gali nepagrįstai apsunkinti nekilnojamojo turto agentūrų, perparduodančių nekilnojamąjį turtą, bei statybos bendrovių, prekiaujančių savo pastatytais statiniais, kasdienę veiklą. Šios įmonės, norėdamos sudaryti nekilnojamojo turto perleidimo sandorius, nors joms ir įprastus bei niekuo neišsiskiriančius iš daugelio kitų anksčiau sudarytų, kiekvieną kartą bus priverstos kreiptis į teismą ir visais atvejais turės gauti teismo leidimą. Atsižvelgus į visa tai, galima teigti, jog Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje įtvirtintas reglamentavimas tobulintinas.

⁶²² Code de commerce *supra*, note 64, L622-3 str., L622-7 str., L631-7 str., L631-9 str., L631-14 str.

⁶²³ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 275 str.

⁶²⁴ VARUL, Paul; VIIRSALU, Peeter; ir ANVELT Kedli. *Estonia*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 45 Jurisdictions Worldwide 2014*, London, 2013, p. 127–128.

⁶²⁵ Insolvency Law *supra*, note 67, 49 str. 1 d.

⁶²⁶ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 9 str. 3 d.

⁶²⁷ *Ibidem*, 9 str. 3 d. 1 p.

⁶²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Swedbank lizingas“ v. „Naujasis uostas“, Nr. 3K-3-628/2013, kat. 50.10, 127,9.

Jis nesudaro tinkamų prielaidų veiksmingam gaivinamos įmonės valdymui užtikrinti (Lietuvoje bei Latvijoje) arba neužtikrina tinkamos skirtingų interesų pusiausvyros gaivinimo procedūros metu (Estijoje).

Įvertinus visose tyrinėjamose jurisdikcijose galiojančio teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimo, susijusio su gaivinamų įmonių valdymu, pranašumus ir trūkumus, galima suformuluoti keletą pagrindinių taisyklių, kurių turėtų būti paisoma, norint sukurti modernų įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, kuris ne tik prisidėtų prie tinkamos skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo, bet ir sudarytų kur kas geresnes sąlygas perspektyvioms, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms išsaugoti (t. y. netaptų viena iš kliūčių sėkmingam perspektyvių įmonių gaivinimui). Visų pirma, (i) pagrindine gaivinamos įmonės valdymo forma, net ir tuo atveju, kai įmonė yra nemoki, turėtų tapti skolininkės valdymas prižiūrint specialistui. Antra, (ii) išimtiniais atvejais turėtų būti numatyta galimybė nušalinti esamus valdymo organus nuo įmonės valdymo arba apriboti jų įgaliojimus, kai to nepadarius sėkmingas įmonės gaivinimas, tikėtina, nebus įmanomas ar dėl to galimai nukentės su įmonės gaivinimu susijusių asmenų interesai. Trečia, (iii) visuomet turėtų egzistuoti efektyvi gaivinamos įmonės ir jos valdymo organų priežiūra (kontrolė), t. y. gaivinamos įmonės veiklos stebėseną (turėtų būti paskiriamas specialistas) bei valdymo organų kompetencijos apribojimai (ne su kasdiene įmonės veikla susijusi valdymo organų kompetencija visuomet turėtų būti apribota). Visa tai iš dalies padėtų išvengti atstovavimo problemų bei užkirstų kelią valdymo organų oportunistiniams veiksams ir dėl to suinteresuotų asmenų galimai patirsimiems nuostoliams, be to, sudarytų palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti.

2.2.2. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų lemiami suvaržymai

Norint sudaryti kuo palankesnes sąlygas su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms išsaugoti, neužtenka tik užtikrinti savalaikę teisminių

gaivinimo procedūrų pradžią⁶²⁹ bei kompetentingą gaivintą įmonės valdymą tokių procedūrų metu⁶³⁰. Įmonės gaivinimo sėkmė priklauso ne tik nuo gaivintą įmonės (jos valdymo organų), bet ir nuo kitų asmenų veiksmų, nuo to, ar šie asmenys bus linkę prisidėti prie įmonės gaivinimo, ar imsis veiksmų, kurie bus visiškai nesuderinami su šiuo tikslu, ir taip trikdytų įmonės gaivinimo procesą, o galbūt apskritai užkirs kelią sėkmingam įmonės gaivinimui. Ketinamos gaivinti įmonės kreditoriai bei kontrahentai ne visuomet yra linkę elgtis taip, kaip būtų geriausia visiems įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims kartu paėmus (ar net konkrečiai subjektų grupei, kuriai jie patys priklauso). Siekiant išvengti tokių veiksmų galimų sukelti neigiamų padarinių, turėtų būti įtvirtinti tam tikri trečiųjų asmenų teisių suvaržymai, kurie užtikrintų, kad pavienių asmenų oportunistiniai veiksmai negalėtų tapti nepagrįsta kliūtimi su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms gaivinti.

Atsižvelgus į visa tai, šiame darbo poskyryje lyginamuoju aspektu apžvelgiami visose darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinti nuosavybės teisių apribojimai, kuriuos nulemia įmonių gaivinimo teisminės procedūros, taip pat gaivintą įmonės prisiimtų įsipareigojimų bei sudarytų sandorių vykdymo ypatumai, kurių įtaka įmonės gaivinimui sąlyginai yra didžiausia (t. y. reglamentavimas, susijęs su prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikinu sustabdymu, gaivintą įmonės likvidumo bei sutartinių santykių tęstinumo užtikrinimu).

2.2.2.1. Prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikinas sustabdymas

Įmonei susidūrus su sunkumais ir nebegalint įvykdyti prisiimtų įsipareigojimų, daugeliu atveju tikėtina, kad kreditoriai, kurie pirmieji imsis atitinkamų veiksmų, siekdami atgauti skolas, patirs kur kas mažesnius nuostolius (o galbūt

⁶²⁹ Dėl savalaikės teisminių gaivinimo procedūrų pradžios išsamiau žr. 2.1 skyrių Būtiniosios sąlygos įmonių gaivinimo teisminėms procedūroms pradėti.

⁶³⁰ Dėl kompetentingo gaivintą įmonės valdymo užtikrinimo išsamiau žr. 2.2.1 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui.

visai jų nepatirs) nei tie kreditoriai, kurie tiesiog lauks vildamiesi, jog situacija ateityje savaime pasitaisys⁶³¹. Šis dėsningumas daro įtakos ir kreditorių elgesiui. Kreditoriai, norėdami išvengti didesnių nuostolių, tokioje situacijoje paprastai bus linkę imtis, kiek galima, operatyvesnių su priverstiniu skolos išieškojimu susijusių veiksmų. Šie veiksmai gali užkirsti kelią net ir perspektyvioms įmonėms gaivinti ar padaryti tokį gaivinimą daug sudėtingesnį bei nulemti pirmalaikį įmonių pasitraukimą iš rinkos. Kiekvienas iš kreditorių paprastai sieks patenkinti išimtinai savo interesus (imsis būtent tokių veiksmų, kurie bus naudingiausi jiems patiems), bet nevertins, kokia yra galima jo veiksmų neigiama įtaka kreditorių kaip grupės interesams ar įmonės gaivinimui apskritai⁶³² (pavyzdžiui, perspektyvi įmonė gali nebegalėti vykdyti veiklos, jeigu areštuojamos įmonės banko sąskaitos bei jose esančios lėšos ir įmonė nebegali jomis disponuoti arba priverstinai parduodamas tolimesnei įmonės veiklai būtinas turtas ir pan.).

Tokie kreditorių veiksmai, jų siekis kuo greičiau patenkinti savo reikalavimus, neturėtų kliudyti gaivinti perspektyvias įmones. Kelių asmenų teisės gali ir turi būti suvaržytos, norint apsaugoti daugelio asmenų bei visos visuomenės interesus, tuo net yra pagrįsta visa įmonių gaivinimo strategija⁶³³. Taigi, įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų įtvirtinti tam tikrus nuosavybės teisės apribojimus, kurie prisidėtų prie perspektyvių įmonių išsaugojimo, t. y. turėtų numatyti prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikiną sustabdymą – moratoriumą. Moratoriumas, galima sakyti, apriboja vieno iš pagrindinių sutarčių teisės principų, sutarties privalomumo ir vykdytinumo principo (lot. *Pacta sunt servanda*), veikimą⁶³⁴, tačiau toks apribojimas yra ne tik pateisinamas, bet dažnai ir būtinas sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti.

⁶³¹ VANCE *supra*, note 461, p. 243.

⁶³² JACKSON, Thomas H. Bankruptcy, Non-Bankruptcy Entitlements, and the Creditors' Bargain. *The Yale Law Journal*, 1982, vol. 91, no. 5, p. 862.

⁶³³ MILMAN, David. Moratoria on Enforcement Rights: Revisiting Corporate Rescue. *Conveyancer and Property Lawyer*, 2004, no. Mar/Apr, p. 90.

⁶³⁴ OKOLI *supra*, note 238, p. 63.

Neįtvirtinus moratoriumo kreditoriai nėra skatinami dalyvauti kolektyvinio pobūdžio įmonės gaivinimo procedūrose bei kolektyviai, atsižvelgus į visų su įmonės gaivinimu susijusių asmenų interesus, priimti sprendimus tiek dėl tolimesnio su sunkumais susidūrusios įmonės likimo, tiek dėl savo turimų teisių įgyvendinimo. Taip vadinama bendro turto problema (angl. *Common Pool Problem*)⁶³⁵, kaip ir kalinio dilema (angl. *Prisoner's Dilemma*)⁶³⁶, su kuriomis yra susiduriama įmonei negalint įvykdyti visų priimtų įsipareigojimų (arba kreditoriams nežinant tikrosios įmonės finansinės padėties ir manant, jog taip bus), nulemia tai, kad kreditoriai negalėdami būti tikri, ar kiti įmonės kreditoriai elgsis taip, kaip yra naudingiausia visiems kreditoriams kartu paėmus (bet ne stengsis išimtinai patenkinti savo interesus), yra priversti kiek galima skubiau įgyvendinti savo teises, net jeigu tai būtų nuostolinga visiems kreditoriams kartu paėmus⁶³⁷. Taigi, kreditoriai, lenktyniaudami dėl su sunkumais susidūrusios įmonės turto, kaip grupė gali atsidurti kur kas blogesnėje padėtyje, nei atsidurtų priimdami sprendimus kolektyviai⁶³⁸. Moratoriumas padeda išvengti minėtų problemų. Įtvirtinus moratoriumą pavienių kreditorių veiksmai nebegali sumažinti ketinamos gaivinti įmonės vertės bei neigiamai paveikti tokios įmonės gaivinimo galimybių, nes iš esmės visi sprendimai gaivinimo procedūros metu yra privalomai priimami kolektyviai.

Moratoriumas norimai gaivinti įmonei suteikia atokvėpį (t. y. apsaugą nuo priešiško kreditorių, kitų asmenų veiksmų bei pernelyg didelio jų kišimosi⁶³⁹), kuris yra būtinas tam, kad įmonė galėtų toliau iš esmės netrukdomai tęsti vykdomą veiklą, kol bus priimtas sprendimas dėl tolimesnio jos likimo. Veiklos tęstinumo užtikrinimas yra itin svarbus gaivinimo sėkmei,

⁶³⁵ Dėl šios problemos esmės išsamiau žr. HARDIN, Garrett. The Tragedy of the Commons. *Science*, 1968, vol. 162, no. 3859, p. 1243–1248.

⁶³⁶ Dėl šios problemos esmės išsamiau žr. GRÜNE-YANOFF, Till; ir LEHTINEN, Aki. Philosophy of Game Theory. Iš GABBAY, Dov M., et al. *Philosophy of Economics*, Oxford, 2012, p. 531–576.

⁶³⁷ JACKSON, Thomas H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. 2-asis leid. Washington: Beard Books, 2001, p. 10–17; LUTTIKHUIS, Karin. The Effectiveness and Efficiency of Corporate Insolvency Law – Part Two. *International Insolvency Review*, 2009, vol. 18, no. 3, p. 247–248.

⁶³⁸ BAIRD, Douglas G. The Uneasy Case for Corporate Reorganizations. *The Journal of Legal Studies*, 1986, vol. 15, no. 1, p. 133.

⁶³⁹ FALKE *supra*, note 496, p. 195.

nes nuo jo priklauso, ar pavyks išsaugoti įmonės gyvybingumą bei perspektyvumą iki sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo. Be to, moratoriumas sudaro galimybę įmonei bandyti derėtis ir surasti kompromisą su kreditoriais, akcininkais bei kitais įmonės gaivinimu suinteresuotais asmenimis dėl įmonės įsipareigojimų, pačios įmonės ir jos vykdomos veiklos pertvarkymo⁶⁴⁰. Privalomai netaikant moratoriumo ir įmonei negalint susitarti su kreditoriais dėl jo taikymo, net ir perspektyviai įmonei gali nepavykti išvengti priverstinio likvidavimo, kadangi norimos gaivinti įmonės veikla dėl kreditorių veiksmų gali būti labai suvaržyta (pavyzdžiui, dėl arešto taikymo), o veiklos tęstinumui užtikrinti būtinas turtas gali būti prarastas (pavyzdžiui, varžytinių metu pardavus turtą, būtiną veiklai vykdyti)⁶⁴¹. Akivaizdu, jog laikinas prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo sustabdymas gali padėti viso to išvengti ir padidinti sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę bei užtikrinti didesnę grąžą kreditoriams⁶⁴². Europos Komisija, suvokdama moratoriumo taikymo svarbą, taip pat ragina jį numatyti⁶⁴³.

Pažvelgus į tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį įmonių gaivinimo teisminių procedūrų reglamentavimą, matyti, kad moratoriumo taikymas įmonės gaivinimo atveju yra veikiau taisyklė nei išimtis. Visose tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintas prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikinas sustabdymas, tačiau vienintelėje Didžiojoje Britanijoje jis taikomas ne visų šioje valstybėje įtvirtintų teisminių gaivinimo procedūrų metu. Didžiojoje Britanijoje moratoriumas yra taikomas visais atvejais, tik jeigu įmonę yra bandoma gaivinti pasitelkus administravimo procedūrą⁶⁴⁴ ar įmonės savanoriško susitarimo procedūrą⁶⁴⁵ (pastaruoju atveju, tik kai įmonė yra nedidelė⁶⁴⁶). Tuo tarpu sutartinio plano procedūra jokio prievolių vykdymo bei

⁶⁴⁰ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 84.

⁶⁴¹ RUTSTEIN *supra*, note 574, p. 72.

⁶⁴² MILMAN, David. *Moratoria in UK Insolvency Law: Policy and Practical Implications*. Company Law Newsletter, 2012, vol. 317, p. 2.

⁶⁴³ Europos Komisija *supra*, note 334, p. 6–7.

⁶⁴⁴ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 42–44 str.

⁶⁴⁵ *Ibidem*, Schedule A1 – 3, 6–11 str.

⁶⁴⁶ Įmonė yra laikoma nedidele, jeigu ji atitinka ne mažiau kaip du iš trijų įstatyme įtvirtintų kriterijų, susijusių su įmonės apyvarta, bendra balanso verte bei darbuotojų skaičiumi (žr. Companies Act 2006 *supra*, note 60, 382 str.; *Ibidem*, Schedule A1 – 2 str.).

teisių įgyvendinimo laikino sustabdymo apskritai nenulemia⁶⁴⁷. Jungtinėse Amerikos Valstijose⁶⁴⁸, Prancūzijoje⁶⁴⁹, Vokietijoje⁶⁵⁰, Estijoje⁶⁵¹, Latvijoje⁶⁵² bei Lietuvoje⁶⁵³ galiojantis teisinis reglamentavimas gerokai skiriasi nuo įtvirtinto Didžiojoje Britanijoje, kadangi visose nurodytose valstybėse moratoriumas yra taikomas visų šiame darbe tyrinėjamų įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu.

Toks Didžiojoje Britanijoje galiojantis reglamentavimas yra tobulintinas, nes daugeliu atveju įmonė negalės būti sėkmingai gaivinama, jeigu kreditoriai gaivinimo procedūros metu galės nevaržomai dalytis tokios įmonės turta⁶⁵⁴. Pažymėtina, kad moratoriumo svarba (tai, kad moratoriumas prisidėtų prie didesnio sėkmingų gaivinimų skaičiaus ir pan.) bei poreikis reformuoti galiojantį reglamentavimą jau ne vienerius metus pripažįstamas ir pačioje Didžiojoje Britanijoje. Siūloma išplėsti moratoriumo taikymą – taikyti jį tiek sutartinio plano procedūrų, tiek visų įmonės savanoriško susitarimo procedūrų metu, t. y. net ir didelių įmonių atveju⁶⁵⁵.

Kiekviena įmonių gaivinimo teisminė procedūra turėtų suteikti reikiamą apsaugą ketinamai gaivinti įmonei – įtvirtinti moratoriumą. Moratoriumo įtvirtinimas *per se* nepažeidžia kreditorių teisių ir neturėtų būti laikomas nesuderinamu su kreditorių interesų apsauga, nes jis yra net viena iš priemonių,

⁶⁴⁷ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 895–901 str.

⁶⁴⁸ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str.

⁶⁴⁹ Code de commerce *supra*, note 64, L622-7 str., L622-21–L622-23 str., L622-28 str., L631-14 str.

⁶⁵⁰ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 21 str., 81 str., 89 str., 91 str., 96 str., 112 str., 119 str. 172 str., 270 str. 1 d.; Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 30d str. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/zvg/BJNR000970897.html>>.

⁶⁵¹ Reorganisation Act *supra*, note 65, 11 str.; Bankruptcy Act *supra*, note 66, 18 str., 20 str., 35 str.

⁶⁵² Insolvency Law *supra*, note 67, 37 str.

⁶⁵³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 7 str. 2 d., 8 str.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 9 str. 3 d., 14–15 str.

⁶⁵⁴ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 56; WESTBROOK, Jay Lawrence. The Control of Wealth in Bankruptcy. *Texas Law Review*, 2004, vol. 82, no. 4, p. 824.

⁶⁵⁵ JOHNSTON, Bruce; SHARP, Peter; ir GAILANI, Yasseen. Encouraging Company Rescue: Proposals for Reforming the UK's Insolvency Laws. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2009, vol. 5, no. 6, p. 538–539; The Insolvency Service *supra*, note 293, p. 12; The Insolvency Service. *Encouraging Company Rescue – a Consultation* [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 15. Prieiga per internetą: <http://www.detini.gov.uk/encouraging_company_rescue_-_a_consultation.pdf>; The Association of Business Recovery Professionals. *Encouraging Company Rescue: Response to the Consultation Paper Issued by The Insolvency Service* [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 2–5. Prieiga per internetą: <https://www.r3.org.uk/media/documents/publications/professional/Company_Rescue_R3_response.pdf>.

skirtų užtikrinti didesnę kreditorių reikalavimų patenkinimą⁶⁵⁶. Reikėtų nepamiršti, jog atitinkamos gaivinamos įmonės apsaugos priemonės kartu gali reikšti ne tik tokios įmonės, bet ir jos kreditorių interesų apsaugą⁶⁵⁷. Įtvirtinus moratoriumą perspektyvioms įmonėms yra sudaromos kur kas geresnės sąlygos įveikti užgriuvusius laikino pobūdžio sunkumus bei išlikti rinkoje. Be to, pati įmonė tokiu būdu yra skatinama, kiek galima, anksčiau inicijuoti gaivinimo procedūrą, o nuo to, kaip jau minėta, labai priklauso įmonės gaivinimo sėkmė.

Tačiau norint sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti nepakanka vien tik įtvirtinti moratoriumą. Labai svarbus yra moratoriumo galiojimo pradžios momentas. Šis prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikinas sustabdymas turėtų pradėti galioti kuo anksčiau, nes įmonės gaivinimo sėkmė priklauso ir nuo moratoriumo savalaikiškumo. Savalaikė moratoriumo pradžia, visų pirma, padeda visos gaivinimo procedūros metu užtikrinti nenutrūkstamą gaivinamos įmonės veiklos tęstinumą. Laiku pritaikius moratoriumą įmonės veikla nenutrūks dėl kreditorių priešiškų veiksmų, gaivinama įmonė nepatirs su tuo susijusių nuostolių ir dėl to nesumažės sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybė. Be to, laiku pradėjus taikyti moratoriumą yra išsaugomas tolimesnei įmonės veiklai būtinas turtas, be kurio įmonės gaivinimas pasunkėtų ar taptų visiškai neįmanomas (pavyzdžiui, moratoriumas paprastai suspenduoja visų kreditorių teisių priverstinį įgyvendinimą, vadinasi, net ir tie kreditoriai, kurių reikalavimai užtikrinti norimos gaivinti įmonės turtu, negalės teisės aktų nustatyta tvarka realizuoti tokio turto, taip sumažindami sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę). Momentas, nuo kurio moratoriumas yra pradedamas taikyti šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintų gaivinimo procedūrų metu, gerokai skiriasi, nepaisant to, kad moratoriumo paskirtis visose jose yra iš esmės vienoda – suteikti tam tikrą apsaugą įmonei, kuri siekia pasinaudoti

⁶⁵⁶ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 56.

⁶⁵⁷ WOOD, Philip R. *Law and Practice of International Finance*. 1-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2008, p. 46.

atitinkama teismine gaivinimo procedūra. Toliau darbe yra apžvelgiami šie skirtumai.

Didžiojoje Britanijoje gali būti išskiriami net keli moratoriumų tipai, kurie yra taikomi teisminių gaivinimo procedūrų metu⁶⁵⁸. Administravimo procedūros atveju pirmiausia pradamas taikyti laikinas moratoriumas. Jis pradamas taikyti pateikus pareiškimą dėl administravimo procedūros arba pranešimą apie ketinimą paskirti administratorių (kai administratorius paskiriamas ne teisiniu būdu). Vėliau, kai jau paskiriamas administratorius, šį moratoriumą pakeičia įprastas moratoriumas⁶⁵⁹. Gaivinant nedidelę įmonę, pasitelkus savanoriško susitarimo procedūrą, moratoriumas taip pat pradamas taikyti iš karto, kai tik teismui yra pateikiami reikiami dokumentai⁶⁶⁰. Jungtinėse Amerikos Valstijose moratoriumas, kaip ir Didžiojoje Britanijoje, pradamas taikyti automatiškai bei nedelsiant, kai tik yra pateikiamas pareiškimas dėl 11 skyriaus procedūros⁶⁶¹. Vokietijoje moratoriumas nėra įtvirtintas, tačiau prasidėjus nemokumo ar apsisaugojimo procedūrai yra taikomi įstatymo numatyti kreditorių teisių suvaržymai, kurie suteikia norimai gaivinti įmonei reikalingą apsaugą⁶⁶² (iki minėtų procedūrų pradžios teismas turi teisę kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti apribojimus, kurie iš esmės prilygsta moratoriumui⁶⁶³). Lietuvoje, priėmus pareiškimą iškelti įmonei restruktūrizavimo ar bankroto bylą, pradami taikyti laikino pobūdžio apribojimai⁶⁶⁴, o jau iškėlus restruktūrizavimo ar bankroto bylą šiuos apribojimus pakeičia kur kas platesnis spektras suvaržymų⁶⁶⁵. Tuo tarpu Prancūzijoje⁶⁶⁶, Estijoje⁶⁶⁷ (išskyrus įmonės gaivinimą bankroto proceso

⁶⁵⁸ GOODE *supra*, note 44, p. 424.

⁶⁵⁹ *Ibidem*, p. 438, 440; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 42–44 str.

⁶⁶⁰ FLETCHER *supra*, note 45, p. 509; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 8 str.

⁶⁶¹ KILBORN *supra*, note 365, p. 778; Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str.

⁶⁶² PAULUS *supra*, note 386, p. 355; BORK *supra*, note 43, p. 135–136; Insolvenzordnung *supra*, note 63, 81 str., 89 str., 91 str., 96 str., 270 str. 1 d.

⁶⁶³ BORK *supra*, note 43, p. 140; Insolvenzordnung *supra*, note 63, 21 str., 270 str. 1 d.

⁶⁶⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 7 str. 2 d., Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 9 str. 3 d.

⁶⁶⁵ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 8 str.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 10 str. 7 d., 14 str.

⁶⁶⁶ DUPOUX *supra*, note 303, p. 305–306; Code de commerce *supra*, note 64, L622-7 str., L622-21 str., L622-28 str., L631-14 str.

⁶⁶⁷ VARUL *supra*, note 624, p. 127; Reorganisation Act *supra*, note 65, 11 str.

metu⁶⁶⁸) ir Latvijoje⁶⁶⁹, skirtingai nei visose anksčiau minėtose valstybėse, vien pareiškimo pateikimas nenulemia moratoriumo, ar kokių nors kitų laikino pobūdžio suvaržymų taikymo. Šiose valstybėse tik prasidėjus atitinkamai procedūrai pradeda galioti įstatyme numatyti suvaržymai, kurie yra skirti apsaugoti norimą gaivinti įmonę.

Pabrėžtina, kad sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybė yra didžiausia, kai laikotarpis nuo pareiškimo dėl konkrečios teisminės gaivinimo procedūros pradėjimo padavimo iki moratoriumo taikymo pradžios yra mažiausias arba jis apskritai neegzistuoja. Kuo ilgiau delsiama gaivinimo procedūros metu pritaikyti būtinus apribojimus, tuo didesnė žala per tą laiką, tikėtina, bus padaryta įmonei ir tuo didesnė kils rizika, jog per tą laiką bus prarastas turtas, būtinas gaivintam įmonės veiklos tęstinumui užtikrinti. Taigi, kuo vėliau pradeda galioti moratoriumas, tuo yra mažesnė sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybė (moratoriumui įsigaliojus pavėluotai kartais jau gali nebebūti likę ką gaivinti).

Vadinasi, Didžiojoje Britanijoje bei Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantis su moratoriumo taikymo pradžia susijęs teisinis reglamentavimas, lyginant su įtvirtintu kitose tyrinėjamose jurisdikcijose, sudaro geriausias sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti, kadangi moratoriumo lemiami suvaržymai pradeda galioti nedelsiant, kai tik teismui yra pateikiamas pareiškimas ar kiti dokumentai (pavyzdžiui, kreditoriui, kurio reikalavimas užtikrintas, siekiant priverstinai parduoti konkretų įkeistą ketinamos gaivinti įmonės turtą, dėl moratoriumo taikymo toks turtas negalės būti perleistas, jeigu vien pareiškimas dėl atitinkamos procedūros pradėjimo bus pateiktas iki varžytinių pabaigos⁶⁷⁰). Kitose darbe tyrinėjamose valstybėse laiko tarpas nuo pareiškimo pateikimo iki laikino pobūdžio priemonių, skirtų apsaugoti norimą gaivinti įmonę nuo priešišku kreditorių ar kitų asmenų veiksmy, pritaikymo neišvengiamai egzistuoja. Šiose valstybėse, norint sudaryti palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, turėtų būti apsvarstytas galiojančio

⁶⁶⁸ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 18 str., 20 str., 35 str.

⁶⁶⁹ Insolvency Law *supra*, note 67, 37 str.

⁶⁷⁰ KILBORN *supra*, note 365, p. 779; FINCH *supra*, note 47, p. 385.

reglamentavimo tobulinimo klausimas. O tol, kol reglamentavimas nepakeistas, teismai turėtų tiesiog pasistengti kuo greičiau išspręsti pareiškimo priėmimo klausimą (Lietuvoje), konkrečių apribojimų (Vokietijoje) ar bent įprastų laikinųjų apsaugos priemonių taikymo klausimą (Prancūzijoje, Estijoje, Latvijoje), kad pavėluota moratoriumo galiojimo pradžia netaptų viena iš nesėkmingo perspektyvios įmonės gaivinimo priežasčių.

Aptarus moratoriumo įtvirtinimo bei jo savalaikio taikymo svarbą, reikėtų pažymėti, kad įmonių gaivinimo sėkmei svarbi taip pat ir moratoriumo apimtis – kokių prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikiną sustabdymą nulems moratoriumas, ar tokie moratoriumo lemiami suvaržymai iš tikrųjų bus pakankami sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti. Moratoriumas turėtų būti visa apimantis – tai lemia pati moratoriumo paskirtis. Jis turėtų užkirsti kelią bet kokiems kreditorių arba kitų asmenų veiksams, kurie galėtų pakenkti norimai gaivinti įmonei arba kaip nors pabloginti jos padėtį gaivinimo procedūros metu. Dėl to visi kreditorių reikalavimų patenkinimo būdai turėtų būti apriboti, kaip ir bet koks kreditorių arba kitų asmenų elgesys, kuris kelia ar gali kelti grėsmę įmonės gaivinimui arba jo sėkmei⁶⁷¹. Moratoriumas paprastai laikinai suvaržo (suspenduoja): (i) tam tikrus vykstančius procesus; (ii) priverstinio vykdymo veiksmus; (iii) įskaitymo galimybę; (iv) ketinamos gaivinti įmonės teisės, susijusias su disponavimu turtu⁶⁷²; (v) naujų užtikrinimo priemonių sukūrimą⁶⁷³, (vi) sutarčių nutraukimą, įskaitant gaivinamai įmonei perduoto naudotis, bet nuosavybėn neperleisto turto atsiėmimo bei teisių atėmimo galimybę⁶⁷⁴.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad moratoriumo apimtis, kitaip tariant, moratoriumo įtaka prievolių vykdymui bei teisių įgyvendinimui, skirtingose valstybėse nėra vienoda. Ne visur moratoriumas yra taikomas apskritai visoms

⁶⁷¹ BORK *supra*, note 43, p. 132–135.

⁶⁷² Kokia turėtų būti įmonių gaivinimo teisminių procedūrų, o kartu ir moratoriumo įtaka ketinamos gaivinti įmonės teisėms, susijusioms su disponavimu turtu, t. y. dėl šio moratoriumo lemiamo suvaržymo, išsamiau žr. 2.2.1 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui.

⁶⁷³ Kada naujų užtikrinimo priemonių sukūrimas moratoriumo galiojimo laikotarpiu yra pateisinamas, išsamiau žr. 2.2.2.2 poskyrį Gaivinamos įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas.

⁶⁷⁴ WOOD *supra*, note 25, p. 213–214; Kokia turėtų būti įmonių gaivinimo teisminių procedūrų bei moratoriumo įtaka sutarčių nutraukimui, t. y. dėl šio moratoriumo lemiamo suvaržymo, išsamiau žr. 2.2.2.3 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniais santykiams.

priemonėms ir procesams, kurie nukreipti prieš ketinamą gaivinti įmonę arba jos turtą⁶⁷⁵. Šiame darbe tyrinėjamos jurisdikcijos yra ne išimtis, reglamentavimas jose gerokai skiriasi ir ne kiekviename iš jų įtvirtinta moratoriumo apimtis yra pakankama. Visose darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojant moratoriumui⁶⁷⁶ negali būti pradėti teisminiai procesai, kurie įmonės gaivinimą padarytų negalimą (pavyzdžiui, įmonė negali būti likviduojama ir jai negali būti pradėta įprasta nemokumo procedūra, jeigu įmonė gaivinama ne pasitelkus tokią procedūrą), o vykstantys teisminiai procesai, kurie galėtų trikdyti gaivinimo procesą, taip pat yra sustabdomi⁶⁷⁷. Be to, šiuo laikotarpiu yra sustabdomi (ar gali būti sustabdomi) visi priverstinio vykdymo veiksmai⁶⁷⁸, o toks sustabdymas paprastai daro įtakos (ar gali daryti įtakos) net ir kreditoriams, kurių reikalavimai yra apsaugoti daiktinėmis teisėmis⁶⁷⁹ (pavyzdžiui, kreditoriai, kurių reikalavimai yra užtikrinti įkeitimu, moratoriumo galiojimo laikotarpiu neturi teisės patenkinti savo reikalavimų iš įkeisto norimos gaivinti įmonės turto; toks ribojimas yra pagrįstas, kadangi

⁶⁷⁵ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 84–86.

⁶⁷⁶ Omenyje turimi ne laikino pobūdžio suvaržymai, kurie taikomi iki to momento, kol yra priimamas sprendimas dėl konkrečios gaivinimo procedūros pradėjimo (Didžiojoje Britanijoje, Vokietijoje ir Lietuvoje), bet tam tikri suvaržymai, kurie yra taikomi jau pradėtos gaivinimo procedūros metu.

⁶⁷⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 42 str. 1–3 d., 43 str. 6A d.; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 12 str. 1 d. (a)–(e) p., 13 str.; Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str. (a) d. 1 p.; Zivilprozessordnung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 240 str. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>>; Code de commerce *supra*, note 64, L622-22 str., L631-14 str.; Reorganisation Act *supra*, note 65, 11 str. 1 d. 3–4 p.; Bankruptcy Act *supra*, note 66, 43 str.; Insolvency Law *supra*, note 67, 37 str. 1 d. 3–4 p.; Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 6 str. 9 d.

⁶⁷⁸ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 43 str. 6 d.; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 12 str. 1 d. (h) p.; Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str. (a) d. 2–6 p.; Insolvenzordnung *supra*, note 63, 21 str., 89 str., 91 str., 270 str. 1 d.; Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung *supra*, note 650, 30d str.; Code de commerce *supra*, note 64, L622-21 str., L631-14 str.; Reorganisation Act *supra*, note 65, 11 str. 1 d. 1 p.; Bankruptcy Act *supra*, note 66, 44 str.; Insolvency Law *supra*, note 67, 37 str. 1 d. 1 p.; Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 8 str.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 10 str. 7 d. 3 p., 14 str. 1 d. 1 p.

⁶⁷⁹ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 43 str. 2 d.; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 12 str. 1 d. (g) p.; Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str. (a) d. 3–6 p.; Insolvenzordnung *supra*, note 63, 21 str., 172 str., 270 str. 1 d.; Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung *supra*, note 650, 30d str.; Code de commerce *supra*, note 64, L622-21 str., L631-14 str.; Reorganisation Act *supra*, note 65, 11 str. 1 d. 1 p.; Bankruptcy Act *supra*, note 66, 133 str. 4 d., 182 str.; Insolvency Law *supra*, note 67, 37 str. 1 d. 2 p.; Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 8 str.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 10 str. 7 d. 3 p., 14 str. 1 d. 1 p.

nesant jo, įmonės gaivinimo sėkmė daugeliu atveju priklausytų nuo pavienių kreditorių valios⁶⁸⁰).

Visi minėti tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtinti suvaržymai būtini, tačiau kartu nėra pakankami tam, kad būtų užtikrinta, jog moratoriumo galiojimo laikotarpiu nebūtų padaryta neigiamos įtakos perspektyvios įmonės gaivinimo galimybėms. Norint sudaryti kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti, moratoriumas turėtų įtvirtinti ne tik anksčiau nurodytus atitinkamose valstybėse jau egzistuojančius suvaržymus, bet ir turėtų: (i) drausti visų⁶⁸¹ iki gaivinimo procedūros pradžios atsiradusių priešpriešinių reikalavimų įskaitymą; (ii) apriboti užtikrinimo priemonių, kurios suvaržo norimos gaivinti įmonės turtą, sukūrimą gaivinimo procedūros metu (su išimtimis, apie visa tai plačiau kitame šio darbo poskyryje⁶⁸²); bei (iii) riboti sutarčių nutraukimo galimybę (su išimtimis, apie visa tai plačiau kitame šio darbo poskyryje⁶⁸³). Toliau šiame poskyryje apie pirmąjį iš šių suvaržymų – įskaitymo draudimą.

Įskaitymas iš esmės yra priverstinio vykdymo pobūdžio (įskaitymui atlikti pakanka vienos šalies valios pareiškimo, o kai kuriose valstybėse tokio pareiškimo apskritai nereikia), o visi priverstinio vykdymo veiksmai moratoriumo laikotarpiu turėtų būti draudžiami. Dėl to įskaitymo galimybė, manytina, taip pat turėtų būti apribota, norint užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą⁶⁸⁴. Neapribojus įskaitymo galimybės, o tai reiškia, leidžiant

⁶⁸⁰ SMITH *supra*, note 261, p. 252.

⁶⁸¹ Šis draudimas, kaip ir kiti moratoriumo lemiami suvaržymai, neturėtų daryti jokios neigiamos įtakos kredito įstaigų, finansų įstaigų, atsiskaitymų tarpininkų, tarpuskaitos namų ir pan. specifinėms užtikrinimo priemonėms, jų galiojimui ar įgyvendinimui (pavyzdžiui, finansinio užtikrinimo ir užskaitos susitarimams), siekiant užtikrinti saugų, patikimą ir efektyvų specifinių užtikrinimo priemonių įgyvendinimą bei norit išvengti sisteminės krizės ir jos lemiamų kaštų (plačiau apie sisteminę krizę, jos lemiamus kaštus žr. MARINČ, Matej; ir VLAHU, Razvan. *The Economics of Bank Bankruptcy Law*. 1-asis leid. London: Springer, 2012, p. 65–84; EVANOFF, Douglas D.; ir KAUFMAN, George G. *Systemic Financial Crises: Resolving Large Bank Insolvencies*. 1-asis leid. Singapore: World Scientific Publishing, 2005).

⁶⁸² Kada naujų užtikrinimo priemonių sukūrimas vis dėlto yra pateisinamas, t. y. dėl šio moratoriumo lemiamo suvaržymo, išsamiau žr. 2.2.2.2 poskyrį Gaivinamos įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas.

⁶⁸³ Kokia turėtų būti įmonių gaivinimo teisminių procedūrų, o kartu ir moratoriumo įtaka sutarčių nutraukimui, t. y. dėl šio moratoriumo lemiamo suvaržymo, išsamiau žr. 2.2.2.3 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniams santykiams.

⁶⁸⁴ BORK *supra*, note 43, p. 133.

kreditoriams įskaityti iki gaivinimo procedūros pradžios atsiradusius priešpriešinius reikalavimus, yra pažeidžiamas kreditorių lygiateisiškumo principas⁶⁸⁵, kadangi kai kurie norimos gaivinti įmonės kreditoriai nesant objektyvaus pateisinimo atsiduria nelygiavertėje padėtyje. Tokia nelygiavertė padėtis susidaro, nes kreditoriai, kurie gali pasinaudoti įskaitymo galimybe, turi teisę nedelsdami patenkinti savo reikalavimus, kai visiems kitiems kreditoriams (net ir tiems, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis) paprastai yra taikomi moratoriumo lemiami suvaržymai⁶⁸⁶.

Be to, neįtvirtinus įskaitymo draudimo, gerokai sumažėja norimos gaivinti įmonės galimybės išlaikyti reikiamą likvidumą, kuris būtinas sėkmingam įmonės veiklos tęstinumui ir apskritai įmonės gaivinimui užtikrinti (kitais žodžiais tariant, įskaitymo galimybė apriboja ketinamos gaivinti įmonės tolimesnio veiklos finansavimo galimybes⁶⁸⁷). Norint sudaryti palankias sąlygas su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms išlikti rinkoje ir siekiant apsaugoti ne pavienių kreditorių (t. y. kreditorių, kurie galėtų pasinaudoti įskaitymo teise), bet apskritai visų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus, moratoriumas turėtų drausti iki gaivinimo procedūros pradžios atsiradusių priešpriešinių reikalavimų įskaitymą. Prioritetas turėtų būti teikiamas norimos gaivinti įmonės ir jos visų kreditorių, bet ne norimos gaivinti įmonės pavienių kreditorių ir jų kreditorių interesams. Įskaitymo tikslai bei duodama nauda nėra suderinami su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi bei noru apsaugoti visų su įmonės gaivinimu susijusių asmenų interesus, taip pat ir siekiu apsaugoti perspektyvią įmonę nuo priverstinio likvidavimo.

Nepaisant įskaitymo draudimo svarbos sėkmingam įmonės gaivinimui bei kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimui, jis nėra įtvirtintas beveik visose darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose. Didžiojoje Britanijoje bet kurios iš įmonių

⁶⁸⁵ WOOD *supra*, note 657, p. 224.

⁶⁸⁶ SELVAM, Vijay S.V. Revisiting the Justifications for Insolvency Set-off. *Company Lawyer*, 2004, vol. 25, no. 11, p. 343.

⁶⁸⁷ WOOD, Philip R. *Set-off and Netting, Derivatives, Clearing Systems*. 2-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2007, p. 60; WOOD *supra*, note 657, p. 224, 230.

gaivinimo procedūros pradžia⁶⁸⁸, kaip ir Estijoje reorganizavimo procedūros pradžia⁶⁸⁹, nedaro jokios įtakos įskaitymo galimybei (t. y. įskaitymo teisė šių procedūrų metu nėra kaip nors suvaržyta). Vokietijoje numatyti tam tikri įskaitymo ribojimai (pavyzdžiui, asmuo negali pasinaudoti įskaitymo teise, jeigu jis tapo kreditoriumi ar įgijo reikalavimo teisę jau prasidėjus gaivinimo procedūrai), bet iki gaivinimo procedūros pradžios atsiradusių priešpriešinių reikalavimų įskaitymas gaivinimo procedūros metu yra leidžiamas, jis galimas net ir tais atvejais, kai visos įskaitymui atlikti būtinos sąlygos atsirado jau vykstančios procedūros metu⁶⁹⁰. Latvijoje įtvirtinta panaši nuostata, bet priešpriešiniai reikalavimai turi būti atsiradę mažiausiai prieš šešis mėnesius iki procedūros pradžios⁶⁹¹. Estijoje, įmonę gaivinant bankroto procedūros metu⁶⁹², kaip ir Prancūzijoje įmonę gaivinant bet kurios šioje valstybėje įtvirtintos gaivinimo procedūros metu⁶⁹³, iki atitinkamos procedūros pradžios atsiradusių priešpriešinių reikalavimų įskaitymas nėra draudžiamas, bet tik jeigu iki šios procedūros pradžios jau egzistavo visos įskaitymui atlikti būtinos sąlygos (Prancūzijoje susijusių reikalavimų įskaitymas leidžiamas ir tuo atveju, kai įskaitymui atlikti būtinos sąlygos atsirado gaivinimo procedūros metu⁶⁹⁴). Šiose valstybėse galiojantis reglamentavimas turėtų būti tobulinamas, norint sudaryti kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti. Moratoriumas turėtų apsaugoti nuo to, kad nesant jokio objektyvaus pateisinimo prioritetiškai nebūtų patenkintas vieno ar kito kreditoriaus reikalavimas (moratoriumas turėtų garantuoti vienodą kreditorių traktavimą, t. y. *pari passu* principo įgyvendinimą). Be to, kaip jau minėta, moratoriumas turėtų užkirsti kelią bet kokiems kreditorių ar kitų asmenų veiksams, kurie

⁶⁸⁸ GOODE *supra*, note 44, p. 437–438; PATERSON, Sarah; ir VICKERS, Thomas. England & Wales. Iš PATERSON, Sarah, *et al. The International Comparative Legal Guide to: Corporate Recovery & Insolvency*, London, 2012, p. 95.

⁶⁸⁹ VARUL *supra*, note 624, p. 128.

⁶⁹⁰ TROMPERTZ, Markus; ir KLOSE, Bernd. Germany Insolvency Statute. Iš FONSECA LOBO, Otto Eduardo, *et al. World Insolvency Systems: a Comparative Study*, Toronto, 2009, p. 311–314; BORK *supra*, note 43, p. 137; *Insolvenzordnung supra*, note 63, 94–96 str.

⁶⁹¹ *Insolvency Law supra*, note 67, 104 str.

⁶⁹² *Bankruptcy Act supra*, note 66, 99 str.

⁶⁹³ TETLEY *supra*, note 403, p. 261–262.

⁶⁹⁴ *Code de commerce supra*, note 64, L622-7 str.

galėtų pakenkti norimai gaivinti įmonei ar kaip nors pabloginti jos padėtį gaivinimo procedūros metu.

Tik Jungtinėse Amerikos Valstijose⁶⁹⁵ bei Lietuvoje⁶⁹⁶ (skirtingai nei anksčiau minėtose valstybėse) priešpriešinių reikalavimų, atsiradusių iki gaivinimo procedūros pradžios, įskaitymas jau prasidėjus teisminei gaivinimo procedūrai ir galiojant moratoriumui nėra galimas. Toks Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Lietuvoje galiojantis reglamentavimas sudaro tinkamas sąlygas užtikrinti perspektyvių įmonių likvidumą gaivinimo procedūros metu, o kartu ir išsaugoti pačias įmones. Tačiau Lietuvoje galiojantis reglamentavimas vis dėlto yra tobulintinas. Lietuvoje, skirtingai nei Jungtinėse Amerikos Valstijose⁶⁹⁷, apribojus įskaitymo galimybę, nenumatyta jokia papildoma tokių kreditorių teisių apsauga, t. y. sudarant geresnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, nėra užtikrinama įskaitymo teise galėjusių pasinaudoti kreditorių teisių apsauga, nors galimybė pasinaudoti įskaitymo teise yra laikytina *sui generis* užtikrinimo priemone⁶⁹⁸. Siekiant apsaugoti ketinamą gaivinti įmonę nuo pavienių kreditorių arba kitų asmenų priešišku veiksmu, neturėtų būti paneigiamos tokių asmenų teisės. Gaivinimo procedūros metu turėtų būti užtikrinta tinkama skirtingų interesų pusiausvyra⁶⁹⁹. Be to, kreditoriai ir visi kiti su įmonės gaivinimu susiję asmenys turėtų būti apsaugoti nuo galimo ketinamos gaivinti įmonės piktnaudžiavimo⁷⁰⁰.

Prie minėtos skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo, visų pirma, prisidėtų tai, jeigu ne visoms su sunkumais susidūrusioms įmonės būtų sudarytos sąlygos pasinaudoti gaivinimo procedūromis, bet tik toms, kurioms

⁶⁹⁵ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str. (a) d. 7 p.

⁶⁹⁶ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 8 str.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 10 str. 7 d. 3 p.

⁶⁹⁷ Jungtinėse Amerikos Valstijose turi būti užtikrinta adekvati kreditorių, kurių įskaitymo teisė yra apribota, teisių apsauga. Priešingu atveju šie kreditoriai galės pasinaudoti įskaitymo teise net ir moratoriumo galiojimo laikotarpiu (žr. Bankruptcy Court (D. Massachusetts). 2005 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Beaucage*, 334 B.R. 353; Bankruptcy Court (D. New Jersey). 2002 m. liepos 31 d. sprendimas byloje *Stienes*, 285 B.R. 360).

⁶⁹⁸ BORK *supra*, note 43, p. 174.

⁶⁹⁹ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 138.

⁷⁰⁰ FALKE *supra*, note 496, p. 197.

šios procedūros iš tikrųjų yra ir skirtos⁷⁰¹. Antra, siekiant šio tikslo bei norint apsisaugoti nuo galimo gaivinamos įmonės valdymo organų piktnaudžiavimo, reikėtų apriboti valdymo organų kompetenciją gaivinimo procedūros metu – gaivinamos įmonės valdymo organams neturėtų būti suteikiama tokia pat veiklos laisvė, kokią jie turėjo iki šios procedūros pradžios⁷⁰². Trečia, nors moratoriumas ir turėtų būti taikomas iš esmės visais įmonių gaivinimo atvejais, moratoriumo galiojimas privalo būti ribotas, o jo trukmė neturėtų būti nepagrįstai ilga, tačiau pakankama, kad būtų sudarytos tinkamos sąlygos perspektyviai įmonei gaivinti⁷⁰³. Ketvirta, moratoriumas turėtų tik suvaržyti kreditorių ir kitų asmenų tam tikrų teisių įgyvendinimą, bet jokių būdu neturėtų šių teisių paneigti (t. y. dėl moratoriumo taikymo šios teisės neturėtų tapti neįgyvendinamos, neturėtų sumažėti jų reikšmė ir pan.), be to, turėtų suvaržyti šias teises tik tiek, kiek tai yra būtina sėkmingam įmonės gaivinimui.

Gaivinimo procedūros metu neužtikrinus tinkamos kreditorių teisių apsaugos bei skirtingų interesų pusiausvyros, tikėtina, jog tai neigiamai paveiks kredito rinkas ir šių rinkos dalyvių elgesį⁷⁰⁴. Pavyzdžiui, padidėjus kreditavimo rizikai išaugs už suteikiamą kreditą mokėtinos palūkanos, apskritai sumažės kredito prieinamumas (t. y. tiek tiekėjai, tiek kredito įstaigos nebus linkusios kredituoti kitos įmonės veiklos), kreditorių noras dalyvauti net ir perspektyvių įmonių gaivinime ir pan. Norint viso to išvengti, įtvirtinus atitinkamus kreditorių bei kitų asmenų teisių suvaržymus (pavyzdžiui, moratoriumo lemiamus ribojimus, tarp jų įskaitymo draudimą), kurie yra būtini sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti, turėtų būti numatyta adekvati

⁷⁰¹ Išsamiau žr. 1.4 skyrių Gaivintinų ir likviduotinų įmonių atribojimas bei 2.1 skyrių Būtiniosios sąlygos įmonių gaivinimo teisinėms procedūroms pradėti.

⁷⁰² Išsamiau žr. 2.2.1 poskyrį Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka įmonės valdymui.

⁷⁰³ Moratoriumo trukmė neturi būti pernelyg ilga, kad dėl prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikino sustabdymo kreditorių patiriami nuostoliai netaptų neproporcingi siekiamam tikslui. Tačiau ji visais atvejais turi būti pakankama tam, kad įmonei būtų sudaryta reali galimybė bandyti derėtis ir surasti kompromisą su įmonės kreditoriais, dalyviais bei kitais įmonės gaivinimu suinteresuotais asmenimis dėl įmonės išipareigojimų, pačios įmonės bei jos vykdomos veiklos pertvarkymo. Atsižvelgus į tai, kad moratoriumo trukmės klausimas yra tiesiogiai susijęs su tinkamų sąlygų sprendimui dėl įmonės gaivinimo priimti sudarymu, su moratoriumo terminu susijęs teisinis reglamentavimas, įtvirtintas tyrinėjamose jurisdikcijose, išsamiau analizuojamas ne šioje, bet kitoje darbo dalyje (išsamiau žr. 2.3 skyrių Sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimas įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu).

⁷⁰⁴ FINCH *supra*, note 47, p. 115.

(atsižvelgiant į teisių pobūdį) tokių asmenų teisių apsauga, kuri prisidėtų prie tinkamos skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo teisminės gaivinimo procedūros metu.

Ne visose šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose moratoriumo reglamentavimas prisideda prie minėtos teisių apsaugos užtikrinimo, o kartu ir skirtingų interesų pusiausvyros palaikymo gaivinimo procedūros metu. Kai kuriose valstybėse dėl moratoriumo taikymo nepagrįstai sumažėja užtikrinimo priemonių reikšmė, gaivinimo procedūrų metu yra paneigiamas kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, prioritetas, be to, moratoriumas apriboja šių kreditorių teises net, kai tai nėra būtina sėkmingam įmonės gaivinimui. Žinoma, moratoriumo lemiami suvaržymai turėtų būti taikomi ir tiems kreditoriams, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, kai jų taikymas nedaro didelės žalos tokių kreditorių interesams bei užtikrinimo objektu esantis turtas yra būtinas sėkmingam įmonės gaivinimui (tai atitiktų tiek gaivinamos įmonės, tiek visos visuomenės bei kreditorių kaip grupės interesus). Tačiau visuomet turėtų būti garantuota pakankama tokių kreditorių teisių apsauga, kad dėl moratoriumo taikymo nepagrįstai nepadidėtų su užtikrinimo objekto vertės sumažėjimu susijusi rizika (moratoriumo įtaka užtikrinimo objekto vertei būtų kuo mažesnė), kad šiems kreditoriams netektų neproporcinga įmonės gaivinimo našta⁷⁰⁵ ir kad atitinkamos užtikrinimo priemonės dėl moratoriumo taikymo neprarastų savo svarbos⁷⁰⁶

Atsižvelgus į visa tai, moratoriumo galiojimo laikotarpiu: (i) turėtų būti numatyta galimybė išskirtiniais atvejais netaikyti moratoriumo lemiamų suvaržymų konkreitiems kreditoriams, kurių reikalavimai yra apsaugoti daiktinėmis teisėmis; (ii) minėtiems kreditoriams turėtų būti atitinkamai kompensuojama dėl jų teisių suvaržymo padidėjusi su užtikrinimo objektu (t. y. su užtikrinimo objekto vertės galimu sumažėjimu) susijusi rizika; be to, (iii) moratoriumo lemiami suvaržymai turėtų būti taikomi minėtiems kreditoriams tik tol, kol tai yra būtina (t. y. nebūtinai viso moratoriumo

⁷⁰⁵ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 71.

⁷⁰⁶ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 87.

galiojimo laikotarpiu), ir tik tiek, kiek reikia sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti. Pažymėtina, kad tik 2 iš 7 šiame darbe tyrinėjamų jurisdikcijų (t. y. Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Vokietijoje) gaivinimo procedūrų metu yra užtikrinama tinkama kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, teisių apsauga, t. y. moratoriumo reglamentavimas atitinka visus 3 anksčiau minėtus reikalavimus. Toliau išsamiau apžvelgiamas šių 3 reikalavimų pagrindumas bei įgyvendinimas skirtingose šiame darbe tyrinėjamosiose valstybėse.

Išskirtinės aplinkybės kartais gali pateisinti moratoriumo lemiamų suvaržymų netaikymą konkreitiems kreditoriams, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis (tai yra pirmasis iš minėtų reikalavimų, skirtų užtikrinti adekvačią šių kreditorių teisių apsaugą). Pavyzdžiui, kai moratoriumo lemiamų ribojimų taikymas iš esmės paneigtų tokio kreditoriaus prioritetinį statusą įgytą iki gaivinimo procedūros pradžios arba darytų jam didelę žalą ir pan.⁷⁰⁷ Didžiojoje Britanijoje⁷⁰⁸, Jungtinėse Amerikos Valstijose⁷⁰⁹, Vokietijoje⁷¹⁰, Estijoje (tačiau tik įmonę bandant gaivinti bankroto procese)⁷¹¹ bei Latvijoje⁷¹², jeigu moratoriumo lemiami suvaržymai daro didžiulę žalą konkretaus kreditoriaus interesams (pavyzdžiui, užtikrinimo objektas moratoriumo metu

⁷⁰⁷ *Ibidem*, p. 95.

⁷⁰⁸ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 12 str. 1 d. (f)–(h) p.; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 43 str. 2 d.; Court of Appeal (Civil Division). 1990 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Norwich Union Insurance Group (Equipment Leasing) Ltd., Norwich Union Equipment Finance Ltd., East Lease Limited, Norwich Union Leasing Ltd., Norwich Union Finance Ltd. V. Atlantic Computer Systems plc, John Francis Soden, Richard Boys-Stones*, 2 W.L.R. 367.

⁷⁰⁹ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str. (d) d.; Bankruptcy Court (D. Utah). 1981 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Alyucan Interstate Corp.*, 12 B.R. 803; International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (United States)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 62. Prieiga per internetą: <[http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/USA.pdf](http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~/media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/USA.pdf)>.

⁷¹⁰ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 89 str. 3 d.; Zivilprozessordnung *supra*, note 677, 766 str., 732 str. 2 d.; BRAUN *supra*, note 388, p. 206–208.

⁷¹¹ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 133 str. 3 d., 134 str. 2 d., 140 str.; International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (Estonia)* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 45. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/EST.pdf>>.

⁷¹² Insolvency Law *supra*, note 67, 37 str. 2 d.; Rīgā Administratīvā rajona tiesa. 2014 m. rugsėjo 5 d. sprendimas 1-5/296, A420215314; International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (Latvia)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 48. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LVA.pdf>>.

gali žūti, jo vertė gali labai sumažėti), tokiam kreditoriui gali būti leidžiama pasinaudoti savo teisėmis, susijusiomis su atitinkamos užtikrinimo priemonės priverstiniu įgyvendinimu. Taigi, minėtose valstybėse, esant išskirtinėms aplinkybėms⁷¹³, užtikrinimo objektu esantis bei gaivintinai įmonei priklausantis turtas gali būti priverstinai realizuotas net ir moratoriumo galiojimo laikotarpiu. Manytina, toks reglamentavimas yra pagrįstas, kadangi priešingu atveju sumažėtų daiktinės teisės numatytų užtikrinimo priemonių svarba, gaivinimo procedūros metu būtų paneigtas kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti šiomis priemonėmis, prioritetas. Tuo tarpu kitose darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojantis reglamentavimas yra tobulintinas. Prancūzijoje⁷¹⁴ bei Lietuvoje⁷¹⁵ moratoriumo lemiami suvaržymai net ir esant išskirtinėms aplinkybėms negali būti netaikomi kreditoriams, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis. Dėl to šiose valstybėse gaivinimo procedūros metu ne visuomet gali būti užtikrinta tinkama skirtingų interesų pusiausvyra.

Antrasis iš minėtų reikalavimų, skirtų užtikrinti adekvačią kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, teisių apsauga yra susijęs su kompensavimo mechanizmo įtvirtinimu. Jungtinėse Amerikos Valstijose⁷¹⁶, Vokietijoje⁷¹⁷ bei Latvijoje⁷¹⁸ numatyta, kad kreditoriams, kurių reikalavimai

⁷¹³ Estijoje, skirtingai nei Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose ar Latvijoje, yra įtvirtintas baigtinis tokių aplinkybių sąrašas. Kreditoriui gali būti leidžiama įgyvendinti savo teises, susijusias su užtikrinimo priemonėmis, tik kai užtikrinimo objektas yra greitai gendantis, jo vertė smarkiai mažėja arba dėl jo saugojimo (laikymo) būtų patiriamos didelės išlaidos. Žinoma, užtikrinimo objekto realizavimas esant minėtoms aplinkybėms dažniausiai atitinka kreditoriaus, kurio reikalavimai apsaugoti, interesus. Bet vis dėlto šios aplinkybės ne visuomet sudaro tinkamas sąlygas atsižvelgti į atitinkamo kreditoriaus, kurio reikalavimai apsaugoti, interesus, norint gaivinimo procedūros metu užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą.

⁷¹⁴ International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (France)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 47. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/FRA.pdf>>.

⁷¹⁵ International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (Lithuania)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 47. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LTU.pdf>>.

⁷¹⁶ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str. (d) d.; Bankruptcy Court (D. Utah). *1981 m. liepos 16 d. sprendimas byloje Alyucan Interstate Corp.*, 12 B.R. 803.

⁷¹⁷ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 169 str., 172 str. 1 d., 270 str. 1 d.; Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung *supra*, note 650, 30e str.; PAULUS *supra*, note 386, p. 355–356; BRAUN *supra*, note 388, p. 342–344, 348.

⁷¹⁸ Insolvency Law *supra*, note 67, 40 str. 4 d. 14 p.

apsaugoti daiktinėmis teisėmis, padidėjusi su užtikrinimo objektu susijusi rizika turi būti visuomet teisingai kompensuojama. Estijoje (įmonę gaivinant bankroto procedūros metu ir tik kai yra sudaromas susitarimas⁷¹⁹)⁷²⁰, norint iš dalies sumažinti šią riziką, taip pat įtvirtintas draudimas, kuris neleidžia be atitinkamo kreditoriaus sutikimo ilgiau nei 1 metus gaivinamos įmonės veikloje naudoti užtikrinimo objektu esantį turtą bei numatytas tam tikras kompensavimo mechanizmas (tačiau tai nėra pakankamos priemonės tinkamai šių kreditorių teisių apsaugai užtikrinti, nes įtvirtintos kompensacijos paskirtis yra kita, be to, ji kreditoriams, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, mokama net ne visais atvejais). Didžiojoje Britanijoje į dėl moratoriumo taikymo padidėjusią riziką, susijusią su užtikrinimo objektu, atsižvelgiama tik sprendžiant moratoriumo lemiamų suvaržymų netaikymo klausimą⁷²¹, jokia papildoma kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, teisių apsauga nėra numatyta (toks reglamentavimas ne visuomet sudaro tinkamas sąlygas gaivinimo procedūros metu išsaugoti gaivinamos įmonės veiklai būtina turtą). Tuo tarpu Prancūzijoje bei Lietuvoje galiojantis reglamentavimas apskritai neįtvirtina jokių papildomų teisių apsaugos priemonių, kurios padėtų išvengti neproporcingos įmonės gaivinimo naštos perkėlimo ant kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, pečių (kai jiems yra taikomi moratoriumo lemiami suvaržymai). Pavyzdžiui, Lietuvoje gali būti paneigiamas tokių kreditorių prioritetas statusas, jeigu užtikrinimo objektu esančio turto nenumatyta parduoti restruktūrizavimo plane. Tokiu atveju, net ir neišreiškę pritarimo įmonės gaivinimui, minėti kreditoriai gali būti priversti laukti kelerius metus (iki 5 metų), kol jų reikalavimai bus patenkinti kartu su kitų pirmos eilės kreditorių reikalavimais. Šiuo laikotarpiu užtikrinimo objektu esantis turtas galės būti naudojamas gaivinamos įmonės veikloje, taigi galės nuvertėti ar netgi žūti. Dėl to nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju tokių kreditorių patiriami nuostoliai

⁷¹⁹ Harju Maakohus Kentmanni kohtumaja. 2012 m. kovo 14 d. sprendimas byloje OÜ R v. OÜ GK, Nr. 2-11-54718.

⁷²⁰ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 182 str.; LOOR, Egle. Estonia: corporate rescue – restructuring. *International Company and Commercial Law Review*, 2010, vol. 21, no. 2, p. 10.

⁷²¹ MCCORMACK *supra*, note 42, p. 175.

gali būti neproporcingi (kadangi koks nors kompensavimo mechanizmas, susijęs su užtikrinimo objekto nuvertėjimo ar žuvimo rizika, nėra įtvirtintas⁷²²; įmonę gaivinant bankroto proceso metu ilgiausias reikalavimų patenkinimo terminas apskritai nėra numatytas, kaip ir koks nors kompensavimo mechanizmas⁷²³). Norint išvengti neigiamos teisminių gaivinimo procedūrų įtakos kredito rinkoms bei šių rinkos dalyvių elgesiui, aptartas Didžiojoje Britanijoje, Prancūzijoje, Estijoje bei Lietuvoje galiojantis reglamentavimas turėtų būti tobulinamas, įtvirtinant geresnę kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, teisių apsaugą (t. y. gaivinimo procedūros metu išsaugant tokių kreditorių prioritetinį statusą bei iki šios procedūros įgytų papildomų teisių svarbą).

Jeigu užtikrinimo objektu esantis turtas vis dėlto nėra (nebėra) būtinas sėkmingam įmonės gaivinimui, tai kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti tokiu turtu, teisės neturėtų (nebeturėtų) būti suvaržytos (tai yra trečiasis iš anksčiau minėtų reikalavimų, skirtų užtikrinti adekvačią šių kreditorių teisių apsaugą). Taigi, jau gaivinimo procedūros metu paaiškėjus, jog atitinkamas užtikrinimo objektu esantis turtas tikrai nebus reikalingas įmonei gaivinti, moratoriumo nulemti suvaržymai šiam turtui turėtų būti panaikinti ir nebebūti toliau taikomi. Kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, teises reikėtų suvaržyti tik tiek, kiek tai būtina sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti ir tik tol, kol tai būtina. Kai moratoriumo taikymas konkrečių kreditorių atžvilgiu nebėra tikslingas, jis turėtų būti tiesiog panaikintas⁷²⁴. Didžiojoje Britanijoje⁷²⁵, Jungtinėse Amerikos Valstijose⁷²⁶, Vokietijoje⁷²⁷ bei Estijoje (įmonę gaivinant bankroto proceso metu)⁷²⁸ užtikrinimo objektu esantis turtas, jeigu jis nėra būtinas įmonei gaivinti ir jo perleidimas

⁷²² Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 12 str., 13 str. 1–3 d.

⁷²³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 28–29 str.

⁷²⁴ Europos Komisija *supra*, note 332, p. 7.

⁷²⁵ MCCORMACK *supra*, note 42, p. 174; Court of Appeal. 1990 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Atlantic Computer Systems Plc.*, 2 *W.L.R.* 367.

⁷²⁶ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 362 str. (d) d.; Supreme Court of the United States. 1988 m. sausio 20 d. sprendimas byloje *United Sav. Ass'n of Texas v. Timbers of Inwood Forest Associates, Ltd.*, 484 U.S. 365.

⁷²⁷ BORK *supra*, note 43, p. 139; BRAUN *supra*, note 388, p. 102–105.

⁷²⁸ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 133 str. 4 d., 134 str. 2 d., 140 str.

nesutrikdys įmonės gaivinimo proceso, gali būti priverstinai realizuotas moratoriumo galiojimo laikotarpiu, siekiant patenkinti kreditorių reikalavimus, kurie užtikrinti šiuo turtu. Tuo tarpu Latvijoje⁷²⁹ moratoriumo lemiami suvaržymai pirmus 2 mėnesius yra besąlygiškai taikomi visiems kreditoriams, kurių reikalavimai užtikrinti gaivinamos įmonės turtu (neatsižvelgiant į tai, ar užtikrinimo objektu esantis turtas bus reikalingas tolimesnei gaivinamos įmonės veiklai ar ne). O Lietuvoje⁷³⁰ šis terminas tęsiasi ne trumpiau kaip 6 mėnesius. Prancūzijoje⁷³¹ bei Estijoje (įmonę gaivant reorganizavimo procedūros metu) taip pat nėra numatyta, jog moratoriumo lemiami suvaržymai būtų taikomi tik tam užtikrinimo objektu esančiam turtui, kuris būtinas tolimesnei gaivinamos įmonės veiklai. Toks Latvijoje, Lietuvoje, Prancūzijoje bei Estijoje galiojantis reglamentavimas yra tobulintinas, kadangi nepripasideda prie tinkamos skirtingų interesų pusiausvyros gaivinimo procedūros metu palaikymo.

Apibendrinant moratoriumo, kuris yra taikomas teisminių gaivinimo procedūrų metu, teisinio reglamentavimo analizę, reikėtų pabrėžti, jog kiekviena teisminė gaivinimo procedūra turėtų suteikti reikiamą ir savalaikę apsaugą ketinamai gaivinti įmonei nuo priešišku kreditorių bei kitų asmenų veiksmy, kad pavienių asmenų oportunistiniai veiksmai negalėtų tapti viena iš kliūčių su laikiniais sunkumais susidūrusiai perspektyviai įmonei gaivinti. Dėl to įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų įtvirtinti moratoriumą, kitaip tariant, laikiną prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo sustabdymą, kuris pradėtų galioti kuo anksčiau, taip užtikrindamas nenutrūkstamą norimos gaivinti įmonės veiklą bei išsaugodamas tolimesnei tokios įmonės veiklai būtiną turtą. Moratoriumas turėtų užkirsti kelią bet kokiems kreditorių arba kitų asmenų veiksmyms, kurie galėtų pakenkti norimai gaivinti įmonei arba kaip nors pabloginti jos padėtį gaivinimo procedūros metu (t. y. visi kreditorių reikalavimų patenkinimo būdai turėtų būti apriboti, kaip ir bet koks kreditorių

⁷²⁹ Insolvency Law *supra*, note 67, 45 str. 3 d., 63 str. 1 d. 4 p., 116 str. 1 d.

⁷³⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 13 str., 14 str. 5 d.

⁷³¹ Weil, Gotshal & Manges LLP. *Comparative Guide to Restructuring Procedures* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 52–53. Prieiga per internetą: <<http://eurorestructuring.weil.com/wp-content/uploads/2013/02/Comparative-Guide.pdf>>.

arba kitų asmenų elgesys, kuris kelia ar gali kelti grėsmę įmonės gaivinimui arba jo sėkmei). Tačiau visais atvejais, apribojus kreditorių bei kitų asmenų teises, turėtų būti užtikrinta ir tinkama tokių asmenų teisių apsauga bei skirtingų interesų pusiausvyra gaivinimo procedūros metu.

2.2.2.2. Gaivinamos įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas

Gaivinamos įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas yra itin svarbus įmonės gaivinimo sėkmei⁷³². Galima sakyti, kad tai vienas iš svarbiausių sėkmingo įmonės gaivinimo faktorių⁷³³. Nesudarius tinkamų sąlygų gaivinimo procedūros metu įmonei tęsti veiklą, net ir su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės išsaugojimas mažai tikėtinas, o daugeliu atveju neįmanomas. Tam, kad gaivinimo procedūros metu perspektyvi įmonė galėtų tęsti veiklą, būtina užtikrinti tokios įmonės veiklos finansavimą. Gaivinama įmonė gaivinimo procedūros metu turi būti pajėgi vykdyti visus vykstant šiai procedūrai prisiimamus įsipareigojimus, turi galėti atsiskaityti su darbuotojais, tiekėjais, kitais įmonės kontrahentais už šios procedūros metu atliktus darbus, įsigytas prekes, suteiktas paslaugas ir pan. Gaivinamai įmonei neturint pakankamai nuosavų lėšų ar kito nesuvaržyto likvidaus turto (t. y. gaivinimo procedūros metu savo veiklos negalint finansuoti vidiniais ištekliais) bei dėl savo statuso nesugebant rasti išorinių veiklos finansavimo šaltinių (t. y. potencialiems kreditoriams atsisakant suteikti gaivinamos įmonės veiklai būtinų lėšų), nelieka kito kelio kaip tik tokią įmonę likviduoti⁷³⁴.

Didžiulis iššūkis, su kuriuo susiduriama gaivinimo procedūros metu, yra būtent su sunkumais susidūrusios įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas⁷³⁵. Įmonė, kuri, pasitelkusi teismines gaivinimo procedūras, bando išvengti pasitraukimo iš rinkos, dažniausiai neturi vidinių išteklių, būtinų savo veiklos

⁷³² PLATT, Harlan D. *Principles of Corporate Renewal*. 2-asis leid. United States of America: The University of Michigan Press, 2007, p. 140.

⁷³³ WESTBROOK, Jay Lawrence; ir GOTTLIEB, C. Lawrence. Reorganizations, Exemption Of Financial Assets. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2009 December/January, vol. 10, p. 63.

⁷³⁴ VRIESENDORP, Reinout D.; ir GRAMATIKOV, Martin A. Funding Corporate Rescue: the Impact of the Financial Crisis. *International Insolvency Review*, 2010, vol. 19, no. 3, p. 210.

⁷³⁵ VANCE *supra*, note 461, p. 197.

finansavimui užtikrinti. Teisminių gaivinimo procedūrų nulemtu laikino prievolių vykdymo sustabdymo (t. y. moratoriumo taikymo) daugeliu atveju taip pat nepakanka gaiviamos įmonės likvidumui užtikrinti. Norint išsaugoti tokią įmonę – reikalinga papildoma kreditorių pagalba. Taigi, tenka ieškoti išorinių veiklos finansavimo šaltinių. Naujo kredito gaivinamai įmonei suteikimas dažnai tampa net lemiamu veiksmu norint ją išsaugoti⁷³⁶. Tačiau tokio kredito gavimas gali būti labai sudėtingas. Kol įmonė nėra susidūrusi su sunkumais, visi nori investuoti į jos verslą ar jai paskolinti, bet paaiškėjus pirmiesiems sunkumams potencialūs investuotojai bei kreditoriai paprastai pasitraukia (ar jų siūlomos sąlygos tampa sunkiai įgyvendinamomis ir nepriimtiniomis)⁷³⁷. Niekas nenori skolinti gaivinamai įmonei, žinodami apie sudėtingą tokios įmonės padėtį, jeigu skolos negrąžinimo atveju ir nepavykus įmonės gaivinimui (t. y. vėlesnio įmonės likvidavimo atveju) turės stoti į bendrą eilę kartu su visais kitais bandytos gaivinti įmonės kreditoriais, kurių reikalavimai nėra užtikrinti kokiu nors turtu⁷³⁸.

Dėl to, norint išsaugoti kuo daugiau perspektyvių, tačiau su laikiniais sunkumais susidūrusių įmonių, įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų sudaryti tinkamas sąlygas tokioms įmonėms įveikti likvidumo krizę bei užsitikrinti sėkmingai įmonės veiklai, o kartu ir sėkmingam gaivinimui būtiną finansavimą išoriniais ištekliais, jeigu tam nepakanka įmonės turimų vidinių išteklių⁷³⁹. Su laikiniais sunkumais susidūrusi perspektyvi įmonė, neturėdama reikiamų vidinių išteklių savo veiklos finansavimui, sugebės išvengti priverstinio likvidavimo bei išsaugos vertę, tik jeigu jai pavyks rasti išorinių veiklos finansavimo šaltinių, bent jau tol, kol bus priimtas sprendimas dėl jos tolimesnio likimo, t. y. bus patvirtintas arba ne tokios įmonės gaivinimo planas. Priėmus sprendimą dėl tolimesnio įmonės likimo, su sunkumais susidūrusios įmonės padėtis nebėra tokia neapibrėžta, kokia buvo iki tol, be to,

⁷³⁶ MCCORMACK, Gerard. Super-Priority New Financing and Corporate Rescue. *Journal of Business Law*, 2007, October, p. 702.

⁷³⁷ VANCE *supra*, note 461, p. 197, 199.

⁷³⁸ *Ibidem*, p. 207.

⁷³⁹ BORK *supra*, note 43, p. 23.

įmonės gaivinimo plane paprastai išsprendžiamas gaivinamos įmonės veiklos finansavimo klausimas⁷⁴⁰.

Pabrėžtina, kad perspektyvios įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas gaivinimo procedūros metu išoriniais ištekliais dažniausiai atitinka visų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus, kadangi jis gali sumažinti priverstinio likvidavimo riziką bei padidinti sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę⁷⁴¹. Vadinas, vien ta aplinkybė, kad įmonė neturi vidinių išteklių, būtinų veiklos finansavimui gaivinimo procedūros metu užtikrinti, neturėtų tapti kliūtimi tokiai įmonei gaivinti. Perspektyviai įmonei visuomet turėtų būti sudaryta reali galimybė pasinaudoti išoriniais veiklos finansavimo šaltiniais, siekiant išlikti rinkoje, jeigu tokios įmonės gaivinimas yra pateisinamas bei neprieštarauja įmonių gaivinimo instituto paskirčiai. Žinoma, reikėtų turėti omenyje tai, kad su sunkumais susidūrusios įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas pats savaime negali paversti neperspektyvios įmonės perspektyvia.

Vienas iš galimų gaivinamos įmonės veiklos išorinio finansavimo būdų – skolinimasis, skolos grąžinimą užtikrinant įmonės turtu (angl. *Asset Based Lending*⁷⁴²). Šis finansavimo būdas apsaugo kreditorius nuo rizikos, kad skolos negrąžinimo bei vėlesnio įmonės likvidavimo atveju jie turės stoti į bendrą eilę kartu su visais kitais nesėkmingai bandytos gaivinti įmonės kreditoriais, kurių reikalavimai nėra apsaugoti daiktinėmis teisėmis ir nėra privilegijuoti⁷⁴³. Taigi, jis suteikia potencialiems kreditoriams reikiamą apsaugą, kuri būtina tam, kad jie būtų linkę finansuoti gaivinamos įmonės veiklą net ir žinodami apie sudėtingą jos padėtį. Tačiau kyla klausimas, ar toks finansavimo būdas nepažeidžia moratoriumo lemiamų suvaržymų. Kadangi, kaip jau anksčiau minėta šiame darbe, moratoriumas gaivinimo procedūros metu turėtų drausti sukurti naujas užtikrinimo priemones, kurios suvaržytų gaivinamos įmonės

⁷⁴⁰ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 114.

⁷⁴¹ QI, Lijie. Availability of Continuing Financing in Corporate Reorganisations: the UK and US Perspective. *Company Lawyer*, 2008, vol. 29, no. 6, p. 163, 167.

⁷⁴² VANCE *supra*, note 461, p. 202.

⁷⁴³ FINCH, Vanessa. Security, Insolvency and Risk: Who Pays the Price? *The Modern Law Review*, 1999, vol. 62, no. 5, p. 634–635.

turtą⁷⁴⁴. Vis dėlto šis moratoriumo draudimas neturėtų būti absoliutaus pobūdžio. Jis turėtų būti taikomas tik tais atvejais, kai naujų užtikrinimo priemonių sukūrimas suteikia konkretiems kreditoriams nepagrįstą pranašumą, pavyzdžiui, kreditoriams, kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios⁷⁴⁵. Moratoriumo galiojimo laikotarpiu kreditorių reikalavimų, atsiradusių iki gaivinimo procedūros pradžios, užtikrinimas gaivinamos įmonės turtu iš esmės prilygsta tokių reikalavimų įvykdymui (t. y. kreditoriai dėl įgyto prioritetingo statuso savo reikalavimus vėliau gali patenkinti iš užtikrinimo objektu esančio turto) ir todėl turėtų būti besąlygiškai draudžiamas. Tačiau užtikrinimo priemonių, kurios suvaržytų gaivinamos įmonės turtą, sukūrimas, norint apsaugoti naujus kreditorių reikalavimus, net ir galiojant moratoriumui, turėtų būti leidžiamas (jeigu tai atitinka kreditorių interesus⁷⁴⁶). Tokia kreditorių pagalba gali būti net būtina sėkmingam perspektyvios įmonės gaivinimui užtikrinti (akcentuotina, kad tokių sandorių ginčijimas neturėtų būti galimas, jeigu kreditoriams nėra suteikiamas nepagrįstas pranašumas, nes potencialūs kreditoriai bus linkę finansuoti gaivinamos įmonės veiklą tik būdami tikri dėl savo padėties, t. y. jog ateityje išsaugos įgytą prioritetingą statusą⁷⁴⁷).

Visose šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose skolinimasis moratoriumo galiojimo laikotarpiu, skolos grąžinimą užtikrinant nesuvaržytu gaivinamos įmonės turtu, yra leidžiamas, bet šių sandorių sudarymo sąlygos gerokai skiriasi. Didžiojoje Britanijoje toks skolinimasis galimas, jeigu atitinkamam kreditoriui nebus suteiktas nepagrįstas pranašumas (prioritetas) ir jeigu šis finansavimas atitiks gaivinamos įmonės interesus⁷⁴⁸ (priešingu atveju sudarytas sandoris gali būti ginčijamas⁷⁴⁹). Jungtinėse Amerikos Valstijose minėtas gaivinamos įmonės veiklos finansavimo būdas taip pat nėra draudžiamas, bet,

⁷⁴⁴ Žr. 2.2.2.1 poskyrį Prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikinas sustabdymas.

⁷⁴⁵ MCCORMACK *supra*, note 42, p. 190–193.

⁷⁴⁶ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 143.

⁷⁴⁷ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 118; WEIJS, Roelf J., *et. al.* Financing in Distress Against Security from an English, German and Dutch Perspective: A Walk in the Park or in a Mine Field? *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 1, p. 21.

⁷⁴⁸ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 14 str., Schedule B1 – 59 str. 1 d.; GOODE *supra*, note 44, p. 447, 577, 586.

⁷⁴⁹ GOODE *supra*, note 44, p. 577, 586.

skirtingai nei Didžiojoje Britanijoje, prieš sudarant šį sandorį dar turi būti gautas teismo leidimas⁷⁵⁰ (priešingu atveju sandoris gali būti ginčijamas⁷⁵¹, tačiau esant išskirtinėms aplinkybėms teismas sudarytam sandoriui gali pritarti *nunc pro tunc*⁷⁵²). Prancūzijoje⁷⁵³ bei Lietuvoje (kai įmonė gaivinama bankroto proceso metu, tik jeigu yra nustatyti atitinkami apribojimai⁷⁵⁴)⁷⁵⁵ tokiems sandoriams sudaryti yra būtinas teismo leidimas, o Vokietijoje⁷⁵⁶ – kreditorių pritarimas, bet tik tais atvejais, kai suteikus naują paskolą bus labai suvaržytas gaivinamos įmonės turtas (visose nurodytose valstybėse tokie sandoriai gali būti ginčijami, jeigu jie pažeidžia kitų gaivinamos įmonės kreditorių interesus ir egzistuoja visos kitos įstatymuose numatytos minėtiems sandoriams ginčyti būtinos sąlygos⁷⁵⁷). Latvijoje kreditorių pritarimas dėl gaivinamos įmonės nekilnojamojo turto suvaržymo turi būti išreikštas gaivinimo plane⁷⁵⁸. Tuo tarpu Estijoje reorganizavimo procedūros metu gaivinamos įmonės valdymo organai gali iš esmės nevaržomai⁷⁵⁹ skolintis, skolos grąžinimą užtikrindami įmonės turtu. Tuo atveju, jeigu Estijoje įmonę yra bandoma gaivinti bankroto

⁷⁵⁰ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 364 str. (c) d. 2 p., 503 str. (b) d. 1 p.

⁷⁵¹ Court of Appeals (Ninth Circuit). 1997 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *James Delbert McConville v. David Margen*, 110 F.3d 47.

⁷⁵² Court of Appeals (Ninth Circuit). 2007 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje *Jeffrey Sherman v. John Alan Harbin; IndyMac Bank FSB*, 486 F.3d 510.

⁷⁵³ Code de commerce *supra*, note 64, L622-7 str.; CHERUBINI, Giorgio, *et al. Harmonisation of Insolvency Law at EU Level* [interaktyvus]. Brussels: European Parliament, 2010 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 92. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/empl/dv/empl_study_insolvencyproceedings/_empl_study_insolvencyproceedings_en.pdf>.

⁷⁵⁴ Bankroto administratoriui suteikiama išimtinė teisė iki pirmojo kreditorių susirinkimo spręsti klausimus dėl tolimesnės bankrutuojančios įmonės ūkinės komercinės veiklos vykdymo, jos sustabdymo ar apribojimo. Vėliau teismas gali kreditorių prašymu nustatyti tam tikrus įmonės ūkinės komercinės veiklos, disponavimo įmonės turtu apribojimus, numatyti, kada būtina gauti teismo leidimą (žr. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje *Danske Bank A/S v. UAB „Alsantė“*, Nr. 2-1769/2011, kat. 126.8).

⁷⁵⁵ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 8 str. 1 d. 1 p.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 10 str. 7 d. 6 p., 14 str. 1d., 23 str. 1 d. 6 p.

⁷⁵⁶ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 160 str. 2 d. 2 p., 276 str.; BRAUN *supra*, note 388, p. 325–326.

⁷⁵⁷ TETLEY *supra*, note 403, p. 211–218; Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 6.66 str.; Insolvenzordnung *supra*, note 63, 133 str.; Bürgerliches Gesetzbuch [interaktyvus]. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 138 str. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>>; BORK *supra*, note 43, p. 234–235.

⁷⁵⁸ Insolvency Law *supra*, note 67, 49 str. 1 d. 4 p.

⁷⁵⁹ Žodis *nevaržomai* šiame kontekste vartojamas norint pabrėžti tai, kad patys gaivinamos įmonės valdymo organai (bet ne koks nors trečiasis asmuo) turi teisę priimti sprendimą dėl tokio sandorio sudarymo ir tokiam sandoriui sudaryti net nėra būtina gauti teismo ar kreditorių pritarimo. Tačiau toks sandoris, be jokios abejonės, gali būti ginčijamas, jeigu jis pažeidžia kreditorių teises ir egzistuoja visos kitos atitinkamam sandoriui ginčyti būtinos aplinkybės (t. y. kaip ir kiekviena teisė, minėta teisė taip pat turi tam tikras ribas) (žr. Bankruptcy Act *supra*, note 66, 110–119 str.).

proceso metu, tai tokiems sandoriams sudaryti taip pat yra būtinas kreditorių pritarimas⁷⁶⁰.

Gaivinamai įmonei skolinantis, skolos gražinimą užtikrinant savo turtu, nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju labiausiai yra paveikiamos daiktinėmis teisėmis neapsaugotų ir neprivilegijuotų kreditorių teisės⁷⁶¹. Nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju būtent šių kreditorių patiriami nuostoliai yra didžiausi, t. y. dėl minėto skolinimosi labiausiai sumažėja jų reikalavimų patenkinimo dydis. Tiksliau sakant, kuo gaivinama įmonė daugiau skolinasi, skolos gražinimą užtikrindama savo turtu, tuo šių kreditorių reikalavimų patenkinimas nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju tampa vis mažesnis. Atsižvelgus į visa tai bei siekiant gaivinimo procedūros metu užtikrinti tinkamą daiktinėmis teisėmis neapsaugotų ir neprivilegijuotų kreditorių teisių apsaugą, taip pat ir skirtingų interesų pusiausvyrą, gaivinamai įmonei (kai tokį sprendimą priima esami įmonės valdymo organai) neturėtų būti suteikiama nevaržoma (nekontroliuojama) teisė gaivinimo procedūros metu skolintis, skolos gražinimą užtikrinant nesuvaržytu įmonės turtu.

Ne kiekvienas sandoris, sudarytas dėl gaivinamos įmonės veiklos finansavimo, atitinka visų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus ir turėtų būti leidžiamas. Reikia skirti gaivinamos įmonės veiklos finansavimą, kuris padeda išsaugoti tokios įmonės vertę bei ją padidinti (t. y. pageidaujama finansavimą) ir kuris tiesiog perskirsto tokios įmonės vertę tarp skirtingų kreditorių grupių bei nulemia atstovavimo išlaidų padidėjimą (t. y. nepageidaujama finansavimą)⁷⁶². Suteikus gaivinamai įmonei nevaržomą teisę skolintis, prisiimamų įsipareigojimų įvykdymą užtikrinant savo turtu (ar naujiems kreditorių reikalavimams suteikiant kokį nors kitokį prioritetinį statusą), susiduriama su pernelyg didelio investavimo rizika (angl. *Over-*

⁷⁶⁰ *Ibidem*, 125 str. 3–4 d.; LEPPIK, Indrek; PEETSALU, Martti; ir HARLAMOVA, Olga. *Estonia*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 Jurisdictions Worldwide 2012*, London, 2011, p. 158–159.

⁷⁶¹ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 143–144.

⁷⁶² TRIANTIS, George G. A Theory of the Regulation of Debtor-in-Possession Financing. *Vanderbilt Law Review*, 1993, vol. 46, p. 903.

investment)⁷⁶³. Gaivinama įmonė (kai įmonės valdymas nėra perimamas iš valdymo organų), iš esmės neturėdama ko prarasti, kartais gali būti linkusi investuoti į pernelyg rizikingus projektus tikėdamasi, kad galbūt tokiu būdu pavyks išspręsti įmonės problemas (atkurti įmonės mokumą ir pan.), bei suvokdama, jog nesėkmės atveju rizikuoja ne įmonės, bet kreditorių lėšomis, o sėkmės atveju būtent gaivinamai įmonei (jos dalyviams) tenkanti nauda bus didžiausia. Be to, potencialūs kreditoriai ir ypač gaivinamos įmonės dalyviai (kurie gali siekti visomis įmanomomis priemonėmis išsaugoti su sunkumais susidūrusią įmonę), įvertinę nedidelį skolinimo, skolos grąžinimą užtikrinant turtu, rizikingumą, gali nuspręsti finansuoti įmonės veiklą tinkamai net neįvertinę įmonės kreditingumo. Pavyzdžiui, finansuoti tokius su sunkumais susidūrusios įmonės ketinamus įgyvendinti projektus, kurie yra pernelyg rizikingi ir esant tokiai įmonės finansinei padėčiai apskritai neturėtų būti vykdomi⁷⁶⁴.

Dėl to gaivinamai įmonei ketinant sudaryti su veiklos finansavimu susijusius sandorius (juolab, kai toks sandoris gaivinamai įmonei nėra kasdienis ir yra labai rizikingas, o įmonės turimo turto bei prisiimtų įsipareigojimų skirtumas nėra didelis⁷⁶⁵), tokio sandorio reikalingumą *ex ante* turėtų įvertinti nešališkas trečiasis asmuo, o ne tik esami įmonės valdymo organai. Tai padėtų gaivinimo procedūros metu užtikrinti skirtingų interesų pusiausvyrą bei tinkamą visų kreditorių teisių apsaugą. Nešališkas trečiasis asmuo, nustatydamas, ar gaivinamos įmonės veiklos finansavimas konkrečiu atveju yra pageidaujamas, turėtų atsižvelgti į gaivinamos įmonės turimo turto ir įsipareigojimų santykį, verslo riziką, skolintomis lėšomis ketinamų įgyvendinti projektų rizikingumą (projekto finansinę riziką), gaivinamos įmonės veiklą norinčio finansuoti asmens ryšį su tokia įmone ir pan.⁷⁶⁶

Įvertinus visa tai, galima teigti, jog anksčiau apžvelgtas Estijoje galiojantis reorganizavimo procedūros, Didžiojoje Britanijoje savanoriško

⁷⁶³ *Ibidem*, p. 919.

⁷⁶⁴ SKEEL, David A.; ir KRAUSE-VILMAR, Georg. Recharacterization and the Non Hindrance of Creditors. *European Business Organization Law Review*, 2006, vol. 7, no. 1, p. 283–284.

⁷⁶⁵ TRIANTIS *supra*, note 762, p. 923.

⁷⁶⁶ *Ibidem*, p. 920.

susitarimo procedūros bei Latvijoje teisminės apsaugos procedūros reglamentavimas yra tobulintinas, kadangi minėtų procedūrų metu gaivinama įmonė (net ir tais atvejais, kai įmonės valdymas nėra perimtas iš valdymo organų) gali iš esmės nevaržomai skolintis, skolos grąžinimą užtikrindama bet koku savo nesuvaržytu turtu. Kitų tyrinėjamų teisminių gaivinimo procedūrų metu skolinimuisi yra taikomi tam tikri suvaržymai. Jungtinėse Amerikos Valstijose, Prancūzijoje bei Lietuvoje (kai įmonė gaivinama bankroto proceso metu, tik jeigu yra nustatyti papildomi apribojimai) tokiems sandoriams sudaryti visuomet yra būtina gauti teismo leidimą, o Vokietijoje ir Estijoje (įmonę gaivinant nemokumo procedūros metu) – kreditorių pritarimą. O tais atvejais, kai vykstant tam tikroms gaivinimo procedūroms (pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje įmonę gaivinant administravimo procedūros metu bei Lietuvoje įmonę gaivinant bankroto proceso metu, kai nėra nustatyta jokių papildomų apribojimų) nereikia gauti jokio leidimo (pritarimo), minėtus finansavimo sandorius, atsižvelgiant į visų gaivinamos įmonės kreditorių, kitų suinteresuotų asmenų bei pačios gaivinamos įmonės interesus, sudaro nešališkas trečiasis asmuo (administratorius), bet ne tokios įmonės valdymo organai.

Be jokios abejonės, norint sukurti perspektyvioms įmonėms gaivinti palankų teisinį reglamentavimą, vien tik įtvirtinti aptartą veiklos finansavimo būdą (t. y. skolinimąsi, skolos grąžinimą užtikrinant įmonės turtu) nepakanka. Reikėtų turėti omenyje tai, kad net ir su laikiniais sunkumais susidūrusi perspektyvi įmonė gali ne visuomet turėti turto, kuris būtų nesuvaržytas (ar kurio vertė būtų didesnė nei reikalavimo, kuris jau užtikrintas šiuo turtu) ir galėtų būti panaudotas gaivinimo procedūros metu naujiems kreditorių reikalavimams apsaugoti⁷⁶⁷. Su tokia situacija yra gana dažnai susiduriama praktikoje, kadangi didžioji dalis ar net visas norimos gaivinti įmonės turtas jau būna įkeistas ar kitaip suvaržytas dar iki gaivinimo procedūros pradžios. Akivaizdu, kad dėl šios priežasties gaivinamos įmonės veiklos finansavimas, skolos grąžinimą užtikrinant įmonės turtu, ne visada yra įmanoma gaivinamos

⁷⁶⁷ MCCORMACK *supra*, note 736, p. 731.

įmonės veiklos finansavimo alternatyva. Tokiu atveju itin svarbus tampa kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumo priverstinio įmonės likvidavimo procedūros metu klausimas. Kreditoriai, prieš priimdami sprendimą dėl tolimesnio su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės veiklos finansavimo, visuomet įvertins, kokia eile bus tenkinami jų reikalavimai (t. y. kokia yra tikimybė atgauti gaivinamai įmonei paskolintas lėšas), jeigu įmonės nepavyks išsaugoti (t. y. jeigu bandyta gaivinti įmonė vėliau turės būti likviduota). Taigi, įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo tinkamam funkcionavimui bei efektyvumui užtikrinti yra būtina aiškiai nustatyti kreditorių, kurie suteiks gaivinamos įmonės veiklai būtinų lėšų, reikalavimų tenkinimo eilę⁷⁶⁸, atsižvelgiant į tai, jog kreditoriai bus linkę finansuoti gaivinamos įmonės veiklą, tik jeigu jų reikalavimams, nepavykus įmonės gaivinimui, bus garantuotas prioritetas kitų kreditorių atžvilgiu⁷⁶⁹.

Vadinasi, norint visais atvejais sudaryti tinkamas sąlygas su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms gaivinti, turėtų būti numatyta galimybė esant išskirtinėms aplinkybėms (t. y. kai nėra kito kelio perspektyvios įmonės veiklos finansavimui ir sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti) naujiems kreditorių reikalavimams suteikti aukštesnio, o kartais net aukščiausio lygmens prioritetinį statusą kitų kreditorių atžvilgiu (angl. *Super-Priority Status*), įskaitant daiktinėmis teisėmis apsaugotų (pavyzdžiui, įkeitimu arba hipoteka) kreditorių atžvilgiu. Tai padėtų gaivinimo procedūros metu užtikrinti gaivinamos įmonės veiklos finansavimą net ir tais atvejais, kai gaivinama įmonė negali savo veiklos finansuoti vidiniais ištekliais bei neturi pakankamai nesuvaržyto turto, kuris galėtų būti panaudotas naujiems įsipareigojimams užtikrinti. Nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju kreditoriams turėtų būti garantuota apsauga (prioritetas), kad jie, žinodami apie sudėtingą įmonės padėtį, būtų linkę finansuoti tokios įmonės veiklą, nereikalaudami skolos gražinimo užtikrinti kokiu nors turtu. Daugelyje ekonomiškai išsivysčiusių valstybių kreditoriams, finansuojantiems

⁷⁶⁸ QI *supra*, note 741, p. 162.

⁷⁶⁹ SKEEL, David A. The Past, Present and Future of Debtor-in-Possession Financing. *Cardozo Law Review*, 2004, vol. 25, no. 5, p. 1933.

gaivamos įmonės veiklą teisminės gaivinimo procedūros metu, yra suteikiamas minėtas prioritetas (bet labai skirtingas)⁷⁷⁰, o prioriteto suteikimo šiems kreditorių reikalavimams svarba iš esmės yra visuotinai pripažįstama⁷⁷¹.

Pripažinus prioritetinį statusą naujiems kreditorių, sutikusių finansuoti gaivamos įmonės veiklą, reikalavimams, yra sudaromos kur kas palankesnės sąlygos su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms išsaugoti, sumažėja tokių įmonių likvidavimo tikimybė bei sutrumpėja gaivinimo procedūrų trukmė⁷⁷². Taip yra todėl, kad minėto statuso suteikimas, visų pirma, padeda išspręsti gaivamos įmonės didelio įsiskolinimo problemą (angl. *Debt Overhang*), kai norimos gaivinti įmonės skolų ir turto santykis jau iki gaivinimo procedūros pradžios yra didelis, taip pat ir nepakankamo investavimo problema (angl. *Under-investment*), kai gaivinimo procedūros metu įmonė neturi lėšų pelningiems projektams įgyvendinti⁷⁷³. Tačiau nepaisant prioriteto naujiems kreditorių reikalavimams suteikimo svarbos bei tokio prioriteto įtakos įmonių gaivinimo sėkmei, tik 1 (t. y. Jungtinėse Amerikos Valstijose) iš 7 šiame darbe tyrinėjamų valstybių galiojantis reglamentavimas sudaro tinkamas sąlygas visais atvejais užtikrinti gaivamos įmonės veiklos finansavimą, suteikiant reikiamą prioritetinį statusą. O Lietuvoje ir Estijoje (reorganizavimo procedūra) prioriteto naujiems kreditorių reikalavimams suteikimo galimybė apskritai nėra numatyta. Toliau, prieš pereinant prie išsamesnės šio klausimo analizės, yra apžvelgiamas su prioriteto naujiems kreditorių reikalavimams

⁷⁷⁰ UTTAMCHANDANI, Mahesh. The Case for Debtor-in-Possession Financing in Early Transition Countries: Taking a DIP in The Distressed Debt Pool. Iš European Bank for Reconstruction and Development. *LiT Online: a Supplement to Law in Transition* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 9. Prieiga per internetą: <<http://www.ebrd.com/downloads/research/law/lit042.pdf>>.

⁷⁷¹ European Bank for Reconstruction and Development. *Core Principles for an Insolvency Law Regime* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 8 principas. Prieiga per internetą: <<http://www.ebrd.com/downloads/legal/insolvency/principle.pdf>>; The World Bank *supra*, note 236, p. 17–18; International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 72–73.

⁷⁷² ELAYAN, Fayez A.; ir MEYER, Thomas O. The Impact of Receiving Debtor-in-Possession Financing on the Probability of Successful Emergence and Time Spent Under Chapter 11 Bankruptcy. *Journal of Business Finance & Accounting*, 2001, vol. 28, no. 7-8, p. 934–935; DAHIYA, Sandeep, et al. Debtor-in-Possession Financing and Bankruptcy Resolution: Empirical Evidence. *Journal of Financial Economics*, 2003, vol. 69, p. 278.

⁷⁷³ MCCORMACK *supra*, note 736, p. 707.

suteikimu susijęs reglamentavimas, galiojantis visose darbe tyrinėjamosiose valstybėse.

Didžiojoje Britanijoje nėra įtvirtinta jokių nuostatų, kuriomis remiantis kreditoriams, sutikusiems finansuoti gaivinamos įmonės veiklą savanoriško susitarimo procedūros bei sutartinio plano procedūros metu (t. y. naujiems kreditorių reikalavimas), būtų pripažįstamas koks nors prioritetas kitų kreditorių, kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios, atžvilgiu. Nepavykus įmonės išsaugoti, pasitelkus savanoriško susitarimo procedūrą, įmonės likvidavimo atveju iš gaivintos įmonės turto pirmiausiai paprastai yra patenkinami kreditorių, kurie dalyvavo sudarant savanorišką susitarimą, bet ne kurie šios procedūros metu finansavo gaivinamos įmonės veiklą, reikalavimai, jeigu nėra susitarta kitaip⁷⁷⁴. Sutartinio plano procedūros atveju taip pat tik gaivinimo plane gali būti numatyta, jog kreditorių, suteikusių gaivinamai įmonei finansinę pagalbą, reikalavimai bus patenkinti pirmiau nei kitų kreditorių reikalavimai, kurie atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios (t. y. įstatyme nėra nenumatyta jokio prioriteto naujiems kreditorių reikalavimams suteikimo). Taigi, abiejų šių procedūrų metu kreditoriai, iki gaivinimo plano patvirtinimo momento finansavę su sunkumais susidūrusios įmonės veiklą, negali būti tikri, ar jų reikalavimams apskritai bus suteiktas koks nors prioritetas kitų kreditorių atžvilgiu⁷⁷⁵. Tačiau administravimo procedūros reglamentavimas gerokai skiriasi. Nuo pat pradžių, t. y. dar tik keliant klausimą dėl administravimo procedūros įtvirtinimo, buvo siūloma pripažinti prioritetinį statusą kreditorių, šios procedūros metu finansavusių gaivinamos įmonės veiklą, reikalavimams⁷⁷⁶. Reglamentuojant administravimo procedūrą taip ir buvo padaryta⁷⁷⁷. Administratorius šiuo metu turi teisę nuspręsti, kokios išlaidos būtinos, siekiant įgyvendinti administravimo procedūros tikslus, bei kokiems reikalavimams turėtų būti

⁷⁷⁴ Court of Appeal (Civil Division). 2002 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *Shierson and Another v. Tomlinson and Another*, 1 W.L.R. 2380.

⁷⁷⁵ GOODE *supra*, note 44, p. 489; PARRY *supra*, note 350, p. 220–222.

⁷⁷⁶ CORK, Kenneth, *et. al. Report of the Review Committee on Insolvency Law and Practice*. 1-asis leid. London: Secretary of State for Trade, 1982, p. 121.

⁷⁷⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 99 str. 4 d.

suteiktas prioritetinis statusas⁷⁷⁸. Kreditorių reikalavimai, atsiradę iš administratoriaus sudarytų sandorių turi būti patenkinti net pirmiau nei bus atlygintos administravimo išlaidos ir bus sumokėtas administratoriui priklausantis atlyginimas, taigi, tokiems kreditorių reikalavimams yra suteikiamas prioritetas kitų administravimo išlaidų atžvilgiu⁷⁷⁹.

Jungtinėse Amerikos Valstijose kreditorių, gaivinimo procedūros metu suteikusių gaivinamai įmonei lėšų, reikalavimams yra pripažįstamas prioritetinis statusas. Šie reikalavimai yra priskiriami prie administravimo išlaidų ir jie turi būti patenkinti pirmiau nei kitų daiktinėmis teisėmis neapsaugotų kreditorių reikalavimai, kurie atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios⁷⁸⁰. Toks prioritetinis statusas kreditorių reikalavimams pripažįstamas automatiškai, tik jeigu dėl finansavimo sudarytas sandoris gaivinamai įmonei yra kasdieniai (vertinant, ar sandoris yra kasdieniai atsižvelgiama į ankstesnius gaivinamos įmonės sudarytus sandorius (vertikalusis aspektas) bei kitų tokia veikla besiverčiančių įmonių sudaromus sandorius (horizontalusis aspektas)⁷⁸¹). Kitu atveju, t. y. kai sudaromas sandoris gaivinamai įmonei nėra kasdieniai, būtina gauti teismo leidimą prieš tokio sandorio sudarymą⁷⁸², nes negavus tokio leidimo kreditoriaus reikalavimas negalės būti priskirtas prie administravimo išlaidų, net jeigu tokio sandorio sudarymas bandytai gaivinti įmonei ir būtų buvęs naudingas⁷⁸³.

Vokietijoje kreditoriai, suteikę su sunkumais susidūrusiai įmonei paskolą dar iki priimant sprendimą dėl nemokumo procedūros pradėjimo, paprastai neįgyja prioritetinio statuso kitų kreditorių, kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios, atžvilgiu. Išskyrus, kai su kreditoriumi susitarimą dėl finansavimo sudarė laikinasis administratorius, perėmęs viso

⁷⁷⁸ House of Lords. 2006 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Centre Reinsurance International Co v. Curzon Insurance Ltd*, 1 W.L.R. 2863.

⁷⁷⁹ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 99 str. 4 d. (b) p.; GOODE *supra*, note 44, p. 458.

⁷⁸⁰ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 364 str., 507 str., 726 str.

⁷⁸¹ MCCORMACK *supra*, note 42, p. 184; United States District Court (N.D. Illinois). 1995 m. rugpjūčio 18 d. sprendimas byloje *Matter of Garofalo's Finer Foods v. First National Bank of Harvey*, 186 B.R. 414.

⁷⁸² Bankruptcy Code *supra*, note 62, 364 str. (a) ir (b) d.

⁷⁸³ Bankruptcy Court (D. Utah). 2000 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Husting Land & Development Inc.*, 255 B.R. 772.

gaivamos įmonės turto valdymą (šiuo atveju nauji kreditorių reikalavimai yra priskiriami administravimo išlaidoms)⁷⁸⁴. Teismų praktika, bandydama užpildyti šią spragą, suformulavo individualaus įgalinimo taisyklę (vok. *Einzelermächtigung*). Remiantis šia taisykle teismas gali atskirais atvejais konkrečioms kreditoriams mokėtinas sumas pripažinti administravimo išlaidomis ir suteikti joms prioritetinį statusą, nors atitinkami reikalavimai ir būtų atsiradę dar iki sprendimo dėl nemokumo procedūros pradėjimo priėmimo ir ne iš minėto administratoriaus sudarytų sandorių⁷⁸⁵. Paskyrus administratorių (t. y. jau priėmus sprendimą dėl nemokumo procedūros pradžios)⁷⁸⁶, taip pat ir patvirtinus įmonės gaivinimo planą, kreditorių, kurie finansuos gaivamos įmonės veiklą, reikalavimams visais atvejais yra suteikiamas prioritetinis statusas, priskiriant šiuos reikalavimus prie administravimo išlaidų⁷⁸⁷.

Prancūzijoje kreditorių reikalavimams, atsiradusiems gaivinimo procedūros metu gaivinajai įmonei tęsiant veiklą, yra suteikiamas tam tikras prioritetinis statusas (su sąlyga, kad buvo gautas teismo leidimas dėl šių įsipareigojimų prisiėmimo, jeigu jie prisiimami stebėjimo laikotarpiu, o įgyvendinant gaivinimo planą – ne tik teismo, bet ir kreditorių bei įmonės dalyvių pritarimas⁷⁸⁸). Taigi, nepavykus įmonės gaivinimui, vėlesnio įmonės likvidavimo atveju minėti kreditorių reikalavimai yra patenkinami pirmiau nei kitų daiktinėmis teisėmis neapsaugotų kreditorių reikalavimai, kurie atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios⁷⁸⁹.

Latvijoje, nepavykus įmonės gaivinimui, kreditoriams, finansavusiems gaivamos įmonės veiklą, paprastai nėra suteikiamas koks nors prioritetinis statusas kitų kreditorių, kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros

⁷⁸⁴ HALÁSZ, Christian; ir VOGELMANN, Axel. *Post-petition Financing in Germany* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://uk.practicallaw.com/2-579-0345?q=Post-petition+financing#a782682>>.

⁷⁸⁵ Bundesgerichtshof. *2002 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Back Gewiesen v. PY, IX ZR 195/01*; BORK *supra*, note 43, p. 138; VALLENDER, Heinz; ir NIETZER, Eberhard. The Role of the Judge in the Restructuring of Companies Within Insolvency. *International Insolvency Law Review*, 2014, vol. 5, no. 1, p. 37.

⁷⁸⁶ ALETH, Franz; ir HARLFINGER, Wolf. *Germany*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 Jurisdictions Worldwide 2012*, London, 2011, p. 195.

⁷⁸⁷ *Insolvenzordnung supra*, note 63, 264 str.; BORK *supra*, note 43, p. 237.

⁷⁸⁸ Weil, Gotshal & Manges LLP *supra*, note 732, p. 64.

⁷⁸⁹ Code de commerce *supra*, note 64, L622-17 str., L631-14 str. 1 d., L641-13 str.; TETLEY *supra*, note 403, p. 257–258.

pradžios, atžvilgiu. Tačiau įmonės gaivinimo plane vis dėlto gali būti susitarta, kad konkrečioms kreditoriams bus suteiktas toks prioritetas (šis susitarimas lieka galioti ir vėlesnio įmonės likvidavimo atveju)⁷⁹⁰. Taigi, šios gaivinimo procedūros metu, kaip ir Didžiojoje Britanijoje įtvirtintų įmonės savanoriško susitarimo bei sutartinio plano procedūrų metu, nors naujiems kreditorių reikalavimams ir gali būti suteiktas tam tikras prioritetas, tačiau iki šio statuso suteikimo egzistuoja didelis neapibrėžtumas. Kreditoriai, finansavę gaivinamos įmonės veiklą, iki gaivinimo plano patvirtinimo momento negali būti tikri, ar jų reikalavimams tikrai bus suteiktas šis statusas. Be to, gaivinimo plano apskritai nepatvirtinus, ar gaivinimo procedūrą nutraukus dar iki sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo, kreditorių, suteikusių bandytai gaivinti įmonei lėšų, reikalavimai būtų tenkinami kartu su visų kitų neprivilegiuotų kreditorių reikalavimais, atsiradusiais iki gaivinimo procedūros pradžios⁷⁹¹.

Lietuvoje nesėkmingo įmonės gaivinimo, pasitelkus restruktūrizavimo procedūrą, o Estijoje – reorganizavimo procedūrą, atveju (t. y. bandytą gaivinti įmonę vėliau likviduojant), kreditoriams, finansavusiems gaivinamos įmonės veiklą, nėra pripažįstamas koks nors prioritetas kitų kreditorių, kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios, atžvilgiu. Nors Lietuvoje kreditorių, suteikusių įmonei gaivinimo plane nurodytus kreditus, neužtikrintus įkeitimu ar hipoteka, reikalavimai restruktūrizavimo procedūros metu ir turėtų būti tenkinami pirmiau nei kitų daiktinėmis teisėmis neapsaugotų kreditorių reikalavimai, atsiradę iki gaivinimo procedūros pradžios⁷⁹², bet toks prioritetas nėra reikšmingas nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju. Taip yra todėl, kad šis prioritetas yra pripažįstamas tik restruktūrizavimo, bet ne vėliau inicijuotos nemokumo procedūros metu. Taigi, nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju, restruktūrizavimo procedūros metu nepatenkinti kreditorių, kurie finansavo bandytos gaivinti įmonės veiklą, reikalavimai nemokumo procedūros metu būtų tenkinami kartu su visų kitų

⁷⁹⁰ Insolvency Law *supra*, note 67, 40 str. 5 d., 118 str. 1 d.

⁷⁹¹ *Ibidem*, 118 str. 5 d.

⁷⁹² Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 13 str. 5 d.

kreditorių reikalavimais, atsiradusiais iki šios procedūros pradžios, laikantis Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nustatytos reikalavimų tenkinimo eilės. Vadinasi, restruktūrizavimo procedūros metu įmonės veiklą finansavusiems kreditoriams Lietuvoje nėra suteikiamas koks nors prioritetas statusas vėliau inicijuotos nemokumo procedūros metu⁷⁹³. Estijoje, įmonę gaivinant pasitelkus reorganizavimo procedūrą, iš esmės susiklosto analogiška situacija. Kreditoriams, sutikusiems finansuoti gaivinamos įmonės veiklą, nėra suteikiamas prioritetas statusas vėlesnio įmonės priverstinio likvidavimo atveju⁷⁹⁴. Tačiau Estijoje įmonę bandant gaivinti bankroto proceso metu, kreditorių reikalavimai, kylantys iš administratoriaus sudarytų sandorių ir toliau vykdytų sutarčių, visais atvejais turi būti patenkinti pirmiau nei daugelio kitų kreditorių reikalavimai, kurie atsirado iki šios procedūros pradžios (nauji reikalavimai priskiriami prie su bankroto procedūra susijusių išlaidų)⁷⁹⁵. Tuo tarpu Lietuvoje net ir bandant įmonę gaivinti bankroto proceso metu, jokios su ūkine komercine veikla susijusios išlaidos (išskyrus administratoriui mokėtiną atlyginimo dalį) negali būti priskiriamos prie bankroto administravimo išlaidų (prie šių išlaidų gali būti priskiriamos tik išlaidos, kurios yra būtinos tinkamai atlikti bankroto procedūras, bei išlaidos, patirtos vykdant bankrutuojančios įmonės administravimo veiklą⁷⁹⁶) ir joms joks prioritetas statusas nėra suteikiamas⁷⁹⁷.

Apžvelgus visose tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį reglamentavimą, matyti, kad daugelyje iš jų, t. y. Didžiojoje Britanijoje (administravimo procedūra), Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Prancūzijoje bei Estijoje (bankroto procedūra), kreditorių, finansavusių gaivinamos įmonės veiklą, reikalavimams visuomet yra suteikiamas (ar gali būti suteikiamas) prioritetas statusas kitų daiktinėmis teisėmis neapsaugotų kreditorių, kurių

⁷⁹³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 35 str.

⁷⁹⁴ Reorganisation Act *supra*, note 65, 21 str. 2 d.; Bankruptcy Act *supra*, note 66, 153 str.

⁷⁹⁵ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 46 str. 6 d., 47 str. 2 d., 146 str., 148 str.; VARUL *supra*, note 624, p. 130–131.

⁷⁹⁶ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje R. A., S. J., R. P., V. M., V. G., UAB „Miško transportas“ v. UAB „Logdom“, Nr. 2-263/2014, kat. 126.5, 126.8.

⁷⁹⁷ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 10 str. 7 d. 5 p., 36 str. 3 d.

reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios, atžvilgiu (dažniausiai minėti reikalavimai priskiriami prie administravimo išlaidų). Be to, kas yra labai svarbu, šių procedūrų metu gaivinamai įmonei (kai įmonės valdymas nėra perimtas iš esamų valdymo organų) nėra suteikiama nevaržoma teisė skolintis, naujiems kreditorių reikalavimams pripažįstant prioritetinį statusą. Norint sudaryti finansavimo sandorį, kai jis nėra kasdienis, yra būtina gauti kreditorių arba teismo pritarimą ar tokį sandorį turi sudaryti administratorius. Toks reglamentavimas padeda gaivinimo procedūrų metu užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą bei visų kreditorių teisių apsaugą, be to, padeda išvengti pernelyg didelio gaivinamos įmonės investavimo rizikos⁷⁹⁸.

Vertėtų pažymėti, kad administravimo išlaidų (ar kitų aukštesne, bet ne pirmąja eile įmonės likvidavimo atveju tenkinamų reikalavimų) statuso suteikimas naujiems kreditorių reikalavimams yra tik vienas iš galimų prioritetinio statuso suteikimo būdų⁷⁹⁹ ir tokio statuso vis dėlto kartais gali nepakakti perspektyvios įmonės veiklos finansavimui ir tinkamai kreditorių, finansuojančių gaivinamos įmonės veiklą, teisių apsaugai užtikrinti. Kitaip tariant, to gali nepakakti tam, kad potencialūs kreditoriai būtų visuomet linke finansuoti gaivinamos įmonės veiklą, net ir žinodami apie sudėtingą jos padėtį⁸⁰⁰. Administravimo išlaidų (ar kitų aukštesne, bet ne pirmąja eile įmonės likvidavimo atveju tenkinamų reikalavimų) statusas naujiems kreditorių reikalavimams suteikia prioritetą iš esmės tik daiktinėmis teisėmis neapsaugotų kreditorių (kai kuriose valstybėse taip pat tam tikrų privilegijuotų kreditorių atžvilgiu), kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios, atžvilgiu⁸⁰¹. Bet jeigu visas ar didžioji dalis bandytos gaivinti įmonės turto jau

⁷⁹⁸ TRIANTIS *supra*, note 762, p. 919.

⁷⁹⁹ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 143.

⁸⁰⁰ KUNEY, George W. Hijacking Chapter 11. *Emory Bankruptcy Developments Journal*, 2004, vol. 21, p. 48.

⁸⁰¹ PATERSON *supra*, note 688, p. 97–98; KORNBERG, Alan W.; ir TOBLER, Claudia R. *United States*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 Jurisdictions Worldwide 2012*, London, 2011, p. 484–485; ALETH *supra*, note 786, p. 198; RINGEVAL *supra*, note 305, p. 177; VARUL *supra*, note 624, p. 130–131; Martins Bunkus Law Firm. Latvia Restructuring and Insolvency Glossary [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 16. Prieiga per internetą: <www.insol-europe.org/download/file/_/6283>; RADZIHOVSKY, Emil; KOLESNIKOVAS, Giedrius; ir KOZUBOVKSA, Beata. *Lithuania*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 Jurisdictions Worldwide 2012*, London, 2011, p. 281.

yra suvaržyta (t. y. tokiu turtu užtikrinti esami įmonės įsipareigojimai), iš minėto prioritetinio statuso potencialiems kreditoriams nėra daug naudos ir skolos susigrąžinimo tikimybė nepavykus įmonės gaivinimui tokiu atveju nėra didelė⁸⁰².

Realizavus užtikrinimo objektu esantį turtą paprastai pirmiausia yra tenkinami daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių, o ne kreditorių, sutikusių finansuoti gaivinamos įmonės veiklą, reikalavimai (su toliau aptartomis išimtimis). Dėl to kreditoriai, nenorėdami prisiimti su nesėkmingu įmonės gaivinimu susijusios rizikos ar patirti papildomų kaštų dėl ketinamos gaivinti įmonės perspektyvumo bei gaivinimo galimybių vertinimo, gali būti apskritai nelinkę finansuoti gaivinamos įmonės veiklos arba jų siūlomos finansavimo sąlygos gali būti tiesiog nepriimtinos (pavyzdžiui, reikalaujant už paskolintas lėšas mokėti labai dideles palūkanas, kas savaime gali nulemti net ir perspektyvios įmonės sudėtingesnį gaivinimą bei sumažinti sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę, ir pan.⁸⁰³).

Pabrėžtina, kad iš visų darbe tyrinėjamų jurisdikcijų tik Jungtinėse Amerikos Valstijose, esant išskirtinėms aplinkybėms, kreditorių, sutikusių finansuoti gaivinamos įmonės veiklą, reikalavimams (visa apimtimi) gali būti pripažintas prioritetas visų kreditorių atžvilgiu, t. y. net ir daiktinėmis teisėmis apsaugotų (pavyzdžiui, įkeitimu arba hipoteka) kreditorių, kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios, atžvilgiu⁸⁰⁴. Naujiems kreditorių reikalavimams Jungtinėse Amerikos Valstijose gali būti suteiktas ne

⁸⁰² Iš minėto prioritetinio statuso potencialiems kreditoriams taip pat nėra daug naudos ir tais atvejais, kai gaivinamos įmonės turto nepakanka pirmesne eile nei kreditorių, sutikusių finansuoti gaivinamos įmonės veiklą, tenkinamiems reikalavimams padengti. Taigi, kuo daugiau kreditorių reikalavimų turi būti patenkinta pirmiau nei kreditorių, sutikusių finansuoti gaivinamos įmonės veiklą, tuo kreditoriams, finansuojantiems gaivinamos įmonės veiklą, suteikiamo prioritetinio statuso svarba yra mažesnė ir tuo potencialūs kreditoriai yra mažiau linkę finansuoti gaivinamos įmonės veiklą. Pažymėtina, kad kreditorių reikalavimų priverstinio įmonės likvidavimo atveju tenkinimo eiliškumo reglamentavimas skirtingose valstybėse gerokai skiriasi (išsamiau žr. WOOD, Philip R. The Bankruptcy Ladder of Priorities. *Business Law International*, 2013, vol. 14, no. 3, p. 209–243).

⁸⁰³ Tinkamas su gaivinamos įmonės veiklos finansavimu susijęs reglamentavimas gali sudaryti sąlygas kreditorių, finansuojančių gaivinamos įmonės veiklą, prisiimamamai rizikai sumažinti. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose tokių kreditorių suteikiamos paskolos yra grąžinamos iš esmės visais atvejais (žr. KUNEY *supra*, note 800, p. 57).

⁸⁰⁴ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 364 str. (d) d.

tik administravimo išlaidų statusas⁸⁰⁵ ar prioritetas tokių išlaidų atžvilgiu⁸⁰⁶, bet ir aukščiausio lygmens prioritetas. Estijoje naujiems kreditorių reikalavimams prioritetas daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių atžvilgiu taip pat yra suteikiamas, bet, skirtingai nei Jungtinėse Amerikos Valstijose, ribota apimtimi (Estijoje, realizavus užtikrinimo objektą, iki 15 procentų gautų lėšų gali būti panaudota su bankroto procedūra susijusioms išlaidoms padengti)⁸⁰⁷ arba tik sudarius susitarimą bankroto procedūros metu, kai tai yra numatyta šiame susitarime⁸⁰⁸. Prancūzijoje naujiems kreditorių reikalavimams prioritetas pripažįstamas ne visų daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių atžvilgiu, bet tik tų, kurių reikalavimai yra užtikrinti gaivinamos įmonės kilnojamuoju turtu (su išimtis)⁸⁰⁹, o Didžiojoje Britanijoje (administravimo procedūros metu) – tik universalaus įkeitimo teisės turėtojų atžvilgiu⁸¹⁰ (Didžiojoje Britanijoje buvo siūloma reformuoti galiojantį reglamentavimą taip, kad būtų numatyta galimybė prioritetinį statusą suteikti visų daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių atžvilgiu⁸¹¹, tačiau buvo nuspręsta, jog sprendimą dėl gaivinamos įmonės finansavimo niekieno neskatinami turėtų priimti patys rinkos dalyviai⁸¹²).

Išnagrinėjus visa tai, galima teigti, jog Jungtinėse Amerikos Valstijose yra sudaromos geriausios sąlygos užtikrinti norimos gaivinti perspektyvios įmonės veiklos finansavimą išoriniais ištekliais, lyginant su kitomis darbe tyrinėjamomis jurisdikcijomis, kuriose galiojantis reglamentavimas turėtų būti tobulinamas. Be jokios abejonės, prioritetas daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių atžvilgiu turėtų būti suteikiamas ne visais, bet tik išimtiniais atvejais – kai gaivinimo procedūros metu nėra kito kelio perspektyvios įmonės veiklos finansavimui užtikrinti ir toks finansavimas

⁸⁰⁵ *Ibidem*, 364 str. (a)–(b) d.

⁸⁰⁶ *Ibidem*, 364 str. (c) d. 1 p.

⁸⁰⁷ Bankruptcy Act *supra*, note 65, 153 str. 2 d.

⁸⁰⁸ *Ibidem*, 186 str., 187 str.

⁸⁰⁹ DUPOUX *supra*, note 303, p. 302–303.

⁸¹⁰ SEGAL, Nick. The Effect of Reorganization Proceedings on Security Interests: the Position Under English and U.S. Law. *Brooklyn Journal of International Law*, 2007, vol. 32, no. 3, p. 966–967.

⁸¹¹ The Insolvency Service *supra*, note 655, p. 19–21.

⁸¹² FINCH, Vanessa. The Dynamics of Insolvency Law: Three Models of Reform. *Law and Financial Markets Review*, September 2009, p. 441.

nulems gaivinamos įmonės vertės padidėjimą, o sėkmingas įmonės gaivinimas yra tikėtinas⁸¹³. Be to, prioritetinio statuso kai kuriems kreditoriams suteikimas neturėtų paneigti iki gaivinimo procedūros pradžios įgyto daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių privilegijuoto statuso. Turėtų būti garantuota tinkama tokių kreditorių teisių apsauga, nes priešingu atveju – gaivinimo procedūros metu nebūtų užtikrinta skirtingų interesų pusiausvyra bei būtų paneigta užtikrinimo priemonių svarba. Visa tai gali neigiamai paveikti kredito rinkas ir šių rinkos dalyvių elgesį (pavyzdžiui, dėl to gali išaugti skolinimosi kaštai, apskritai sumažėti įmonių galimybės savo veiklą finansuoti išoriniais ištekliais ir pan.). Galiausiai, siekiant išvengti pernelyg didelio gaivinamos įmonės investavimo rizikos, kaip jau minėta, gaivinamai įmonei taip pat neturėtų būti suteikiama nevaržoma teisė skolintis, kreditorių reikalavimams suteikiant prioritetinį statusą.

Jungtinėse Amerikos Valstijose įtvirtintas reglamentavimas atitinka visus šiuos reikalavimus, skirtingai nei įtvirtintas kitose šiame darbe tyrinėjamose jurisdikcijose. Taigi, kiekvienai su laikiniais sunkumais susidūrusiai perspektyviai įmonei gaivinimo procedūros metu gali būti sudaromos sąlygos užsitikrinti reikiamą veiklos finansavimą (kai tai pateisinama) ir taip pat kartu yra užtikrinama tinkama visų kreditorių teisių apsauga bei skirtingų interesų pusiausvyra. Pirmiausia, gaivinamos įmonės skolinimasis 11 skyriaus procedūros metu, naujiems kreditorių reikalavimams suteikiant prioritetinį statusą visų kreditorių atžvilgiu, yra galimas tik tada, kai gaivinamos įmonės veiklos finansavimas nėra įmanomas kitais mažiau daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių teises suvaržančiais būdais⁸¹⁴. Antra, suteikiant tokį prioritetinį statusą visuomet turi būti garantuota adekvati⁸¹⁵ kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti įmonės turtu ir kurių atžvilgiu naujiems kreditorių reikalavimams bus suteiktas prioritetas (t. y. subordinuotų kreditorių), teisių

⁸¹³ WOOD *supra*, note 657, p. 87.

⁸¹⁴ ELAYAN *supra*, note 772, p. 936–937; Bankruptcy Code *supra*, note 62, 364 str. (d) d. (a) p.

⁸¹⁵ Daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių teisių apsauga turi išlikti tokia pat, kokia ji būtų, jeigu naujiems kreditorių reikalavimams prioritetinis statusas apskritai nebūtų buvęs suteiktas (žr. Court of Appeals (Seventh Circuit). 2001 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje *Qualitech Steel Corp. v. Official Committee of Unsecured Creditors*, 276 F.3d 245).

apsauga⁸¹⁶. Šis adekvačios apsaugos reikalavimas padeda išsaugoti daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių iki gaivinimo procedūros pradžios įgytų teisių ekonominę vertę⁸¹⁷. Be to, jis nulemia tai, kad gaivinamos įmonės veikla, suvaržant daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių teises, bus finansuojama tik tada, kai toks finansavimas sukurs papildomą vertę (gaivinama įmonė paprastai turi nedaug lėšų ir nesuvaržyto turto, todėl adekvačios apsaugos reikalavimas bus patenkintas tik įrodžius, jog tolimesnis įmonės veiklos vykdymas sukurs pridėtinę vertę)⁸¹⁸.

Bet kokių atveju, vertinimas, ar ketinamos gaivinti įmonės veiklos finansavimas turėtų būti užtikrintas išoriniais ištekliais, pavyzdžiui, suteikiant naujiems kreditorių reikalavimams prioritetinį statusą (jeigu taip, tai kokį), ar su sunkumais susidūrusi įmonė turėtų būti tiesiog likviduota, turėtų būti atliekamas individualiai kiekvieno įmonės gaivinimo atveju. Su sunkumais susidūrusios įmonės veikla neturėtų būti toliau finansuojama, jeigu įmonė yra neperspektyvi, o papildomas finansavimas iš esmės tik atitolintų neišvengiamą tokios įmonės pasitraukimą iš rinkos, kitaip sakant, kai sėkmingas įmonės gaivinimas nėra tikėtinas⁸¹⁹. Tačiau jeigu sėkmingam perspektyvios įmonės gaivinimui yra būtina papildoma kreditorių finansinė pagalba, galiojantis teisinis reglamentavimas turėtų sudaryti realią galimybę tokia pagalba pasinaudoti. Turėtų būti užtikrinta, kad gaivinama įmonė galės savo veiklą finansuoti išoriniais ištekliais, kai tai yra pateisinama, žinoma, išlaikant skirtingų interesų pusiausvyrą bei tinkamą asmenų, kurių teisėms gali būti daroma įtaka, interesų apsaugą. Gaivinamos įmonės veikla paprastai turėtų būti finansuojama vidiniais įmonės ištekliais, ir tik nesant šios galimybės, turėtų būti ieškoma išorinių veiklos finansavimo šaltinių. Pirmiausia turėtų būti bandoma pritraukti veiklos vykdymui būtinų lėšų nesuteikiant kreditoriams

⁸¹⁶ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 364 str. (d) d. (b) p.

⁸¹⁷ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 117.

⁸¹⁸ MCCORMACK *supra*, note 736, p. 707; MCCORMACK *supra*, note 42, p. 179; Bankruptcy Court (N.D. Illinois). 1988 m. rugpjūčio 24 d. sprendimas byloje *Chicago, Missouri and Western Railway Company*, 90 B.R. 344.

⁸¹⁹ SARRA, Janis. Financing Insolvency Restructurings in the Wake of the Financial Crisis: Stalking Horses, Rogue White Knights and Circling Vultures. *Penn State International Law Review*, 2011, vol. 29, no. 3, p. 586.

jokio prioritetinio statuso, o tik negalint to padaryti palaipsniui garantuojant vis labiau privilegijuotų kreditorių teises suvaržantį statusą.

2.2.2.3. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniams santykiams⁸²⁰

Įmonei susidūrus su laikiniais sunkumais ir siekiant šiuos sunkumus įveikti, labai reikšmingas tampa sutartinių santykių tęstinumas. Sutartinių santykių su esminiais gaivinamos įmonės kontrahentais (tiekejais, rangovais, klientais ir pan.) išsaugojimas yra svarbi (o kartais net būtina) prielaida tolimesnei įmonės veiklai, taip pat ir sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti⁸²¹. Kaip jau anksčiau minėta šiame darbe, nesudarius tinkamų sąlygų gaivinamai įmonei tęsti veiklą, net ir perspektyvios įmonės išsaugojimas yra mažai tikėtinas, o daugeliu atveju neįmanomas. Tam, kad gaivinamai įmonei būtų sudarytos tinkamos sąlygos tęsti veiklą, ne visuomet pakanka užtikrinti tokios įmonės veiklos finansavimą. Kartais gaivinamos įmonės likimas gali išimtinai priklausyti nuo sutarčių išsaugojimo. Esamiems gaivinamos įmonės kontrahentams nutraukus su gaivinama įmone sudarytas, bet dar neįvykdytas sutartis gali tapti sunkiau arba išvis neįmanoma išsaugoti norimą gaivinti įmonę, tokiai įmonei objektyviai neturint galimybių tęsti veiklos⁸²².

Pavyzdžiui, nutraukus anksčiau sudarytas, bet dar neįvykdytas sutartis: (i) gaivinama įmonė gali netekti dalies pajamų, būtinų tolimesnei veiklai finansuoti (dėl to, kad neturės, kur realizuoti savo pagamintos produkcijos ir pan.); (ii) tokia įmonė gali netekti konkretaus turto, be kurio apskritai neįmanoma vykdyti veiklos (sutarties dalyku esantį turtą gali reikėti grąžinti kitai sutarties šaliai, gali tekti ieškotis naujų patalpų, naujos tolimesnei veiklai vykdyti reikalingos įrangos, be to, gaivinamos įmonės veiklos vykdymas gali

⁸²⁰ Šioje darbo dalyje yra vertinama teisminių gaivinimo procedūrų įtaka tik įprastoms komercinėms sutartims, t. y. darbo sutartys, sutartys sudaromos finansų sektoriuje ir kitos specifinės sutartys, kurių ypatumai reikalauja individualaus vertinimo, nepatenka į tyrimo aprėptį.

⁸²¹ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 92; UNCITRAL *supra*, note 95, p. 121; DALHUISEN *supra*, note 103, p. 2-144.

⁸²² TRIANTIS, George G. The Effects of Insolvency and Bankruptcy on Contract Performance and Adjustment. *The University of Toronto Law Journal*, 1993, vol. 43, no. 3, p. 706.

priklausyti nuo pavienės gaivinamai įmonei suteiktos licencijos galiojimo ir pan.); (iii) su laikiniais sunkumais susidūrusi įmonė per trumpą laikotarpį gali būti nepajėgi rasti kontrahentų, kurie galėtų pakeisti ankstesnius bei užtikrintų tolimesnei gaivinamos įmonės veiklai vykdyti būtinų prekių tiekimą, paslaugų tekimą ir darbų atlikimą (įmonė gali būti sudariusi daugybę sutarčių, kurios tarpusavyje susijusios, o bent vienai iš jų pasibaigus gali būti neįmanoma įvykdyti kitų sutarčių ir pan.⁸²³); be to, (iv) paaiškėjus įmonės sunkumams esamų (ar potencialių) kontrahentų siūlomos naujų sandorių (t. y. pakeisiančių ankstesnius) sąlygos gali būti kur kas blogesnės, nei buvo iki tol (kontrahentai gali reikalauti papildomų užtikrinimo priemonių, gali nebetaikyti atidėtų mokėjimų terminų (gaivinamai įmonei dėl to gali reikėti daugiau apyvartinių lėšų) ar taikyti kur kas didesnius tarifus, nei buvo numatyti ankstesnėse sutartyse tiek dėl oportunistinių motyvų, tiek dėl pasikeitusios situacijos rinkoje ir pan.)⁸²⁴. Gaivinama įmonė kartais gali net tapti esamų kontrahentų įkaite, jeigu nėra alternatyvos šių subjektų tiekiamoms prekėms, teikiamoms paslaugoms ar atliekamiems darbams ir jie būtini tolimesnei gaivinamos įmonės veiklai vykdyti⁸²⁵.

Taigi, leidžiant priešingai sutarties šaliai iš esmės nevaržomai nutraukti su gaivinama įmone anksčiau sudarytas ir dar neįvykdytas sutartis, nuo kurių priklauso gaivinamos įmonės galimybė tęsti savo veiklą ir įvykdyti prisiimtus įsipareigojimus, net ir perspektyvios įmonės gaivinimas labai pasunkėja ar pasidaro neįmanomas⁸²⁶. Tačiau ne kiekvienos sutarties, kurią sudarė gaivinama įmonė, reikšmė įmonės gaivinimui yra vienoda. Dalis šių sutarčių gali būti apskritai net nenaudingos tokiai įmonei ir jų tolimesnis vykdymas gali būti nesuderinamas su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi – apsaugoti su

⁸²³ FRIED, Jesse M. Executory Contracts and Performance Decisions. *Duke Law Journal*, 1996, vol. 46, p. 534.

⁸²⁴ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 145; WOOD *supra*, note 657, p. 76.

⁸²⁵ Pavyzdžiui, žr. High Court of Justice (Chancery Division). 1986 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Wellworth Cash & Carry (North Shields) Ltd. v North Eastern Electricity Board*, 2 B.C.C. 99265; High Court of Justice (Chancery Division). 1993 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Leyland DAF Ltd v Automotive Products plc.*, B.C.C. 389; COOKE, Charlotte; ANDERSON, Hamish; ir GULLIFER, Louise. National Report for England. Iš FABER, Dennis, *et al. Treatment of Contracts in Insolvency*, Oxford, 2013, p. 144.

⁸²⁶ COLES-BJERRE, Andrea. Ipso Facto: The Pattern of Assumable Contracts in Bankruptcy. *New Mexico Law Review*, 2010, vol. 40, p. 77.

laikiniais sunkumais susidūrusią, tačiau perspektyvią įmonę nuo priverstinio pasitraukimo iš rinkos. Dėl to įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų ne tik gaivinimo procedūros metu sudaryti tinkamas sąlygas išsaugoti atitinkamas sutartis (t. y. tas sutartis, kurios prisideda prie gaivinamos įmonės vertės padidėjimo bei sudaro tinkamas sąlygas gaivinamai įmonei netrukdomai tęsti veiklą), bet taip pat turėtų numatyti galimybę nutraukti gaivinamos įmonės anksčiau sudarytas sutartis, kurių tolimesnis vykdymas gali turėti neigiamos įtakos įmonės gaivinimui (t. y. tokias sutartis, kurių vykdymas nulėmė sudėtingos įmonės padėties susidarymą, kurių vykdymo kaštai didesni nei gaunama nauda, kurių tolimesnis vykdymas nėra tikslingas, atsižvelgiant į planuojamą gaivinamos įmonės veiklos pertvarkymą, ir pan.)⁸²⁷. Akcentuotina, kad gaivinamos įmonės teisė gaivinimo procedūros metu nutraukti anksčiau sudarytas dar neįvykdytas sutartis pripažįstama daugelyje pasaulio valstybių⁸²⁸, įskaitant Didžiąją Britaniją (administravimo procedūra)⁸²⁹, Jungtines Amerikos Valstijas⁸³⁰, Prancūziją⁸³¹, Vokietiją⁸³², Estiją (bankroto procedūra)⁸³³ bei Lietuvą (bankroto procedūra)⁸³⁴.

Kaip jau minėta anksčiau, su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės likimas kartais gali priklausyti nuo sutartinių santykių stabilumo užtikrinimo. Tuo tarpu didžiausią grėsmę sutartinių santykių stabilumui gaivinimo procedūros metu kelia *ipso facto* (liet. *savaime pagal faktą*) nuostatos, kurias asmenys, norėdami apsaugoti savo interesus, dažnai linkę įtraukti į sudaromas sutartis⁸³⁵. Šios nuostatos suteikia sutarties šaliai teisę vienašališkai nutraukti sudarytą sutartį arba nulemia tokios sutarties pabaigą, kai kita sutarties šalis tampa nemoki, jos atžvilgiu pradedama nemokumo (gaivinimo) procedūra ar

⁸²⁷ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 120.

⁸²⁸ WOOD *supra*, note 657, p. 76.

⁸²⁹ Court of Session (Outer House). 2012 m. kovo 23 d. sprendimas byloje *Administrators of Rangers Football Club plc. v. Ticketus LLP, Ticketus 2 LLP, CSOH 55*; COOKE *supra*, note 825, p. 144.

⁸³⁰ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 365 str.

⁸³¹ Code de commerce *supra*, note 64, L622-13 str. 3–4 d., L631-14 str.

⁸³² Insolvenzordnung *supra*, note 63, 103 str., 109 str., 113 str., 279 str.

⁸³³ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 46 str. 1 d.

⁸³⁴ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 11 str. 3 d. 13 p.

⁸³⁵ ROBERT-TISSOT, Fabrice. The Effects of a Reorganization on (Executory) Contracts: A Comparative Law and Policy Study (United States, France, Germany and Switzerland). *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 2, p. 237–238.

pan.⁸³⁶ Jeigu minėta sutartyje numatyta teisė yra įgyvendinama gaivinimo procedūros metu, tai gaivinama įmonė, negalėdama tęsti naudingų ir nutraukti nenaudingų sandorių (kitais sakant, negalėdama pati priimti sprendimo dėl sutarčių išsaugojimo, atsižvelgdama į tai, kas naudingiausia įmonei, visiems įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims, bet ne pavieniam kontrahentui), neturi galimybės tęsti veiklą bei užtikrinti maksimalią įmonės vertę (arba tokia galimybė sumažėja)⁸³⁷. Pažymėtina, kad *ipso facto* nuostatos kartais gali paspartinti ir prievolių vykdymą (angl. *Acceleration Clauses*), o tai įmonės gaivinimą taip pat gali padaryti kur kas sudėtingesnį. Tokiu atveju dėl *ipso facto* nuostatų taikymo ilgalaikius įsipareigojimus gaivinamai įmonei gali tekti įvykdyti nedelsiant, į tai turi būti atsižvelgta gaivinimo procedūros metu rengiant įmonės gaivinimo planą ir pan. Vadinasi, dėl *ipso facto* nuostatų ir jų įgyvendinimo gali būti pakenkta tiek pačios gaivinamos įmonės, tiek įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesams, nes šios nuostatos gali būti kliūtis net ir perspektyvioms įmonėms gaivinti. Siekiant viso to išvengti, norint sudaryti palankesnes sąlygas išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusias perspektyvias įmones, įmonių gaivinimą reglamentuojančiuose teisės aktuose turėtų būti numatytas *ipso facto* nuostatų draudimas. Įtvirtinus tokį draudimą, gaivinimo procedūros metu taikomas moratoriumas, be kitų jau anksčiau darbe aptartų moratoriumo lemiamų suvaržymų⁸³⁸, apribotų galimybę nutraukti sutartis, atsiimti gaivinamai įmonei perduotą naudotį, bet nuosavybėn neperleistą, turtą ir atimti tam tikras teises. Toliau yra apžvelgiamas *ipso facto* nuostatų reglamentavimas galiojantis visose šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose.

Didžiojoje Britanijoje *ipso facto* nuostatos nėra draudžiamos. Sutarties šalys sudarydamos sutartį gali susitarti, jog sutartis pasibaigs, sutarties šalis turės teisę vienašališkai ją nutraukti ar prievolės turės būti nedelsiant įvykdytos, jeigu kitai sutarties šaliai bus pradėta administravimo procedūra,

⁸³⁶ GARNER *supra*, note 246, p. 834; WOOD *supra*, note 25, p. 419.

⁸³⁷ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 93.

⁸³⁸ Dėl moratoriumo svarbos ir kitų moratoriumo lemiamų suvaržymų išsamiau žr. 2.2.2.1 poskyrį Prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo laikinas sustabdymas.

bus pateiktas pareiškimas dėl šios procedūros pradėjimo ir pan.⁸³⁹ Nepaisant to, nėra galimas susitarimas, dėl kurio atsiradus minėtoms aplinkybėms būtų sumažintas gaivinamos įmonės turtas, siekiant išvengti nemokumo teisės nustatytų taisyklių taikymo⁸⁴⁰. Teismų praktikoje jau daugiau nei prieš du šimtmečius pasisakyta, jog įmonei tapus nemokiai jos turtas negali atitekti kitiems asmenims nei jos kreditoriai ir šios nuostatos neatitinkantys susitarimai negalioja, kadangi pažeidžia esminius bankroto teisės principus⁸⁴¹. Be jau minėto draudimo, kuris padeda apsaugoti su sunkumais susidūrusios įmonės nuosavybės teise valdomą turtą, administravimo procedūros metu taikomo moratoriumo galiojimo laikotarpiu draudžiama (išskyrus, kai gaunamas administratoriaus sutikimas arba teismo leidimas⁸⁴²) imtis ir kokių nors veiksmų, siekiant susigrąžinti turtą, kurį gaivinama įmonė (neturėdama nuosavybės teisės) valdo nuomos (kai nuomos sutarties dalykas yra kilnojamas daiktas), pirkimo-pardavimo išsimokėtinai ar bet kokios kitos sutarties, kai nuosavybės teisė sudarius sutartį nėra iškart perleidžiama pirkėjui, pagrindu⁸⁴³ (teismų praktikoje išaiškintas, jog šis ribojimas taikomas net tais atvejais, kai turtas faktiškai nėra gaivinamos įmonės žinioje, bet yra subnuomotas⁸⁴⁴). Be administratoriaus sutikimo ar teismo leidimo nuomotojas taip pat negali įgyvendinti savo teisės taikiai atsiimti gaivinamai įmonei išnuomotas patalpas arba žemės sklypą (angl. *A Right of Forfeiture by*

⁸³⁹ High Court of Justice (Chancery Division). 1992 m. rugsėjo 24 d. sprendimas byloje *David Meek Access Ltd., David Meek Plant Ltd., B.C.C. 175*; Court of Appeal (Civil Division). 2009 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Perpetual Trustee Company Limited, Belmont Park Investments Pty Limited v BNY Corporate Trustee Services Limited, Lehman Brothers Special Financing Inc*, 3 W.L.R. 87; GOODE *supra*, note 44, p. 438.

⁸⁴⁰ KULKARNI, Nishad. A Statutory Basis for the Anti-Deprivation Rule? *International Insolvency Review*, 2014, vol. 23, no. 2, p. 73–100; Supreme Court. 2011 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Belmont Park Investments Pty Ltd v BNY Corporate Trustee Services Ltd.*, 3 W.L.R. 521.

⁸⁴¹ Court of Chancery. 1812 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Higinbotham v Holme*, 34 E.R. 451.

⁸⁴² Teismas, siekiant užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą, tokį leidimą gali duoti net ir tais atvejais, kai tam prieštarauja administratorius ir tam tikrą turtą yra būtina išsaugoti atitinkamos procedūros tikslams pasiekti (žr. MILMAN, David. Administration: an Evolving Regime for Distressed Companies. *Company Law Newsletter*, 2014, vol. 351, p. 3).

⁸⁴³ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 43 str. 3 d., 111 str. 1 d.

⁸⁴⁴ Court of Appeal (Civil Division). 1990 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Norwich Union Insurance Group (Equipment Leasing) Ltd., Norwich Union Equipment Finance Ltd., East Lease Limited, Norwich Union Leasing Ltd., Norwich Union Finance Ltd. V. Atlantic Computer Systems plc, John Francis Soden, Richard Boys-Stones*, 2 W.L.R. 367.

Peaceable Re-entry)⁸⁴⁵ (toks leidimas nebus duotas, jeigu šis turtas būtinas tolimesnei gaiviamos įmonės veiklai vykdyti⁸⁴⁶). Siekiant užtikrinti nenutrūkstamą gaiviamos įmonės veiklai būtinų prekių tiekimą (paslaugų teikimą) (t. y. dujų, vandens, elektros energijos arba ryšio paslaugų), įstatyme *expressis verbis* įtvirtintas draudimas tokių prekių tiekimą (paslaugų teikimą) gaiviamai įmonei susieti su iki gaivinimo procedūros pradžios susidariusių įsiskolinimų padengimu⁸⁴⁷ (pastaruoju metu, norint sudaryti geresnes sąlygas įmonėms gaivinti, buvo svarstoma minėto draudimo taikymą išplėsti informacinių technologijų sektoriui⁸⁴⁸). Aptartosioms iš esmės analogiškos taisyklės galioja ir įmonės savanoriško susitarimo procedūros metu, bet tik tuomet, kai yra taikomas moratoriumas (kadangi administratorius šių savanoriško susitarimo procedūros metu nėra paskiriamas, norint konkrečiu atveju netaikyti minėtų draudimų yra būtina gauti teismo leidimą)⁸⁴⁹. Pažymėtina, kad teisės doktrinoje pripažįstama, jog Didžiojoje Britanijoje turėtų būti apvarstyta *ipso facto* nuostatų reglamentavimo tobulinimo klausimas⁸⁵⁰. Teigiama, jog būtų tikslinga greta kitų moratoriumo lemiamų ribojimų tiesiogiai įtvirtinti *ipso facto* nuostatų draudimą, kuris būtų taikomas nepriklausomai nuo to, kaip tokios nuostatos yra suformuluotos⁸⁵¹. Toks draudimas sudarytų geresnes sąlygas su sunkumais susidūrusioms įmonėms gaivinti⁸⁵². Šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas kelia susirūpinimą ir praktikams, kurie mano, jog *ipso facto* nuostatos daro žalą sėkmingam įmonės gaivinimui ir dėl to turėtų būti pripažįstamos negaliojančiomis⁸⁵³.

⁸⁴⁵ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 43 str. 4 d.; High Court of Justice (Chancery Division). 1962 m. liepos 30 d. *sprendimas byloje Bracey v. Read*, 3 *W.L.R.* 1194.

⁸⁴⁶ Court of Appeal (Civil Division). 2008 m. lapkričio 18 d. *sprendimas byloje Innovate Logistics Limited v Sunberry Properties Limited*, *B.C.C.* 164.

⁸⁴⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 233 str.

⁸⁴⁸ The Insolvency Service. *Continuity of Supply of Essential Services to Insolvent Businesses: a Consultation* [interaktyvus]. London: The Insolvency Service, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/328133/Continuity_of_supply_consultation_July_2014.doc>.

⁸⁴⁹ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule A1 – 12 str. 1 d. (f)–(g) p.

⁸⁵⁰ SUCHAK, Ravi. Corporate Rescue Proceedings and the Enforcement of *Ipsa Facto* Termination Clauses: A Comparison of the English and US Approaches? *International Corporate Rescue*, 2011, vol. 8, no. 2, p. 131, 135; BORK *supra*, note 43, p. 189, 194.

⁸⁵¹ GOODE *supra*, note 44, p. 222; COOKE *supra*, note 825, p. 172.

⁸⁵² SUCHAK *supra*, note 850, p. 136.

⁸⁵³ GOODE *supra*, note 44, p. 438.

Latvijoje ir Lietuvoje *ipso facto* nuostatos, kaip ir Didžiojoje Britanijoje, nėra draudžiamos (tokios nuostatos galėtų būti pripažintos negaliojančiomis, tik remiantis bendraisiais sandorių negaliojimo pagrindais, jeigu konkrečiu atveju prieštarautų viešajai tvarkai, gerai moralei, imperatyvioms įstatymo normoms ir pan.⁸⁵⁴). Tačiau, skirtingai nei Didžiojoje Britanijoje, minėtose valstybėse apskritai nėra įtvirtinta jokių teisės normų, kurios užtikrintų bent jau tam tikrų sutarčių išsaugojimą ir sudarytų tinkamas sąlygas gaivinamai įmonei išsaugoti jos veiklai būtiną turtą, kurį gaivinama įmonė, nebūdama šio turto savininke, valdo lizingo, nuomos arba kitų sutarčių pagrindu. Teisminių gaivinimo procedūrų metu taikomo moratoriumo suvaržymai bei laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galimybė, nors ir gali padėti išvengti dalies *ipso facto* nuostatų lemiamų neigiamų padarinių (pavyzdžiui, apsaugoti norimos gaivinti įmonės nuosavybės teise valdomą turtą nuo priešišku pavienių kreditorių veiksmų), tačiau negali užtikrinti, kad tokių procedūrų metu su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės žinioje visuomet išliks tolimesnei jos veiklai būtinas ne nuosavybės teise valdomas turtas, be to, kad bus išsaugotos gaivinamos įmonės veiklai svarbios abiejų sutarties šalių dar neįvykdytos sutartys (pavyzdžiui, minėti ribojimai negali turėti įtakos tokioms *ipso facto* nuostatoms, kurios tik nulemia sutarties pasibaigimą, bet nesukelia jokių kitų teisinių padarinių)⁸⁵⁵. Taigi, gaivinamos įmonės tolimesnis veiklos vykdymas ir sėkmingas gaivinimas gali priklausyti nuo pavienių kreditorių valios (tai prieštarauja kolektyviniam gaivinimo procedūros pobūdžiui). Pavyzdžiui, jeigu su gaivinama įmone anksčiau sudarytos ir dar neįvykdytos sutartys suteikia kontrahentams teisę nutraukti šias sutartis (ar nulemia jų pabaigą) vien dėl to, kad buvo pateiktas pareiškimas norint inicijuoti kitos sutarties šalies gaivinimo

⁸⁵⁴ Pavyzdžiui, žr. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262, 1.80–1.81 str.

⁸⁵⁵ Laikinosios apsaugos priemonės negali tiesiogiai varžyti asmenų, kurie nėra atsakovai byloje, teisių (žr. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2011-04-18 *Bendrujų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga, registracijos nr. AC-34-2*). Vadinasi, teisminių gaivinimo procedūrų metu norimos gaivinti įmonės kontrahentų teisės, taikant laikinąsias apsaugos priemones, negali būti suvaržytos taip, kad šiems asmenims būtų uždrausta teisminių gaivinimo procedūrų metu nutraukti su gaivinama įmone anksčiau sudarytas, bet dar neįvykdytas sutartis, ar atsiimti nuosavybės teise priklausantį turtą iš gaivinamos įmonės. Moratoriumo lemiami suvaržymai taip pat neturi jokios įtakos abiejų sutarties šalių dar neįvykdytoms sutartims bei trečiojo asmens teisei atsiimti nuosavybės teise valdomą, bet pas gaivinamą įmonę esantį turtą.

procedūrą ar pan., su laikiniais sunkumais susidūrusi įmonė gali netekti turto, kuris būtinas tolimesnei jos veiklai. Visa tai gali ne tik sumažinti sėkmingo perspektyvios įmonės gaivinimo tikimybę, bet kartais vien dėl šios priežasties įmonės gaivinimas gali tapti tiesiog neįmanomas, ir net visiškai nepriklausomai nuo kitų įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo aspektų palankumo įmonės gaivinimui (pavyzdžiui, logistikos bendrovė netekusi visų lizingo sutarčių pagrindu valdytų transporto priemonių arba mažmeninės prekybos įmonė nuomos sutarčių pagrindu valdytų prekybai skirtų patalpų gali būti nepajėgi įveikti iškilusių sunkumų ir pan.). Atkreiptinas dėmesys į Lietuvos teismų praktiką, kurioje yra išaiškinta, jog restruktūrizavimo procedūros metu nėra ribojamos kreditorių ar kokių nors trečiųjų asmenų teisės susigrąžinti (išsireikalauti) jiems nuosavybės teise priklausantį turtą iš restruktūrizuojamos įmonės valdymo⁸⁵⁶ (po bankroto bylos iškėlimo įmonei, kuriai iškelta bankroto byla, taip pat galima pareikšti ieškinį dėl daikto išreikalavimo⁸⁵⁷). Net ir tuo atveju, kai turtas būtinas gaivinamos įmonės mokumui atkurti, negalima leisti naudotis tokiu svetimu turtu be šio turto savininko sutikimo⁸⁵⁸ (pavyzdžiui, nutraukus lizingo sutartį, lizingo davėjas gali turėti teisę atgauti visą lizingo sutartimis perleistą turtą, nors jis ir būtų būtinas įmonei gaivinti⁸⁵⁹).

Vokietijoje *ipso facto* nuostatų draudimas tiesiogiai nėra įtvirtintas⁸⁶⁰, bet tolimesnei gaivinamos įmonės veiklai svarbios sutartys gali būti išsaugotos (išskyrus įstatyme numatytas paslaugų ir pavedimo sutartis, kurios prasidėjus

⁸⁵⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje AB „SEB lizingas“ v. RAB „Vingriai“, UAB „Vacmech SK“, Nr. 3K-3-209/2011, kat. 127.6.

⁸⁵⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Eurazijos logistika“ v. UAB „Daisotra“, Nr. 3K-3-91/2009, kat. 126.1, 126.5.

⁸⁵⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Swedbank lizingas“ v. UAB „Naujasis uostas“, Nr. 3K-3-628/2013, kat. 50.10, 127.9.

⁸⁵⁹ Panevėžio miesto apylinkės teismas. 2014 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje RUAB „Veeko“ v. UAB „Swedbank lizingas“, Nr. 2-6527-488/2014, kat. 128.11.

⁸⁶⁰ Nepaisant to, kad *ipso facto* nuostatų draudimas tiesiogiai nėra įtvirtintas (įstatymo nuostata tiesiogiai draudžianti tokias nuostatas buvo pašalinta iš įstatymo projekto), šiuo metu iš esmės tokius pat padarinius nulemia įstatyme numatytas draudimas apriboti administratoriaus (įmonės valdymo organų, kai gaivinamos įmonės valdymas nėra perimtas) teisę nuspręsti, ar tęsti konkrečias gaivinamos įmonės anksčiau sudarytas, bet abiejų šalių dar neįvykdytas sutartis. Taigi, galima teigti, jog Vokietijoje *ipso facto* nuostatų draudimas yra įtvirtintas netiesiogiai.

nemokumo procedūrai automatiškai pasibaigia⁸⁶¹). Gaivinamos įmonės kaip nuomininkės arba lizingo gavėjos (teisės doktrinoje teigiama, taip pat ir kaip licenciatės⁸⁶²) sudarytos sutartys, pateikus pareiškimą pradėti nemokumo procedūrą, priešingos sutarties šalies nebegali būti vienašališkai nutrauktos remiantis tuo pagrindu, kad pablogėjo gaivinamos įmonės finansinė padėtis ar kad iki pareiškimo pradėti nemokumo procedūrą pateikimo buvo pradelsti kokie nors mokėjimai⁸⁶³. Šios sutartys dėl minėtų piniginių pobūdžio pažeidimų, vadovaujantis bendrosiomis sutarčių teisės nuostatomis, gali būti nutrauktos tik tuo atveju, kai tokie pažeidimai padaromi jau nemokumo procedūros metu⁸⁶⁴. Dėl bet kokių kitų gaivinamos įmonės anksčiau sudarytų ir neįvykdytų sutarčių (ar kitokio nei minėti pobūdžio pažeidimai) panašių ribojimų įstatyme nėra įtvirtinta. Taigi, nemokumo procedūra iš esmės nedaro įtakos kitokių sutarčių nutraukimo galimybėms (t. y. tokios sutartys gali būti nutrauktos, remiantis bendrosiomis sutarčių teisės nuostatomis, ir dėl bet kokių iki pareiškimo pradėti nemokumo procedūrą pateikimo padarytų pažeidimų⁸⁶⁵) bei neriboja lizingo ar nuomos sutarčių nutraukimo galimybės kitais nei anksčiau minėtais pagrindais. Tačiau šalys visais atvejais neturi teisės apriboti administratoriaus (įmonės valdymo organų, kai gaivinamos įmonės valdymas nėra perimtas) teisės nuspręsti, tęsti ar nutraukti konkrečias gaivinamos įmonės anksčiau sudarytas, bet abiejų sutarties šalių dar neįvykdytas sutartis. Minėtos teisės įgyvendinimo apribojimas yra besąlygiškai draudžiamas. Kitaip tariant, bet koks šios teisės įgyvendinimą apribojantis susitarimas laikomas negaliojančiu⁸⁶⁶. Pabrėžtina, kad šiam draudimui ilgą laiką trūko aiškumo, nebuvo net aišku, ar šis ribojimas draudžia numatyti *ipso facto* nuostatas. Pavyzdžiui, kai kurių teisės doktrinos atstovų nuomone, minėtą ribojimą pažeistų nuostatos, kurios numatyti, kad prasidėjus nemokumo procedūrai

⁸⁶¹ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 115–117 str., 279 str., BRAUN *supra*, note 388, p. 245–249.

⁸⁶² MCGUIRE, Mary-Rose, *et. al.* IP Licensing and Insolvency. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2014, vol. 116, no. 10, p. 932.

⁸⁶³ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 108 str., 112 str., 279 str.

⁸⁶⁴ BORK *supra*, note 43, p. 185.

⁸⁶⁵ BRAUN *supra*, note 388, p. 250.

⁸⁶⁶ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 119 str., 279 str.; BLECH, Ulrich. Germany. Iš PATERSON, Sarah, *et al.* *The International Comparative Legal Guide to: Corporate Recovery & Insolvency*, London, 2012, p. 120.

atitinkamos sutartys pasibaigs, ar galės būti vienašališkai kitos sutarties šalies nutrauktos⁸⁶⁷. Tačiau kitų teisės doktrinos atstovų nuomonė yra priešinga ir ji kurį laiką buvo net vyraujanti⁸⁶⁸. Šiai nuostatai aiškumo ilgą laiką nesuteikė ir teismų praktika, kuri nebuvo vieninga. Pavyzdžiui, net įmonės nemokumo procedūros pradžia kartais galėjo nulemti sutarties pabaigą. Situacija iš dalies pasikeitė tik pastaraisiais metais, kai Vokietijos Aukščiausiasis Teismas keliose nagrinėtose bylose pasisakė, jog *ipso facto* nuostatos negalioja, jeigu jų taikymas susietas su nemokumo procedūros pradžia ar pareiškimo dėl šios procedūros pradėjimo padavimu⁸⁶⁹ (sutartį nutraukti dėl kokių nors kitų priežasčių, laikantis sutarčių teisės nuostatų, nėra draudžiama⁸⁷⁰). Nepaisant to, teisės doktrinoje ir toliau galima sutikti nuomonių, jog minėtas teismo išaiškinimas negali būti taikomas apskritai visoms abiejų sutarties šalių dar neįvykdytoms sutartims, nes tai pažeistų sutarčių laisvės principą⁸⁷¹. Taigi, Vokietijoje iki šiol nėra pateikta išsamių anksčiau minėtos nuostatos, kuri gali būti taikoma kaip *ipso facto* nuostatų draudimas, taikymo gairių⁸⁷².

Estijoje reorganizavimo įstatymas tiesiogiai įtvirtina bendro pobūdžio *ipso facto* nuostatų draudimą. Bet koks susitarimas, kuris suteikia teisę nutraukti sutartį dėl to, kad kitai sutarties šaliai buvo pradėta reorganizavimo procedūra ar buvo patvirtintas jos reorganizavimo planas, negalioja⁸⁷³. Tačiau kreditorius turi teisę nutraukti su gaivinama įmone sudarytą sutartį dėl iki gaivinimo procedūros pradžios įmonės padarytų pažeidimų. Išskyrus, kai tokie pažeidimai yra piniginio pobūdžio, nes tokiu atveju jie būtinai turi būti įvykę

⁸⁶⁷ BORK *supra*, note 43, p. 186.

⁸⁶⁸ KIRCHHOF, Hans-Peter., *et. al. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung* [interaktyvus]. München: Verlag C.H. Beck, 2013 [žiūrėta 2015 m. vasario 22 d.], p. 27. Prieiga per internetą: <<https://beck-online.beck.de/Default.aspx?vpath=bibdata/komm/MuekoInsO/cont/MuekoInsO.htm>>; PAULUS, C. G.; ir BERBERICH, M. National Report for Germany. Iš *Treatment of Contracts in Insolvency*. Faber, D., *et al.* Oxford: Oxford University Press, 2013, p. 237.

⁸⁶⁹ Landgericht Rostock. 2007 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje 4 O 235/07; Bundesgerichtshof. 2005 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje IX ZR 162/04; Bundesgerichtshof. 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje IX ZR 169/11; Bundesgerichtshof. 2013 m. spalio 22 d. sprendimas byloje II ZR 394/12; ROBERT-TISSOT *supra*, note 835, p. 241–242.

⁸⁷⁰ GEHRLEIN, Markus. Die Rechtsprechung des BGH zu gegenseitigen Verträgen in der Insolvenz. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*, 2015, vol. 68, no. 4, p. 107.

⁸⁷¹ KIRCHHOF *supra*, note 868, p. 40.

⁸⁷² PAULUS *supra*, note 868, p. 236–238.

⁸⁷³ Reorganisation Act *supra*, note 65, 6 str.

prasadējus gaivinimo procedūrai, jeigu sutartį norima nutraukti moratoriumo galiojimo laikotarpiu⁸⁷⁴. Įmonę bandant gaivinti bankroto procedūros metu, sutartys taip pat gali būti išsaugotos. Paskirtas bankroto administratorius turi teisę reikalauti, kad kita sutarties šalis tinkamai vykdytų visus priisiimus ir neįvykdytus įsipareigojimus (bet kita sutarties šalis gali reikalauti, kad gaivinama įmonė užtikrintų savo įsipareigojimų įvykdymą)⁸⁷⁵. Be to, be bankroto administratoriaus sutikimo iš gaivinamos įmonės negali būti išreikalautas kreditoriui nuosavybės teise priklausantis turtas, kurį gaivinama įmonė pradėjo valdyti dar iki bankroto procedūros pradžios⁸⁷⁶, įskaitant bet kokį gaivinamos įmonės nuomos arba lizingo sutarties pagrindu valdomą turtą (atitinkama sutartis negali būti nutraukta net dėl to, kad gaivinama įmonė dar iki bankroto procedūros pradžios nesumokėjo kokių nors mokėtinų įmokų, tačiau kita sutarties šalis turi teisę pareikalauti užtikrinti būsimų gaivinamos įmonės įsipareigojimų jai įvykdymą)⁸⁷⁷. Pabrėžtina, kad negalioja bet kokie iš anksto šalių sudaryti susitarimai, kurie panaikina arba apriboja minėtas gaivinamos įmonės, kaip lizingo gavėjos ar nuomininkės, teises bankroto procedūros metu⁸⁷⁸.

Prancūzijoje, kaip ir Estijoje (reorganizavimo procedūra), tiesiogiai įtvirtintas bendro pobūdžio *ipso facto* nuostatų draudimas. Tai sutarčių laisvės principo išimtis, kurią pateisina siekis apsaugoti silpnesniąją sutarties šalį nuo galimo kitos sutarties šalies spaudimo⁸⁷⁹. Sutartys Prancūzijoje negali būti nutrauktos vien dėl to, kad kitai sutarties šaliai buvo pradėta gaivinimo procedūra⁸⁸⁰. Draudžiama ir bet kokia kita sutarties nuostata, kuri įmonei pradėjus gaivinimo procedūrą tiesiogiai ar netiesiogiai nulemtų iš esmės tokius

⁸⁷⁴ Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2011 m. gegužės 9 d. sprendimas byloje *Avaldaja aktsiaselts Väätsa Agro v. Võlausaldajad Swedbank AS, Swedbank Liising Aktsiaselts*, Nr. 3-2-1-25-11.

⁸⁷⁵ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 46 str. 4–5 d.

⁸⁷⁶ *Ibidem*, 49 str. 2 d.

⁸⁷⁷ *Ibidem*, 51 str. 1–2 d., 52 str.; Law of Obligations Act [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], 319 str. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>>.

⁸⁷⁸ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 53 str.

⁸⁷⁹ CARON, Christophe. La clause résolutoire en droit français. *Etudes juridiques*, 2000, no. 7, p. 87–88.

⁸⁸⁰ Code de commerce *supra*, note 64, L622-13 str. 1 d., L631-14 str.

pat padarinius⁸⁸¹. Teismų praktika išplėtė minėtos taisyklės taikymą, taip pat ir tiems atvejams, kai gaivinimo procedūra dar nėra pradėta, bet įmonė jau yra nepajėgi vykdyti piniginių įsipareigojimų⁸⁸². Bet kokios šalių sudarytų sutarčių nuostatos, kurios paspartina prievolių vykdymą, kai pradedama teisminė gaivinimo procedūra, taip pat yra *ab initio* negaliojančios⁸⁸³. Iki gaivinimo procedūros pradžios gaivinamos įmonės padaryti pažeidimai (tai gali būti ir nepiniginio pobūdžio pažeidimai⁸⁸⁴) negali būti pagrindas anksčiau sudarytai ir neįvykdytai sutarčiai nutraukti (be administratoriaus sutikimo gaivinimo procedūros metu sutartis gali būti nutraukta tik dėl gaivinimo procedūros metu atliktų pažeidimų)⁸⁸⁵. Taigi, su sunkumais susidūrusiai įmonei yra sudarytos visos sąlygos reikalauti, kad kita sutarties šalis gaivinimo procedūros metu toliau vykdytų prisiimtus, bet dar neįvykdytus įsipareigojimus⁸⁸⁶. Pažymėtina, kad prieš pareikalaujant, kad kita sandorio šalis gaivinimo procedūros metu įvykdytų savo prisiimtus įsipareigojimus, kylančius iš dar neįvykdytos sutarties, administratorius visais atvejais turi užtikrinti, jog gaivinama įmonė turės lėšų priešpriešiniams įsipareigojimams įvykdyti⁸⁸⁷ (bet tik tiems įsipareigojimams, kurie atsiras gaivinimo procedūros metu, t. y. iki gaivinimo procedūros pradžios gaivinamos įmonės padaryti pažeidimai neturi būti pašalinti⁸⁸⁸).

Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantis su *ipso facto* nuostatomis susijęs reglamentavimas, galima sakyti, yra kardinaliai priešingas įtvirtintajam Didžiojoje Britanijoje (tai patvirtina minėtų valstybių teismų praktika, kai sprendžiant analogiškas su *ipso facto* nuostatomis susijusias bylas, buvo

⁸⁸¹ Cour de cassation, 2014 m. sausio 14 d. sprendimas byloje *la société Le Brabant v. la société Aviva assurances*, 12-22.909.

⁸⁸² Cour de cassation, 1993 m. kovo 2 d. sprendimas byloje *société Berta v. société Vag France*, 90-21.849.

⁸⁸³ Code de commerce *supra*, note 64, L622-29 str., L631-14 str.

⁸⁸⁴ Cour de cassation, 2014 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje *la société Trébisol Sud-Ouest v. la société Vilmor ENR*, 13-23.062.

⁸⁸⁵ Code de commerce *supra*, note 64, L622-13 str. 1 d., L622-14 str., L631-14 str.

⁸⁸⁶ TETLEY *supra*, note 403, p.243.

⁸⁸⁷ OMAR, Paul J. Disclaiming Onerous Property in Insolvency: A Comparative Study. *International Insolvency Review*, 2010, vol. 19, no. 1, p. 51–54; *Ibidem*, L622-13 str. 2 d., L631-14 str.

⁸⁸⁸ CUNIBERTI, Gilles; ir RUEDA, Isabelle. National Report for France. Iš FABER, Dennis, *et al. Treatment of Contracts in Insolvency*, Oxford, 2013, p. 181.

priimti visiškai skirtingi, vienas kitam net prieštaraujantys sprendimai⁸⁸⁹). Jungtinėse Amerikos Valstijose, kaip ir Estijoje (reorganizavimo procedūra) bei Prancūzijoje, tiesiogiai įtvirtintas bendro pobūdžio *ipso facto* nuostatų draudimas, bet jis yra kur kas platesnės apimties. Prasadėjus gaivinimo procedūrai, abiejų sutarties šalių neįvykdyta sutartis negali būti nutraukta ar pakeista (jokie įsipareigojimai ir teisės, kurios kyla iš tokios sutarties, negali pasibaigti ar būti pakeisti, be to, negali būti paspartintas prievolių vykdymas⁸⁹⁰) vien dėl to, kad kita sutarties šalis tapo nemoki, kitaip pasikeitė jos finansinė padėtis, jos atžvilgiu buvo pradėta gaivinimo procedūra, buvo paskirtas patikėtinis (ar administratorius) arba šie subjektai perėmė turto valdymą⁸⁹¹. Minėti draudimai taikomi prasidėjus gaivinimo procedūrai, bet ne iki šios procedūros pradžios ar jai jau pasibaigus (t. y. taikomi moratoriumo galiojimo laikotarpiu)⁸⁹², ir tik nuomos sutartims bei kitoms bent iš dalies abiejų sutarties šalių neįvykdytoms sutartims⁸⁹³ (išskyrus įstatyme numatytas išimtis⁸⁹⁴). *Ipsa facto* nuostatas draudžiama taip pat numatyti ir kitose nei minėtose sutartyse, jeigu tokios nuostatos siejamos su anksčiau išvardintomis aplinkybėmis ir dėl jų gaivinama įmonė netenka turtinės teisės, ši teisė pasikeičia ar pasibaigia (arba šios nuostatos suteikia teisę daryti minėtą įtaką)⁸⁹⁵. Gaivinama įmonė nepaisant tokių nuostatų gali perleisti, išnuomoti

⁸⁸⁹ COLLETT, Joanne. *Ipsa Facto Clauses and the Anti-deprivation Principle. Corporate Rescue and Insolvency*, 2010, October, p. 196–199; District Court (S. D. New York.). 2010 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje *Lehman Brothers Holdings Inc. V. Bny Corporate Trustee Services Limited*, WL 10078354; High Court of Justice (Chancery Division). 2009 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Belmont Park Investments Pty Ltd. & Ors v BNY Corporate Trustee Services Ltd, Lehman Brothers Special Financing Inc.*, WL 2221998.

⁸⁹⁰ Bankruptcy Court (S. D. New York). 1987 m. gegužės 29 d. sprendimas byloje *TEXACO INC., Texaco Capital Inc., Texaco Capital N.V.*, 73 B.R. 960.

⁸⁹¹ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 365 str. (e) d. 1 p.

⁸⁹² Bankruptcy Court (S. D. Florida). 1982 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *LJP, Inc. v. Royal Crown Cola Company*, 22 B.R. 556.

⁸⁹³ RUBIN, Paul. Not Every Ipsa Facto Clause Is Unenforceable in Bankruptcy. *American Bankruptcy Institute Journal*, vol. 32, no. 7, p. 58–59.

⁸⁹⁴ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 365 str. (e) d. 2 p.; Teismų praktika dėl *ipso facto* nuostatų draudimo išimčių nėra vieninga, pavyzdžiui, dėl galimybės paskolos sutartyse numatyti *ipso facto* nuostatas, susietas su anksčiau išvardintomis aplinkybėmis, išsamiau žr. KLEINHAUS, Emil A.; ir ZUCKERMAN, Peter B. The Enforceability of Ipsa Facto Clauses in Financing Agreements: American Airlines and Beyond. *Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice*, 2014, vol. 23, no. 2, p. 199–204.

⁸⁹⁵ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 541 str. (c) d. 1 p.

arba toliau naudotis konkrečiu turtu⁸⁹⁶. Tačiau jeigu gaivinama įmonė nori, kad kita sutarties šalis gaivinimo procedūros metu toliau vykdytų anksčiau prisiimtus ir dar neįvykdytus įsipareigojimus, ji turi užtikrinti būsimų savo įsipareigojimų įvykdymą. O tuo atveju, jeigu gaivinama įmonė yra pažeidusi savo sutartinius įsipareigojimus iki gaivinimo procedūros pradžios, tai ji turi įvykdyti neįvykdytus įsipareigojimus bei atlyginti padarytą turtinę žalą arba turi užtikrinti, kad šias pareigas galės tinkamai įvykdyti artimiausiu metu, t. y. gaivinama įmonė turi pašalinti visus iki gaivinimo procedūros pradžios padarytus pažeidimus⁸⁹⁷ (gaivinama įmonė, skirtingai nei Prancūzijoje, atsakinga už visos sutarties tinkamą įvykdymą, lyg įmonės gaivinimo procedūra nebūtų prasidėjusi, o ne tik tos sutarties dalies, kuri bus vykdoma jau prasidėjus šiai procedūrai)⁸⁹⁸. Siekiant užtikrinti nenutrūkstamą gaivinamos įmonės veiklai būtinų komunalinių paslaugų teikimą, įstatyme *expressis verbis* (kaip ir Didžiojoje Britanijoje) įtvirtintas draudimas šių paslaugų teikimą nutraukti dėl iki gaivinimo procedūros pradžios susidariusio nepadengto įsiskolinimo arba pradėtos gaivinimo procedūros⁸⁹⁹.

Apžvelgus tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį reglamentavimą, matyti, kad net 5 iš jų, siekiant gaivinimo procedūros metu užtikrinti sutartinių santykių stabilumą, vienokia ar kitokia forma moratoriumo galiojimo laikotarpiu suvaržomos šalių teisės nutraukti tam tikras su gaivinama įmone sudarytas ir dar neįvykdytas sutartis (t. y. Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Prancūzijoje bei Estijoje). Tik Lietuvoje ir Latvijoje tokie ribojimai apskritai nėra įtvirtinti. Dėl to Lietuvoje ir Latvijoje sutartinių santykių stabilumas gaivinimo procedūros metu gali išimtinai priklausyti nuo pavienių asmenų valios, noro arba nenoro prisidėti prie su

⁸⁹⁶ *Ibidem*, 363 str. (l) d.

⁸⁹⁷ Nepiniginio pobūdžio pažeidimas negali būti pašalintas, bet jeigu toks pažeidimas nėra esminis, tai pašalinus piniginio pobūdžio pažeidimus bei įgyvendinus visas kitas įstatyme numatytas sąlygas, gaivinimo procedūros metu gali būti išsaugotos atitinkamos sutartys, kitai sutarties šaliai net prieštaraujant (žr. COLES-BJERRE *supra*, note 826, p. 102).

⁸⁹⁸ Court of Appeals (Eleventh Circuit). 1985 m. birželio 4 d. *sprendimas byloje Airlift International, Inc. V. Gatx Leasing Corp.*, 761 F.2d 1503; Bankruptcy Code *supra*, note 62, 365 str. (b) d. 1 p.; KILBORN, Jason. National Report for the United States. Iš FABER, Dennis, *et al. Treatment of Contracts in Insolvency*, Oxford, 2013, p. 522.

⁸⁹⁹ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 366 str.

laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimo⁹⁰⁰. Toks reglamentavimas yra tobulintinas, nes, visų pirma, nėra suderinamas su įmonių gaivinimo instituto paskirtimi (pavienių kreditorių teisėms teikiant prioritetą, neatsižvelgiama į visų kitų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus ir pan.), o, be to, nesudaro tinkamų sąlygų perspektyvioms, tačiau tik su laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms išsaugoti (labai sumažėja sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybė, kai su sunkumais susidūrusiai įmonei nėra sudarytos sąlygos išsaugoti tolimesnei jos veiklai reikalingą turtą ir pan.).

Didžiojoje Britanijoje galiojantis reglamentavimas taip pat yra ydingas, nors ir numato tam tikrus sutarties nutraukimo suvaržymus. Remiantis juo ne visuomet gali būti užtikrintas visų gaivinamos įmonės veiklai bei sėkmingam gaivinimui svarbių sutarčių išsaugojimas. Nors Didžiojoje Britanijoje, skirtingai nei Lietuvoje ar Latvijoje, gaivinama įmonė gali išsaugoti tretiesiems asmenims nuosavybės teise priklausantį, gaivinamos įmonės tam tikrų sutarčių pagrindu valdomą ir tolimesnei jos veiklai būtiną turtą, bet pati gaivinimo procedūra kartais gali nulemti kitų svarbių sutartinių santykių pabaigą, nes suvaržymai moratoriumo galiojimo laikotarpiu nėra taikomi visiems sutartiniams santykiams, o tik daliai jų (pavyzdžiui, įtvirtinti draudimai negali padėti išsaugoti licencinių, prekių tiekimo, paslaugų teikimo sutarčių ir pan.). Nesant įstatyme ar sutartyje įtvirtintos pareigos, net ir esant išskirtinėms aplinkybėms, viena sutarties šalis negali būti priversta kitos sutarties šalies toliau palaikyti teisinius santykius, nors tai ir būtų būtina tolimesnei su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės veiklai užtikrinti. Su sunkumais susidūrusios įmonės kontrahentai gali pasitraukti net ir tais atvejais, kai nuo jų pagalbos iš esmės priklauso tolimesnis įmonės likimas. Vadinasi, procedūra, kurios sėkmė labai priklauso nuo sutartinių santykių stabilumo, dėl *ipso facto* nuostatų taikymo gali pati tapti viena iš tokių santykių nestabilumo

⁹⁰⁰ Kaip sutartyje numatytos teisės gali paveikti įmonės gaivinimo galimybę, išsamiau žr. CONTINO, Richard M. Can Lease Contracts Block Your Reorganization? *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 2007, vol. 18, no. 2, p. 25–28.

priežasčių⁹⁰¹. Atsižvelgus į visa tai, nėra ko stebėtis, kad Didžiojoje Britanijoje vis dažniau pritariama galiojančio reglamentavimo reformai, numatant *ipso facto* nuostatų draudimą⁹⁰², manant, kad tai gali pagelbėti įmonėms įveikti užklupusius sunkumus⁹⁰³.

Ipsa facto nuostatų draudimas įtvirtintas tik 4 iš 7 darbe tyrinėjamų jurisdikcijų, tačiau šio draudimo reglamentavimas visose jose labai skiriasi (t. y. Vokietijoje (netiesiogiai), Estijoje, Prancūzijoje bei Jungtinėse Amerikos Valstijose). Paties šio draudimo svarba, kaip jau minėta, sėkmingam įmonės gaivinimui yra neabejotina, bet norint sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti reikėtų atkreipti dėmesį dar į tai, kad kuo platesnė tokio draudimo apimtis, tuo didesnė sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybė⁹⁰⁴. Vien draudimo nutraukti anksčiau sudarytą ir neįvykdytą sutartį tik tuo pagrindu, kad kitai sutarties šaliai siekiama inicijuoti gaivinimo procedūrą ar tokia procedūra jai buvo pradėta, ne visuomet pakanka sutartinių santykių stabilumui gaivinimo procedūros metu užtikrinti.⁹⁰⁵ *Ipsa facto* nuostatų draudimo apimtis turėtų būti kur kas platesnė – visa apimanti, kad būtų išvengta situacijų, kai dirbtinai prisidengiant kokiomis nors aplinkybėmis iš tikrųjų yra siekiama nutraukti su gaivinama įmone sudarytas sutartis vien dėl pasikeitusio įmonės statuso ar bandymo gaivinti įmonę. Iš visų darbe tyrinėjamų jurisdikcijų Jungtinėse Amerikos Valstijose įtvirtinto *ipso facto* nuostatų draudimo apimtis yra plačiausia. Šioje valstybėje moratoriumo galiojimo laikotarpiu su gaivinama įmone anksčiau sudarytos ir dar neįvykdytos sutartys negali būti nutrauktos kitos sutarties šalies ne tik dėl to, kad įmonei buvo pradėta gaivinimo procedūra, bet ir dėl to, kad ji tapo nemoki,

⁹⁰¹ PATERSON, Sarah; ir PRATTENT, Elena. Insolvency Law and Contract: Policy and Practice in the US and UK. Iš PATERSON, Sarah, *et al. The International Comparative Legal Guide to: Corporate Recovery & Insolvency*, London, 2012, p. 3.

⁹⁰² GOODE *supra*, note 44, p. 222.

⁹⁰³ PAYNE, Jennifer. Debt Restructuring in English Law: Lessons from the United States and the Need for Reform. *Law Quarterly Review*, 2014, vol. 130, p. 303–304; The Association of Business Recovery Professionals *supra*, note 655, p. 9–10.

⁹⁰⁴ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 71–72.

⁹⁰⁵ Išskyrus tuos atvejus, kai teismai yra linkę lanksčiai interpretuoti tokį draudimą. Kai galiojantis *ipso facto* nuostatų draudimo reglamentavimas nėra detalus (pavyzdžiui, kaip yra Vokietijoje, Estijoje bei Prancūzijoje), šio draudimo efektyvumas priklauso nuo teismų, būtent nuo to, ar teismai bus linkę lanksčiai interpretuoti šį draudimą, norint išvengti minimų situacijų susidarymo.

kaip nors pasikeitė jos finansinė padėtis, buvo paskirtas patikėtinis (administratorius), tokios įmonės turto valdymą perėmė minėti asmenys. Be to, minėtos aplinkybės negali nulemti ir kokių nors teisių ar pareigų pasikeitimo (įskaitant, prievolių vykdymo paspartinimą). Taigi, būtent Jungtinėse Amerikos Valstijose iš visų darbe tyrinėjamų jurisdikcijų gaivinamai įmonei yra sudarytos palankiausios sąlygos išsaugoti sutartis.

Pažymėtina, kad neužtenka vien įtvirtinti bendro pobūdžio visa apimančią *ipso facto* nuostatų draudimą, norint išsaugoti sutartis teisminių gaivinimo procedūrų metu. Prieš kreipiantis dėl gaivinimo procedūros inicijavimo, įmonė dažnai jau būna pradelsusi mokėjimus ar dėl sudėtingos savo finansinės padėties padariusi kitokio pobūdžio sutartinių įsipareigojimų pažeidimų. Suteikiant iš esmės nevaržomą teisę nutraukti sutartį dėl iki gaivinimo procedūros pradžios padarytų pažeidimų (sąlyginai tokia situacija yra Vokietijoje ir Estijoje), *ipso facto* nuostatų draudimo reikšmė sumažėja, tampa lengviau apeinama bei labiau iliuzinė nei reali⁹⁰⁶. Dėl to, manytina, kad, sprendžiant sutarties išsaugojimo klausimą, į gaivinamos įmonės iki gaivinimo procedūros pradžios padarytus pažeidimus paprastai neturėtų būti atsižvelgiama (išskyrus, kai pažeidimų pobūdis ar kitos su pažeidimu susijusios aplinkybės pateisina sutartinių santykių pabaigą). Tokie pažeidimai turėtų būti vertinami tik nustatant kreditorių reikalavimų dydį (pavyzdžiui, kaip yra Prancūzijoje⁹⁰⁷). Tai, kad įmonė susidūrė su sunkumais (ar tapo nemoki) ir dėl to buvo priversta pažeisti prisiimtus sutartinius įsipareigojimus *per se* nereiškia, kad tokia įmonė gaivinimo procedūros metu ar ateityje nebus pajėgi tinkamai vykdyti sudarytų sutarčių, dalis šių sutarčių, kaip jau minėta, gali būti net būtinos tolimesnei jos veiklai⁹⁰⁸.

Vadinasi, moratoriumas turėtų apriboti norimos gaivinti įmonės sudarytų ir neįvykdytų, bet įmonei gaivinti svarbių sutarčių nutraukimo galimybę, jeigu

⁹⁰⁶ AZAR, Ziad Raymond. Bankruptcy Policy: a Review and Critique of Bankruptcy Statutes and Practices in Fifty Countries Worldwide. *Cardozo Journal of International & Comparative Law*, 2008, vol. 16, p 338–339.

⁹⁰⁷ Code de commerce *supra*, note 64, L622-13 str. 1 d., L622-14 str., L631-14 str.

⁹⁰⁸ WEE, Meng Seng. Insolvency and the Survival of Contracts. *Journal of Business Law*, 2005, July, p. 499–500.

norima sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms išsaugoti (pabrėžtina, kad sutarties nutraukimo galimybė moratoriumo galiojimo laikotarpiu turėtų būti apribota tik anksčiau minėta apimtimi, bet ne apskritai, t. y. sutarties nutraukimas kitais bendraisiais sutarties nutraukimo pagrindais, nepažeidžiančiais anksčiau minėtų ribojimų, turėtų būti leidžiamas). Gaivinimo procedūros metu, kai tai pateisinama, turėtų būti užtikrintas esminių sutarčių išsaugojimas, suvaržyta gaivinamai įmonei perduoto naudotis, bet nuosavybės teisėn neperleisto turto atsiėmimo, suteiktų teisių atėmimo galimybė ir pan. Kita vertus, įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas, sudarydamas kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, turėtų užtikrinti ir gaivinamos įmonės kontrahentų teisėtą interesų apsaugą (t. y. turėtų užtikrinti skirtingų interesų pusiausvyrą šios procedūros metu). Gaivinamos įmonės kontrahentai, negalėdami nutraukti anksčiau su tokia įmone sudarytų sutarčių, susiduria su neatsiskaitymo, kuri nėra įprasta, bet kur kas didesnė, ir į kurią galimai nebuvo tinkamai atsižvelgta, sudarant sutartis bei nustatant tarpusavio teises ir pareigas (pavyzdžiui, atsiskaitymo tvarką, terminus ir pan.)⁹⁰⁹. Dėl šios priežasties, suvaržant gaivinamos įmonės kontrahentų teises, visuomet turėtų būti užtikrinta tokių asmenų interesų apsauga, kad nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju jie neatsidurtų blogesnėje padėtyje nei ta, kurioje būtų buvę, jei sutartiniai santykiai būtų buvę tiesiog nutraukti ir įmonė būtų buvusi priverstinai likviduota.

Neigiami padariniai dėl sutarčių išsaugojimo gaivinimo procedūros metu, atitinkamai sutarties šaliai dėl to neišreiškus valios (t. y. kai ji nedaro įtakos priimant sprendimą dėl tolimesnio bendradarbiavimo su gaivinama įmone), gali būti kompensuoti (tokiu būdu užtikrinant skirtingų interesų pusiausvyrą), jeigu asmenys, kurie yra priversti vykdyti iki gaivinimo procedūros pradžios priištus neįvykdytus įsipareigojimus⁹¹⁰, nepatirs su tuo susijusių jokių

⁹⁰⁹ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 97.

⁹¹⁰ Tuo atveju, jeigu pati gaivinama įmonė gaivinimo procedūros metu turi vykdyti iki gaivinimo procedūros pradžios priištus neįvykdytus įsipareigojimus, nesusijusius su mokėjimo prievole, t. y. turi toliau teikti paslaugas, tiekti prekes ar atlikti darbus, tai šiuose teisiniuose santykiuose dalyvaujančių kontrahentų papildoma teisių apsauga, manytina, kad nėra reikalinga, kadangi gaivinamos įmonės kontrahentai, kurie gali patirti nuostolių, gaivinamai įmonei neįvykdžius savo

papildomų nuostolių ar šie nuostoliai jiems bus atlyginti⁹¹¹. Turėtų būti garantuojama, kad už gaivinimo procedūros metu gaivinamai įmonei suteiktas paslaugas, parduotas prekes ar atliktus darbus bus tinkamai atsiskaityta net ir nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju (neatsiskaitymo rizika, prisiimama gaivinimo procedūros metu, neturėtų būti didesnė nei įprastai). Tą iš dalies padeda užtikrinti prioritetinio statuso naujiems kreditorių reikalavimams, kurie atsirado gaivinimo procedūros metu dėl anksčiau prisiimtų sutartinių įsipareigojimų vykdymo, suteikimas. Pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje (administravimo procedūra)⁹¹², Jungtinėse Amerikos Valstijose⁹¹³, Vokietijoje⁹¹⁴, Prancūzijoje⁹¹⁵ bei Estijoje (bankroto procedūra)⁹¹⁶ naujiems kreditorių reikalavimams, kurie atsirado gaivinimo procedūros metu dėl anksčiau prisiimtų sutartinių įsipareigojimų vykdymo, yra pripažįstamas prioritetinis administravimo išlaidų statusas. Tačiau šis statusas suteikia prioritetą tik dalies gaivinamos įmonės kreditorių atžvilgiu (iš esmės tik daiktinėmis teisėmis neapsaugotų kreditorių reikalavimų atžvilgiu, kurie atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios) ir negali garantuoti, jog nauji kreditorių reikalavimai nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju tikrai bus visiškai patenkinti⁹¹⁷ (Jungtinėse Amerikos Valstijose 2005 m. buvo net *expressis*

įsipareigojimų, turi teisę nutraukti su gaivinama įmone sudarytas sutartis ir gaivinimo procedūros metu, remdamiesi tokiais sutarties nutraukimo pagrindais, kaip iš anksto numatomu sutarties neįvykdymu, nepatvirtinimu apie tinkamą įvykdymą ir pan. Papildoma teisių apsauga turėtų būti suteikta tik tiems kontrahentams, kurie gaivinimo procedūros metu yra priversti gaivinamai įmonei toliau teikti paslaugas, tiekti prekes ar atlikti darbus, gaivinamai įmonei už juos iškart neatsiskaitant (t. y. kai gaivinamos įmonės priešpriešinė prievolė yra mokėjimo prievolė).

⁹¹¹ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 123.

⁹¹² Insolvency Rules 1986 *supra*, note 348, 2.67 str.; Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 99 str. 4 d.; Court of Appeal (Civil Division). 2014 m. vasario 24 d. sprendimas byloje *Pillar Denton Limited, Highcross (No.1) Limited, Highcross (No.2) Limited, CSC (Eldon Square) Limited, CSC Lakeside Limited, Ravenscroft Properties Limited v Michael John Andrew Jervis, Stuart David Maddison, Game Retail Limited*, 3 W.L.R. 901; GOODE *supra*, note 44, p. 463.

⁹¹³ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 365 str., 507 str., 726 str.; Supreme Court of the United States. 2000 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje *Hartford Underwriters Ins. Co. v. Union Planters Bank, N.A.*, 530 U.S. 1, 120 S.Ct. 1942.

⁹¹⁴ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 55 str. 1 d. 2 p., 265 str., 279 str.

⁹¹⁵ Code de commerce *supra*, note 64, L622-17 str., L631-14 str. 1 d., L641-13 str.

⁹¹⁶ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 46 str. 6 d., 47 str. 2 d., 146 str., 148 str.

⁹¹⁷ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 128. Taip pat žr. 2.2.2.2 poskyrį Gaivinamos įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas, kuriame išsamiau vertinama administravimo išlaidų statuso suteikimo reikšmė kreditorių reikalavimams patenkinti.

verbis įstatyme įtvirtinta, kad administravimo išlaidų statusas nėra pakankama garantija, jog bus tinkamai atsiskaityta⁹¹⁸).

Jeigu visas ar didžioji dalis bandytos gaivinti įmonės turto yra suvaržyta, iš minėto prioritetinio statuso nėra daug naudos ir naujų kreditorių reikalavimų patenkinimo tikimybė, nepavykus įmonės gaivinimui, nėra didelė⁹¹⁹. Dėl to, norint sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, esant išskirtinėms aplinkybėms, gali būti būtina (kartu ir pateisinama) naujiems kreditorių reikalavimams suteikti ne tik administravimo išlaidų, bet ir aukščiausio lygmens prioritetinį statusą kitų kreditorių atžvilgiu (angl. *Super-Priority Status*), įskaitant daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių atžvilgiu. Tokio prioritetinio statuso suteikimas, žinoma, neturėtų paneigti daiktinėmis teisėmis apsaugotų kreditorių privilegijuoto statuso. Turėtų būti garantuota tinkama šių kreditorių teisių apsauga, nes priešingu atveju – gaivinimo procedūros metu nebūtų užtikrinta skirtingų interesų pusiausvyra bei būtų paneigta užtikrinimo priemonių svarba. O visa tai gali neigiamai paveikti kredito rinkas ir šių rinkos dalyvių elgesį (pavyzdžiui, dėl to gali išaugti skolinimosi kaštai, sumažėti įmonių galimybės savo veiklą finansuoti išoriniais ištekliais ir pan.).

Pabrėžtina, kad gaivinimo procedūros metu, prieš pareikalaujant, jog gaivinama įmonės kontrahentas įvykdytų savo įsipareigojimus, gaivinama įmonės valdymo organai ar paskirtas administratorius (nepriklausomai nuo to, koks statusas naujiems kreditorių reikalavimams būtų suteikiamas) kiekvieną kartą turėtų tinkamai įvertinti, ar pati gaivinama įmonė bus pajėgi įvykdyti priešpriešinius įsipareigojimus, ar tikrai pakaks gaivintos įmonės turto naujiems kreditorių reikalavimams patenkinti. Tokiu būdu būtų užtikrinta tinkama gaivintos įmonės kontrahentų teisių apsauga. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose⁹²⁰, Vokietijoje⁹²¹, Prancūzijoje⁹²² ir Estijoje (bankroto

⁹¹⁸ KILBORN *supra*, note 898, p. 531.

⁹¹⁹ Iš minėto prioritetinio statuso kreditoriams, gaivinimo procedūros metu vykdžiusiems anksčiau priimtus įsipareigojimus, taip pat nėra daug naudos ir tais atvejais, kai gaivinama įmonės turto nepakanka pirmesne eile nei šių kreditorių tenkinamiems reikalavimams padengti.

⁹²⁰ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 365 str. (b) d. 1 p.

⁹²¹ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 61 str., 279 str.

procedūra)⁹²³ yra įtvirtinta atsakingų asmenų pareiga užtikrinti gaivinamos įmonės įsipareigojimų kitai sutarties šaliai įvykdymą, kiek tai susiję su naujais gaivinimo procedūros metu atsiradusiais kreditorių reikalavimais. Bet kokių atveju, iki gaivinimo procedūros pradžios priimtų įsipareigojimų vykdymas turėtų būti tęsiamas, tik jeigu tai sukurs papildomą vertę. Be to, visuomet turėtų būti garantuota adekvati kreditorių, kurių atžvilgiu naujiems kreditorių reikalavimams bus suteiktas prioritetas (t. y. subordinuotų kreditorių) interesų apsauga, kad šių kreditorių galimi patirti nuostoliai netaptų neproporcingi siekiamiems tikslams.

Tinkamos apsaugos kreditorių reikalavimams, atsiradusiems gaivinimo procedūros metu, suteikimas yra svarbus ne tik norint prisidėti prie skirtingų interesų pusiausvyros gaivinimo procedūros metu palaikymo, bet ir norint paskatinti gaivinamos įmonės esamus ar potencialius kontrahentus, pasibaigus su tokia įmone sudarytomis sutartims (pavyzdžiui, suėjus sutarties terminui), gaivinamai įmonei toliau tiekti jos veiklai būtinas prekes ar teikti tokias paslaugas. Niekas nenorės užmegzti naujų teisinių santykių su gaivinama įmone ar pratęsti pasibaigusią, žinodamas apie sudėtingą įmonės padėtį, jeigu tokiai įmonei neatsiskaičius ir nepavykus jos gaivinimui (t. y. vėlesnio įmonės priverstinio likvidavimo atveju) turės stoti į bendrą eilę kartu su visais kitais tokios įmonės kreditoriais, kurių reikalavimai nėra užtikrinti kokiu nors turtu ir atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios⁹²⁴.

Galiausiai akcentuotina, kad kontrahentai dėl sutartinių santykių tęstinumo (sutarčių išsaugojimo ar naujų sutarčių sudarymo) neturėtų įgyti kokios nors privilegijuotos padėties kitų kreditorių, kurių reikalavimai atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios, atžvilgiu, jeigu tai nėra susiję su naujais (t. y. atsiradusiais prasidėjus gaivinimo procedūrai) tokių kontrahentų reikalavimais bei su tuo susijusia šių subjektų interesų apsauga. Kokiu nors

⁹²² Code de commerce *supra*, note 64, L622-13 str. 2 d., L631-14 str.

⁹²³ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 46 str. 5 d.

⁹²⁴ VANCE *supra*, note 461, p. 207; Dėl tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinto reglamentavimo lyginamosios analizės išsamiau žr. 2.2.2.2 poskyrį Gaivinamos įmonės veiklos finansavimo užtikrinimas (reikalavimams, kylantiems iš naujai gaivinimo procedūros metu sudarytų sutarčių, yra taikomos nuostatos analogiškos minėtame skyriuje apžvelgtosioms).

papildomų teisių (privilegijų) suteikimas, būtų niekuo nepagrįstas, nes dėl sutartinių santykių tęstinumo ir tolimesnio bendradarbiavimo su gaivinama įmone nėra prisiimama didesnė rizika, kadangi tokiems kreditoriams turėtų būti suteikiama papildoma apsauga (kitais tariant, teisinis reglamentavimas turėtų būti toks, kad ir nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju kontrahentų, gaivinimo procedūros metu vykdžiusių prisiimtus įsipareigojimus, reikalavimai būtų visiškai patenkinti). Be to, kreditoriams suteikus tokias papildomas teises (privilegijas) būtų pažeistas kreditorių lygiateisiškumo principas, nes nesant jokio objektyvaus pateisinimo būtų skirtingai traktuojami iš esmės analogiškoje padėtyje esantys kreditoriai. Dėl minėtų priežasčių net ir vykdant tą pačią sutartį to paties kreditoriaus reikalavimai, susidarę iki gaivinimo procedūros pradžios ir šios procedūros metu, turėtų būti traktuojami skirtingai ir iki teisminės gaivinimo procedūros pradžios atsiradusių reikalavimų statusas gaivinimo procedūros metu neturėtų pasikeisti⁹²⁵. Atsižvelgus į visa tai, yra kritiškai vertintinas Jungtinėse Amerikos Valstijose įtvirtintas reikalavimas pašalinti iki gaivinimo procedūros pradžios padarytus su sutarties vykdymu susijusius pažeidimus, norint, kad kita sutarties šalis gaivinimo procedūros metu toliau vykdytų sutartį⁹²⁶ (dėl tos pačios priežasties neigiamai vertintina ir kritinių tiekėjų (angl. *Critical Vendor*) taisyklė, taikoma Jungtinėse Amerikos Valstijose⁹²⁷). Manytina, kad į iki gaivinimo procedūros pradžios gaivinamos įmonės padarytus pažeidimus, sprendžiant sutartinių santykių tęstinumo klausimą, kaip jau minėta, paprastai neturėtų būti atsižvelgiama (išskyrus, kai pažeidimų pobūdis ar kitos su pažeidimu susijusios aplinkybės pateisina sutartinių santykių pabaigą), tai turėtų būti vertinama tik nustatant kreditorių reikalavimų dydį.

⁹²⁵ ROBERT-TISSOT *supra*, note 835, p. 262.

⁹²⁶ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 372 str. (b) d. 1 p.

⁹²⁷ Remiantis kritinių tiekėjų taisykle atitinkamų kreditorių reikalavimams, kurie atsirado iki gaivinimo procedūros pradžios (ribota apimtimi), yra suteikiamas tam tikras prioritetas. Išsamiau apie kritinių tiekėjų taisyklę žr. GAGE, Brendan M. Should Congress Repeal Bankruptcy Code Section 503(B)(9)? *American Bankruptcy Institute Law Review*, 2011, vol. 19, p. 215–285; MURDOCH, David A.; BISHOP, Jamie A.; ir KINSEY, Jeffrey N. The Doctrine of Necessity and Critical Vendor or Essential Supplier Status in Chapter 11 Reorganization Cases. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2006, vol. 2, no. 5, p. 400–411.

2.2.3. Skyriaus apibendrinimas – tam tikros rekomendacijos

Tinkamas įmonių gaivinimo teisminių procedūrų sukeliama materialaus pobūdžio teisinių pasekmių reglamentavimas yra be galo svarbus. Šių procedūrų lemiami padariniai neturėtų tapti nepagrįsta kliūtimi perspektyvioms įmonėms išsaugoti. Reglamentuojant šių procedūrų sukeltas pasekmes turėtų būti stengiamasi ne tik užtikrinti reikiamą kreditorių bei kitų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesų apsaugą, bet ir sudaryti kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti. Taigi, minėtų pasekmių reglamentavimas turėtų būti toks, kad: (i) užtikrintų kompetentingą gaivinamos įmonės valdymą; (ii) suteiktų gaivinamai įmonei reikiamą atokvėpį nuo priešišku kreditorių bei kitų asmenų veiksmy; taip pat (iii) sudarytų sąlygas užtikrinti gaivinamos įmonės veiklos finansavimą bei (iv) išsaugoti tolimesnei tokios įmonės veiklai svarbias sutartis, užtikrinti esminių sutartinių santykių tęstinumą.

Įvertinus visa tai, reglamentuojant įmonių gaivinimo teisminių procedūrų sukeltas materialaus pobūdžio teises pasekmes:

- (i) Rekomenduotina, siekiant užtikrinti kompetentingą gaivinamos įmonės valdymą:
 1. Numatyti, kad įgaliojimai iš esamų gaivinamos įmonės valdymo organų yra perimami ne visuomet, bet tik specifiniais atvejais, kai kyla grėsmė kitų subjektų interesams ar pačiam įmonės gaivinimui (specialisto valdymas neturėtų tapti pagrindine gaivinamos įmonės valdymo forma, kitaip tariant, specialisto paskyrimas neturėtų būti taisyklė, bet veikiau – išimtis).
 2. Nustatyti, kad įmonės nemokumas *per se* nenulemia kokių nors didesnių gaivinamos įmonės esamų valdymo organų kompetencijos apribojimų, kai nenušalinus tokių valdymo organų nekils grėsmė kreditorių ar kitų asmenų interesams arba pačiam įmonės gaivinimui (įmonės nemokumas parodo su sunkumais susidūrusios įmonės padėties sudėtingumą, bet *per se* neįrodo esamų įmonės valdymo organų netinkamumo toliau eiti pareigas).

3. Įtvirtinti atitinkamą gaivinamos įmonės bei jos valdymo organų veiklos priežiūrą (kontrolę): numatyti gaivinamos įmonės veiklos stebėseną (vien kreditorių atliekamos stebėsenos ne visuomet pakanka, dėl to yra rekomenduotina paskirti specialistą šiai funkcijai atlikti) bei tam tikrus valdymo organų kompetencijos apribojimus (valdymo organams neturėtų būti suteikiama tokia pat veiklos laisvė, kokią jie turėjo iki gaivinimo procedūros pradžios, tačiau neturėtų būti įtvirtinta besąlyginių su kasdiene gaivinamos įmonės veikla susijusių kompetencijos apribojimų).
- (ii) Rekomenduotina, norint gaivinamai įmonei suteikti reikiamą atokvėpį nuo priešišku kreditorių bei kitų asmenų veiksmy:
1. Numatyti laikiną prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo sustabdymą – moratoriumą, kuris būtų taikomas kiekvienos įmonių gaivinimo teisminės procedūros metu.
 2. Užtikrinti savalaikę moratoriumo pradžią, kad moratoriumas pradėtų galioti, kaip galima anksčiau (nuo pareiškimo dėl konkrečios gaivinimo procedūros pradėjimo padavimo iki moratoriumo taikymo pradžios esantis laiko tarpas turėtų būti kuo trumpesnis, o geriausiai turėtų apskritai neegzistuoti).
 3. Užtikrinti, kad būtų užkirstas kelias bet kokiems kreditorių arba kitų asmenų veiksams, kurie galėtų pakenkti norimai gaivinti įmonei arba kaip nors pabloginti jos padėtį šios procedūros metu (visi kreditorių reikalavimų patenkinimo būdai moratoriumo galiojimo laikotarpiu turėtų būti apriboti, kaip ir bet koks kreditorių arba kitų asmenų elgesys, kuris kelia ar gali kelti grėsmę įmonės gaivinimui arba jo sėkmei).
 4. Įtvirtinti adekvačią kreditorių bei kitų asmenų, kurių teisių suvaržymą lemia moratoriumas, teisių apsaugą (dėl moratoriumo taikymo šių subjektų teisės neturėtų būti paneigiamos, jos neturėtų tapti neįgyvendinamos ir neturėtų sumažėti jų reikšmė, be to, moratoriumas turėtų suvaržyti tik tas teises ir tik tokia apimtimi, kiek yra būtina sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti).
- (iii) Rekomenduotina, siekiant sudaryti tinkamas sąlygas gaivinamos įmonės veiklos finansavimui užtikrinti:

1. Sudaryti realią galimybę perspektyviai gaivinamai įmonei pasinaudoti išoriniais veiklos finansavimo šaltiniais, siekiant išlikti rinkoje (vien ta aplinkybė, kad perspektyvi įmonė neturi vidinių išteklių, būtinų veiklos finansavimui užtikrinti gaivinimo procedūros metu, neturėtų tapti kliūtimi tokiai įmonei gaivinti).
 2. Suteikti perspektyviai gaivinamai įmonei teisę gaivinimo procedūros metu skolintis, skolos grąžinimą užtikrinant savo turtu (ši teisė neturėtų būti nevaržoma (nekontroliuojama), tokio sandorio reikalingumą visuomet *ex ante* turėtų įvertinti nešališkas trečiasis asmuo, o ne tik esami įmonės valdymo organai).
 3. Suteikti perspektyviai gaivinamai įmonei teisę (bet tik esant išskirtinėms aplinkybėms) gaivinimo procedūros metu skolintis, naujiems kreditorių reikalavimams suteikiant aukštesnio ar aukščiausio lygmens prioritetinį statusą (šia teise turėtų būti galima pasinaudoti, tik jeigu nėra kito kelio tokios įmonės veiklos finansavimui gaivinimo procedūros metu užtikrinti, be to, ši teisė kaip ir anksčiau minėtoji neturėtų būti nevaržoma (nekontroliuojama)).
- (iv) Rekomenduotina, norint sudaryti tinkamas sąlygas išsaugoti tolimesnei gaivinamos įmonės veiklai svarbias sutartis:
1. Įtvirtinti bendro pobūdžio visa apimančią *ipso facto* nuostatų draudimą (t. y. gaivinimo procedūros metu taikomas moratoriumas turėtų apriboti kitos sutarties šalies galimybę nutraukti su gaivinama įmone sudarytas dar neįvykdytas sutartis vien dėl pasikeitusio tokios įmonės finansinio statuso ar bandymo įmonę gaivinti), tačiau numatyti pačios gaivinamos įmonės teisę nutraukti anksčiau sudarytas ir dar neįvykdytas sutartis, kurių tolimesnis vykdymas gali turėti neigiamos įtakos įmonės gaivinimui.
 2. Apriboti gaivinamos įmonės kontrahentų teisę nutraukti su gaivinama įmone sudarytas ir dar neįvykdytas sutartis dėl iki gaivinimo procedūros pradžios gaivinamos įmonės padarytų pažeidimų (išskyrus, kai pažeidimų pobūdis ar kitos su pažeidimu susijusios aplinkybės pateisina sutartinių santykių pabaigą).

3. Suteikti adekvačią apsaugą naujiems kreditorių reikalavimams, kurie atsirado gaivinimo procedūros metu (turėtų būti garantuojama, kad už gaivinimo procedūros metu gaivinamai įmonei suteiktas paslaugas, parduotas prekes ar atliktus darbus bus tinkamai atsiskaityta net ir nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju).

2.3. SPRENDIMO DĖL ĮMONĖS GAIVINIMO PRIĖMIMAS ĮMONIŲ GAIVINIMO TEISMINIŲ PROCEDŪRŲ METU

Sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimas – esminė įmonių gaivinimo teisminių procedūrų stadija, kurios metu įstatyme nurodyti asmenys išreiškia valią dėl tolimesnio su sunkumais susidūrusios įmonės likimo, patvirtindami arba ne prieš tai parengtą įmonės gaivinimo planą. Taigi, šios stadijos tinkamas reglamentavimas yra itin svarbus, nes būtent jos metu turėtų būti išsprendžiama daugelis sutartinio gaivinimo atveju galinčių kilti problemų⁹²⁸, kurios sutartinį gaivinimą kartais daro neefektyvų bei užkerta kelią išsaugoti net ir perspektyvias įmones. Kitaip tariant, turėtų būti išsprendžiama koordinavimo problema, pasinaudojimo problema, susilaikymo problema bei interesų konfliktų tarp grupės narių ir skirtingų grupių problema⁹²⁹. Teisminių gaivinimo procedūrų metu neužtikrinus tinkamo šių problemų sprendimo (t. y. dėl netinkamo minėtos stadijos reglamentavimo), taip pat nepagrįstai suvaržius įmonės gaivinimo galimybes (t. y. įtvirtinus nepagrįstus įmonės gaivinimo planui keliamus reikalavimus ar kokius nors kitus ribojimus), gali susidaryti situacija, kai su laikiniais sunkumais susidūrusi perspektyvi įmonė bus priversta pasitraukti iš rinkos (pavyzdžiui, dėl oportunistinių pavienių asmenų veiksmų, įstatyme įtvirtintų gaivinimo būdų nepakankamumo ir pan.), nors jos gaivinimas ir atitiktų visų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus bei būtų pateisinamas.

⁹²⁸ Dalis tokių problemų, žinoma, pasireiškia taip pat ir kitose teisminių gaivinimo procedūrų stadijose, tačiau šių problemų pasireiškimo mastas sąlyginai yra didžiausias priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, kai įmonės gaivinimu suinteresuoti asmenys turi rasti konsensų dėl tolimesnio su sunkumais susidūrusios įmonės likimo.

⁹²⁹ Išsamiau žr. 1.5.1 poskyrį Sutartinių gaivinimo procedūrų trūkumai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad perspektyvios, bet su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimo plano patvirtinimas gali būti suprantamas kaip vienas iš kriterijų įmonės gaivinimo sėkmei įvertinti (neatsižvelgiant į tolimesnį plano įgyvendinimą). Šiame darbe gaivinimo plano patvirtinimui tokia reikšmė ir yra suteikiama, nes tai mažiausiai diskusijų keliantis bei pagrindinis minėtos sėkmės vertinimo kriterijus⁹³⁰. Kokių nors kitų šios sėkmės matų naudojimas yra problemiškas, kadangi įmonės gaivinimo procedūra veikia daugelio subjektų teises, kurių tiek požiūris į įmonės gaivinimą, tiek pats sėkmingo įmonės gaivinimo suvokimas gerokai skiriasi (kiekvienas asmuo į visa tai žvelgia iš savo prizmės)⁹³¹. Be to, sudėtinga ir tiksliai apibrėžti, kas turėtų būti laikoma įmonės gaivinimo sėkme jau po įmonės gaivinimo plano patvirtinimo (pavyzdžiui, kiek laiko įmonė po jos gaivinimo turėtų gyvuoti, kaip įmonės gaivinimas turėtų paveikti jos veiklą, kad toks gaivinimas galėtų būti laikomas sėkmingu, ar pakartotinis įmonės gaivinimas turėtų daryti įtakos šiam vertinimui, galiausiai iš kieno prizmės toks vertinimas turėtų būti atliekamas ir pan.). Galima teigti, jog tai, kas laikytina sėkmingu įmonės gaivinimu bei kada įmonės gaivinimo sėkmė turėtų būti vertinama, yra du poleminiai klausimai, į kuriuos surasti vienareikšmišką atsakymą vargu ar pavyktų⁹³². Dėl minėtų priežasčių teisminių gaivinimo procedūrų lyginamoji analizė šiame darbe užsibaigia būtent sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo stadijos reglamentavimo vertinimu.

Teisminių gaivinimo procedūrų teisinis reglamentavimas, kad galėtų būti laikomas tinkamu, turi sudaryti sąlygas perspektyvios įmonės gaivinimo planui parengti ir patvirtinti. Visų šiame darbe tyrinėjamų jurisdikcijų teisės aktuose yra ganėtinais detaliais reglamentuojami klausimai, susiję su įmonės gaivinimo planu. Pavyzdžiui, kada gaivinimo planas turi būti parengtas, kas turi teisę parengti tokį planą, kokie reikalavimai keliami jo formai ir turiniui, kaip ir kas jį turi patvirtinti, kokia jo teisinė galia ir pan. Toliau šiame darbo skyriuje, apžvelgiant tokį reglamentavimą, įvertinamas jo tinkamumas ir ar tyrinėjamose

⁹³⁰ WARREN *supra*, note 88, p. 610–611.

⁹³¹ FINCH *supra*, note 205, p. 504.

⁹³² BELCHER *supra*, note 100, p. 22–24.

jurisdikcijose yra sudaromos realios sąlygos perspektyvių, bet su laikiniais sunkumais susidūrusių įmonių gaivinimo planui parengti bei patvirtinti, o kartu ir sėkmingam perspektyvių įmonių gaivinimui užtikrinti.

2.3.1. Įmonės gaivinimo plano rengimo etapas

Siekiant užtikrinti teisminių gaivinimo procedūrų efektyvumą, taip pat ir skirtingų interesų pusiausvyrą šių procedūrų metu, reikėtų numatyti įmonės gaivinimo plano parengimo terminą, jeigu tokia procedūra nulemia kokius nors kreditorių ar kitų asmenų teisių suvaržymus⁹³³. Tai prisidėtų prie proporcingumo principo tinkamo įgyvendinimo, kai kreditorių bei kitų asmenų privatūs interesai yra ribojami, norint sudaryti galimybę išsaugoti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę. Nenustačius minėto termino, teisminių gaivinimo procedūrų lemiamas prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo sustabdymas (t. y. moratoriumo taikymas), kuris turėtų būti laikino pobūdžio, gali galioti neapibrėžtą laiko tarpą, o tuo kartais gali būti bandoma pasinaudoti, siekiant įgyti nesąžiningą pranašumą kitų rinkos dalyvių atžvilgiu⁹³⁴. Žinoma, įmonės gaivinimo plano parengimo terminas neturėtų būti pernelyg ilgas, kad dėl laikino prievolių vykdymo bei teisių įgyvendinimo sustabdymo, kreditorių patiriami nuostoliai netaptų neproporcingi siekiamiems tikslams. Tačiau šio termino trukmė visgi turėtų būti pakankama tam, kad norimai gaivinti įmonei būtų sudaryta reali galimybė derėtis ir bandyti surasti kompromisą su kreditoriais, įmonės dalyviais bei kitais įmonės gaivinimu suinteresuotais asmenimis dėl įmonės įsipareigojimų, pačios įmonės ar jos vykdomos veiklos pertvarkymo bei tolimesnio įmonės likimo, be to, kad būtų sudarytos sąlygos parengti įmonės gaivinimo planą.

Visose darbe tyrinėjamosse jurisdikcijose teisminių gaivinimo procedūrų metu gaivinimo plano rengimo laikotarpį, kai yra taikomi kreditorių ar kitų

⁹³³ The World Bank. *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems* [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 50. Prieiga per internetą: <http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf>.

⁹³⁴ WOOD *supra*, note 25, p. 673–674.

asmenų teisių suvaržymai⁹³⁵, riboja moratoriumo, pačios gaivinimo procedūros ar šiam konkrečiam veiksmui atlikti nustatyto termino trukmė. Pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje administravimo procedūra automatiškai pasibaigia praėjus 1 metams po administratoriaus paskyrimo⁹³⁶ (šis terminas gali būti neribotą kartų skaičių pratęstas teismo ar 1 kartą, gavus kreditorių pritarimą, bet tik iki 6 mėnesių⁹³⁷), o įmonės savanoriško susitarimo procedūros atveju moratoriumas yra taikomas ne ilgiau kaip 28 dienas⁹³⁸ (šis terminas gali būti pratęstas dar 2 mėnesiams įmonės dalyvių ir kreditorių sprendimu⁹³⁹). Jungtinėse Amerikos Valstijose gaivinamai įmonei pirmąsias 120 dienų (nedidelių įmonių atveju 180 dienų) nuo pareiškimo pateikimo yra suteikiama išimtinė teisė (išskyrus įstatyme įtvirtintas išimtis) parengti savo gaivinimo planą⁹⁴⁰ (abu minėti terminai gali būti pratęsti teismo iki 18 mėnesių ar gali būti sutrumpinti⁹⁴¹; tokio termino suėjimas savaime nereiškia termino gaivinimo planui parengti pabaigos⁹⁴², nes šiam terminui pasibaigus tiesiog kiti asmenys įgyja teisę parengti gaivinimo planą⁹⁴³). Vokietijoje įmonės gaivinimo planas nemokumo procedūros metu gali būti pateiktas iki galutinio kreditorių susirinkimo⁹⁴⁴, o apsaugojimo procedūros atveju – per 3 mėnesius nuo procedūros pradžios⁹⁴⁵. Prancūzijoje įmonės gaivinimo galimybės turi būti įvertintos stebėjimo laikotarpiu, kurio trukmė nustatoma teismo sprendimu ir iš pradžių negali būti ilgesnė nei 6 mėnesiai nuo gaivinimo procedūros pradžios (šis terminas vėliau gali būti teismo pratęstas iki 18 mėnesių)⁹⁴⁶. Estijoje įmonės gaivinimo planas reorganizavimo procedūros metu turi būti parengtas

⁹³⁵ Tuo atveju, jeigu atitinkama teisminė gaivinimo procedūra *per se* nenulemia jokių kreditorių ar kitų asmenų teisių suvaržymų, įmonės gaivinimo plano parengimo termino reglamentavimo klausimas nėra toks aktualus, kadangi negali kilti grėsmė skirtingų interesų pusiausvyros užtikrinimui (kreditoriai negali patirti nuostolių dėl pernelyg ilgo suvaržymų taikymo šios procedūros metu ir pan.).

⁹³⁶ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 76 str. 1 d.

⁹³⁷ *Ibidem*, Schedule B1 – 76 str. 2 d., 78 str.

⁹³⁸ *Ibidem*, Schedule A1 – 8 str.

⁹³⁹ *Ibidem*, Schedule A1 – 32 str.

⁹⁴⁰ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1121 str. (b) d., (e) d.

⁹⁴¹ *Ibidem*, 1121 str. (d) d. 2 p.

⁹⁴² *Ibidem*, 1112 str. (b) d. 1 p., 4 p.

⁹⁴³ Bankruptcy Court (S. D. New York). 2014 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *GMG Capital Partners III, L.P., et al.*, 503 B.R. 596.

⁹⁴⁴ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 197 str., 218 str. 1 d.

⁹⁴⁵ *Ibidem*, 270b str. 1 d.

⁹⁴⁶ Code de commerce *supra*, note 64, L621-3 str., L631-7 str.

per teismo nustatytą terminą, bet visais atvejais toks planas teismui tvirtinti turėtų būti pateiktas ne vėliau kaip per 60 dienų⁹⁴⁷ (teismas šio termino neturi teisės pratęsti⁹⁴⁸), o įmonę bandant gaivinti bankroto proceso metu, gaivinimo planas turėtų būti pateiktas per pirmąjį kreditorių susirinkimą, kuris turi įvykti per pirmąsias 30 dienų nuo bankroto proceso pradžios (minėto susirinkimo metu kreditoriai gali nuspręsti, kad turėtų būti atlikti plano pakeitimai)⁹⁴⁹, o susitarimas dėl kreditorių reikalavimų pertvarkymo gali būti pateiktas iki pasiūlymo dėl įmonės turto paskirstymo patvirtinimo⁹⁵⁰. Latvijoje gaivinimo planui parengti nustatytas 2 mėnesių terminas, kuris sutinkant kreditoriams gali būti pratęstas dar 1 mėnesiui⁹⁵¹. Lietuvoje restruktūrizavimo planas turi būti pateiktas teismui tvirtinti ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo nutarties iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos (terminas pagal įstatymo nuostatas gali būti pratęstas 1 mėnesiui⁹⁵², bet teismų praktika pripažįsta, jog išskirtiniais atvejais terminas gali būti pratęstas dar ilgiau⁹⁵³, bet visais atvejais gaivinimo plano rengimas neturėtų tęstis neribotą laiką⁹⁵⁴), o įmonę bandant gaivinti bankroto proceso metu taikos sutartis turėtų būti patvirtinta teismo per 3 mėnesius nuo nutarties patvirtinti kreditorių reikalavimus įsiteisėjimo dienos (šis terminas kreditorių susirinkimo prašymu gali būti pratęstas teismo)⁹⁵⁵.

Kaip matyti iš apžvelgto reglamentavimo, skirtingose valstybėse įtvirtinti terminai gaivinimo planui parengti nėra vienodi. Tačiau *a priori* numatyti, koks terminas tam būtų visuomet pakankamas, nėra galima. Todėl šis klausimas turėtų būti sprendžiamas individualiai kiekvienos gaivinimo procedūros metu, atsižvelgiant į susiklosčiusių aplinkybių visumą. Įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų įtvirtinti tik minimalų terminą

⁹⁴⁷ Reorganisation Act *supra*, note 65, 10 str. 2 d. 2–3 p., 3 d., 42 str.

⁹⁴⁸ Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2010 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Avaldaja Kaupmehe Kinnisvara Osaihing*, Nr. 3-2-1-90-10.

⁹⁴⁹ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 78 str. 1 d., 129 str. 3–4 d.

⁹⁵⁰ *Ibidem*, 143 str. 179 str. 2 d.

⁹⁵¹ Insolvency Law *supra*, note 67, 40 str. 2 d.

⁹⁵² Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 14 str. 5 d.

⁹⁵³ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje *Švenčionių rajono savivaldybės administracija v. UAB „Kašgarija“*, Nr. 2-1983/2014, kat. 127.4, 127.6.

⁹⁵⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „SEB lizingas“ v. AB „Vingriai“*, Nr. 3K-3-458/2013, kat. 127.4, 124.7.

⁹⁵⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 30 str. 2 d.

gaivinimo planui parengti, kuris suteiktų pakankamai laiko preliminariai įvertinti norimos gaivinti įmonės perspektyvumą (bet kartu nebūtų per ilgas ir neproporcingai nesuvaržytų kreditorių bei kitų asmenų teisių) ir kuris esant poreikiui galėtų būti pratęstas teismo (arba kreditorių, bet tokiam kreditorių sprendimui priimti reikalinga dauguma neturėtų būti pernelyg didelė⁹⁵⁶), jeigu būtų nuspręsta, kad turėtų būti suteikta daugiau laiko šiam gaivinimo planui parengti.

Vos kelių mėnesių ilgio terminas gaivinimo planui parengti, nenumatant tokio termino pratęsimo galimybės net ir susiklosčius išskirtinėms aplinkybėms (pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje savanoriško susitarimo procedūros atveju maksimalus terminas yra 2 mėnesiai ir 28 dienos, Estijoje reorganizavimo procedūros atveju – 60 dienų, Latvijoje – 3 mėnesiai ir pan.), gali būti kliūtis perspektyvoms įmonėms gaivinti. Per tokį trumpą laiką tiesiog dėl objektyvių priežasčių, visiškai nesusijusių su įmonės perspektyvumu, gali nepavykti suderinti įmonės gaivinimo plano sąlygų su visais įmonės gaivinimu suinteresuotais asmenimis, gauti reikiamo kreditorių pritarimo ir pan. Didelių įmonių gaivinimo atveju tokio reglamentavimo neigiama įtaka įmonės gaivinimo sėkmei gali būti itin reikšminga. Esant dideliame kreditorių skaičiui gaivinimo plano rengimas bei derinimas paprastai užtrunka kur kas ilgiau, o ir pats gaivinimas dėl įmonės bei jos vykdomos veiklos masto ar kitų ypatumų gali būti gerokai sudėtingesnis (gali užtrukti net ilgiau nei metus)⁹⁵⁷. Tai patvirtina ir atlikti empiriniai tyrimai, kurių metu buvo nustatyta, jog net 82 procentams nedidelių įmonių Jungtinėse Amerikos Valstijose prireikė daugiau nei 6 mėnesių gaivinimo planui parengti ir patvirtinti⁹⁵⁸, o Lietuvoje vidutinė restruktūrizavimo plano parengimo ir patvirtinimo trukmė yra 7,5 mėnesio⁹⁵⁹. Teisės doktrinoje taip pat pripažįstama, kad per keletą mėnesių ne visuomet

⁹⁵⁶ Išsamiau dėl daugumos reikalavimo įtakos įmonių gaivinimui žr. 2.3.2 poskyrį Įmonės gaivinimo plano patvirtinimo stadija.

⁹⁵⁷ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 213–214.

⁹⁵⁸ WARREN *supra*, note 88, p. 606.

⁹⁵⁹ Vidutinė gaivinimo plano parengimo ir patvirtinimo trukmė apskaičiuota įvertinus 191 gaivinimo plano patvirtinimo trukmę restruktūrizavimo procedūrų metu (žr. BĮ „Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos“. *Restruktūrizuojamos įmonės* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Restrukturizavimas.php?Tipas=1>>).

pavyks surasti kompromisą ir dėl to, esant išskirtinėms aplinkybėms, turėtų būti sudaryta galimybė pratęsti terminą gaivinimo planui parengti⁹⁶⁰.

Įvertinus visa tai, galima teigti, jog Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Prancūzijoje galiojantis gaivinimo plano rengimo termino reglamentavimas galėtų būti laikomas tinkamu šio klausimo reglamentavimo pavyzdžiu. Minėtose valstybėse ne tik įtvirtintas minimalus terminas, kuris iš esmės suteikia pakankamai laiko preliminariai įvertinti norimos gaivinti įmonės perspektyvumą (esant poreikiui numatyta termino pratęsimo galimybė), bet ir yra užtikrinama kitų asmenų interesų apsauga, kadangi minimalus terminas gali būti sutrumpintas, atsižvelgus į susiklosčiusių aplinkybių visumą, taip apsaugant kreditorius ir kitus asmenis nuo neproporcingo jų teisių suvaržymo⁹⁶¹ (arba jau nustatant pradinį terminą gali būti atsižvelgiama į konkrečios situacijos ypatumus⁹⁶²).

Toliau šiame darbo poskyryje pereinama prie išsamesnės gaivinimo plano rengimo etapo reglamentavimo analizės visose tyrinėjamose jurisdikcijose. Vertinamas 3 esminių su gaivinimo plano rengimu susijusių klausimų teisinis reglamentavimas bei tokio teisinio reglamentavimo tinkamumas. Pirmiausia, apžvelgiama, kam yra pavesta parengti gaivinimo planą (atsakant į klausimą, kam turėtų būti suteikta tokia teisė). Po to analizuojama gaivinimo būdų, kurie gali būti numatyti įmonės gaivinimo plane, įvairovė bei trūkumas. O galiausiai visas dėmesys skiriamas pagrindiniams gaivinimo planui keliamiems reikalavimams ir jų pagrįstumo vertinimui.

2.3.1.1. Įmonės gaivinimo planą rengiantys subjektai

Teisminių gaivinimo procedūrų efektyvumui užtikrinti labai svarbu, kad subjektai, rengiantys įmonės gaivinimo planą, būtų suinteresuoti ir stengtųsi jį parengti tokį, kuris sulauktų reikiamo kreditorių bei kitų asmenų pritarimo ir

⁹⁶⁰ JOHNSTON *supra*, note 655, p. 540, BORK *supra*, note 43, p. 132.

⁹⁶¹ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1112 str. (b) d. 1 p., 4 p., 1121 str. (b) d., (d) d., (e) d.; Bankruptcy Court (E. D. North Carolina). 2009 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Fountain Powerboats, Inc., Fountain Dealers' Factory, Superstore, Inc., Baja by Fountain, Inc.*, WL 4738202.

⁹⁶² Code de commerce *supra*, note 64, L621-3 str., L631-7 str.

galėtų būti patvirtintas per įstatymo nustatytą terminą. Kitaip tariant, kad įmonės gaivinimo planas būtų rengiamas atsižvelgiant į visų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus, o ne tik išimtinai į plano rengėjų, jeigu jie patys turi tam tikrą suinteresuotumą. Daugelyje valstybių teisė parengti įmonės gaivinimo planą teisminių gaivinimo procedūrų metu yra suteikiama norimos gaivinti įmonės valdymo organams, kreditoriams arba administratoriui⁹⁶³. Kai kuriose valstybėse ši teisė suteikiama visiems minėtiems subjektams, kitose tik vienam ar keliems iš jų, o kartais teisė parengti įmonės gaivinimo planą suteikiama net platesniam subjektų ratui.

Pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje tokia teisė sutartinio plano procedūros metu yra suteikiama tiek pačiai norimai gaivinti įmonei, tiek bet kuriam jos kreditoriui ar dalyviui, o tuo atveju, jeigu planas yra rengiamas administravimo procedūros metu – tik paskirtam administratoriui⁹⁶⁴. Jeigu įmonė gaivinama, pasitelkus savanoriško susitarimo procedūrą, tai visi minėti subjektai, išskyrus kreditorius bei įmonės dalyvius, turi teisę parengti įmonės gaivinimo planą⁹⁶⁵. Vokietijoje, kaip ir Didžiojoje Britanijoje, bandant įmonę gaivinti, pasitelkus savanoriško susitarimo procedūrą, gaivinimo planą turi teisę parengti norima gaivinti įmonė bei administratorius, be to, kreditoriams yra suteikiama teisė įpareigoti administratorių parengti tokį planą⁹⁶⁶ (teisės doktrinoje nėra sutariama dėl šios teisės turinio, t. y. ar kreditoriai, įpareigodami administratorių, gali duoti konkrečius nurodymus, ar gali pateikti savo parengtą planą ir pan.⁹⁶⁷). Estijoje reorganizavimo procedūros metu ši teisė yra suteikiama tik administratoriui⁹⁶⁸, o bankroto procedūros metu – patikėtiniui (kreditoriai gali įpareigoti patikėtinį tai atlikti) bei pačiai norimai gaivinti įmonei⁹⁶⁹. Prancūzijoje taip pat ne tik norima gaivinti įmonė, bet ir kreditoriai turi teisę parengti gaivinimo plano projektą, jeigu buvo sudaryti kreditorių

⁹⁶³ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 152.

⁹⁶⁴ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 899 str. 2 d.

⁹⁶⁵ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 1 str. 1 d., 3 d.

⁹⁶⁶ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 218 str. 1–2 d.

⁹⁶⁷ BRAUN *supra*, note 388, p. 427.

⁹⁶⁸ Reorganisation Act *supra*, note 65, 20 str. 1 d.

⁹⁶⁹ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 129 str. 1 d., 178 str. 2 d.

komitetai (ši teisė kreditoriams suteikta visai neseniai, tik 2014 m.)⁹⁷⁰. Lietuvoje, įmonę bandant gaivinti bankroto proceso metu, minėta teisė yra suteikiama administratoriui, kreditoriams bei įmonės dalyviams⁹⁷¹. Tuo tarpu Latvijoje⁹⁷² bei Lietuvoje įmonę gaivinant, pasitelkus restruktūrizavimo procedūrą⁹⁷³, vien tik norima gaivinti įmonė turi teisę parengti gaivinimo planą. Jungtinėse Amerikos Valstijose, kaip ir Latvijoje ar Lietuvoje, teisė parengti gaivinimo planą dažniausiai suteikiama tik pačiai norimai gaivinti įmonei, bet, skirtingai nei minėtose valstybėse, tokia išimtinė teisė galioja tik ribotą laiką (pirmąsias 120 dienų po pareiškimo pateikimo, o nedidelių įmonių atveju – 180 dienų, jeigu teismas šio termino nėra sutrumpinęs ar pratęsęs). Pasibaigus šiam terminui bei tais atvejais, kai gaivinimo procedūros metu buvo paskirtas patikėtinis ar gaivinimo planas nebuvo patvirtintas per įstatymo nustatytą terminą, teisę parengti įmonės gaivinimo planą įgyja ir kiti suinteresuoti asmenys (t. y. gaivinimo planą gali parengti ne tik pati norima gaivinti įmonė, bet ir patikėtinis, kreditorių komitetas, įmonės dalyvių komitetas, bet kuris kreditorius, įmonės dalyvis bei kreditorių, kurių reikalavimai yra užtikrinti, atstovas)⁹⁷⁴.

Kaip matyti iš apžvelgto reglamentavimo, subjektų, turinčių teisę teisminių gaivinimo procedūrų metu parengti įmonės gaivinimo planą, ratas šiame darbe tyrinėjamose jurisdikcijose gerokai skiriasi. Teisė parengti įmonės gaivinimo planą ne visų teisminių gaivinimo procedūrų metu yra suteikiama pačiai norimai gaivinti įmonei (ar tokios įmonės dalyviams, kai valdymo organai, prasidėjus gaivinimo procedūrai, yra nušalinami nuo įmonės valdymo). Tokia teisė norimai gaivinti įmonei nėra suteikiama Didžiojoje Britanijoje administravimo procedūros, o Estijoje reorganizavimo procedūros metu. Šis reglamentavimo ypatumas kartais gali būti viena iš pavėluoto įmonės gaivinimo priežasčių. Įmonės valdymo organai, neturėdami teisės įmonės

⁹⁷⁰ Code de commerce *supra*, note 64, L626-2 str. 1 d., L626-30-2 str. 1 d., L631-19 str. 1 d.; DEGENHARDT, J. Ernst. Die Reform des Französischen Insolvenzrechts vom 12.3.2014. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*, 2014, vol. 11, p. 436.

⁹⁷¹ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 28 str. 1 d.

⁹⁷² Insolvency Law *supra*, note 67, 40 str. 2 d.

⁹⁷³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 14 str. 1 d.

⁹⁷⁴ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1121 str. (b)–(c) d.

vardu parengti gaivinimo plano, kitaip tariant, prasidėjus gaivinimo procedūrai negalėdami daryti įtakos įmonės gaivinimui, kaip ir koku būdu bus bandoma įveikti įmonės laikinus sunkumus ir pan., gali būti nelinkę inicijuoti teisminės gaivinimo procedūros (t. y. delsti tai atlikti) ir bandyti savarankiškai išspręsti esamas įmonės problemas.

Siekiant paskatinti pačią įmonę laiku inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą (kaip jau minėta anksčiau, nuo savalaikės procedūros pradžios labai priklauso sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybė), teisės aktai turėtų suteikti įmonei teisę parengti savo gaivinimo planą⁹⁷⁵. Gaivinamai įmonei ši teisė turėtų būti suteikiama taip pat ir dėl to, nes pati įmonė paprastai turi daugiausia patirties ir žinių apie savo vykdomą veiklą, vykdomos veiklos perspektyvas, priežastis, nulėmusias sudėtingos situacijos susidarymą, ir pan. Taigi, gaivintamos įmonės padėtis daugeliu atveju yra geriausia, jeigu yra norima parengti gaivinimo planą, kuris galėtų pagelbėti įmonei įveikti laikino pobūdžio sunkumus bei atkurti ilgalaikį tokios įmonės gyvybingumą⁹⁷⁶. Tačiau apžvelgus šiame darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojančią reglamentavimą, kyla klausimai: (i) ar tokia teisė turėtų būti suteikta išimtinai vien gaivinamai įmonei (kaip yra Latvijoje ar Lietuvoje (restruktūrizavimo procedūra)), (ii) ar ji pirmiausiai turėtų būti suteikta gaivinamai įmonei, bet vis dėlto tik ribotą laiką (kaip yra Jungtinėse Amerikos Valstijose), o (iii) galbūt kitų suinteresuotų asmenų teisė parengti gaivinimo planą neturėtų būti kaip nors varžoma (t. y. minėta teisė turėtų būti suteikta visiems įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims ir visos gaivinimo procedūros metu, kaip yra Didžiojoje Britanijoje (sutartinio plano procedūra), Lietuvoje (bankroto procedūra)). Toliau apie visus šiuos klausimus išsamiau.

Išimtinės teisės parengti gaivinimo planą suteikimas tik pačiai norimai gaivinti įmonei padidina riziką, kad net ir perspektyvios įmonės gaivinimas kartais gali nepavykti bei baigtis priverstiniu įmonės likvidavimu⁹⁷⁷. Pavyzdžiui, kreditoriai, nepritardami gaivintamos įmonės pateiktam planui bei

⁹⁷⁵ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 212.

⁹⁷⁶ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 61.

⁹⁷⁷ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 212.

neturėdami galimybės teikti pasiūlymų, kurie galbūt labiausiai atitiktų visų suinteresuotų asmenų interesus, į kuriuos plano rengėjas turėtų atsižvelgti (t. y. negalėdami daryti įtakos gaivinimo plano turiniui), turi vienintelį pasirinkimą – inicijuoti tokios įmonės priverstinį likvidavimą⁹⁷⁸. Šią baigtį galintis nulemti įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas yra tobulintinas. Dėl tokio reglamentavimo net ir perspektyvi įmonė gali būti priversta pasitraukti iš rinkos vien dėl valdymo organų nenoro bendradarbiauti ir ieškoti kompromiso su kitais suinteresuotais asmenimis (t. y. vien dėl to, kad įmonės vardu parengtas gaivinimo planas yra nepriimtinas), bet ne dėl to, kad ketinama gaivinti įmonė būtų neperspektyvi ir turėtų būti likviduojama⁹⁷⁹. Pavyzdžiui, kai parengtas įmonės gaivinimo planas nenumato visiško kreditorių reikalavimų patenkinimo, kreditoriai gali būti linkę nepritari jam, jeigu nebus numatytas skolos dalies pakeitimas gaivinamos įmonės akciniu kapitalu (angl. *Debt-Equity Swap*). Pati gaivinama įmonė tokio plano gali net nesiūlyti, jeigu tokio gaivinimo atveju grąža įmonės dalyviams niekuo nesiskirtų nuo gautinos įmonę priverstinai likvidavus. Gaivinama įmonė gali parengti ir siūlyti tokį gaivinimo planą, kuris įmonės dalyviams leistų išsaugoti bent jau dalį investuotų lėšų (t. y. kurio duodama grąža įmonės dalyviams būtų didesnė nei gautina įmonę likvidavus), suvokiant, kad plano nepatvirtinus įmonės dalyviai dėl to iš esmės nepatirs papildomų nuostolių, galima žala dėl plano nepatvirtinimo ir perspektyvios įmonės priverstinio likvidavimo teks kitiems subjektams (t. y. bandytos gaivinti įmonės kreditoriams, darbuotojams, visuomenei ir pan.).

Dėl to teisė parengti įmonės gaivinimo planą ar bent jau daryti įtakos jo turiniui (nors ir netiesiogiai, pavyzdžiui, įpareigojant kitą asmenį atlikti tam tikrus veiksmus, kaip yra Vokietijoje bei Estijoje (bankroto procedūra)) turėtų būti suteikiama visiems įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims, kurie vėliau dalyvaus priimant sprendimą dėl tokios įmonės gaivinimo. Tai padėtų išvengti minėtos situacijos susidarymo, kai įmonės gaivinimui yra nepritariama

⁹⁷⁸ FALKE *supra*, note 496, p. 235.

⁹⁷⁹ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 61.

ne dėl to, kad įmonė yra neperspektyvi ir neturėtų būti gaivinama, bet dėl to, kad įmonės gaivinimo būdas ar kitos su įmonės gaivinimu susijusios sąlygos, numatytos gaivinimo plane, yra tiesiog nepriimtinos. Šios situacijos taip pat padėtų išvengti ir teisės parengti gaivinimo planą suteikimas nešališkam trečiajam asmeniui (administratoriui), kuris, rengdamas įmonės gaivinimo planą, tikėtina, visuomet atsižvelgtų ne tik į gaivinamos įmonės ar jos dalyvių, bet ir į kitų suinteresuotų asmenų interesus (jų pateiktus pasiūlymus), siekdamas užsitikrinti reikiamą šių subjektų paramą, vėliau priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo⁹⁸⁰. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vien teisės parengti gaivinimo planą suteikimas kitiems subjektams (t. y. šios teisės suteikimas ne tik norimai gaivinti įmonei) *per se* skatina pačią gaivinamą įmonę, rengiant gaivinimo planą, atsižvelgti į šių subjektų interesus⁹⁸¹. Gaivinama įmonė suvokia, kad jeigu ji neparengs gaivinimo plano, kuris bus priimtinas sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimantiems asmenims, kitų subjektų parengtas planas galimai jai bus mažiau palankus⁹⁸².

Atsižvelgus į tai, Didžiojoje Britanijoje (susitarimo procedūra), Latvijoje bei Lietuvoje (restruktūrizavimo procedūra) įtvirtintas teisminių gaivinimo procedūrų reglamentavimas turėtų būti tobulinamas arba (i) suinteresuotiems asmenims, kurie dalyvaus priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, suteikiant teisę parengti gaivinimo planą ar numatant plano rengėjo pareigą į šių subjektų pateiktus pasiūlymus atsižvelgti (t. y. šiems subjektams sudarant sąlygas daryti įtakos gaivinimo procedūros eigai, kaip ir koku būdu su laikiniais sunkumais susidūrusi įmonė bus gaivinama), arba (ii) nešališkam trečiajam asmeniui suteikiant teisę parengti gaivinimo planą, jeigu kitiems suinteresuotiems asmenims ši teisė nėra suteikiama (t. y. užtikrinant, kad subjektas, rengiantis gaivinimo planą, visuomet stengsis parengti tokį planą, kuris sulauks reikiamo kreditorių ir kitų asmenų pritarimo, bet ne tokį, kuris tiesiog labiausiai atitiks gaivinamos įmonės, kaip plano rengėjos, ar jos dalyvių interesus).

⁹⁸⁰ *Ibidem*, p. 62.

⁹⁸¹ *Ibidem*, p. 62.

⁹⁸² BLUM, Brian A. *Bankruptcy and Debtor / Creditor: Examples and Explanations*. 4-asis leid. United States of America: Aspen Publishers, 2006, p. 497.

Kitas klausimas į kurį reikėtų surasti atsakymą yra, ar šių subjektų minėta teisė turėtų būti kaip nors varžoma. Manytina, kad taip. Ribotą laiko tarpą norimai gaivinti įmonei turėtų būti suteikta išimtinė teisė parengti savo gaivinimo planą (kaip yra Jungtinėse Amerikos Valstijose). Šiuo laikotarpiu kitų asmenų teisė parengti gaivinimo planą turėtų būti laikinai suspenduota (t. y. tol, kol baigsis gaivinamos įmonės naudai nustatytas terminas). Išimtinės teisės parengti gaivinimo planą suteikimą pačiai norimai gaivinti įmonei būtų galima pateisinti tuo, kad: (i) jis skatina tokią įmonę laiku inicijuoti gaivinimo procedūrą, nes sudaro sąlygas įmonei kontroliuoti savo likimą⁹⁸³; (ii) gaivinamos įmonės padėtis daugeliu atveju yra geriausia, jeigu norima parengti gaivinimo planą, kuris pagelbėtų įmonei įveikti laikino pobūdžio sunkumus bei atkurtų ilgalaikį gyvybingumą⁹⁸⁴; (iii) minėtos teisės suteikimas iš pradžių tik vienam asmeniui padeda išvengti gaivinimo planų konkurencijos, kai vienu metu pateikiami net keli skirtingi gaivinimo planai, o tai daro derybas tarp šalių dėl įmonės gaivinimo labiau komplikuoatas ir gali kenkti gaivinimo procedūros efektyvumui⁹⁸⁵; (iv) pirmosiomis gaivinimo procedūros dienomis gaivinamai įmonei turėtų būti sudarytos sąlygos netrukdomai apsvarstyti gaivinimo galimybes, nepatiriant nepagrįsto spaudimo iš kitų asmenų⁹⁸⁶.

Pažymėtina, jog asmeniniai interesai ir pasinaudojimo problema, esant gaivinimo planų įvairovei, kartais gali nulemti, jog konkretūs asmenys pritaris ne tam planui, kuris labiausiai atitiktų visų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų interesus, bet tam, kuris labiausiai atitiks kiekvieno iš jų interesus⁹⁸⁷. Tai gali nulemti, jog esant alternatyviems planams dėl oportunistinio asmenų elgesio nė vienas net ir perspektyvios įmonės gaivinimo planas galiausiai nebus patvirtintas, pasiskirsčius kreditorių ir kitų asmenų balsams (t. y. nė vienam planui negavus reikiamo pritarimo). Taigi, galima sutikti su teisės

⁹⁸³ GROSS, Karen; ir REDMOND, Patricia. In Defense of Debtor Exclusivity: Assessing Four of the 1994 Amendments to the Bankruptcy Code. *American Bankruptcy Law Journal*, 1995, vol. 69, p. 291; PETROVSKI, Novica. The Bankruptcy Code, Section 1121: Exclusivity Reloaded. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 2003, vol. 11, p. 485.

⁹⁸⁴ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 61.

⁹⁸⁵ *Ibidem*, p. 62.

⁹⁸⁶ PETROVSKI *supra*, note 983, p. 487.

⁹⁸⁷ BLAZY *supra*, note 224, p. 447, 464.

doktrinoje išsakyta nuomone, jog vienu metu neturėtų būti pateikiama keletas konkuruojančių gaivinimo planų⁹⁸⁸. Pati gaivinama įmonė taip pat neturėtų galėti vienu metu pateikti keleto alternatyvių planų, nes tai gali neigiamai paveikti gaivinimo procedūros efektyvumą. Dėl šios priežasties kritiškai vertintina tokia gaivinamos įmonės teisė, numatyta Jungtinėse Amerikos Valstijose⁹⁸⁹.

Be jokios abejonės, norint gaivinimo procedūros metu užtikrinti skirtingų interesų pusiausvyrą bei apsaugoti nuo neproporcingo kreditorių bei kitų asmenų teisių suvaržymo, be to, galimo gaivinamos įmonės piktnaudžiavimo savo išimtinė teise parengti gaivinimo planą, šios teisės išimtinis pobūdis neturėtų galioti neribotą laiką, o esant poreikiui turėtų būti numatyta ir galimybė šį terminą sutrumpinti. Pavyzdžiui, kaip yra Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur teismui suteikta teisė ne tik pratęsti, bet ir sutrumpinti šios išimtinės teisės galiojimo terminą, atsižvelgus į susiklosčiusių aplinkybių visumą⁹⁹⁰ (gaivinamos įmonės dydį, sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę, bylos sudėtingumą, rengiamo įmonės gaivinimo plano sudėtingumą, tokio plano rengimo progresą, gaivinamos įmonės galimą piktnaudžiavimą minėta teise, gaivinamos įmonės valdymo netinkamumą, daromą žalą kreditoriams bei kitiems asmenims ir pan.)⁹⁹¹.

Vadinasi, siekiant užtikrinti teisminių gaivinimo procedūrų efektyvumą, be to, skirtingų interesų pusiausvyrą šių procedūrų metu bei norint sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas turėtų: (i) norimai gaivinti įmonei suteikti teisę parengti savo gaivinimo planą; (ii) numatyti, kad minėta norimos gaivinti įmonės teisė yra išimtinė, bet galioja ribotą laiko tarpą (numatant teismo teisę šį terminą sutrumpinti arba pratęsti); (iii) pasibaigus gaivinamos įmonės išimtinės teisės terminui, suteikti teisę parengti gaivinimo planą kitiems įmonės gaivinimu

⁹⁸⁸ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 213.

⁹⁸⁹ Bankruptcy Court (E. D. Tennessee). 1988 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Media Cent, Inc.*, 89 B.R. 685.

⁹⁹⁰ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1121 str. (d) d.

⁹⁹¹ Išsamiau žr. Jungtinių Amerikos Valstijų teismų suformuotą praktiką, susijusią su gaivinamos įmonės išimtinės teisės parengti savo gaivinimo planą pratęsimu ar sutrumpinimu (žr. PETROVSKI *supra*, note 983, p. 506–513).

suinteresuotiems asmenims, kurie dalyvaus priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, arba šią teisę suteikti kompetentingam nešališkam trečiajam asmeniui. Iš visų darbe tyrinėjamų jurisdikcijų tik Jungtinėse Amerikos Valstijose įtvirtintas reglamentavimas atitinka visus šiuos reikalavimus.

2.3.1.2. Galimi įmonės gaivinimo būdai

Vienas iš esminių klausimų, į kurį visuomet turi būti rastas atsakymas, rengiant gaivinimo planą teisminių gaivinimo procedūrų metu yra, kaip ir koku būdu bandyti gaivinti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę. Nuo gaivinimo priemonių parinkimo labai priklauso įmonės gaivinimo sėkmė, bet *a priori* numatyti, koks įmonės gaivinimo būdas būtų visuomet geriausias, nėra galima. Dėl to kiekvienu konkrečiu atveju, įvertinus visumą susikolsčiusių aplinkybių, susijusių su norima gaivinti įmone, jos vykdoma veikla, prisiimtais įsipareigojimais bei priežastimis, kurios nulėmė įmonės krizinės situacijos susidarymą, turėtų būti sprendžiama, kaip ir koku būdu reikėtų bandyti įveikti laikinus įmonę užklupusius sunkumus.

Pagal ketinamas įgyvendinti bei įmonės gaivinimo plane numatytas gaivinimo priemones galima išskirti du įmonės gaivinimo būdus: (i) veiklos pertvarkymą (angl. *Operational Restructuring*); ir (ii) finansinį pertvarkymą (angl. *Financial Restructuring*)⁹⁹². Minėti įmonės gaivinimo būdai gali būti susiję su daugybės skirtingų gaivinimo priemonių įgyvendinimu. Pavyzdžiui, pertvarkant įmonės veiklą, gali būti uždaryti įmonės padaliniai, nutraukta nuostolinga veikla, pradėta vykdyti nauja veikla, modernizuota gamyba bei darbo organizavimas arba įgyvendintos kokios nors kitos techninės, ekonominės ar organizacinės priemonės, siekiant pertvarkyti gaiviamos įmonės veiklą taip, kad būtų įveikti laikini įmonės sunkumai bei atkurtas ilgalaikis jos gyvybingumas⁹⁹³. O finansinis pertvarkymas yra visuomet susijęs

⁹⁹² FARANTOURIS *supra*, note 98, p. 499; SINGH *supra*, note 98, p. 6–7; BORK *supra*, note 43, p. 39–40; BLATZ *supra*, note 271, p. 7.

⁹⁹³ Išsamiau apie veiklos pertvarkymą, kaip ir koku būdu jis gali būti atliekamas gaivinimo procedūros metu, žr. BUTH *supra*, note 46, p. 153–280.

su įmonės valdomo turto ir įsipareigojimų pertvarkymu, dažniausiai su kreditorių teikiama pagalba⁹⁹⁴ (pavyzdžiui, atleidimu nuo skolos ar jos dalies, įsipareigojimų vykdymo terminų pratęsimu, skolos ar jos dalies pakeitimu gaivinamos įmonės akciniu kapitalu ir pan.)⁹⁹⁵. Visos šios gaivinimo priemonės, susijusios su įmonės veiklos ir (arba) finansiniu pertvarkymu, gali būti įgyvendinamos tiek kartu, tiek ir atskirai, priklausomai nuo to, kokių veiksmų yra tikslinga imtis atitinkamos įmonės gaivinimo atveju. Jeigu perspektyvi įmonė yra susidūrusi tik su laikiniais finansiniais sunkumais, tikėtina, kad sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti daugeliu atveju pakaks įgyvendinti finansinį pertvarkymą, bet jeigu įmonės veikla yra nuostolinga, įmonė turi ekonominių sunkumų⁹⁹⁶, tai finansinio pertvarkymo gali nepakakti ilgalaikiam įmonės gyvybingumui atkurti (t. y. be finansinio pertvarkymo gali reikėti apsvarstyti veiklos pertvarkymo galimybes).

Pabrėžtina, kad šiame darbe yra vertinami ne atskirų gaivinimo priemonių pranašumai bei trūkumai, bet tyrinėjamosiose jurisdikcijose galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas tuo aspektu, ar atitinkamoje valstybėje yra sudaromos tinkamos sąlygos įgyvendinti tas įmonės gaivinimo priemones, kurias tuo konkrečiai atveju būtų tikslingusia įgyvendinti, bei ar dėl galiojančio reglamentavimo ypatumų nėra susiduriama su nepagrįstais suvaržymais, kurie kartais gali apriboti tokių priemonių pasirinkimą ir tapti kliūtimi sėkmingam perspektyvių įmonių gaivinimui. Taigi, šiame poskyryje į įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą žvelgiama kaip į tam tikrą pradą, kuriam padedant gali (negali) būti įgyvendinamos konkrečiu atveju laikiniams įmonės sunkumams įveikti tinkamiausios, o kartu ir būtinos, gaivinimo priemonės.

Didžiojoje Britanijoje su sunkumais susidūrusios įmonės veiklos pertvarkymas nėra galimas, pasitelkus savanoriško susitarimo⁹⁹⁷ ar sutartinio

⁹⁹⁴ BORK *supra*, note 43, p. 209.

⁹⁹⁵ Išsamiau apie finansinį pertvarkymą, kaip ir koku būdu jis gali būti atliekamas gaivinimo procedūros metu, žr. BUTH *supra*, note 46, p. 281–302.

⁹⁹⁶ Kaip šiame darbe turėtų būti suprantami terminai *finansiniai* ar *ekonominiai sunkumai*, išsamiau žr. 1.4.2 poskyrį Sunkumų, su kuriais susidūrė įmonė, įtaka įmonės gaivinimui.

⁹⁹⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 1 str. 1 d.; PARRY *supra*, note 350, p. 153–154.

plano procedūrą⁹⁹⁸. Minėtų procedūrų metu gali būti įgyvendintos įvairios gaivinimo priemonės, bet tik susijusios su finansiniu pertvarkymu (įmonės veiklos pertvarkymas galimas, kai sutartinis planas ar savanoriškas susitarimas sudaromas inicijavus administravimo procedūrą)⁹⁹⁹. Be to, atkreiptinas dėmesys į tai, jog sutartiniame plane numatytos gaivinimo priemonės turi atitikti kompromiso (angl. *Compromise*) ar susitarimo (angl. *Arrangement*) požymius, priešingu atveju – planas negalės būti patvirtintas¹⁰⁰⁰. Abiejų šių procedūrų metu yra galimas kreditorių reikalavimų pakeitimas gaiviamos įmonės akciniu kapitalu, tačiau tam reikalingas esamų įmonės dalyvių daugumos pritarimas¹⁰⁰¹. Pavienių kreditorių valia nėra svarbi, norint šiuo būdu pertvarkyti kreditorių reikalavimus (t. y. kreditorių reikalavimų pakeitimas įmonės akciniu kapitalu yra galimas ir prieš pavienių kreditorių valią, jeigu yra gautas įstatyme numatytos kreditorių daugumos pritarimas)¹⁰⁰².

Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantis reglamentavimas neriboja gaivinimo plane galimų numatyti gaivinimo priemonių ir nepateikia baigtinio tokių priemonių sąrašo – galimas įmonės veiklos ir finansinis pertvarkymas¹⁰⁰³. Tačiau kai kuriems iki teisminės gaivinimo procedūros pradžios atsiradusiems kreditorių reikalavimams (t. y. tiems, kuriems yra suteikiamas prioritetas) pertvarkyti yra būtinas kreditorių (ar atitinkamos kreditorių grupės) sutikimas (pavyzdžiui, sutikimas yra būtinas, norint pertvarkyti darbuotojų reikalavimus, neviršijančius 10 000 Jungtinių Amerikos Valstijų dolerių sumos ir atsiradusius per įstatymo nustatytą terminą, taip pat kai kuriuos mokestinius reikalavimus ir pan.)¹⁰⁰⁴. Kreditorių reikalavimų pakeitimas gaiviamos įmonės akciniu kapitalu taip pat yra galimas¹⁰⁰⁵. Tam net nėra reikalingas

⁹⁹⁸ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 895 str. 1 d.; PARRY *supra*, note 350, p. 234–236.

⁹⁹⁹ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 49 str.; BORK *supra*, note 43, p. 230–231.

¹⁰⁰⁰ High Court of Justice (Chancery Division). 1972 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *N.F.U. Development Trust Ltd., 1 W.L.R. 1548*; PARRY *supra*, note 350, p. 234–235.

¹⁰⁰¹ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 895 str. 2 d.; BORK *supra*, note 43, p. 230–231.

¹⁰⁰² BAY, Karl-Christian; SEEBURG, Dirk; ir BÖHMER, Martin. Debt-Equity-Swap nach § 225a Abs. 2 Satz 1 des geplanten Gesetzes zur weiteren Erleichterung der Sanierung von Unternehmen (ESUG). *Zeitschrift für das gesamte Insolvenzrecht*, 2011, p. 1928.

¹⁰⁰³ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1123 str.

¹⁰⁰⁴ *Ibidem*, 507 str., 1129 str. (a) d. 9 p.; GINSBERG *supra*, note 48, p. 13–126.

¹⁰⁰⁵ MILLER, Walter W. Bankruptcy Code Cramdown under Chapter 11: New Threat to Shareholder Interests. *Boston University Law Review*, 1982, vol. 62, no. 5, p. 1060.

esamų įmonės dalyvių daugumos pritarimas, jeigu parengtame gaivinimo plane nenumatoma patenkinti visų kreditorių reikalavimų¹⁰⁰⁶ (be to, toks kreditorių reikalavimų pertvarkymas gali būti įgyvendintas ir prieš pavienių kreditorių valią¹⁰⁰⁷).

Prancūzijoje galiojantis reglamentavimas iš esmės neriboja gaivinimo plane galimų numatyti gaivinimo priemonių (nepateikia baigtinio šių priemonių sąrašo)¹⁰⁰⁸. Tačiau įmonės gaivinimo planas negali daryti įtakos darbuotojų reikalavimams¹⁰⁰⁹, o mokestiniai reikalavimai (išskyrus netiesioginius mokesčius, kurių sumažinimas apskritai nėra galimas) gali būti pertvarkomi tik gavus įstatyme numatytos institucijos sutikimą¹⁰¹⁰. Skolos pakeitimas įmonės akciniu kapitalu yra galimas, bet tai turi būti numatyta ne tik įmonės gaivinimo plane, jam dar turi pritarti reikiama įmonės dalyvių dauguma¹⁰¹¹. Būtinai 2/3 įmonės dalyvių daugumos pritarimas, kuris gali būti teismo sumažintas iki 1/2¹⁰¹². Be minėtos įmonės dalyvių daugumos pritarimo kreditorių reikalavimų pakeitimas įmonės akciniu kapitalu nėra galimas, kitaip tariant, jis nėra galimas prieš įmonės dalyvių daugumos valią. Pavienių kreditorių sutikimas nėra būtinas tam, kad šiuo būdu būtų pertvarkomi jų reikalavimai, jeigu gaivinimo planas buvo patvirtintas¹⁰¹³. Pabrėžtina, kad teismo reorganizavimo procedūros metu įmonės dalyvių sutikimas kartais gali būti pakeistas paskirto atstovo sutikimu¹⁰¹⁴.

Vokietijoje nėra įtvirtinta nuostatų, kurios ribotų įmonės gaivinimo plane galimas numatyti gaivinimo priemones, t. y. gaivinimo plane gali būti susitarta įgyvendinti bet kokias gaivinimo priemones, dėl kurių leidžiama kreditoriams

¹⁰⁰⁶ HERTZ, Philip, *et. al.* Compromising Shareholder Claims both Generally and in Listed Companies. Iš MALLON, Christopher; ir WAISMAN, Shai Y. *The Law and Practice of Restructuring in the UK and US*, Oxford, 2011, p. 326–327.

¹⁰⁰⁷ BAY *supra*, note 1002, p. 1928.

¹⁰⁰⁸ Code de commerce *supra*, note 64, L626-2 str. 2 d., L626-30-2 str. 1 d., L631-19 str. 1 d.; WOOD *supra*, note 25, p. 701.

¹⁰⁰⁹ TETLEY *supra*, note 403, p. 267.

¹⁰¹⁰ Code de commerce *supra*, note 64, L626-6 str. 2 d., L631-19 str. 1 d.

¹⁰¹¹ *Ibidem*, L626-3 str., L631-19 str. 1 d.

¹⁰¹² *Ibidem*, L626-16-1 str., L631-19 str. 1 d.; GAGNIER, Anja Droeger; ir DUST, Julian. Der Debt-to-Equity Swap in französischen Insolvenzverfahren – ein Rechtsvergleich. *Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung*, 2014, vol. 17, p. 945.

¹⁰¹³ GAGNIER *supra*, note 1012, p. 946.

¹⁰¹⁴ Code de commerce *supra*, note 64, L631-9-1 str.

su gaivinama įmone susitarti ir neprasidėjus teisminei gaivinimo procedūrai¹⁰¹⁵. Kreditorių reikalavimų pakeitimas įmonės akciniu kapitalu taip pat yra galimas¹⁰¹⁶. Toks kreditorių reikalavimų pertvarkymas galimas net ir prieš įmonės dalyvių daugumos valią¹⁰¹⁷, kadangi patvirtinus gaivinimo planą¹⁰¹⁸ esami įmonės dalyviai neturi priimti papildomų sprendimų, vadovaujantis įmonių teisės nuostatomis¹⁰¹⁹ (bet pavienių kreditorių sutikimas, norint pakeisti jų reikalavimus įmonės akciniu kapitalu, yra visada būtinas¹⁰²⁰). Dėl kreditorių reikalavimų pakeitimo įmonės akciniu kapitalu įmonės dalyvių patiriami nuostoliai (t. y. jeigu gaivinimo planas daro įtakos šių dalyvių akcijoms) turi būti teisingai atlyginami (daugeliu atveju tokia kompensacija neturi būti mokama, kadangi esamų dalyvių akcijos įmonės gaivinimo metu paprastai neturi realios ekonominės vertės)¹⁰²¹.

Estijoje teisės aktuose nėra įtvirtinta net pavyzdinio gaivinimo priemonių, kurios gali būti įgyvendinamos reorganizavimo procedūros metu, sąrašo. Tiesiogiai įtvirtinta tik keletas kreditorių reikalavimų pertvarkymo būdų, bet jų sąrašas taip pat nėra baigtinis (įskaitant skolos ar jos dalies pakeitimo akciniu kapitalu galimybę)¹⁰²². Reorganizavimo procedūros metu parengtas įmonės gaivinimo planas negali daryti įtakos darbuotojų reikalavimams, tačiau gali numatyti mokesčių reikalavimų pertvarkymą, net mokesčių administratoriui neišreiškus sutikimo¹⁰²³. Įmonę bandant gaivinti bankroto proceso metu, sudarius susitarimą su kreditoriais, gali būti sumažinti kreditorių reikalavimai

¹⁰¹⁵ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 217 str., 270 str. 1 d.; WOOD *supra*, note 24, p. 702.

¹⁰¹⁶ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 225a str. 2 d., 270 str. 1 d.

¹⁰¹⁷ SCHAFER, Philipp; ir FRISCHEMEIER, Andre. Corporate Finance by Way of Debt Equity Swaps in Light of New Amendments to the German Insolvency Statute. *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2012, vol. 27, no. 5, p. 198.

¹⁰¹⁸ Tai gali būti padaryta net ir įmonės dalyvių daugumai prieštaraujant, išsamiau žr. 2.3.2 poskyrį Įmonės gaivinimo plano patvirtinimo stadija.

¹⁰¹⁹ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 225a str. 3 d., 254a str. 2 d., 270 str. 1 d.; BAUER, Andreas F.; ir DIMMLING, Andreas. Endlich im Gesetz (entwurf) : Der Debt-Equity-Swap. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*, 2011, vol. 13/14, p. 518; STARK, Jesko. Germany. Iš MALLON, Christopher, *et. al. The Restructuring Review*, London, 2014, p. 122.

¹⁰²⁰ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 225a str. 2 d., 270 str. 1 d.

¹⁰²¹ *Ibidem*, 251 str., 270 str. 1 d.; BAUER *supra*, note 1019, p. 518.

¹⁰²² Reorganisation Act *supra*, note 65, 21 str. 1 d. 4 p., 22 str. 1 d.; Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2011 m. gegužės 9 d. sprendimas byloje *Avaldaja aktsiaselts Väätsa Agro v. Võlausaldajad Swedbank AS, Swedbank Liising Aktsiaselts, Nr. 3-2-1-25-11*.

¹⁰²³ Reorganisation Act *supra*, note 65, 22 str. 2 d.; Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2009 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *OÜ Loksa Ravikeskus, Nr. 3-2-1-122-09*.

bei atidėti įsipareigojimų vykdymo terminai¹⁰²⁴, o šio proceso metu parengtame reorganizavimo plane galimos numatyti gaivinimo priemonės nėra kaip nors detalizuotos (norint pertvarkyti gaivinamos įmonės kreditorių reikalavimus visuomet yra būtina sudaryti susitarimą, kadangi reorganizavimo planas negali numatyti tokių gaivinimo priemonių)¹⁰²⁵.

Latvijoje galiojantis reglamentavimas pateikia tik pavyzdinį gaivinimo procedūros metu galimų įgyvendinti gaivinimo priemonių sąrašą, kuris nėra baigtinis (anksčiau šis sąrašas buvo baigtinis)¹⁰²⁶. Taigi, įmonę galima bandyti gaivinti net ir įstatyme nenumatytais būdais, jeigu ketinamos įgyvendinti priemonės atitinka gaivinimo procedūros tikslus¹⁰²⁷. Tačiau darbuotojų reikalavimai be kiekvieno iš jų sutikimo negali būti pakeisti¹⁰²⁸, kaip ir nesant mokesčių administratoriaus sutikimo negalima sumažinti pagrindinės mokėtinų mokesčių sumos (ar jos atsisakyti), išdėstyti mokestinį įsiskolinimą ilgesniam nei 6 mėnesių terminui ar išdėstyti įprastas mokėtinas skolos sumas bei pratęsti ar suspenduoti jų grąžinimo terminus. Be mokesčių administratoriaus sutikimo galima tik iš dalies sumažinti mokėtinas netesybas (iki 50 procentų) ar baudas (iki 65 procentų)¹⁰²⁹. Įstatyme taip pat įtvirtinta skolos pakeitimo įmonės akciniu kapitalu galimybė (padidinant akcinio kapitalo dydį), tačiau tokios gaivinimo priemonės įgyvendinimas priklauso ne vien nuo įmonės gaivinimo plano patvirtinimo bei kreditorių, kurių reikalavimai buvo sumažinti daugiau nei 10 procentų, valios, bet ir nuo to, ar patvirtinus gaivinimo planą esami įmonės dalyviai teisės aktų nustatyta tvarka vėliau nuspręs padidinti gaivinamos įmonės akcinį kapitalą¹⁰³⁰.

Lietuvoje po 2010 m. reformos įsigaliojusioje Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcijoje nebėra įtvirtino baigtinio

¹⁰²⁴ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 178 str. 1 d.

¹⁰²⁵ *Ibidem*, 129 str. 2 d.

¹⁰²⁶ Iki 2010 m. nemokumo teisės reformos teisminės gaivinimo procedūros metu galimų įgyvendinti gaivinimo priemonių sąrašas buvo baigtinis, tai, žinoma, kartais galėjo būti kliūtis sėkmingai gaivinti įmonę, kadangi gaivinimo plane nebuvo galima numatyti gaivinimo priemonės, kuri nebuvo tiesiogiai įtvirtinta įstatyme (žr. Insolvency Law *supra*, note 175, 33 str. 1 d.).

¹⁰²⁷ Insolvency Law *supra*, note 67, 38 str. 1 d.; Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa. 2014 m. birželio 16 d. sprendimas C3952-14/8, C30395214.

¹⁰²⁸ Insolvency Law *supra*, note 67, 38 str. 4 d.

¹⁰²⁹ *Ibidem*, 38 str. 5 d.

¹⁰³⁰ *Ibidem*, 39 str.; Liepājas tiesa. 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas C20361513.

gaivinimo priemonių, kurios gali būti numatytos gaivinimo plane, sąrašo¹⁰³¹. Galiojant ankstesnei įstatymo redakcijai, reglamentavimas buvo kardinaliai priešingas. Įmonė negalėjo būti gaivinama, jeigu buvo norima įgyvendinti gaivinimo priemones, kurios nebuvo tiesiogiai numatytos įstatyme¹⁰³². Įmonę gaivinant bankroto proceso metu, taikos sutartyje galimų numatyti gaivinimo priemonių sąrašas įstatyme iš esmės nėra ribojamas. Įmonė gali būti gaivinama bei kreditorių reikalavimai patenkinami bet koku teisėtu kreditorių ir skolininkės įmonės suderintu būdu¹⁰³³. Kreditorių reikalavimų pakeitimas gaivintos įmonės akciniu kapitalu taip pat yra galimas abiejų šių procedūrų metu, bet tam yra būtinas tiek esamų gaivintos įmonės dalyvių, tiek kreditorių, kurių reikalavimai bus pertvarkomi, sutikimas (dėl akcinio kapitalo pasikeitimo, vadovaujantis įmonių teisės nuostatomis, turi būti priimti papildomi įmonės dalyvių sprendimai, sudarytos akcijų pasirašymo sutartys su konkrečiais kreditoriais ir pan.)¹⁰³⁴.

Kaip matyti iš apžvelgto įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo, visose darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose šiuo metu nėra ribojamas galimų įgyvendinti įmonės gaivinimo priemonių pasirinkimas¹⁰³⁵. Taigi, yra sudaromos tinkamos sąlygos, inicijavus teisminę gaivinimo procedūrą (ar procedūras¹⁰³⁶), parengti įmonės gaivinimo planą. Toks reglamentavimas iš

¹⁰³¹ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 2 str. 3 d., 12 str. 2 d.; BARAKAUSKAS *supra*, note 36, p. 37; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje *Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyrius v. UAB „Šiaulių tauro televizoriai“*, Nr. 3K-3-67/2015, kat. 127.4, 127.9.

¹⁰³² Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 517, 2 str. 2 d.; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2008 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje *UAB „Kagi“*, Nr. 2-882/2008, kat. 127.2.

¹⁰³³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 28 str., 29 str.; Kavalnė *supra*, note 41, p. 253–254.

¹⁰³⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 12 str. 1 d. 4 p., 24 str. 1 d. 3 p.; Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 29 str. 1 d. 3 p.; Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 123-5574, 44 str. 1 d., 50 str. 2 d., 52 str. 5 d.

¹⁰³⁵ Latvijoje ir Lietuvoje iki 2010 m. reformų buvo nepagrįstai ribojamos gaivinimo plane galimos numatyti gaivinimo priemonės (t. y. įstatyme buvo įtvirtintas baigtinis tokių priemonių sąrašas).

¹⁰³⁶ Iš visų darbe tyrinėjamų jurisdikcijų vienintelėje Didžiojoje Britanijoje norint įgyvendinti įmonės gaivinimo priemones, susijusias tiek su gaivintos įmonės veiklos, tiek su finansiniu pertvarkymu, yra būtina inicijuoti dvi procedūras (žr. BORK *supra*, note 43, p. 230–231). Toks reglamentavimas yra vertintinas kritiškai, kadangi sudaro papildomas nepagrįstas kliūtis, o kartais net gali užkirsti kelią perspektyvių įmonių gaivinimui (pavyzdžiui, kai administravimo procedūra, kurios metu turėtų būti įgyvendintas gaivintos įmonės veiklos pertvarkymas, negali būti inicijuota ir pan.).

esmės atitinka pasaulyje vyraujančias tendencijas, kadangi daugelyje valstybių galiojantis įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas neriboja galimų įmonės gaivinimo priemonių, o tik pateikia pavyzdinį jų sąrašą¹⁰³⁷. Tokiu būdu yra sudaromos sąlygos, įvertinus susiklosčiusios situacijos ypatumus, parinkti konkrečiu atveju tinkamiausią gaivinimo priemonę (ar priemones), kurią įgyvendinus labiausiai tikėtina, jog pavyks apsaugoti perspektyvią įmonę nuo priverstinio pasitraukimo iš rinkos. Manytina, kad siekiant sudaryti palankias sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, neturėtų būti nustatoma ribojimų, galinčių nepagrįstai suvaržyti subjektų, rengiančių įmonės gaivinimo planą, galimybes tokiame plane numatyti vieną ar kitą įmonės gaivinimo priemonę, kuri konkrečiu atveju galimai net yra būtina sėkmingam įmonės gaivinimui užtikrinti.

Nepaisant to, tam tikrų gaivinimo priemonių įgyvendinimas kai kuriose valstybėse išimtinai priklauso nuo pavienių subjektų (ar subjektų grupės) valios. Toks reglamentavimo ypatumas, pasireiškus oportunistiniams subjektų veiksams, kartais gali užkirsti kelią net ir perspektyvioms įmonėms gaivinti, nors tokių įmonių išsaugojimas būtų pateisinamas ir atitiktų įmonių gaivinimo instituto paskirtį. Galima išskirti 2 pagrindinius apžvelgto reglamentavimo ypatumus, kai tam tikrų gaivinimo priemonių įgyvendinimas nepagrįstai priklauso nuo pavienių subjektų (ar subjektų grupės) valios: (i) atitinkamų kreditorių išskyrimą, priimant sprendimą dėl kreditorių reikalavimų pertvarkymo; (ii) kreditorių reikalavimų pakeitimo gaivinamos įmonės akciniu kapitalu specifika.

Pirmiausia, apie pirmąjį iš minėtų ypatumų. Net 4 iš 7 darbe tyrinėjamų jurisdikcijų (t. y. Jungtinėse Amerikos Valstijose, Prancūzijoje, Estijoje ir Latvijoje) teisminių gaivinimo procedūrų metu iš visų kreditorių išskiriama mažiausiai viena kreditorių grupė, kurios pritarimas (ar atskirų grupės narių pritarimas) yra būtinas, norint pertvarkyti šių kreditorių reikalavimus. Paprastai – tai darbuotojų ar mokestiniai reikalavimai. Išskirtinio statuso suteikimą gaivinamos įmonės darbuotojams, bet ribota apimtimi (kaip yra Jungtinėse

¹⁰³⁷ WOOD *supra*, note 25, p. 674.

Amerikos Valstijose), dar būtų galima pateisinti socialiniais tikslais bei siekiu apsaugoti darbuotojų interesus, atsižvelgiant į darbo užmokesčio paskirtį, darbuotojų silpnesnę padėtį ir pan. Tačiau minėtos apsaugos suteikimas valstybei ar darbuotojams, bet neribota apimti, vertintinas kritiškai.

Darbuotojai neturėtų būti skatinami ilgą laiką dirbti negaudami darbo užmokesčio, nes tai sudarytų sąlygas piktnaudžiavimui, nepagrįstai perkeliant nuostolių našta ant kitų gaivinamos įmonės kreditorių pečių, kurie jų reikalavimų susidarymo metu galimai apie sudėtingą įmonės padėtį net nieko nežinojo. Valstybei apskritai neturėtų būti suteikiamas prioritetas statusas teisminių gaivinimo procedūrų metu. Nors mokesčių surinkimas į valstybės biudžetą yra itin svarbus valstybės tinkamam funkcionavimui užtikrinti, tai nėra pakankamas pagrindas tokiam reglamentavimui pagrįsti. Suteikus valstybės reikalavimams prioritetinį statusą, gali susidaryti situacija, kai valstybės institucijos nebus suinteresuotos daryti kokių nors nuolaidų gaivinamai įmonei (viliantis, kad kiti kreditoriai neturėdami pasirinkimo suteiks gaivinamai įmonei reikiamą pagalbą ir pan.), juolab tais atvejais, kai valstybei yra priimtinas ir įmonės gaivinimui alternatyvus sprendimas¹⁰³⁸. Įmonei vėluojant sumokėti mokesčius, mokesčių administravimo institucijos turėtų imtis operatyvių veiksmų ir neleisti mokestiniams reikalavimams nepagrįstai didėti (t. y. turėtų elgtis taip, kaip elgtųsi bet kuris kitas atsakingas verslo subjektas analogiškoje situacijoje). Dėl valstybės institucijų neveikimo bei delsimo tinkamai įgyvendinti joms priskirtas funkcijas (t. y. nesavalaikių šių institucijų veiksmų) neturėtų padidėti kitų gaivinamos įmonės kreditorių patiriami nuostoliai, šiuos nuostolius turėtų prisiimti ir pati valstybė¹⁰³⁹.

¹⁰³⁸ Pavyzdžiui, Lietuvoje priverstinio įmonės likvidavimo atveju mokestiniams reikalavimams yra pripažįstamas prioritetas daugelio kitų kreditorių atžvilgiu, skirtingai nei restruktūrizavimo procedūros metu. Visa tai gali daryti neigiamos įtakos valstybės institucijų suinteresuotumui įmonės gaivinimu (žr. KOLESNIKOVAS, Giedrius. Lithuania. Iš MALLON, Christopher, *et. al. The Restructuring Review*, London, 2014, p. 191).

¹⁰³⁹ Išsamiau apie valstybės kaip prioritetinio kreditoriaus statusą bei tokio reglamentavimo trūkumus žr. MORGAN, Barbara K. Should the Sovereign be Paid First? A Comparative International Analysis of the Priority for Tax Claims in Bankruptcy. *American Bankruptcy Law Journal*, 2000, vol. 74, no. 4, p. 461–507; DUNS, John; ir GLOVER, John. The Taxation Priority in Insolvency: an Australian Perspective. *International Insolvency Review*, 2005, vol. 14, no. 3, p. 171–186; WEISS, Jonathan. Tax Claims in Transnational Insolvencies: A Revenue Rule Approach. *Virginia Tax Review*, 2010, vol. 30, no. 1, p. 293–302; International Insolvency Institute. *Report On Tax Claims* [interaktyvus]. 2005

Valstybė, kaip ir kiti įmonės kreditoriai, turėtų suteikti gaivinamai įmonei reikiamą pagalbą (atsisakyti dalies reikalavimų ir pan.), jeigu tokią pagalbą analogiškoje situacijoje suteiktų bet kuris kitas verslo subjektas (aišku, jeigu toks pagalbos teikimas suderinamas su valstybės prisiimtais įsipareigojimais valstybės pagalbos teikimo srityje¹⁰⁴⁰).

Antrasis anksčiau apžvelgto reglamentavimo ypatumas, kai tam tikrų gaivinimo priemonių įgyvendinimas nepagrįstai priklauso nuo pavienių subjektų valios, yra susijęs su kreditorių reikalavimų pakeitimu gaivintos įmonės akciniu kapitalu. Tokios gaivinimo priemonės įgyvendinimo svarba įmonėms gaivinti yra neabejotina¹⁰⁴¹. Taigi, nėra ko stebėtis, kad visose tyrinėjamosiose jurisdikcijose yra numatyta ši kreditorių reikalavimų pertvarkymo galimybė. Tačiau net 5 iš 7 tyrinėjamų jurisdikcijų (visose tyrinėjamosiose jurisdikcijose, išskyrus Jungtines Amerikos Valstijas ir Prancūziją (teisminio reorganizavimo procedūra¹⁰⁴²)) šios gaivinimo priemonės reglamentavimas yra tobulintinas, kadangi jos įgyvendinimas priklauso nuo pavienių subjektų (ar subjektų grupės) valios, nors pati gaivinimo procedūra turėtų būti kolektyvinio pobūdžio. Pavyzdžiui, kai kuriose valstybėse pavienių kreditorių veiksmai gali būti kliūtis sėkmingam kreditorių reikalavimų pakeitimui gaivintos įmonės akciniu kapitalu (t. y. Vokietijoje), kitose įmonės dalyviams kaip grupei yra suteikiamas pernelyg didelis vaidmuo, priimant šį sprendimą (t. y. Didžiojoje Britanijoje), arba kreditorių reikalavimų pakeitimas gaivintos įmonės akciniu kapitalu yra galimas tik atitinkamiems kreditoriams ir įmonės dalyviams su tuo sutinkant, t. y. kreditorių reikalavimų pertvarkymas šiuo būdu nėra galimas prieš pavienių kreditorių ar įmonės dalyvių valią (t. y. Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje).

[žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/366/4082.html>>.

¹⁰⁴⁰ FARANTOURIS *supra*, note 98, p. 494–504.

¹⁰⁴¹ CHATTERJI, Subhrendu; ir HEDGES, Paul. *Loan Workouts and Debt Equity Swaps*. 1-asis leid. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd., 2001, p. 247–248; WOOD *supra*, note 25, p. 645; UNCITRAL *supra*, note 95, p. 216.

¹⁰⁴² Teisminio reorganizavimo procedūros metu išimtiniais atvejais įmonės dalyvių sutikimas, kuris būtinas norint kreditorių reikalavimus pakeisti gaivintos įmonės akciniu kapitalu, gali būti pakeistas paskirto atstovo sutikimu (žr. Code de commerce *supra*, note 64, L631-9-1 str.).

Norint gaivinimo procedūros metu išvengti pasinaudojimo ar susilaikymo problemų, visi su kreditorių reikalavimų pertvarkymu susiję sprendimai, kai tai nepažeidžia kreditorių ar kitų suinteresuotų asmenų teisių, turėtų būti priimami kolektyviai. Priešingu atveju pavienių asmenų veiksmai gali tapti kliūtimi sėkmingam perspektyvių įmonių gaivinimui (pavyzdžiui, kreditoriai gali laukti tikėdamiesi, jog kiti kreditoriai suteiks gaivinamai įmonei reikiamą pagalbą ir pan.)¹⁰⁴³. Gaivinamos įmonės dalyviams taip pat neturėtų būti suteikiama teisė užkirsti kelią perspektyviai įmonei gaivinti vien dėl to, kad viena iš norimų įgyvendinti gaivinimo priemonių yra kreditorių reikalavimų pakeitimas gaivinamos įmonės akciniu kapitalu. Gana dažnai gali nepavykti gauti esamų įmonės dalyvių sutikimo (net ir daugumos) ir vien dėl to gali nepavykti išsaugoti net ir perspektyvios įmonės¹⁰⁴⁴. Įmonės dalyvių padėtis įmonės gaivinimo atveju neturėtų būti geresnė nei kreditorių, atsižvelgus į tai, kad įmonės dalyvių reikalavimai turėtų būti patenkinami iš esmės paskutinėje eilė, t. y. tik patenkinus visų kreditorių reikalavimus¹⁰⁴⁵. Dėl to sprendimą dėl įmonės gaivinimo bei kreditorių reikalavimų pertvarkymo, kai įmonės įsipareigojimai viršija įmonės turto vertę, turėtų priimti tik gaivinamos įmonės kreditoriai, bet ne esami įmonės dalyviai (t. y. gaivinamos įmonės savininkai ekonominiu požiūriu (angl. *Economic Owners*))¹⁰⁴⁶. Tuo atveju, kai gaivinamos įmonės įsipareigojimai neviršija įmonės turto vertės, esami įmonės dalyviai turėtų dalyvauti priimant minėtą sprendimą, bet vis tiek neturėtų galėti užkirsti kelio perspektyviai įmonei gaivinti¹⁰⁴⁷.

Vadinasi, tam, kad būtų sudarytos palankios sąlygos perspektyvioms įmonėms gaivinti (t. y. siekiant išsaugoti kuo daugiau tokių įmonių), įmonių gaivinimo teisinis reglamentavimas (kiek tai susiję su įmonės gaivinimo priemonių reglamentavimu) turėtų ne tik nepagrįstai nevaržyti įmonės

¹⁰⁴³ SCHAFER *supra*, note 1017, p. 201.

¹⁰⁴⁴ VAN KANN, Jürgen; ir REDEKER, Rouven. Reform Act on German Insolvency Law: New Opportunities for Distressed Investors? *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2012, vol. 8, no. 5, p. 439.

¹⁰⁴⁵ KÖHLER-MA, Christian. Restructuring and Creditor Participation under the Proposed Reforms of the German Insolvency Code. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 1, p. 31.

¹⁰⁴⁶ SCHAFER *supra*, note 1017, p. 197.

¹⁰⁴⁷ Išsamiau dėl esamų įmonės dalyvių vaidmens, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, o kartu ir kreditorių reikalavimų pertvarkymo, žr. 2.3.2 poskyrį Įmonės gaivinimo plano patvirtinimo stadija.

gaivinimo galimybių (kaip, pavyzdžiui, buvo Latvijoje ir Lietuvoje iki 2010 m. reformų), bet ir turėtų užtikrinti, kad įstatyme numatytų gaivinimo priemonių įgyvendinimas nepagrįstai nepriklausytų nuo pavienių subjektų (ar subjektų grupės) valios. Kitaip tariant, kad pavieniai subjektai (ar subjektų grupė) dėl oportunistinių motyvų negalėtų užkirsti kelio perspektyviai įmonei išsaugoti (ar daryti tokios įmonės gaivinimą mažiau efektyvų) ir kad nebūtų sudarytos sąlygos asmenims, kurie ekonominiu požiūriu nebėra laikytini savininkais, daryti nepagrįstą įtaką įmonės gaivinimo procesui.

2.3.1.3. Įmonės gaivinimo planui keliami reikalavimai

Įmonės gaivinimo planas, galima sakyti, yra vienas svarbiausių dokumentų, rengiamų teisminių gaivinimo procedūrų metu. Būtent įmonės gaivinimo plane turi būti atskleista įmonės finansinė padėtis, apibrėžta, kaip ir koku būdu bus bandoma gaivinti su laikiniais sunkumais susidūrusią įmonę, kokią pagalbą gaivinamai įmonei suteiks kreditoriai, kokius įsipareigojimus prisiims įmonė, kaip įmonės gaivinimas paveiks tolimesnę jos veiklą ir pan. Įmonės gaivinimo plane gali būti reikalaujama nurodyti pačią įvairiausią su gaivinama įmone ar jos vykdoma veikla susijusią informaciją. Vienų valstybių teisės aktuose pateikiamas labai detalus tokios informacijos sąrašas, kitų – nustatomi tik minimalūs gaivinimo planui keliami reikalavimai¹⁰⁴⁸. Tačiau visais atvejais įmonės gaivinimo plane (ar kartu su tokiu planu) turėtų būti pateikiama pakankamai informacijos tam, kad sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimantys subjektai galėtų tinkamai įvertinti parengtą įmonės gaivinimo planą bei įmonės gaivinimo galimybes (t. y. galėtų priimti informuotą sprendimą dėl įmonės gaivinimo).

Visose darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose yra įtvirtinti vienokie ar kitokie gaivinimo planui keliami reikalavimai (tiek plano turiniui, tiek formai). Šių reikalavimų paskirtis nėra vienoda. Vieni iš jų yra labiau formalūs, kiti turėtų sudaryti sąlygas priimti informuotą sprendimą dėl įmonės gaivinimo, treči

¹⁰⁴⁸ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 215.

turėtų prisidėti prie skirtingų interesų pusiausvyros gaivinimo procedūros metu palaikymo. Šiame poskyryje yra apžvelgiami esminiai įmonės gaivinimo planui keliami reikalavimai, numatyti tyrinėjamosiose jurisdikcijose, siekiant įvertinti, ar reglamentuojant gaivinimo planui keliamus reikalavimus yra sudaromos sąlygos priimti informuotą sprendimą dėl su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimo, be to, ar užtikrinama skirtingų interesų pusiausvyra gaivinimo procedūros metu.

Didžiojoje Britanijoje, reglamentuojant sutartinio plano procedūrą, nėra įtvirtinta jokių reikalavimų, kurie būtų keliami šios procedūros metu parengtam gaivinimo planui (įstatyme įtvirtinti tik reikalavimai, kurie yra keliami pranešimų turiniui)¹⁰⁴⁹. Taigi, ar sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimantiems subjektams bus suteikta reikiama informacija informuotam sprendimui priimti, iš esmės priklauso tik nuo asmenų, kurie tokią informaciją turėtų suteikti¹⁰⁵⁰. Savanoriško susitarimo procedūros reglamentavimas yra detalesnis. Numatyta pareiga paaiškinti, kodėl reikalingas savanoriškas susitarimas, kodėl gaivinamos įmonės kreditoriai su pateiktu pasiūlymu turėtų sutikti, be to, pateiktame pasiūlyme turi būti aptarta daugybė kitų klausimų, susijusių su įmonės turtu, išipareigojimais bei tolimesniu veiklos vykdymu ir pan. (šis klausimų sąrašas nėra baigtinis, turi būti aptartos visos aplinkybės, kurios gali būti reikšmingos kreditoriams priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo)¹⁰⁵¹. Administratoriaus rengiamo pasiūlymo turiniui taip pat keliami daug reikalavimų¹⁰⁵². Maksimalus gaivinimo plano įgyvendinimo terminas nė vienos iš procedūrų metu nėra įtvirtintas.

Jungtinėse Amerikos Valstijose yra gana detalai reglamentuojamas įmonės gaivinimo plano turinys¹⁰⁵³. Įstatyme įtvirtinta gaivinimo plano rengėjų pareiga suskirstyti visus suinteresuotus asmenis į skirtingas grupes, atsižvelgiant į reikalavimų prigimtį bei šių asmenų suinteresuotumą, ir

¹⁰⁴⁹ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 897 str.

¹⁰⁵⁰ High Court of Justice (Chancery Division). 1999 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Re Allied Domecq plc. v. Whitbread plc.*, B.C.C. 582; BORK *supra*, note 43, p. 243–244.

¹⁰⁵¹ Insolvency Rules 1986 *supra*, note 348, 1.3 str.

¹⁰⁵² Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, Schedule B1 – 49 str. 1–3 d.; *Ibidem*, 2.33 str. 2 d.; PARRY *supra*, note 350, p. 63–67.

¹⁰⁵³ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1123 str. (a) d.

užtikrinti vienodą šias grupes sudarančių asmenų traktavimą¹⁰⁵⁴. Įmonės gaivinimo plane taip pat turi būti numatytos adekvačios gaivinimo priemonės, kurias įgyvendinus, tikėtina, kad pavyks įvykdyti gaivinimo planą¹⁰⁵⁵. Iki sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo suinteresuotiems asmenims turi būti suteikta visa svarbi informacija, susijusi su norima gaivinti įmone bei tokios įmonės gaivinimo planu, kad šie asmenys galėtų savarankiškai priimti informuotą sprendimą¹⁰⁵⁶. Ar minėtiems asmenims ketinamos atskleisti informacijos pakanka, kiekvienu atveju turi nuspręsti bylą nagrinėjantis teismas, priimdamas sprendimą dėl informacijos atskleidimo ataskaitos patvirtinimo (sprendimas priimamas dar prieš šią ataskaitą pateikiant suinteresuotiems asmenims)¹⁰⁵⁷. Maksimali įmonės gaivinimo trukmė įstatyme nėra įtvirtinta. Dėl to, ar įmonės gaivinimo plane numatytas įmonės gaivinimo terminas yra pagrįstas, turi būti sprendžiama individualiai, atsižvelgiant į susiklosčiusių aplinkybių visumą.

Vokietijoje yra suteikiama daug laisvės įmonės gaivinimo plano rengėjui, kadangi įstatyme yra numatyti tik bendro pobūdžio reikalavimai¹⁰⁵⁸. Gaivinimo planą turi sudaryti dvi dalys: aiškinamoji ir pagrindinė dalis¹⁰⁵⁹. Aiškinamojoje dalyje turi būti apibūdintos priemonės, kurių buvo imtasi prasidėjus procedūrai ar kurių dar bus imtasi, norint įveikti įmonės sunkumus. Be to, šioje dalyje taip pat turi būti pateikta visa kita informacija, susijusi su gaivinimo planu ir jo poveikiu, kuri yra svarbi kreditoriams (teismui), priimant sprendimą dėl gaivinimo plano patvirtinimo¹⁰⁶⁰ (nors tiesiogiai įstatyme nėra numatyta, bet pripažįstama, jog turėtų būti pateikiamas ir kreditorių reikalavimų patenkinimo palyginimas įprastos nemokumo procedūros bei įmonės gaivinimo atveju¹⁰⁶¹). O pagrindinė įmonės gaivinimo plano dalis yra skirta apibrėžti subjektų, kurių

¹⁰⁵⁴ *Ibidem*, 1122 str., 1123 str. (a) d. 4 p.

¹⁰⁵⁵ *Ibidem*, 1123 str. (a) d. 5 p.

¹⁰⁵⁶ *Ibidem*, 1125 str.; Bankruptcy Court (N. D. Georgia). 1980 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Matter of Northwest Recreational Activities, Inc. v. Chattahoochee Plantation Club*, 8 B.R. 10.

¹⁰⁵⁷ Bankruptcy Court (S.D. Mississippi). 1985 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Matter of Dickie Joe LADNER*, 50 B.R. 85.

¹⁰⁵⁸ BRAUN *supra*, note 388, p. 429.

¹⁰⁵⁹ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 219 str., 270 str. 1 d.

¹⁰⁶⁰ *Ibidem*, 220 str., 270 str. 1 d.; BRAUN *supra*, note 388, p. 429–430.

¹⁰⁶¹ BORK *supra*, note 43, p. 243–244.

teises paveiks šis planas, teisinį statusą, kaip ir koku būdu bus pertvarkyti atitinkamų kreditorių reikalavimai¹⁰⁶². Kreditoriai turi būti suskirstyti į atitinkamas grupes, vienai grupei priklausantys kreditoriai, nesant jų sutikimo, negali būti traktuojami skirtingai¹⁰⁶³. Jeigu kreditorių reikalavimus ketinama patenkinti iš vykdant veiklą gausimų pajamų, prie įmonės gaivinimo plano turi būti pridėta įmonės turto bei prisiimtų įsipareigojimų ataskaita, o plane turi būti nurodyta, kaip bus užtikrintas gaivinamos įmonės likvidumas bei kokios yra planuojamos pajamos ir išlaidos¹⁰⁶⁴. Pabrėžtina, kad prieš kreditoriams priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo plano patvirtinimo, administratoriui turi būti sudaryta galimybė įvertinti gaivinimo planą, jeigu jį parengė pati įmonė¹⁰⁶⁵. Maksimali gaivinimo plano trukmė įstatyme nėra numatyta.

Prancūzijoje, reglamentuojant gaivinimo plano turinį, yra pateikiamos tik gaivinimo plano gairės. Parengtame įmonės gaivinimo plane turėtų būti apibūdintos įmonės gaivinimo galimybės, įvertinant šios įmonės veiklą, rinkos sąlygas bei galimus finansavimo šaltinius. Be to, turėtų būti nurodytos kreditorių reikalavimų patenkinimo sąlygos, terminai bei aparti tam tikri su darbo santykiais susiję klausimai¹⁰⁶⁶. Gaivinimo plane, esant poreikiui, turėtų būti nurodoma įmonės veikla, kuri nebebus toliau vykdoma, ar nauja veikla, kuri bus pradėta vykdyti¹⁰⁶⁷. Prieš pradėdant rengti įmonės gaivinimo planą, administratoriui, padedant gaivinamai įmonei ir vienam ar keliems ekspertams, gali būti pavesta įvertinti norimos gaivinti įmonės esamą padėtį, nustatant įmonės sunkumų priežastis bei mastą¹⁰⁶⁸. Administratorius taip pat turi pateikti ataskaitą dėl kiekvieno jam pateikto gaivinimo plano ar gaivinamai įmonei kreditorių pateikto plano¹⁰⁶⁹. Įmonės gaivinimo plano trukmė negali viršyti 10 metų¹⁰⁷⁰.

¹⁰⁶² Insolvenzordnung *supra*, note 63, 221 str., 270 str. 1 d.

¹⁰⁶³ *Ibidem*, 222 str., 226 str., 270 str. 1 d.

¹⁰⁶⁴ *Ibidem*, 229 str., 270 str. 1 d.

¹⁰⁶⁵ *Ibidem*, 232 str., 270 str. 1 d.

¹⁰⁶⁶ Code de commerce *supra*, note 64, L626-2 str., L631-19 str. 1 d.

¹⁰⁶⁷ *Ibidem*, L626-1 str., L631-19 str. 1 d.

¹⁰⁶⁸ *Ibidem*, L623-1 str., L631-19 str. 1 d.

¹⁰⁶⁹ OMAR, Paul J. A Reform in Search of a Purpose: French Insolvency Law Changes (Again!). *International Insolvency Review*, 2014, vol. 23, no. 3, p. 215.

¹⁰⁷⁰ Code de commerce *supra*, note 64, L626-12 str., L631-19 str. 1 d.

Estijoje reorganizavimo procedūros metu parengtame įmonės gaivinimo plane turi būti apibūdinta esama gaivinamos įmonės finansinė padėtis, priežastys, nulėmusios įmonės krizinės situacijos susidarymą, tikėtina įmonės padėtis po gaivinimo plano įgyvendinimo, ketinamos įgyvendinti gaivinimo priemonės (jų tikslingumas), parengto plano įgyvendinimo įtaka įmonės darbuotojams bei įmonės gaivinimo trukmė¹⁰⁷¹. Maksimalus įmonės gaivinimo terminas įstatyme nėra įtvirtintas, įmonės gaivinimas, pavyzdžiui, gali tęstis net ir 10 metų (ar daugiau), jeigu toks laiko tarpas yra pagrįstas ir reikalingas įmonei gaivinti¹⁰⁷². Įstatyme nėra įtvirtinta jokių reorganizavimo plano, kuris sudaromas badant įmonę gaivinti bankroto proceso metu, turiniui keliamų reikalavimų¹⁰⁷³. Įstatyme numatyta tik keletas pagrindinių šio proceso metu sudaromam susitarimui keliamų reikalavimų¹⁰⁷⁴.

Latvijoje įmonės gaivinimo plano turinio reglamentavimui yra skiriama daug dėmesio¹⁰⁷⁵. Gaivinimo plane turi būti nurodytos ir pagrįstos planuojamos gauti pajamos, patirsimos išlaidos, ketinamos įgyvendinti gaivinimo priemonės (pagrindžiant jų pasirinkimą) ir pan.¹⁰⁷⁶ Su gaivinimo planu turi būti pateikta planuojamų pinigų srautų ataskaita, tam tikrais atvejais – administratoriaus nuomonė dėl parengto plano¹⁰⁷⁷. Parenkant įmonės gaivinimo priemones visuomet turi būti laikomasi proporcingumo principo, t. y. kreditorių teisės neturi būti suvaržomos labiau, nei iš tikrųjų reikia norint sėkmingai įvykdyti gaivinimo planą bei pasiekti gaivinimo procedūros tikslus, be to, įtaka visų kreditorių, priklausančių vienai grupei, reikalavimams turi būti proporcinga¹⁰⁷⁸. Pavienių kreditorių skirtingas (mažiau palankus) traktavimas yra galimas tik tokiam kreditoriui sutinkant¹⁰⁷⁹. Akcentuotina, kad gaivinimo plane turi būti užtikrinta, jog kreditorių, nedalyvavusių derinant gaivinimo plano turinį,

¹⁰⁷¹ Reorganisation Act *supra*, note 65, 21 str. 1 d.

¹⁰⁷² Riiigikohus (Tsiviilkolleegium). 2009 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje OÜ Loksa Ravikeskus, Nr. 3-2-1-122-09.

¹⁰⁷³ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 129 str. 1–2 d.

¹⁰⁷⁴ *Ibidem*, 179 str. 1 d.

¹⁰⁷⁵ Insolvency Law *supra*, note 67, 38–41 str.

¹⁰⁷⁶ *Ibidem*, 40 str. 4 d.

¹⁰⁷⁷ *Ibidem*, 40 str. 6 d.

¹⁰⁷⁸ *Ibidem*, 38 str. 2 d., 6 d.

¹⁰⁷⁹ *Ibidem*, 40 str. 7 d.

gaunama graža būtų ne mažesnė nei ta, kuri būtų gauta įmonę likvidavus gaivinimo plano patvirtinimo metu¹⁰⁸⁰. Įmonės gaivinimo plano įgyvendinimo trukmė negali būti ilgesnė nei 2 metai (šis terminas gali būti pratęstas dar 2 metams)¹⁰⁸¹.

Lietuvoje, reglamentuojant restruktūrizavimo plano turinį, yra numatyti pagrindiniai klausimai, kurie turėtų būti aptarti kiekviename restruktūrizavimo plane. Tokiame įmonės gaivinimo plane turi būti nurodyti įmonės gaivinimo tikslai bei trukmė, gaivinamos įmonės verslo planas gaivinimo laikotarpiu (numatant ketinamas įgyvendinti gaivinimo priemonės ir terminus), kreditorių sąrašas, kreditorių suteiksima pagalba, administravimo išlaidų sąmata bei kita svarbi informacija¹⁰⁸². Įstatyme įtvirtintas informacijos, kuri turi būti nurodyta restruktūrizavimo plane, sąrašas nėra baigtinis. Tokiame gaivinimo plane turėtų būti nurodyta taip pat ir visa kita svarbi informacija, atsižvelgiant į konkrečios situacijos ypatumus. Įmonės gaivinimo trukmė, nustatoma restruktūrizavimo plane, negali būti ilgesnė nei 4 metai (šis terminas gali būti pratęstas dar 1 metams)¹⁰⁸³. Prieš kreditoriams išreiškiant savo valią dėl įmonės gaivinimo, turi būti parengta administratoriaus išvada dėl plano projekto įgyvendinimo galimybių¹⁰⁸⁴ (ši išvada būtina, kad planas vėliau galėtų būti patvirtintas¹⁰⁸⁵). Bankroto proceso metu rengiamo gaivinimo plano (t. y. taikos sutarties) turinio reglamentavimui yra skiriama kur kas mažiau dėmesio. Numatyta tik tai, kad šalys taikos sutartyje tiesiog turi susitarti dėl kreditorių pagalbos, reikalavimų patenkinimo būdų ir terminų bei atsakomybės už sudarytos taikos sutarties nevykdymą¹⁰⁸⁶.

Apžvelgus tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį reglamentavimą, galima padaryti išvadą, kad daugelyje iš jų¹⁰⁸⁷ yra siekiama užtikrinti, jog subjektams, priimančiams sprendimą dėl įmonės gaivinimo, būtų suteikta visa informuotam

¹⁰⁸⁰ *Ibidem*, 40 str. 3 d.

¹⁰⁸¹ *Ibidem*, 48 str.

¹⁰⁸² Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 12 str. 1–2 d.

¹⁰⁸³ *Ibidem*, 12 str. 3 d.

¹⁰⁸⁴ *Ibidem*, 14 str. 2 d. 1 p.

¹⁰⁸⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. balandžio 25 d. nutartis *civilinėje byloje E. L. v. UAB „Laugina“*, Nr. 2-479/2014, kat. 127.2.

¹⁰⁸⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 29 str. 1 d.

¹⁰⁸⁷ Išskyrus Didžiąją Britaniją (sutartinio plano procedūra), Estiją ir Lietuvą (bankroto procedūros).

sprendimui priimti reikiama informacija (skiriasi tiesiog tokio reglamentavimo detalumas). Vienintelėse Jungtinėse Amerikos Valstijose papildomai numatyta privaloma preventyvi šios informacijos kontrolė – teismui pavesta atlikti išankstinį ketinamos pateikti informacijos pakankamumo vertinimą. Tai gali sudaryti geresnes sąlygas kreditoriams savarankiškai priimti informuotą sprendimą dėl įmonės gaivinimo, bet kartu tai nulemia papildomų kaštų patyrimą bei daro gaivinimo procedūrą sudėtingesnę ir labiau formalizuotą, kai vis dažniau pripažįstama, jog teismo vaidmuo gaivinimo procedūros metu neturėtų būti pernelyg išplėstas¹⁰⁸⁸. Sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimančys subjektai paprastai yra linkę pritarti įmonės gaivinimo planui, tik jeigu mano, kad sėkmingas įmonės gaivinimas yra tikėtinas. Vien dėl to, manytina, įmonės gaivinimo plano rengėjai turėtų būti suinteresuoti bei stengtis šiems asmenims suteikti visą reikiamą informaciją, norint juos įtikinti, jog su laikiniais sunkumais susidūrusi įmonė yra perspektyvi, jos sėkmingas gaivinimas yra tikėtinas, o ketinamos įgyvendinti gaivinimo priemonės yra būtinos ir pagrįstos. Taigi, Jungtinėse Amerikos Valstijose įtvirtinta minėta preventyvi informacijos kontrolė vertintina kaip perteklinis gaivinimo plano rengėjams keliamas reikalavimas.

Pažymėtina, kad sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimančys subjektai gali negalėti priimti informuoto sprendimo ne vien dėl jiems suteiktos informacijos neišsamumo, bet ir dėl kompetencijos (turimų pajėgumų) nepakankamumo, kai tiesiog objektyviai negali tinkamai įvertinti gaivinimo plane ar kartu su juo pateiktos informacijos. Pavyzdžiui, jie gali būti nepajėgūs įvertinti, ar parengtas įmonės gaivinimo planas yra realus ir įvykdomas, ar jis nėra pagrįstas klaidingomis prielaidomis, ar bandymas gaivinti įmonę neatidės tik įmonės likvidavimo, nenulems dar didesnių nuostolių patyrimo ir pan. Norint išvengti šios problemos, dėl kurios kartais gali būti nepatvirtintas net ir perspektyvios įmonės gaivinimo planas, įmonės gaivinimo planą (ar bent jau tokios įmonės gaivinimo galimybes) visuomet turėtų įvertinti kvalifikuotas nešališkas trečiasis asmuo (kaip yra Vokietijoje, Prancūzijoje, Latvijoje

¹⁰⁸⁸ Europos Komisija *supra*, note 334, p. 4, 6.

(kartais) bei Lietuvoje (restruktūrizavimo procedūra)), jeigu įmonės gaivinimo planą, nepadedant ekspertams, parengė pati gaivinama įmonė, o ne paskirtas administratorius¹⁰⁸⁹. Tai leistų sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimančioms asmenims labiau pasitikėti gaivinimo plane pateikiama informacija (ar numatytais sprendimais). Be to, sumažintų šių asmenų priešišumą pačios gaivinamos įmonės parengtam planui, taip pat ir tikimybę, jog įmonės gaivinimo planas nebus patvirtintas vien dėl to, kad šie asmenys neturi galimybių įvertinti jiems suteiktos informacijos ir nenorėdami rizikuoti yra tiesiog linkę nepritari įmonės gaivinimui.

Reikalavimai, keliami gaivinimo planui, kaip anksčiau jau minėta, turėtų ne tik sudaryti sąlygas priimti informuotą sprendimą dėl įmonės gaivinimo, bet ir turėtų prisidėti prie skirtingų interesų pusiausvyros gaivinimo procedūros metu palaikymo. Nustatant įmonės gaivinimo planui keliamus reikalavimus, reikėtų atsižvelgti į tai, kad patvirtintas gaivinimo planas taps privalomas net ir tiems asmenims, kurie prieštaravo įmonės gaivinimui (t. y. gali suvaržyti jų teises)¹⁰⁹⁰. Taigi, būtina užtikrinti tinkamą tokių asmenų teisių apsaugą, kad patvirtintas gaivinimo planas nesuvaržytų jų teisių labiau, nei yra būtina sėkmingam įmonės gaivinimui pasiekti, bei kad tokie suvaržymai būtų pagrįsti ir proporcingi¹⁰⁹¹. Kaip matyti iš apžvelgto reglamentavimo, dalyje tyrinėjamų valstybių skirtingų interesų pusiausvyrą įmonės gaivinimo plano rengimo etapo metu yra stengiamasi palaikyti tiesiogiai, t. y. numatant gaivinimo planui keliamus reikalavimus (pavyzdžiui, įtvirtinant draudimą skirtingai traktuoti analogiškoje padėtyje esančius asmenis, proporcingumo reikalavimą ar apribojant gaivinimo plano trukmę ir pan.¹⁰⁹²), o kitose – netiesiogiai¹⁰⁹³, t. y. įtvirtinant tam tikras gaivinimo planui patvirtinti būtinas prielaidas (įmonės

¹⁰⁸⁹ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 216; WESTBROOK *supra*, note 50, p. 149.

¹⁰⁹⁰ Išsamiau žr. 2.3.2 poskyrį Įmonės gaivinimo plano patvirtinimo stadija.

¹⁰⁹¹ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 63.

¹⁰⁹² Iš visų šiame darbe tyrinėjamų valstybių tik 3 yra numatytas maksimalus įmonės gaivinimo plano įgyvendinimo terminas (Prancūzijoje, Latvijoje ir Lietuvoje). Visose kitose valstybėse gaivinimo plano įgyvendinimo terminas nustatomas, įvertinus kiekvienos konkrečios situacijos ypatumus, atsižvelgiant tiek į gaivinamos įmonės, tiek į kitų suinteresuotų asmenų interesus. Maksimalaus įmonės gaivinimo termino nustatymas *a priori*, nenumatant tokio termino pratęsimo galimybių, gali kartais užkirsti kelią perspektyvioms įmonėms gaivinti ir dėl to yra vertintinas kritiškai.

¹⁰⁹³ Išsamiau žr. 2.3.2 poskyrį Įmonės gaivinimo plano patvirtinimo stadija.

gaivinimo plano rengėjai į šias prielaidas turi atsižvelgti, nes priešingu atveju gaivinimo planas negalės būti patvirtintas; taigi, šios prielaidos, nors ir netiesiogiai, taip pat nustato gaivinimo planui keliamus reikalavimus). Dėl to tik kompleksiskai apžvelgus įmonės gaivinimo plano rengimo bei patvirtinimo etapų reglamentavimą galima įvertinti, ar gaivinimo plano lemiami suvaržymai nepažeis skirtingų interesų pusiausvyros bei nesuvaržys suinteresuotų asmenų teisių labiau, nei yra būtina sėkmingam įmonės gaivinimui. Atsižvelgus į visa tai, norint pateikti atsakymą, ar rengiant gaivinimo planą yra užtikrinama skirtingų interesų pusiausvyra, būtina pereiti prie įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapo teisinio reglamentavimo analizės.

2.3.2. Įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapas

Ar bus sudarytos reikiamos sąlygos perspektyvios įmonės gaivinimo planui patvirtinti, ar teisminės gaivinimo procedūros metu pavyks suderinti šioje procedūroje dalyvaujančių šalių skirtingus interesus bei rasti kompromisą dėl su laikiniais sunkumais susidūrusios įmonės likimo, be to, ar pavyks, kiek tai įmanoma, tinkamai atriboti įmones, kurioms turėtų būti suteikta naujos pradžios galimybė, nuo tų, kurias reikėtų tiesiog likviduoti (t. y. perspektyvias įmones nuo neperspektyvių)¹⁰⁹⁴, labiausiai priklauso nuo įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapo reglamentavimo. Dėl netinkamo šio gaivinimo procedūros etapo reglamentavimo gali būti ne tik užkirstas kelias perspektyvioms įmonėms išsaugoti, bet ir gali būti sudarytos sąlygos neperspektyvioms įmonėms gaivinti (t. y. neperspektyvių įmonių gaivinimo planams patvirtinti).

Kaip anksčiau jau minėta, teisminių gaivinimo procedūrų teisinis reglamentavimas turėtų sudaryti realias sąlygas perspektyvios įmonės gaivinimo planui patvirtinti, kad jis galėtų būti laikomas tinkamu. Kita vertus, neperspektyvioms įmonėms turėtų būti užkirstas kelias pasinaudoti teisminėmis gaivinimo procedūromis. Galutinai dėl norimos gaivinti įmonės

¹⁰⁹⁴ Išsamiau žr. 1.4 skyrių Gaivintinių ir likviduotinių įmonių atribojimas.

perspektyvumo turėtų būti nusprendžiama, būtent kiekvienu konkrečiu atveju priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo¹⁰⁹⁵. Be to, šio gaivinimo procedūros etapo metu taip pat turėtų būti išsprendžiama daugelis sutartinio gaivinimo atveju kylančių problemų, kurios sutartinį gaivinimą kartais daro neefektyvų. Taigi, vertinant gaivinimo plano patvirtinimo stadijos reglamentavimo tinkamumą ir pagrįstumą, iš esmės kyla 2 pagrindiniai klausimai: (i) kam turėtų būti suteikta teisė priimti sprendimą dėl įmonės gaivinimo (ar visi gaivinamos įmonės kreditoriai ir tokios įmonės dalyviai turėtų dalyvauti priimant šį sprendimą, koks turėtų būti jų vaidmuo ir pan.); be to, (ii) kaip turėtų būti priimamas šis sprendimas (ar turėtų būti balsuojama grupėmis, kokia dauguma turėtų būti reikalinga sprendimui priimti, koks turėtų būti teismo vaidmuo ir pan.)¹⁰⁹⁶. Šiame darbo poskyryje yra pateikiami atsakymai į abu šiuos klausimus.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintas minėtų klausimų reglamentavimas gerokai skiriasi. Dėl to, prieš pereinant prie išsamesnės su įmonės gaivinimo plano patvirtinimu susijusio reglamentavimo analizės, pirmiausia, reikėtų apžvelgti tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį reglamentavimą bei jo ypatumus. Atsižvelgus į visa tai, visų pirma, šiame poskyryje apžvelgiamas tyrinėjamose jurisdikcijose įtvirtintas įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapo reglamentavimas, o tik po to vertinamas tokio reglamentavimo tinkamumas bei pagrįstumas, ar visose valstybėse galiojantis reglamentavimas sudaro reikiamas sąlygas perspektyvioms, bet kartu užkerta kelią neperspektyvioms įmonėms gaivinti, be to, ar prisideda prie tinkamos skirtingų interesų pusiausvyros įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu palaikymo.

¹⁰⁹⁵ ANDERSON *supra*, note 263, p. 86.

¹⁰⁹⁶ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 217.

2.3.2.1. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtintas įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapo reglamentavimas

Didžiojoje Britanijoje sutartinio plano procedūros metu parengtas įmonės gaivinimo planas, kad taptų privalomas, turi būti patvirtintas įmonės kreditorių, dalyvių ir teismo¹⁰⁹⁷. Priimant sprendimą dėl pritarimo gaivinimo planui turi dalyvauti tik tie kreditoriai bei įmonės dalyviai, kurių teisėms šis planas turės įtakos¹⁰⁹⁸ (gaivinimo planas gali turėti įtakos net ne visų kreditorių teisėms¹⁰⁹⁹). Jeigu gaivinimo planas turės įtakos tik įmonės dalyvių teisėms, kreditoriai neturi dalyvauti priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo ir *vice versa*, kai gaivinimo planas turės įtakos tik įmonės kreditorių teisėms¹¹⁰⁰. Pažymėtina, kad į tų asmenų, kurie gaivinamos įmonės likvidavimo atveju nieko negautų, t. y. kurių reikalavimai ekonomine prasme yra nieko verti, interesus neturėtų būti atsižvelgiama, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo¹¹⁰¹. Sprendimą dėl pritarimo gaivinimo planui kreditoriai (taip pat ir įmonės dalyviai) gali priimti bendrai arba atitinkamose grupėse, bet vienai grupei priskiriant tik tuos asmenis, kurių interesai nėra tokie skirtingi, kad jų tarpusavio derybos taptų neįmanomos siekiant bendro tikslo¹¹⁰². Įmonės gaivinimo planui visuomet turi pritarti ne mažiau kaip pusė kiekvienai atitinkamai grupei priklausančių asmenų, kurie dalyvauja priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo ir kurių reikalavimai sudaro ne mažiau kaip 3/4 visų atitinkamai grupei priklausančių ir priimant šį sprendimą dalyvaujančių asmenų reikalavimų (tai būtina sąlyga, kad įmonės gaivinimo planą vėliau

¹⁰⁹⁷ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 899 str. 1 d.

¹⁰⁹⁸ High Court of Justice (Chancery Division). 2009 m. rugpjūčio 11 d. sprendimas byloje *Bluebrook Ltd., IMO (UK) Ltd., Spirecove Ltd. v. Mezzanine Co-ordinating Committee, Senior Steering Committee*, WL 2392294.

¹⁰⁹⁹ High Court of Justice (Chancery Division). 2001 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *PT Garuda Indonesia v. SEA Assets Limited*, WL 1171948.

¹¹⁰⁰ BORK, Reinhard. The Scheme of Arrangement. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 4, p. 486.

¹¹⁰¹ High Court of Justice (Chancery Division). 1991 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *British & Commonwealth Holdings Plc.*, 1 W.L.R. 672.

¹¹⁰² Court of Appeal (Civil Division). 2001 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Hawk Insurance Company Limited*, WL 98213.

galėtų patvirtinti teismas)¹¹⁰³. Tačiau vien tai, kad reikiama kreditorių bei įmonės dalyvių dauguma pritarė įmonės gaivinimo planui *per se* nereiškia, kad tokį planą patvirtins ir teismas¹¹⁰⁴. Teismas, nors ir nepriima sprendimo dėl įmonės gaivinimo, šios procedūros metu atlieka itin svarbų vaidmenį, kadangi jis veikia kaip tam tikras kontrolės mechanizmas¹¹⁰⁵. Teismas, prieš patvirtindamas sutartinio plano procedūros metu parengtą įmonės gaivinimo planą, kuriam pritarė reikiama kreditorių ir įmonės dalyvių dauguma, visuomet šį planą turi įvertinti 3 aspektais: (i) ar buvo laikytasi teisės aktų numatytų procedūrinių reikalavimų, priimant sprendimą dėl pritarimo įmonės gaivinimo planui, ypač, ar įmonės gaivinimui pritarė reikiama dauguma; (ii) ar priimant minėtą sprendimą atitinkamai grupei priklausanti dauguma sąžiningai atstovavo visos tos grupės interesus; (iii) ar priimtas sprendimas yra sąžiningas bei pagrįstas¹¹⁰⁶. Kitos Didžiojoje Britanijoje įtvirtintos teisminės gaivinimo procedūros metu (t. y. savanoriško susitarimo procedūros metu) gaivinimo plano patvirtinimas taip pat susideda iš kelių etapų. Parengtam įmonės gaivinimo planui, kad jis taptų privalomas, turi pritarti tiek gaivinamos įmonės dalyviai, tiek tokios įmonės kreditoriai (tačiau teismo patvirtinimas, skirtingai nei sutartinio plano procedūros metu, nėra būtinas)¹¹⁰⁷. Įmonės gaivinimo planui turi pritarti įmonės dalyviai, kuriems priklauso ne mažiau kaip pusė visų įmonės dalyvių turimų balsų¹¹⁰⁸, bei kreditoriai, kurių reikalavimai sudaro ne mažiau kaip 2/3 visų kreditorių, dalyvaujančių priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, reikalavimų¹¹⁰⁹ (šis sprendimas negalios, jeigu jam prieštaraus su gaivinama įmone nesusiję kreditoriai, kurių reikalavimai nėra apsaugoti daiktinėmis teisėmis ir sudaro daugiau nei pusę visų su gaivinama įmone

¹¹⁰³ Companies Act 2006 *supra*, note 60, 899 str. 1 d.

¹¹⁰⁴ Court of Appeal (Civil Division). 1999 m. vasario 19 d. sprendimas byloje *Edward Northcote v. BTR Plc.*, WL 1953241; YEOWART, Geoffrey. Encouraging Company Rescue: What Changes are Required to UK Insolvency Law? *Law and Financial Markets Review*, 2009, vol. 3, no. 6, p. 519.

¹¹⁰⁵ SCHÜMANN-KLEBER, Kirsten. Recognition of English Solvent Schemes of Arrangements Affecting Dissenting Creditors of German Companies. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 2, no. 4, p. 451.

¹¹⁰⁶ High Court of Justice (Chancery Division). 1922 m. liepos 5 d. sprendimas byloje *Anglo-Continental Supply Company, Ltd.*, 2 Ch. 723; BORK *supra*, note 1100, p. 486; Išsamiau žr. PARRY *supra*, note 350, p. 244–247.

¹¹⁰⁷ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 4A str. 2 d. (a) p.

¹¹⁰⁸ Insolvency Rules 1986 *supra*, note 348, 1.20 str.

¹¹⁰⁹ *Ibidem*, 1.19 str.

nesusijusių kreditorių, kurie turi teisę balsuoti priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, reikalavimų¹¹¹⁰). Sprendimas visuomet yra priimamas kreditorių bendrai, bet ne balsuojant grupėse. Tam tikriems kreditoriams gali būti nesuteikiama teisė balsuoti, pavyzdžiui, kai jie neturi suinteresuotumo dėl gaivinimo plano ir pan.¹¹¹¹. Kreditoriai, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis bei privilegijuoti kreditoriai, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, paprastai taip pat nedalyvauja (įmonės gaivinimo planas negali daryti įtakos jų teisėms be jų sutikimo, net ir jeigu atitinkama kreditorių dauguma tam pritarė)¹¹¹². Atkreiptinas dėmesys į tai, kad įmonės gaivinimo planui nebūtinai turi pritarti minėta gaivinamos įmonės kreditorių ir dalyvių dauguma. Tuo atveju, jeigu gaivinamos įmonės dalyvių ir kreditorių priimti sprendimai yra skirtingi, prioritetas paprastai teikiamas kreditorių priimtam sprendimui (išskyrus, kai įmonės dalyviui pateikus teismui pareiškimą, teismas nusprendžia priešingai)¹¹¹³. Kaip jau minėta, įmonės gaivinimo planas, savanoriško susitarimo procedūros metu, neturi būti patvirtintas teismo. Bet gaivinamos įmonės dalyvių arba kreditorių priimti sprendimai dėl pritarimo įmonės gaivinimo planui gali būti ginčijami teisme, jeigu jie nesažiningai pažeidžia kreditoriaus arba įmonės dalyvio interesus ar juos priimant buvo padaryta kokių nors esminių pažeidimų¹¹¹⁴.

Jungtinėse Amerikos Valstijose įtvirtinta net 13 reikalavimų, kurie turi būti patenkinti, kad įmonės gaivinimo planą galėtų patvirtinti teismas¹¹¹⁵. Vienas iš tokių reikalavimų yra kreditorių bei įmonės dalyvių, kurių teisėms gaivinimo planas turės įtakos, pritarimas šiam planui. Sprendimas dėl įmonės gaivinimo visuomet yra priimamas balsuojant grupėse, vienai grupei priskiriant tik tuos asmenis, kurių reikalavimai ar teisės yra iš esmės panašios į kitų asmenų, priskiriamų tai pačiai grupei, reikalavimus ar teises¹¹¹⁶ (asmenys,

¹¹¹⁰ *Ibidem*, 1.19 str.; FLETCHER *supra*, note 45, p. 494.

¹¹¹¹ Insolvency Rules 1986 *supra*, note 348, 1.19 str.; GOODE *supra*, note 44, p. 502–503.

¹¹¹² WESTBROOK *supra*, note 50, p. 153.

¹¹¹³ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 4A str. 2 d. (b) p., 3 d., 6 d.; PARRY *supra*, note 350, p. 184–185.

¹¹¹⁴ Insolvency Act 1986 *supra*, note 61, 6 str.

¹¹¹⁵ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1129 str. (a) d.

¹¹¹⁶ *Ibidem*, 1122 str.

kurių reikalavimai ar teisės yra iš esmės panašios negali būti priskiriami skirtingoms grupėms, siekiant užtikrinti gaivinimo plano patvirtinimą¹¹¹⁷). Įmonės gaivinimo planui balsuodama turi pritarti kiekviena grupė, kurios nariams įmonės gaivinimo planas turės įtakos (jeigu gaivinimo planas neturės įtakos atitinkamos grupės nariams, tai *per se* laikoma, kad tokia grupė pritarė gaivinimo planui, o jeigu pagal gaivinimo planą atitinkamos grupės nariai nieko negaus, laikoma, kad ši grupė gaivinimo planui nepritarė)¹¹¹⁸. Tam, kad atitinkama kreditorių grupė būtų laikoma pritarusia įmonės gaivinimo planui, tai jam turi pritarti ne mažiau kaip pusė šiai grupei priklausančių ir balsavusių asmenų, kurių reikalavimai sudaro ne mažiau kaip 2/3 visų šią grupę sudarančių ir balsavusių kreditorių reikalavimų (vertinant, ar susidarė reikiama dauguma, nėra atsižvelgiama į tų kreditorių, kurie neišreiškė savo valios, reikalavimus, taip pat į tų, kurie veikė nesąžiningai; balsuojant įmonės dalyviams dėl gaivinimo plano patvirtinimo taikomas tik 2/3 daugumos reikalavimas, t. y. nėra atsižvelgiama į tai, ar sprendimui pritarė daugiau nei pusė dalyvių)¹¹¹⁹. Pažymėtina, kad norint apsaugoti mažumos, prieštaravusios gaivinimo plano patvirtinimui, interesus (kai atitinkama grupė, kuriai priklauso šie asmenys pritarė gaivinimo planui), numatyta, jog įmonės gaivinimo planas gali būti patvirtintas teismo tik tuo atveju, jeigu šių asmenų gaunama grąža nebus mažesnė už tą, kurią jie gautų tokios įmonės likvidavimo atveju¹¹²⁰. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad net ir negavus kiekvienos iš grupių, kurių nariai turi teisę balsuoti, pritarimo (t. y. vienai ar daugiau grupių prieštaraujant gaivinimo plano patvirtinimui), teismas vis tiek gali patvirtinti gaivinimo planą, esant visoms kitoms gaivinimo planui patvirtinti būtinoms sąlygoms, jeigu: (i) bent viena iš grupių, kurios nariams gaivinimo planas turės įtakos,

¹¹¹⁷ Court of Appeals (Fifth Circuit). 1992 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Greystone III Joint Venture v. Phoenix Mutual Life Insurance Company*, 995 F.2d 1274.

¹¹¹⁸ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1126 str. (f)–(g) d., 1129 str. (a) d. 7–8 p.

¹¹¹⁹ *Ibidem*, 1126 str. (c)–(d) d., (e) d.; Bankruptcy Court (W. D. Pennsylvania). 1990 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Allegheny International, Inc., Sunbeam Corporation, Sunbeam Holdings, Inc., Almet/Lawnlite, Inc., Chemetron Corporation, Integrated Specialties, Inc., Allegheny International (Usa), Inc., Al-Industrial Products, Inc., Allegheny International Exercise Co., Woodshaft, Inc., Chemetron Investments, Inc., Infoswitch, Inc., And Eliskim, Inc.*, 118 B.R. 282.

¹¹²⁰ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1129 str. (a) d. 7 p.; Išsamiau žr. FISHER, Timothy C. G.; ir MARTEL, Jocelyn. Does it Matter How Bankruptcy Judges Evaluate the Creditors' Best-interests Test? *American Bankruptcy Law Journal*, 2007, vol. 81, p. 499–501.

pritarė gaivinimo planui (vertinant, ar susidarė reikiama dauguma, nėra atsižvelgiama į su gaivinama įmone susijusių asmenų balsus¹¹²¹); (ii) šis įmonės gaivinimo planas yra sąžiningas ir teisingas bei nesąžiningai nediskriminuoja nė vienos iš grupių, kurios nariams jis turės įtakos ir kuri nepritarė jo patvirtinimui¹¹²². Kaip anksčiau jau minėta, kreditorių bei įmonės dalyvių pritarimas gaivinimo planui – tik vienas iš keliamų reikalavimų, būtinų tokiam planui patvirtinti. Kad įmonės gaivinimo planas galėtų būti patvirtintas teismo, toks planas bei tokį planą pateikiantis asmuo būtinai dar turi atitikti visus jiems įstatymo nustatytus reikalavimus¹¹²³, be to, įmonės gaivinimo planas turi būti pateiktas veikiant sąžiningai¹¹²⁴, jis turi būti įgyvendinamas¹¹²⁵. Įgyvendinamumas reiškia, kad neturėtų būti tikėtina, jog patvirtinus gaivinimo planą įmonę vėliau reikės likviduoti ar bus būtinas papildomas tokios įmonės finansinis pertvarkymas, taip pat gaivinimo plano sėkmingo įgyvendinimo tikimybė turi būti pagrįsta, teismas, patvirtindamas įmonės gaivinimo planą, turi būti įsitikinęs, jog įmonė bus pajėgi atlikti gaivinimo plane numatytus mokėjimus ir tinkamai jį įgyvendinti bei pagrįstą laikotarpį išliks perspektyvi ir galės tęsti veiklą¹¹²⁶. Be viso to, kas išvardyta pirmiau, taip pat turi būti laikomasi visų kitų įstatymo nustatytų su gaivinimo plano patvirtinimu susijusių reikalavimų¹¹²⁷.

¹¹²¹ Bankruptcy Court (S. D. New York). 1995 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje *Fur Creations By Varriale, Ltd.*, 188 B.R. 754; Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1129 str. (a) d. 10 p.

¹¹²² Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1129 str. (b) d.; Išsamiau dėl sąžiningumo ir teisingumo bei nesąžiningo nediskriminavimo reikalavimų žr. MALOY, Richard. A Primer on Cramdown – How and Why it Works. *St. Thomas Law Review*, 2003, vol. 16, p. 2–43; FOOHEY, Pamela. Chapter 11 Reorganization and the Fair and Equitable Standard: How the Absolute Priority Rule Applies to all Nonprofit Entities. *St. John's Law Review*, 2012, vol. 86, p. 40–50; MILLER, Harvey R.; ir BERKOVICH, Ronit J. The Implications of the Third Circuit's Armstrong Decision on Creative Corporate Restructuring: will Strict Construction of the Absolute Priority Rule Make Chapter 11 Consensus Less Likely? *American University Law Review*, 2006, vol. 55, no. 5, p. 1362–1390.

¹¹²³ *Ibidem*, 1129 str. (a) d. 1–2 p.

¹¹²⁴ *Ibidem*, 1129 str. (a) d. 3 p.

¹¹²⁵ Išsamiau dėl įgyvendinamumo kriterijaus ir jo aiškinimo teismų praktikoje žr. WINIKKA, Daniel P. Focus on Feasibility. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2007, vol. 2, no. 8, p. 731–741.

¹¹²⁶ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1129 str. (a) d. 11 p.; Bankruptcy Court (D. New Jersey). 1989 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas byloje *Daniel Robinson v. Sound Radio, Inc.*, 103 B.R. 521; Court of Appeals (Second Circuit). 1988 m. kovo 30 d. sprendimas byloje *Kane v. Johns-Manville Corp.*, 843 F.2d 636.

¹¹²⁷ Bankruptcy Code *supra*, note 62, 1129 str. (a) d. 4–6 p., 9 p., 12–13 p., 16 p.; WIELEBINSKI, Joseph J.; ir RUKAVINA, Davor. An Overview of the Bankruptcy Code and the Bankruptcy Practice in the United States. Iš FONSECA LOBO, Otto Eduardo, *et. al. World Insolvency Systems: a Comparative Study*, Toronto, 2009, p. 773–774.

Vokietijoje įmonės gaivinimo planą, kad jis taptų privalomas, turi patvirtinti gaivinamos įmonės kreditoriai¹¹²⁸, dalyviai¹¹²⁹, pati gaivinama įmonė¹¹³⁰ ir teismas¹¹³¹. Kreditoriai sprendimą dėl įmonės gaivinimo visuomet turi priimti balsuodami grupėmis, jeigu skiriasi jų teisinis statusas (kriterijai, pagal kuriuos kreditoriai suskirstomi į grupes, turi būti nurodyti gaivinimo plane, kreditoriai turi būti suskirstyti atsižvelgiant į jų ekonominių interesų panašumą, tinkamai atribojant vieną kreditorių grupę nuo kitos)¹¹³². Kreditoriai, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis bei kiti kreditoriai, kurių reikalavimai turi būti išskiriami (vok. *Aussonderung*)¹¹³³, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, paprastai nedalyvauja (jie balsuoja tik tokiu atveju, kai gaivinimo planas darys kokios nors įtakos jų teisėms¹¹³⁴; analogiška taisyklė yra taikoma ir gaivinamos įmonės dalyviams¹¹³⁵). Be to, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, taip pat nedalyvauja kreditoriai, kurių reikalavimams gaivinimo planas realiai neturės jokios įtakos (pavyzdžiui, kreditoriai, kurių reikalavimai bus visiškai patenkinti, nepažeidžiant su jais sudarytų sutarčių nuostatų, kurių reikalavimai ekonomine prasme neturi vertės, nes gaivinamos įmonės turtas įmonės likvidavimo atveju nebūtų pakankamas jiems patenkinti ir pan.)¹¹³⁶. Įmonės gaivinimo planui kiekvienoje kreditorių grupėje turi pritarti ne mažiau kaip pusė šiai grupei priklausančių ir balsavime dalyvaujančių kreditorių, kurių reikalavimų suma sudaro ne mažiau kaip pusę visų atitinkamai grupei priklausančių bei balsavime dalyvaujančių kreditorių reikalavimų¹¹³⁷ (atkreiptinas dėmesys į tai, kad vertinant, ar susidarė reikiama dauguma nėra atsižvelgiama į kreditorius (jų reikalavimus), kurie nedalyvavo priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo ar tiesiog nebalsavo¹¹³⁸). Net ir tuo

¹¹²⁸ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 237 str., 238 str., 244 str., 246 str., 270 str. 1 d.

¹¹²⁹ *Ibidem*, 238a str., 246a str., 247 str., 270 str. 1 d.

¹¹³⁰ *Ibidem*, 247 str., 270 str. 1 d.

¹¹³¹ *Ibidem*, 248 str., 270 str. 1 d.

¹¹³² *Ibidem*, 222 str., 270 str. 1 d.; BRAUN *supra*, note 388, p. 430–432.

¹¹³³ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 47 str.; Išsamiau, kas laikytina tokiais kreditoriais, žr. BRAUN *supra*, note 388, p. 136–141.

¹¹³⁴ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 222 str. 1 d. 1 p., 237 str., 238 str., 270 str. 1 d.

¹¹³⁵ *Ibidem*, 222 str. 1 d. 4 p., 238a str., 270 str. 1 d.

¹¹³⁶ *Ibidem*, 225 str. 1 d., 237 str. 2 d., 270 str. 1 d.; BORK *supra*, note 43, p. 246–247.

¹¹³⁷ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 244 str., 270 str. 1 d.

¹¹³⁸ BORK *supra*, note 43, p. 250.

atveju, kai įmonės gaivinimo planui pritarė ne visos kreditorių grupės, toks planas vis tiek gali būti patvirtintas teismo, jeigu (i) atitinkamai kreditorių grupei, kuri nepritarė gaivinimo planui, priklausantys kreditoriai neatsidurs blogesnėje padėtyje nei ta, kurioje jie būtų buvę plano nepatvirtintus; (ii) šių kreditorių iš gaivinimo plano gaunama ekonominė nauda yra pagrįsta; ir (iii) gaivinimo planui pritarė dauguma kreditorių grupių¹¹³⁹. Kaip anksčiau jau minėta, įmonės gaivinimo planui taip pat dar turėtų pritarti įmonės dalyviai (turėtų pritarti įmonės dalyviai, kuriems priklausančių akcijų vertė yra didesnė nei pusės visų akcijų)¹¹⁴⁰. Tačiau įmonės dalyvių balsavimas būtinas tik tuo atveju, jeigu įmonės dalyvių reikalavimams gaivinimo planas darys kokios nors įtakos (jeigu esamų dalyvių akcijos neturi realios ekonominės vertės, laikoma, kad gaivinimo planas įmonės dalyvių teisėms nedarys minėtos įtakos). Be to, yra būtinas pačios gaivinamos įmonės pritarimas, kuris yra preziumuojamas, kai gaivinama įmonė per įstatymo nustatytą terminą nepareiškia prieštaravimų raštu¹¹⁴¹ (į gaivinamos įmonės prieštaravimus nėra atsižvelgiama, kai tokios įmonės padėtis, patvirtinus įmonės gaivinimo planą, nėra blogesnė nei ta, kurioje ji būtų plano nepatvirtinus, ir nėra vienas kreditorius negauna daugiau, nei yra vertas jo reikalavimas¹¹⁴²). Tik visiems anksčiau minėtiems subjektams pritarus gaivinimo planui (kai jų pritarimas būtinas), tokį gaivinimo planą gali patvirtinti teismas¹¹⁴³. Teismas, prieš priimdamas sprendimą dėl įmonės gaivinimo plano patvirtinimo, *ex officio* įvertina, ar tokio plano turinys atitinka jam keliamus reikalavimus, ar nebuvo padaryta kokių nors procedūrinių pažeidimų, ar gaivinimo planui pritarė reikiami subjektai, ar gaivinimo planas nebuvo priimtas pasinaudojant nesąžiningomis priemonėmis, be to, ar konkretaus kreditoriaus arba įmonės dalyvio padėtis patvirtinus gaivinimo planą nebus blogesnė nei ta, kurioje jie būtų tokio plano

¹¹³⁹ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 245 str., 270 str. 1 d.; Išsamiau dėl šių sąlygų turinio ir aiškinimo žr. BRAUN *supra*, note 388, p. 454–456.

¹¹⁴⁰ Insolvenzordnung *supra*, note 63, 237 str. 2 d., 238a str., 246a str., 270 str. 1 d.

¹¹⁴¹ *Ibidem*, 247 str. 1 d., 270 str. 1 d.

¹¹⁴² *Ibidem*, 247 str. 1 d., 270 str. 2 d.

¹¹⁴³ *Ibidem*, 248 str., 270 str. 2 d.

nepatvirtinus (paskutinį aspektą teismas vertina tik esant gaivinamos įmonės kreditoriaus arba dalyvio pareiškimui)¹¹⁴⁴.

Prancūzijoje teismo reorganizavimo procedūros bei apsaugojimo procedūros metu sprendimai dėl įmonės gaivinimo yra priimami laikantis iš esmės analogiškų taisyklių. Kai įmonėje dirba daugiau nei 150 darbuotojų ar tokios įmonės metinė apyvarta yra didesnė nei 20 milijonų eurų¹¹⁴⁵, kreditoriai sprendimą dėl pritarimo įmonės gaivinimo planui visuomet priima balsuodami grupėse (kitais atvejais kreditorių grupės sudaromos tik administratoriui ar gaivinamai įmonei pateikus prašymą, kuris dar turi būti patvirtintas teismo). Kreditoriai paprastai suskirstomi į 3 atskiras grupes. Pirmai grupei priskiriamos kredito įstaigos, antrai – tiekėjai, trečiai – obligacijų savininkai¹¹⁴⁶ (teismui pritarus, gali būti sudaroma, pavyzdžiui, smulkių kreditorių grupė¹¹⁴⁷; su visais kitais kreditoriais, kurie nepatenka į sudarytas grupes, derybos dėl reikalavimų pertvarkymo vyksta individualiai¹¹⁴⁸). Priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo nedalyvauja kreditoriai, kurių reikalavimams patvirtintas gaivinimo planas neturės jokios įtakos, bei tie kreditoriai, kurių reikalavimai bus visiškai patenkinti, teismui patvirtinus įmonės gaivinimo planą¹¹⁴⁹. Įmonės gaivinimo planui kiekvienoje minėtoje grupėje turi pritarti kreditoriai, kurių reikalavimai sudaro ne mažiau kaip 2/3 atitinkamai grupei priklausančių ir balsavusių kreditorių reikalavimų¹¹⁵⁰ (jeigu įmonės gaivinimo planas taip pat turės įtakos įmonės dalyvių teisėms, būtinas 2/3 įmonės dalyvių daugumos pritarimas, kuris esant įstatyme numatytoms aplinkybėms gali būti teismo sumažintas iki 1/2¹¹⁵¹). Kreditoriams pritarus įmonės gaivinimo planui jį dar

¹¹⁴⁴ *Ibidem*, 250 str., 251 str., 270 str. 2 d.

¹¹⁴⁵ GALLAGHER, Adam; ir ROUSSEAU, Aude. French Insolvency Proceedings: La Révolution a Commencé. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2014, vol. 33, p. 64–65.

¹¹⁴⁶ Code de commerce *supra*, note 64, L626-29 str., L626-30 str., L626-32 str., L631-19 str. 1 d.; RINGEVAL *supra*, note 305, p. 175.

¹¹⁴⁷ HENROT, Jacques; TALBOURDET, Paul; ir GUMPELSON, Joanna. *Restructuring and Insolvency in France: Overview* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://us.practicallaw.com/1-501-6905>>.

¹¹⁴⁸ CAFRITZ, Eric; ASSAYA, Laurent; ir GILLESPIE, James. Reform of French Bankruptcy Law: Adoption of the Business Safeguard Act. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2006, vol. 1, no. 6, p. 569.

¹¹⁴⁹ Code de commerce *supra*, note 64, L626-30-2 str. 5 d., L626-32 str. 3 d., L631-19 str. 1 d.

¹¹⁵⁰ *Ibidem*, L626-30-2 str. 4 d., L626-32 str. 3 d., L631-19 str. 1 d.

¹¹⁵¹ *Ibidem*, L626-16-1 str., L631-19 str. 1 d.; GAGNIER *supra*, note 1012, p. 945.

turi patvirtinti teismas, kad jis taptų privalomas kreditorių grupių, kurios pritarė įmonės gaivinimo planui, nariams. Teismas, patvirtindamas gaivinimo planą, turi užtikrinti, jog visų kreditorių interesai būtų tinkamai apsaugoti¹¹⁵². Atkreiptinas dėmesys į tai, kad jeigu įmonės gaivinimo planui reikiama kreditorių dauguma minėtose grupėse nepritarė, teismas vis tiek gali išdėstyti gaivinamos įmonės skolinių įsipareigojimų vykdymą net ir prieš pavienių kreditorių valią, bet ne ilgesniam kaip 10 metų terminui (tačiau teismas tokiu atveju negali kaip nors kitaip pertvarkyti kreditorių reikalavimų prieš jų valią, pavyzdžiui, juos sumažindamas ar pan.)¹¹⁵³. Kai kreditorių grupės gaivinimo procedūros metu nėra sudaromos (kaip ir tuo atveju, kai šios grupės buvo sudarytos, bet nepritarė įmonės gaivinimo planui), tai gaivinama įmonė dėl reikalavimų pertvarkymo turi derėtis su kiekvienu įmonės kreditoriumi individualiai, o nepavykus susitarti, gaivinamos įmonės skolinių įsipareigojimų vykdymas gali būti išdėstytas teismo ir prieš pavienių kreditorių valią, bet ne ilgesniam kaip 10 metų terminui¹¹⁵⁴ (smulkių kreditorių reikalavimai negali būti išdėstyti¹¹⁵⁵). Pažymėtina, kad teismui išdėsčius gaivinamos įmonės skolinių įsipareigojimų vykdymą, nuo 3 metų gaivinamos įmonės kreditoriams mokėtinos sumos negali būti mažesnės nei 5 procentai kiekvieno kreditoriaus reikalavimo dydžio¹¹⁵⁶.

Estijoje reorganizavimo procedūros metu parengtam įmonės gaivinimo planui, visų pirma, turi pritarti gaivinamos įmonės kreditoriai, kad jį galėtų patvirtinti teismas. Įmonės gaivinimo planui turi pritarti ne mažiau kaip pusė kreditorių, kuriems priklauso ne mažiau kaip 2/3 visiems gaivinamos įmonės kreditoriams suteiktų balsų¹¹⁵⁷. Jeigu sprendimas dėl įmonės gaivinimo priimamas kreditoriams balsuojant grupėse (t. y. kai įmonės gaivinimo planas numato, nors ir neprivalo¹¹⁵⁸, kreditorių suskirstymą į grupes), tai minėta

¹¹⁵² Code de commerce *supra*, note 64, L626-31 str. 1 d., L631-19 str. 1 d.

¹¹⁵³ *Ibidem*, L626-12 str., L631-19 str. 1 d.; BOURBOULOUX *supra*, note 512, p. 149.

¹¹⁵⁴ Code de commerce *supra*, note 64, L626-5 str. 2 d., L631-19 str. 1 d.; HENROT *supra*, note 1147.

¹¹⁵⁵ Code de commerce *supra*, note 64, L626-20 str. 2 d.

¹¹⁵⁶ *Ibidem*, L626-18 str. 4 d., L631-19 str. 1 d.

¹¹⁵⁷ Reorganisation Act *supra*, note 65, 24 str. 3 d.

¹¹⁵⁸ Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2009 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje OÜ Loksa Ravikeskus, Nr. 3-2-1-122-09.

dauguma turi susidaryti kiekvienoje kreditorių grupėje¹¹⁵⁹. Kreditoriai, kurių reikalavimams įmonės gaivinimo planas nedarys jokios įtakos, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo nedalyvauja ir į jų reikalavimus nėra atsižvelgiama, nustatant, ar įmonės gaivinimo planui pritarė reikiama kreditorių dauguma¹¹⁶⁰. Kreditorius, nepritaręs įmonės gaivinimo planui, kai atitinkama grupė, kuriai jis priklauso, pritarė šiam planui, turi teisę kreiptis į teismą, reikalaujantis, jog gaivinimo planas nebūtų patvirtintas, jeigu rengiant ar patvirtinant įmonės gaivinimo planą buvo iš esmės pažeistos jo teisės arba gaivinimo planas daug nepalankiau traktuoja jį nei kitus įmonės kreditorius, įskaitant tuos kreditorius, kurie priklauso tai pačiai kreditorių grupei¹¹⁶¹. Kreditoriams pritarus įmonės gaivinimo planui, sprendimą dėl įmonės gaivinimo plano patvirtinimo dar turi priimti teismas, kad šis planas taptų privalomas. Teismas, prieš priimdamas tokį sprendimą, visuomet turi įvertinti, ar teisminės gaivinimo procedūros metu buvo laikytasi įstatyme numatytų reikalavimų, ir turi atsisakyti patvirtinti gaivinimo planą, jeigu buvo padaryti pažeidimai, turėję reikšmingos įtakos balsavimo rezultatams. Be to, teismas turi atsisakyti patvirtinti gaivinimo planą ir tais atvejais, kai gaivinimo planas daug nepalankiau traktuoja vienus kreditorius nei kitus, įmonės gaivinimas yra neįtikimas arba egzistuoja kitos aplinkybės, kurios pateisintų tokį atsisakymą jį patvirtinti¹¹⁶² (pavyzdžiui, teismas prieš patvirtindamas įmonės gaivinimo planą turi įvertinti, ar įmonė bus pajėgi įveikti užklupusius sunkumus bei sugebės atkurti mokumą, ar patvirtinus gaivinimo planą bus pasiekti gaivinimo procedūros tikslai¹¹⁶³, ar įmonės gaivinimo planas realus ir įgyvendinamas¹¹⁶⁴). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad gaivinimo planas gali būti patvirtintas teismo net ir anksčiau minėtai kreditorių daugumai tokiam planui nepritarus, jeigu: (i) mažiau nei pusė visų kreditorių dalyvavo balsavime dėl įmonės gaivinimo

¹¹⁵⁹ Reorganisation Act *supra*, note 65, 24 str. 4 d.

¹¹⁶⁰ *Ibidem*, 24 str. 5 d.

¹¹⁶¹ *Ibidem*, 26 str.

¹¹⁶² *Ibidem*, 28 str.

¹¹⁶³ Tallinna Ringkonnakohus. 2010 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje *Laanekivi Kodu OÜ v. Swedbank AS, OÜ Gillerton Haldus, Ardi Sillar, Maria Sillar, Mart Sillar, OÜ Polar Holding, OÜ ARM Kinnisvara*, Nr. 2-09-2609.

¹¹⁶⁴ Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2011 m. gegužės 9 d. sprendimas byloje *Avaldaja aktsiaselts Väätsa Agro v. Võlausaldajad Swedbank AS, Swedbank Liising Aktsiaselts*, Nr. 3-2-1-25-11.

plano; (ii) ne mažiau kaip pusė dalyvavusių kreditorių pritarė šio plano patvirtinimui (jeigu buvo balsuojama grupėse, yra vertinamas tokiose grupėse dalyvavusių bei pritarusių kreditorių skaičius)¹¹⁶⁵; (iii) nebuvo padaryta įstatyme numatytų pažeidimų ir gaivinimo planas atitinka jam keliamus reikalavimus; (iv) administratoriaus pateiktoje išvadoje nurodyta, kad įmonės gaivinimas yra tikėtinas; (v) norima gaivinti įmonė yra svarbus darbdavys¹¹⁶⁶; (vi) teismo paskirtų ekspertų išvadoje nurodyta, jog įmonės gaivinimas, tikėtina, bus sėkmingas (teismas paskiria mažiausiai 2 ekspertus¹¹⁶⁷, kurie turi nešališkai ir profesionaliai įvertinti parengtą gaivinimo planą bei pateikti pagrįstą išvadą dėl įmonės gaivinimo poreikio, tikslingumo, kreditorių reikalavimų pertvarkymo bei kitų gaivinimo plane numatytų ketinamų įgyvendinti priemonių tikslingumo, sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybės bei kitų svarbių aplinkybių, susijusių su įmonės gaivimu¹¹⁶⁸; bent 1 eksperto išvada turi būti teigiama¹¹⁶⁹); (vii) nė vienas kreditorius, lyginant su kitais kreditoriais, įmonės gaivinimo plane nėra traktuojamas daug nepalankiau¹¹⁷⁰. Įmonės gaivinimas Estijoje, kaip jau ne kartą minėta, galimas ir bankroto proceso metu. Sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo reglamentavimas šio proceso metu skiriasi nuo jau aptartojo. Reorganizavimo planui, parengtam bankroto proceso metu, kad jis taptų privalomas, turi pritarti kreditoriai, kuriems priklauso daugiau nei pusė visų atitinkamame susirinkime dalyvaujantiems kreditoriams priklausančių balsų¹¹⁷¹ (planas po to neturi būti patvirtintas teismo, bet minėtas kreditorių sprendimas gali būti ginčijamas teisme¹¹⁷²), o susitarimui – ne mažiau kaip pusė atitinkamame susirinkime dalyvaujančių kreditorių, kuriems priklauso ne mažiau kaip 2/3 visų kreditorių reikalavimų¹¹⁷³ (susitarimas vėliau dar turi būti patvirtintas teismo¹¹⁷⁴).

¹¹⁶⁵ Reorganisation Act *supra*, note 65, 29 str. 1 d.

¹¹⁶⁶ *Ibidem*, 30 str. 1 d.

¹¹⁶⁷ *Ibidem*, 31 str. 1 d.

¹¹⁶⁸ *Ibidem*, 32 str. 1 d.

¹¹⁶⁹ Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2010 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Aktsiaselts Väätsa Agro v. Swedbank AS, Swedbank Liising Aktsiaselts*, Nr. 3-2-1-131-10.

¹¹⁷⁰ Reorganisation Act *supra*, note 65, 36 str.

¹¹⁷¹ Bankruptcy Act *supra*, note 66, 81 str., 129 str. 4 d.

¹¹⁷² *Ibidem*, 83 str.

¹¹⁷³ *Ibidem*, 180 str. 3 d.

Balsuojant dėl susitarimo patvirtinimo paprastai nedalyvauja kreditoriai, kurių reikalavimai yra visiškai apsaugoti daiktinėmis teisėmis (tokie kreditoriai gali dalyvauti balsavime tik atsižvelgiant į neužtikrintą jų reikalavimų dalį arba tais atvejais, kai susitarime yra numatyta ilgesniam nei 90 dienų terminui suspenduoti jų teises, susijusias su skolos išieškojimu iš užtikrinimo objekto)¹¹⁷⁵.

Latvijoje teisminės gaivinimo procedūros metu parengtam gaivinimo planui, pirmiausia, turi pritarti tokios įmonės kreditoriai. Balsavimas dėl pritarimo gaivinimo planui vyksta grupėmis. Kreditoriai suskirstomi į dvi grupes: (i) kreditorius, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis; ir (ii) kreditorius, kurių reikalavimai nėra apsaugoti daiktinėmis teisėmis (prie šios grupės, atsižvelgus į neužtikrintų reikalavimų dydį, priskiriami ir kreditoriai, kurių reikalavimai yra nevisiškai apsaugoti daiktinėmis teisėmis)¹¹⁷⁶. Įmonės gaivinimo planui turi pritarti abi minėtos grupės. Kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, grupėje gaivinimo planui turi pritarti kreditoriai, kuriems priklauso ne mažiau kaip 2/3 visų šiai grupei priklausančių kreditorių reikalavimų, o kitoje grupėje – kreditoriai, kuriems priklauso ne mažiau kaip 1/2 visų šiai grupei priklausančių kreditorių reikalavimų. Vertinant, ar susidarė reikiama dauguma, atsižvelgiama tik į kreditorių pagrindinių reikalavimų dydį. Kreditorių, neišreiškusių valios, balsai visuomet yra priskiriami prie gaivinimo planui nepritarusių kreditorių¹¹⁷⁷. Vertą atkreipti dėmesį į tai, kad priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo negali dalyvauti kreditoriai, kurie su ketinama gaivinti įmone priklauso vienai įmonių grupei, be to, kreditoriai fiziniai asmenys, kurie, kaip įmonės dalyviai, gali daryti lemiamą įtaką norimai gaivinti įmonei, taip pat ir bet kokie kiti asmenys, kurie likus mažiau kaip 2 metams iki gaivinimo plano svarstymo dienos įgijo reikalavimo teisę iš minėtų asmenų¹¹⁷⁸. Reikiamai kreditorių daugumai pritarus gaivinimo planui, prieš teismui priimant sprendimą dėl tokio plano

¹¹⁷⁴ *Ibidem*, 183 str.

¹¹⁷⁵ *Ibidem*, 181 str.

¹¹⁷⁶ Insolvency Law *supra*, note 67, 42 str. 2 d.

¹¹⁷⁷ *Ibidem*, 42 str. 3–4 d.

¹¹⁷⁸ *Ibidem*, 42 str. 6 d.

patvirtinimo, administratorius turi parengti išvadą, kurioje turi įvertinti plano atitiktį įstatymo nustatytiems reikalavimams, ar, rengiant gaivinimo planą ir kreditoriams pritariant jam, buvo laikytasi šių reikalavimų (taip pat administratorius turi išreikšti savo nuomonę dėl kreditorių pareikštų prieštaravimų, į kuriuos nebuvo atsižvelgta gaivinimo plane)¹¹⁷⁹. Tik teismui patvirtinus gaivinimo planą, jis tampa privalomas¹¹⁸⁰ (teismas turi atsisakyti patvirtinti gaivinimo planą, jeigu jis parengtas nesilaikant įstatymo nustatytų reikalavimų¹¹⁸¹ ar nėra pagrįstas realiais įsipareigojimais¹¹⁸²).

Lietuvoje restruktūrizavimo procedūros metu parengtam gaivinimo planui, kad jis taptų privalomas, turi pritarti norimos gaivinti įmonės dalyviai, kreditoriai, be to, jį dar turi patvirtinti teismas. Pirmiausia, gaivinimo planui turi pritarti gaivinamos įmonės dalyviai (paprasčiausia susirinkime dalyvaujančių dalyvių balsų dauguma, jeigu kituose specialiuose teisės aktuose nėra numatyta kitaip)¹¹⁸³. Pabrėžtina, kad prieš kreditoriams ir teismui priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, administratorius turi parengti išvadą dėl gaivinimo plano įgyvendinimo galimybių¹¹⁸⁴. Tuomet kreditoriams yra suteikiama teisė išreikšti savo valią. Pritarti ar nepritarti gaivinimo planui – kreditorių prerogatyva. Dėl to priežastys, kurios lemia kreditorių nepritarimą gaivinimo planui, nėra svarbios¹¹⁸⁵. Kreditorių balsavimas dėl gaivinimo plano, skirtingai nei pagal anksčiau galiojusią įstatymo redakciją¹¹⁸⁶, visuomet vyksta ne grupėmis, bet visiems kreditoriams balsuojant bendrai (balsavime dalyvauja net ir tie įmonės kreditoriai, kurių reikalavimai yra visiškai apsaugoti daiktinėmis teisėmis). Gaivinimo planui turi pritarti kreditoriai, kurių reikalavimai sudaro ne mažiau kaip 2/3 visų patvirtintų kreditorių reikalavimų¹¹⁸⁷. Tik įmonės dalyviams pritarus gaivinimo planui, administratoriui parengus išvadą, jog įgyvendinus

¹¹⁷⁹ *Ibidem*, 43 str.

¹¹⁸⁰ *Ibidem*, 44 str., 45 str. 1 d.

¹¹⁸¹ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa. 2014 m. lapkričio 4 d. sprendimas C-5883-14/18, C30588314.

¹¹⁸² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts. 2013 m. spalio 23 d. sprendimas byloje SPC-48/2013.

¹¹⁸³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 14 str. 1 d.

¹¹⁸⁴ *Ibidem*, 14 str. 2 d.

¹¹⁸⁵ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kašgarija“ v. A. M. individuali įmonė, J. D., Nr. 2-466-186/2015, kat. 127.7.

¹¹⁸⁶ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 517, 15 str. 5 d.

¹¹⁸⁷ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas *supra*, note 69, 14 str. 3 d.

gaivinimo plane numatytas priemonės bus atkurtas įmonės mokumas, bei reikiamai kreditorių daugumai pritarus šiam planui, teismas gali priimti sprendimą dėl gaivinimo plano patvirtinimo¹¹⁸⁸. Svarbu tai, kad kreditorių priimtų sprendimų (įskaitant, sprendimo dėl pritarimo įmonės gaivinimo planui) turinio patikra teisme gali būti atliekama gana ribotai. Teismas nenagrinėja išimtinai ekonominio pobūdžio klausimų, o gaivinimo procedūros metu nemažai klausimų yra būtent ne teisinio, bet išimtinai ūkinio komercinio pobūdžio¹¹⁸⁹. Teismai, nagrinėdami bylas dėl kreditorių priimtų sprendimų teisėtumo, atlieka tik procedūrinio pobūdžio patikrą¹¹⁹⁰. Taigi, būtent norimos gaivinti įmonės kreditoriai atlieka lemiamą vaidmenį, vertinant tokios įmonės ekonomines perspektyvas¹¹⁹¹, jiems, o ne teismui, tenka įvertinti gaivinimo plano ekonominį pagrįstumą¹¹⁹². Nepaisant viso to, teismas įmonės gaivinimo plano tvirtinimo stadijoje turėtų įvertinti kreditorių pareikštus prieštaravimus, patikrinti, ar gaivinimo plane numatytos priemonės yra proporcingos gaivinimo tikslui, ar nėra neproporcingai ribojami ir pažeidžiami prieštaravimus išreiškusių kreditorių interesai bei ar nebuvo pažeisti kreditorių lygiateisiškumo ir kiti principai¹¹⁹³. Jeigu įmonę bandoma gaivinti bankroto proceso metu, gaivinimo planui taip pat turi pritarti tiek įmonės dalyviai, tiek kreditoriai, kurių nepatenkinti reikalavimai sudaro ne mažiau kaip 2/3 visų

¹¹⁸⁸ *Ibidem*, 14 str. 6 d.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Šeba“ v. Danske Bank A/S Lietuvos filialas, Nr. 3K-3-314/2011, kat. 127.4.

¹¹⁸⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje AB bankas „Snoras“ v. UAB „Volunta Parket“, Nr. 3K-3-429/2011, kat. 127.4, 127.6.

¹¹⁹⁰ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Trakų akmuo“ v. AB „Šiaulių bankas“, UAB „IRVISTA“, UAB „K. K. statybinės mašinos“, UAB „Swedbank lizingas“, UAB „DNB lizingas“, AB „SEB lizingas“, AB bankas DNB, UAB „Algraižė“, UAB „Nordea Finance Lithuania“, Nr. 2-1743/2014, kat. 126.8.

¹¹⁹¹ Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Restrus“ v. UAB „Molesta“, Nr. 2-1556/2014, kat. 122.4, 127.1, 127.9.

¹¹⁹² Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje AB „Nordea Bank“ v. UAB „Saurida“, Nr. 2-330-236/2015, kat. 127.4.

¹¹⁹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyrius v. UAB „Šiaulių tauro televizoriai“, Nr. 3K-3-67/2015, kat. 127.4, 127.9; Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „VKK Kaunas“, UAB „VKK Vilnius“, UAB „Ajadra“, UAB „Nikartas“, UAB „Vigdomus“, UAB „Toleita“, RUAB „VKK Investicija“ v. UAB „Vicis“, Nr. 2-1406/2014, kat. 122.4, 127.9.

nepatenkintų reikalavimų¹¹⁹⁴ (iki atitinkamų įstatymo pakeitimų, gaivinimo planui turėjo būtinai pritarti visi (net ir smulkiausi) įmonės kreditoriai, kurių reikalavimai liko nepatenkinti, kitaip tariant, teisėtu galėjo būti laikomas tik toks planas, kuriam pritarė visi esami gaivinamos įmonės kreditoriai¹¹⁹⁵). Be to, gaivinimo planą, kad jis taptų privalomas, bankroto proceso metu taip pat turi patvirtinti teismas (jeigu plane numatyti veiksmai prieštarauja įstatymams ar pažeidžia įstatymų saugomus interesus, teismas turi atsisakyti patvirtinti tokį gaivinimo planą)¹¹⁹⁶.

2.3.2.2. Tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinto įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapo reglamentavimo vertinimas

Kaip matyti iš apžvelgto tyrinėjamosiose jurisdikcijose įtvirtinto reglamentavimo, įmonės gaivinimo plano patvirtinimas paprastai susideda iš kelių etapų. Pirmiausia, sprendimą dėl parengto gaivinimo plano turi priimti įmonės gaivinimu suinteresuoti asmenys, o po to tokį planą dažniausiai dar turi patvirtinti teismas (išskyrus Didžiojoje Britanijoje įtvirtintą savanoriško susitarimo procedūrą, kurios metu gaivinimo planas neturi būti patvirtintas teismo, tačiau suinteresuoti asmenys priimtus sprendimus gali ginčyti teisme, jeigu yra pažeidžiamos jų teisės). Subjektų ratas, kuriam yra suteikiama teisė priimti sprendimą dėl su sunkumais susidūrusios įmonės gaivinimo, tyrinėjamosiose jurisdikcijose gerokai skiriasi, kaip ir skiriasi paties šio sprendimo priėmimo reglamentavimas.

Reglamentuojant sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimą yra itin svarbu užtikrinti, jog būtų sudaryta reali galimybė patvirtinti perspektyvios įmonės gaivinimo planą. Tokios įmonės likimas neturėtų priklausyti nuo pavienių asmenų valios, nes tai prieštarautų gaivinimo procedūros

¹¹⁹⁴ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 28 str. 3 d.

¹¹⁹⁵ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 171, 28 str. 2 d.; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje L. Karpalavičiaus individualios įmonės „Talka“ v. UAB „Skirnuva“, Nr. 3K-3-477/2011, kat. 126.3, 126.5.

¹¹⁹⁶ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas *supra*, note 68, 29 str. 2–4 d.

kolektyviniam pobūdžiui, taip pat ir įmonių gaivinimo instituto paskirčiai¹¹⁹⁷. Nė vienas subjektas (ar subjektų grupė), dalyvaujantis priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, neturėtų galėti daryti nepagrįstos įtakos šio sprendimo priėmimui ar konkrečios gaivinimo priemonės, norimos numatyti gaivinimo plane, įgyvendinimui¹¹⁹⁸ (įskaitant kreditorius, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis¹¹⁹⁹). Dėl pavienių asmenų (ar pavienės asmenų grupės) veiksmų su laikiniais sunkumais susidūrusios perspektyvios įmonės gaivinimas neturėtų tapti sudėtingesnis ar neįmanomas. Sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimo reglamentavimas turėtų būti toks, kad įmonių gaivinimo teisminių procedūrų metu nekiltų (ar būtų išspręstos) sutartinio gaivinimo atveju galinčios kilti problemos (t. y. koordinavimo problema, susilaikymo problema, pasinaudojimo problema bei interesų konflikto problema), kurios gali būti kliūtis net ir perspektyvioms įmonėms išsaugoti.

Pirmiausia, norint sumažinti minėtų problemų atsiradimo riziką (norint jas išspręsti), taip pat siekiant sudaryti kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, teisė dalyvauti priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo turėtų būti suteikiama ne visiems subjektams, bet tik tiems, kurių reikalavimams gaivinimo planas turės realios įtakos (užtikrinant tinkamą visų subjektų interesų apsaugą)¹²⁰⁰. Tai palengvintų sprendimo dėl įmonės

¹¹⁹⁷ Išsamiau apie įmonių gaivinimo instituto paskirtį žr. 1.3 skyrių Įmonių gaivinimo instituto svarba ir paskirtis.

¹¹⁹⁸ Išsamiau dėl reglamentavimo, kai tam tikrų gaivinimo priemonių įgyvendinimas gali priklausyti nuo pavienių subjektų (ar subjektų grupės) valios ir tokio reglamentavimo nepagrįstumo žr. 2.3.1.2 poskyrį Galimi įmonės gaivinimo būdai.

¹¹⁹⁹ Didžiojoje Britanijoje savanoriško susitarimo procedūros reglamentavimas šiuo aspektu vertintinas kritiškai. Šios procedūros metu parengtas įmonės gaivinimo planas negali turėti jokios įtakos kreditoriams, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, be pastarųjų sutikimo (net ir reikiamai kreditorių daugumai pritarus įmonės gaivinimo planui). Taigi, net ir perspektyvios įmonės gaivinimas gali išimtinai priklausyti nuo pavienių kreditorių valios (pavyzdžiui, jeigu tam tikro kreditoriaus reikalavimas užtikrintas gaivinamos įmonės turtu, kuris yra būtinas tolimesnei gaivinamos įmonės veiklai vykdyti). Be jokios abejonės, dėl atitinkamų suvaržymų taikymo kreditoriams, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, šių kreditorių padėtis gaivinimo procedūros metu neturėtų nepagrįstai pablogėti bei jų turimos teisės, susijusios su reikalavimų įvykdymo užtikrinimu, neturėtų dėl to netekti prasmės (t. y. suvaržymai neturėtų paneigti šių teisių esmės). Tokių kreditorių interesų apsauga galėtų būti užtikrinta, pavyzdžiui, kaip yra Jungtinėse Amerikos Valstijose (išsamiau apie kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, teisėtų interesų apsaugos užtikrinimą teisminių gaivinimo procedūrų metu Jungtinėse Amerikos Valstijose žr. HANLEY, Brian P. Preserving The Secured Creditor's Bargain In Chapter 11 Cramdown Scenarios. *Brooklyn Journal of Corporate, Financial and Commercial Law*, 2014, vol. 8, no. 2, p. 494–515).

¹²⁰⁰ SMITH *supra*, note 261, p. 252; DALHUISEN *supra*, note 103, p. 2-148.16.

gaivinimo priėmimą. Taigi, teisė dalyvauti priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo neturėtų būti suteikiama: (i) subjektams, kurių reikalavimai bus visiškai patenkinti, laikantis iki šios procedūros pradžios su atitinkamu subjektu sudarytų susitarimų sąlygų ar iškart, tik patvirtinus gaivinimo planą (pavyzdžiui, gaivinamos įmonės kreditoriams, kurių reikalavimų įvykdymo terminai dar nėra suėję, jeigu jų reikalavimai gaivinimo plane nebus kaip nors pertvarkomi, ar kreditoriams, kurių reikalavimų įvykdymo terminai suėję, bet bus patenkinti nedelsiant, tik patvirtinus gaivinimo planą, ir pan.); (ii) subjektams, kurių reikalavimai ekonomine prasme gaivinimo plano patvirtinimo metu yra nieko verti, t. y. kurie norimos gaivinti įmonės likvidavimo atveju, įvertinus įmonės turtą, priimtus įsipareigojimus bei kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą, nieko negautų (pavyzdžiui, įmonės dalyviams, subordinuotiems kreditoriams, jeigu norimos gaivinti įmonės turtas būtų nepakankamas šių subjektų reikalavimams įmonės likvidavimo atveju bent iš dalies patenkinti ir pan.). Manytina, kad būtent subjektai, kurie nepriklauso nė vienai iš minėtų grupių, paprastai gali priimti teisingiausią sprendimą dėl įmonės gaivinimo, tinkamai įvertinę įmonės gaivinimo alternatyvas¹²⁰¹.

Pirmosios grupės subjektų (i), kuriems neturėtų būti suteikiama teisė balsuoti, pritarimas gaivinimo planui turėtų būti tiesiog preziumuojamas. Šių subjektų reikalavimai bus patenkinti gaivinamai įmonei nepažeidžiant anksčiau priimtų įsipareigojimų (ar iškart, tik patvirtinus gaivinimo planą), taigi, tarp suinteresuotų asmenų iš esmės nekyla joks ginčas¹²⁰². Šie subjektai turėtų galėti prieštarauti gaivinimo planui, nebent jis kaip nors pažeistų jų teises, bet tokiu atveju šis klausimas turėtų būti sprendžiamas ne priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, bet jau teismui vertinant atitinkamų subjektų priimto sprendimo teisėtumą bei pagrįstumą. Antrosios grupės subjektų (ii), kuriems neturėtų būti suteikiama teisė balsuoti, pritarimas įmonės gaivinimo planui

¹²⁰¹ FROST, Christopher W. Bankruptcy Voting and the Designation Power. *American Bankruptcy Law Journal*, 2013, vol. 87, p. 157.

¹²⁰² BAIRD, Douglas G. *The Elements of Bankruptcy*. 2-asis leid. New York: Foundation Press, 1993, p. 252.

neturėtų būti reikalingas, nes sprendimą dėl įmonės gaivinimo turėtų priimti norimos gaivinti įmonės savininkai ekonominiu požiūriu. Pavyzdžiui, įmonės dalyviai neturėtų daryti įtakos šio sprendimo priėmumui, jeigu jų akcijos norimos gaivinti įmonės likvidavimo atveju būtų bevertės¹²⁰³. Kaip ir kreditoriai, kurių reikalavimai tokios įmonės likvidavimo atveju būtų visiškai nepatenkinti, taip pat neturėtų galėti kontroliuoti įmonės gaivinimo proceso. Gaivinimo procedūros metu turėtų būti tik užtikrinta tinkama šių subjektų interesų apsauga, bet jiems neturėtų būti sudaroma galimybė nepagrįstai vetuoti dėl įmonės gaivinimo priimamų sprendimų bei tokiu būdu užkirsti kelią perspektyviai įmonei gaivinti¹²⁰⁴. Minėtiems subjektams (t. y. (i) bei (ii) grupės) suteikus teisę dalyvauti priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, susidarytų iš esmės ydinga situacija, kai sprendimą dėl kreditorių reikalavimų pertvarkymo priimtų tie subjektai, kurių reikalavimai realiai net nebus pertvarkomi, be to, tam tikriems asmenims (t. y. asmenims, kurių reikalavimai ekonomine prasme gaivinimo plano patvirtinimo metu yra nieko verti) būtų sudarytos sąlygos daryti nepagrįstos įtakos su sunkumais susidūrusios įmonės likimui. Dėl to įmonės gaivinimo procedūra taptų tik sudėtingesnė bei nepagrįstai sumažėtų net ir perspektyvios įmonės sėkmingo gaivinimo tikimybė.

Beveik visose darbe tyrinėjamosiose valstybėse (t. y. Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Prancūzijoje ir Estijoje), priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, dalyvauja tik tie įmonės kreditoriai, kurių teisėms gaivinimo planas turės realios įtakos ir kurių reikalavimai gaivinimo plano patvirtinimo metu ekonomine prasme nėra laikytini beverčiais. Įmonės dalyvių vaidmens, priimant šį sprendimą, reglamentavimas, kaip jau anksčiau minėta šiame darbe, yra kur kas problemiškesnis¹²⁰⁵. Didžiojoje Britanijoje, Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje įmonės dalyviams gaivinimo procedūros metu

¹²⁰³ SCHAFER *supra*, note 1017, p. 197.

¹²⁰⁴ FINCH *supra*, note 294, p. 774; BEWICK, Samantha; ir SCHLEGEL, Ursula. Law for Further Facilitation of the Restructuring of Companies: A Turning Point in the History of the German Insolvency Regime? Part 2 – Improvements of the Existing Insolvency Plan, Comparison with English Arrangements; Outlook: Further Reforms in the Pipeline? *International Corporate Rescue*, 2012, vol. 9, no. 1, p. 13.

¹²⁰⁵ Išsamiau šis klausimas analizuojamas skyriuje Galimi įmonės gaivinimo būdai.

yra suteikiamas pernelyg didelis vaidmuo – tam tikros gaivinimo priemonės net negali būti įgyvendinamos prieš pavienių šių subjektų valią. Maža to, Lietuvoje ir Latvijoje perspektyvios įmonės gaivinimą gali apsunkinti ne tik įmonės dalyvių, bet ir kreditorių, kurie priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo apskritai neturėtų dalyvauti, oportunistiniai veiksmai. Taip yra todėl, kad tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje teisė daryti tam tikros įtakos sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimui suteikiama pernelyg plačiam kreditorių ratui. Šiose valstybėse, priimant sprendimą dėl pritarimo gaivinimo planui, balsuoja apskritai visi įmonės kreditoriai, t. y. net ir tie, kurių reikalavimai gaivinimo plane nebus kaip nors pertvarkomi ar kurių teisėms gaivinimo planas neturės jokios realios įtakos. Toks reglamentavimas yra tobulintinas, nes nepagrįstai apsunkina gaivinimo plano patvirtinimą ir daro įmonės gaivinimo procedūrą daug sudėtingesnę, kadangi gaivinama įmonė turi ieškoti kompromiso iš esmės su visais savo kreditoriais, o tai didina koordinavimo problemas, pasinaudojimo problemas, susilaikymo problemas ir interesų konflikto problemas mastą bei atsiradimo riziką (kartu mažina ir sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę).

Antra, norint sumažinti anksčiau jau minėtų sutartinio gaivinimo atveju kylančių problemų atsiradimo riziką (norint jas išspręsti), taip pat siekiant sudaryti kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, sprendimas dėl įmonės gaivinimo visuomet turėtų būti priimamas balsų dauguma, o ne vienbalsiai. Pavyzdžiui, kreditorių daugumai pritarus gaivinimo planui, toks planas turėtų tapti privalomas ir kitiems gaivinamos įmonės kreditoriams, jeigu tik nepažeidžia jų teisių¹²⁰⁶. Pavieniai kreditoriai gali tapti nepagrįsta kliūtimi įmonei gaivinti, jeigu įstatyme yra įtvirtintas reikalavimas, jog gaivinimo planui teisminės gaivinimo procedūros metu turi pritarti absoliučiai visi gaivinamos įmonės kreditoriai¹²⁰⁷. Pažymėtina, kad iš visų

¹²⁰⁶ The World Bank *supra*, note 933, p. 47; WESTBROOK *supra*, note 50, p. 156; Europos Komisija *supra*, note 334, p. 6.

¹²⁰⁷ BLAZY, Regis; ir CHOPARD, Bertrand. (Un)secured Debt and the Likelihood of Court-supervised Reorganization. *European Journal of Law & Economics*, 2012, vol. 34, no. 1, p. 45; Išsamiau apie galimus kreditorių oportunistinius motyvus, kai pavieniai kreditoriai, balsuodami dėl

darbe tyrinėjama jurisdikcijų, vienintelėje Lietuvoje ilgą laiką buvo įtvirtintas toks reikalavimas. Įmonės gaivinimui bankroto proceso metu turėjo pritarti visi įmonės kreditoriai¹²⁰⁸, o tai įmonės gaivinimą daugeliu atveju darė sunkiai įgyvendinamą (minėto nepagrįsto reikalavimo šiuo metu jau atsisakyta ir Lietuvoje).

Pavieniai kreditoriai dėl turimo teisinio statuso ypatumų ar oportunistinių motyvų kartais gali būti visiškai nesuinteresuoti įmonės gaivinimu, nors tai ir labiausiai atitiktų visų asmenų, kuriuos palies įmonės gaivinimas, interesus¹²⁰⁹. Taigi, šie asmenys gali užkirsti kelią net ir perspektyviai įmonei gaivinti (t. y. perspektyvios įmonės gaivinimo planui patvirtinti), jeigu jų turimo reikalavimo dydis yra reikšmingas (t. y. jo pakanka vetuoti gaivinimo plano patvirtinimą). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šie kreditoriai, priimdami sprendimą, gali net neatsižvelgti į tai, ar įmonės gaivinimas kelia kokią nors realią grėsmę jų interesams, be to, kaip jų sprendimas paveiks kitų įmonės gaivinimu suinteresuotų asmenų teises. Ši problema aktualiausia, kai gaivinama įmonė turi kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, taip pat ir kitų privilegijuotų kreditorių. Minėti kreditoriai paprastai yra linkę prieštarauti įmonės gaivinimui, nes dėl įmonės gaivinimo gaunama nauda dažniausiai tenka kitiems asmenims, kurių reikalavimai nėra privilegijuoti, o nesėkmingo įmonės gaivinimo atveju didžiausius nuostolius dėl užtikrinimo objektu esančio turto arba gaivinamos įmonės turto nuvertėjimo paprastai patiria būtent jie, t. y. tie kreditoriai, kurių reikalavimai privilegijuoti¹²¹⁰.

Balsų daugumos (ne vienbalsiškumo) reikalavimas padeda viso to išvengti. Kitaip tariant, padeda išvengti to, kad pavieniai kreditoriai negalėtų užkirsti kelio net ir perspektyviai įmonei gaivinti. Vadinasi, įmonių gaivinimo

pritarimo gaivinimo planui, iš esmės siekia su įmonių gaivinimo institutu nesuderinamų tikslų žr. FROST *supra*, note 1201, p. 162–188.

¹²⁰⁸ BARAKAUSKAS *supra*, note 37, p. 131–132.

¹²⁰⁹ BLAZY *supra*, note 230, p. 449, 451; Žinoma, yra galimas ir priešingas kreditorių suinteresuotumas. Kreditoriai gali būti suinteresuoti įmonės gaivinimu, nors tai ir neatitiktų visų asmenų, kuriuos palies įmonės gaivinimas, interesų. Nuo šios rizikos bei jos galimų sukelti neigiamų padarinių taip pat turėtų apsaugoti kreditorių daugumos, būtinos įmonės gaivinimo planui patvirtinti, reikalavimas bei teismo atliekamas gaivinimo plano vertinimas, prieš priimant sprendimą dėl jo patvirtinimo.

¹²¹⁰ BERGSTRÖM, Clas; EISENBERG, Theodore; ir SUNDGREN, Stefan. Secured Debt and the Likelihood of Reorganization. *International Review of Law and Economics*, 2002, vol. 21, p. 359–360.

teisinis reglamentavimas turėtų numatyti, jog gaivinimo planui, kad jis taptų privalomas visiems gaivintoms įmonės kreditoriams, turi pritarti tik tam tikra norimos gaivinti įmonės kreditorių dauguma, bet ne visi tokios įmonės kreditoriai. Tai padidintų sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę¹²¹¹. Stengiantis surasti atsakymą į klausimą, kokios kreditorių daugumos pritarimas turėtų būti laikomas pakankamu, reikia aptarti 2 pagrindinius su tuo susijusius klausimus: (i) visų pirma, ar į visų kreditorių, kurie turi teisę dalyvauti priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, balsus (reikalavimus) reikėtų atsižvelgti, nustatant, ar susidarė reikiama kreditorių dauguma; (ii) antra, kokia dauguma turėtų būti reikalinga, gaivinimo planui patvirtinti ir kaip ji turėtų būti nustatoma. Toliau apie abu šiuos klausimus išsamiau, kartu įvertinant tyrinėjamose jurisdikcijose galiojantį šių klausimų reglamentavimą.

Didžiojoje Britanijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje bei Prancūzijoje, vertinant, ar įmonės gaivinimo planui pritarė reikiama kreditorių dauguma, nėra atsižvelgiama į tų kreditorių balsus (reikalavimus), kurie nors ir turėjo teisę, bet nedalyvavo priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo. Šiose valstybėse atsižvelgiama tik į tų kreditorių balsus (reikalavimus), kurie realiai dalyvavo priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo. Tik Estijoje, Latvijoje bei Lietuvoje, nustatant, ar įmonės gaivinimo planui pritarė reikiama kreditorių dauguma, visuomet yra atsižvelgiama apskritai į visų norimos gaivinti įmonės kreditorių balsus (reikalavimus). Pastarasis minėtose valstybėse galiojantis reglamentavimas yra ydingas, nes nesudaro tinkamų sąlygų perspektyvioms įmonėms gaivinti.

Kreditoriai, priimdami sprendimą dėl įmonės gaivinimo, kaip anksčiau jau minėta¹²¹², turėtų prisidėti prie perspektyvių bei neperspektyvių įmonių tinkamo atrbojimo (t. y. turėtų padėti užkirsti kelią neperspektyvioms įmonėms gaivinti, tačiau sudaryti galimybę perspektyvioms įmonėms išsaugoti). Pritardami gaivinimo planui, kreditoriai paprastai tiki tokios įmonės gaivinimo sėkme ir įmonės perspektyvumu, priešingu atveju, vadovaudamiesi

¹²¹¹ UNCITRAL *supra*, note 95, p. 218.

¹²¹² Žr. 1.4 skyrių Gaivintinų ir likviduotinų įmonių atrbojimas.

ekonomine logika, tokios įmonės gaivinimui jie tiesiog nepritarė¹²¹³. Kreditoriai, turėję teisę, bet nedalyvavę priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, iš esmės nėra suinteresuoti vykstančiu procesu bei su sunkumais susidūrusios įmonės likimu (jeigu šie kreditoriai buvo tinkamai informuoti apie vykstantį procesą ir turėjo realią galimybę įgyvendinti savo teises)¹²¹⁴. Kreditoriai gali būti nesuinteresuoti vykstančiu procesu dėl pačių įvairiausių priežasčių, pavyzdžiui, dėl to, kad jų turimų reikalavimų dydis jiems gali būti nereikšmingas arba šie reikalavimai ekonomine prasme gali būti nieko verti, be to, dalyvavimo priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo kaštai gali būti didesni nei tikėtina grąža net ir sėkmingo įmonės gaivinimo atveju ir pan. Taigi, norint sudaryti kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti (taip pat ir siekiant, kiek tai įmanoma, tinkamai atriboti perspektyvias įmones nuo neperspektyvių), į tokių kreditorių, nedalyvavusių priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, balsus (reikalavimus) neturėtų būti atsižvelgiama.

Sprendimą dėl pritarimo gaivinimo planui visuomet turėtų priimti tik tie kreditoriai, kurie aktyviai dalyvauja vykstančiame procese, kurie prieš priimdami sprendimą dėl įmonės gaivinimo realiai vertina įmonės gaivinimo galimybes ir jos perspektyvumą. Sudarius galimybę pasyviems kreditoriams daryti įtakos sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimui, net ir perspektyvios įmonės gaivinimas kartais gali tapti negalimas. Įmonės gaivinimo planas gali būti nepatvirtintas ne dėl to, kad kreditoriai nepritarė įmonės gaivinimo planui, nes norima gaivinti įmonė yra neperspektyvi ar gaivinamai įmonei nepavyko rasti kompromiso su kreditoriais, kurie buvo aktyvūs ir suinteresuoti įmonės gaivinimu, bet tik dėl to, kad dalis gaivinamos įmonės kreditorių apskritai neišreiškė jokios valios bei buvo nesuinteresuoti vykstančiu procesu (pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje atlikus empirinius tyrimus nustatyta, jog kreditoriai, kurių reikalavimai nėra užtikrinti, paprastai nėra linkę įgyvendinti

¹²¹³ Su tam tikromis išimtimis, susijusiomis su piktnaudžiavimu balsavimo teise.

¹²¹⁴ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 66; UNCITRAL *supra*, note 95, p. 219.

šių savo teisių¹²¹⁵). Atsižvelgus į visa tai bei į įmonių gaivinimo instituto svarbą ir paskirtį, galima pagrįstai teigti, jog gaivinamos įmonės kreditorių neveikimas (pasyvumas) neturėtų būti viena iš priežasčių, kuri galėtų *per se* užkirsti kelią įmonei gaivinti, nes toks reglamentavimas kartais galėtų nulemti visiškai nepagrįstą net ir perspektyvių, bet su laikiniais sunkumais susidūrusių įmonių pasitraukimą iš rinkos.

Antrasis iš jau minėtų klausimų, kuriuos reikėtų aptarti, vertinant, kokia kreditorių dauguma laikytina pakankama tam, kad gaivinimo planas galėtų būti patvirtintas yra tai, kokia ši dauguma turėtų būti ir kaip ji turėtų būti nustatoma. Daugelyje darbe tyrinėjamų jurisdikcijų yra įtvirtinta 2/3 gaivinamos įmonės kreditorių turimų reikalavimų dauguma (t. y. Didžiojoje Britanijoje (savanoriško susitarimo procedūra), Jungtinėse Amerikos Valstijose, Prancūzijoje, Estijoje bei Lietuvoje). Vienintelėje Didžiojoje Britanijoje sutartinio plano procedūroje numatytas daug didesnis daugumos reikalavimas, netgi 3/4, o Vokietijoje – kur kas mažesnis nei visose anksčiau minėtose valstybėse, tik 1/2 (taip pat ir Latvijoje, kur priklausomai nuo reikalavimų pobūdžio, yra taikomas 1/2 arba 2/3 daugumos reikalavimas). Pabrėžtina, kad Didžiojoje Britanijoje (sutartinio plano procedūra), Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje ir Estijoje be minėtos kreditorių reikalavimų daugumos papildomai įtvirtintas ir kreditorių (t. y. ne tik reikalavimų) daugumos reikalavimas. Taigi, minėtose valstybėse taikomas dvigubos daugumos reikalavimas, kai gaivinimo planui turi pritarti ne tik kreditoriai, kurių bendra reikalavimų suma yra ne mažesnė nei numatyta įstatyme, bet ir ne mažiau kaip pusė visų kreditorių, į kurių balsus (reikalavimus) yra atsižvelgiama, vertinant, ar gaivinimo planui pritarė reikiama kreditorių dauguma.

Įstatyme įtvirtinta kreditorių dauguma, kuri būtina įmonės gaivinimo planui patvirtinti, neturėtų būti pernelyg didelė, kad ji netaptų nepagrįsta kliūtimi perspektyvioms įmonėms gaivinti. Kuo ši dauguma didesnė, tuo yra

¹²¹⁵ FRISBY, Sandra. *Report on Insolvency Outcomes* [interaktyvus] 2006 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 54. Prieiga per internetą: <<http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/research/corpdocs/InsolvencyOutcomes.pdf>>.

sudaromos palankesnės sąlygos pavieniams kreditoriams (nedidelei kreditorių grupei) dėl oportunistinių motyvų vetuoti įmonės gaivinimo plano priėmimą (pažymėtina, kad kuo didesnis skaičius asmenų įtraukiamas į derybas ir kuo skirtingesni visų jų interesai, tuo bus sunkiau rasti kompromisą¹²¹⁶; dėl to, tikėtina, kad daugeliu atveju atsiras įmonės gaivinimui prieštaraujančių kreditorių). Kita vertus, ši dauguma neturėtų būti ir pernelyg maža, kad nebūtų sudaromos sąlygos bandyti gaivinti įmonę, kai nemaža dalis kreditorių norimos gaivinti įmonės perspektyvumu ir sėkmingu įmonės gaivinimu apskritai netiki (pernelyg maža kreditorių dauguma gali sudaryti palankias sąlygas piktnaudžiavimui procesu, dėl to nėra rekomenduotina). Atsižvelgus į visa tai, manytina, kad 2/3 kreditorių reikalavimų dauguma, kuri numatyta daugelyje darbe tyrinėjamų valstybių, yra optimalus pasirinkimas (3/4 kreditorių reikalavimų daugumos pritarimą gali būti sunku užsitikrinti nepriklausomai nuo gaivinamos įmonės perspektyvumo, o 1/2 dauguma, įvertinus teisminių gaivinimo procedūrų lemiamus suvaržymus bei pasekmes, yra pernelyg maža)¹²¹⁷. Teigiamai vertintinas Didžiojoje Britanijoje (sutartinio plano procedūra), Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje ir Estijoje įtvirtintas dvigubos daugumos reikalavimas. Įmonių gaivinimo teisminė procedūra yra kolektyvinio pobūdžio procedūra. Taigi, vienas arba keli kreditoriai, nepriklausomai nuo jų reikalavimų dydžio, neturėtų galėti primesti savo valios kitiems kreditoriams, kai dauguma tokios įmonės kreditorių įmonės gaivinimo nepalaiko bei netiki norimos gaivinti įmonės perspektyvumu. Dvigubos daugumos reikalavimas padeda apsaugoti gaivinamos įmonės kreditorius nuo didžiųjų kreditorių nepagrįstos įtakos bei spaudimo¹²¹⁸. Be to, kai įmonės gaivinimui pritaria ne mažiau kaip pusė visų kreditorių, į kurių balsus (reikalavimus) yra atsižvelgiama, vertinant, ar susidarė reikiama dauguma,

¹²¹⁶ FENNELL, Lee Anne. Commons, Anticommons, Semicommons. Iš AYOTTE, Kenneth. *Research Handbook on the Economics of Property Law*, Cheltenham, 2011, p. 45.

¹²¹⁷ Teisės doktrinoje kartais kritiškai vertinamas 2/3 daugumos reikalavimas kaip pernelyg didelis (žr. SKEEL, David A. The Nature and Effect of Corporate Voting in Chapter 11 Reorganization Cases. *Virginia Law Review*, 1992, vol. 78, p. 488–490, 515–517), tačiau kai kurie autoriai laikosi priešingos nuomonės, jog visų kreditorių interesus labiau atitiktų net ne kokios nors daugumos, bet vienbalsiškumo reikalavimo įtvirtinimas (KORDANA, Kevin A.; ir POSNER, Eric A. A Positive Theory of Chapter 11. *New York University Law Review*, 1999, vol. 74, p. 201).

¹²¹⁸ PARRY *supra*, note 350, p. 244; UNCITRAL *supra*, note 95, p. 224.

galima labiau tikėtis, jog ketinama gaivinti įmonė tikrai yra perspektyvi, o parengtas gaivinimo planas yra realus ir įgyvendinamas.

Trečia, norint sumažinti anksčiau jau minėtų sutartinio gaivinimo atveju kylančių problemų atsiradimo riziką (norint jas išspręsti), taip pat siekiant sudaryti kiek galima palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti, kreditorių sprendimas dėl įmonės gaivinimo visuomet turėtų būti priimamas balsuojant grupėse¹²¹⁹ (Europos Komisijos naujas požiūris į įmonių gaivinimą taip pat paremtas šia idėja, kad kreditorių sprendimas dėl įmonės gaivinimo turėtų būti priimamas minėtu būdu¹²²⁰). Tai padėtų išvengti tokių situacijų susidarymo, kai įmonės gaivinimo planas nėra patvirtinamas dėl pavienių asmenų oportunistinių veiksmų. Be to, tai palengvintų gaivinamos įmonės kreditorių tarpusavio derybas dėl gaivinimo plano bei sudarytų sąlygas skirtingai traktuoti kreditorius gaivinimo plane, kai tai yra pateisinama. Pavyzdžiui, kredito įstaigų ir tiekėjų interesai įmonės gaivinimo atveju gali būti skirtingi, net kai tokių asmenų reikalavimai vienodi (tiekėjai gali būti suinteresuoti mažesnės skolos sumos atgavimu, bet per trumpesnę laiką, o kredito įstaigos priešingai – didesnės sumos, nors ir per ilgesnę laiką)¹²²¹, nevienodi paprastai būna ir kreditorių, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis, bei kitų kreditorių interesai¹²²². Skirtingas gaivinamos įmonės kreditorių traktavimas gaivinimo plane kartais gali būti ne tik pateisinamas, bet ir būtinas, norint užsitikrinti šių asmenų pritarimą tokiam planui, taip pat siekiant sudaryti tinkamas sąlygas įmonei gaivinti (pavyzdžiui, norint gaivinimo plane išdėstyti gaivinamos įmonės įsipareigojimų vykdymą per skirtingą laiką ar numatyti kitokį skirtingų kreditorių reikalavimų pertvarkymą, kai atitinkami įmonės kreditoriai su tuo sutinka, ir pan.)¹²²³. Kreditoriams priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo grupėse, kreditoriai, kurių interesai yra iš esmės skirtingi, negali nepagrįstai primesti savo valios

¹²¹⁹ DALHUISEN *supra*, note 103, p. 2-148.

¹²²⁰ Europos Komisija *supra*, note 334, p. 8.

¹²²¹ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 154; DALHUISEN *supra*, note 103, p. 2-214.

¹²²² LUBBEN, Stephen J. Some Realism About Reorganization: Explaining the Failure of Chapter 11 Theory. *Dickinson Law Review*, 2001, vol. 103, no. 2, p. 300.

¹²²³ International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 66-67.

kitiems kreditoriams, nepriklausomai nuo jų skaičiaus arba turimų reikalavimų dydžio (t. y. tam tikri kreditoriai yra apsaugomi nuo kitų kreditorių nesąžiningo elgesio¹²²⁴). Taigi, kreditoriams balsuojant grupėse yra sudaromos tinkamos sąlygos kiekvienai kreditorių grupei (kurią turėtų sudaryti asmenys, kurių interesai nėra tokie skirtingi, kad jų tarpusavio derybos taptų neįmanomos siekiant bendro tikslo) savarankiškai išreikšti būtent tą grupę sudarančių asmenų valią.

Beveik visose darbe tyrinėjamosiose jurisdikcijose kreditorių sprendimas dėl įmonės gaivinimo yra priimamas balsuojant grupėse (t. y. Didžiojoje Britanijoje (sutartinio plano procedūra), Jungtinėse Amerikos Valstijose, Vokietijoje, Prancūzijoje, Estijoje ir Latvijoje¹²²⁵). Tik Lietuvoje po įmonių gaivinimo teisinio reglamentavimo reformos buvo nepagrįstai atsisakyta tokio kreditorių balsavimo, o Didžiojoje Britanijoje savanoriško susitarimo procedūros metu šis kreditorių sprendimo priėmimo būdas niekada nebuvo įtvirtintas. Toks Lietuvoje bei Didžiojoje Britanijoje galiojantis teisinis reglamentavimas, dėl anksčiau jau minėtų priežasčių, yra tobulintinas, norint sudaryti kuo palankesnes sąlygas perspektyvioms įmonėms gaivinti.

Papildomai reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad net ir tose valstybėse, kuriose kreditorių sprendimas dėl įmonės gaivinimo priimamas balsuojant grupėse, kreditorių suskirstymo į šias grupes reglamentavimas gerokai skiriasi. Manytina, kad įstatyme neturėtų būti įtvirtintas baigtinis kreditorių grupių sąrašas (kaip yra Latvijoje), nes tai gali nepagrįstai suvaržyti įmonės gaivinimo galimybes. Įstatyme gali būti pateikiamas tik pavyzdinis ar pagrindinių grupių sąrašas (kaip yra Prancūzijoje arba Vokietijoje). Įmonės gaivinimo plano rengėjams turėtų būti sudarytos sąlygos suskirstyti kreditorius į grupes,

¹²²⁴ WESTBROOK *supra*, note 50, p. 156.

¹²²⁵ Estijoje galiojantis reglamentavimas iš dalies vertintinas kritiškai, kadangi kreditoriai, skirtingai nei kitose tyrinėjamosiose jurisdikcijose, neprivalo būti suskirstyti į grupes, net kai jų interesai yra skirtingi. Kreditorių suskirstymo į grupes klausimas iš esmės paliktas spręsti gaivinimo plano rengėjų diskrecijai, o tai, žinoma, sudaro sąlygas piktnaudžiauti (išsamiau dėl tokio reglamentavimo netobulumo žr. SCHIHALEJEV, Mari. Formation of Creditor Groups in Reorganisation Proceedings: Does Estonia Need a Better Regulation? *Juridica International*, 2014, vol. 21, p. 159–167). Prancūzijoje šio klausimo reglamentavimas taip pat yra tobulintinas, kadangi vienai kreditorių grupei priskiriami kreditoriai, kurių reikalavimai yra iš esmės skirtingi (pavyzdžiui, kreditoriai, kurių reikalavimai yra apsaugoti daiktinėmis teisėmis, balsuoja grupėje kartu su kitais kreditoriais, kurių reikalavimai apskritai nėra užtikrinti).

atsižvelgiant į kiekvienos konkrečios situacijos ypatumus bei į kreditorių interesų panašumą ir skirtingumą, tinkamai atribojant vieną kreditorių grupę nuo kitos. Be jokios abejonės, siekiant išvengti galimo piktnaudžiavimo, ši gaivinimo plano rengėjų diskrecija neturėtų būti nevaržoma, turėtų būti numatyta galimybė ginčyti kreditorių suskirstymą į skirtingas grupes, kai toks suskirstymas nėra pagrįstas arba juo siekiama neteisėtų tikslų (pavyzdžiui, kaip yra Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Didžiojoje Britanijoje¹²²⁶).

Galiausiai akcentuotina, kad, norint išvengti sutartinio gaivinimo atveju kylančių problemų (norint jas išspręsti), kurios gali užkirsti kelią net ir perspektyvioms įmonėms gaivinti, nepakanka vien tik suskirstyti kreditorius į grupes bei įtvirtinti pagrįstos daugumos, kuri būtinai turi susidaryti kiekvienoje kreditorių grupėje, reikalavimą. Tiek pavieniai kreditoriai, tiek ir pavienė kreditorių grupė gali tapti nepagrįsta kliūtimi įmonei gaivinti, jeigu yra įtvirtintas reikalavimas, jog gaivinimo planui teisminės gaivinimo procedūros metu turi pritarti apskritai visi tokios įmonės kreditoriai arba visos kreditorių grupės¹²²⁷. Gaivinimo procedūros metu tarp gaivinamos įmonės kreditorių, kaip ir tarp skirtingų gaivinamos įmonės kreditorių grupių, gali kilti patys įvairiausi konfliktai¹²²⁸. Pavyzdžiui, kreditoriai, kurių reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis (šie kreditoriai paprastai¹²²⁹ sudaro atskirą kreditorių grupę), ne visuomet veikia taip, kaip būtų naudingiausia visiems gaivinamos įmonės kreditoriams, pačiai gaivinamai įmonei bei kitiems tokios įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims¹²³⁰. Vadinasi, įmonės gaivinimo planas gali būti nepatvirtintas vien dėl to, kad pavienė kreditorių grupė galimai yra nesuinteresuota įmonės gaivinimu, o ne dėl to, kad norima gaivinti įmonė yra neperspektyvi ir jai neturėtų būti suteikta naujos pradžios galimybė.

¹²²⁶ SCHWEHR, Bianca. Corporate Rehabilitation Proceedings in the United States and Germany. *International Insolvency Review*, 2003, vol. 12, no. 1, p. 33.

¹²²⁷ BLAZY *supra*, note 1207, p. 45.

¹²²⁸ AYOTTE, Kenneth M.; ir MORRISON, Edward R. Creditor Control and Conflict in Chapter 11. *Journal of Legal Analysis*, 2009, vol. 1, no. 2, p. 526–530; QUINN, J. J. Corporate Reorganization and Strategic Behaviour: an Economic Analysis of Canadian Insolvency Law and Recent Proposals for Reform. *Osgoode Hall Law Journal*, 1985, vol. 23, no. 1, p. 24.

¹²²⁹ Išskyrus, kaip anksčiau jau minėta, Prancūziją.

¹²³⁰ WESTBROOK, Jay Lawrence. Bankruptcy Control of the Recovery Process. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 2004, vol. 12, p. 251.

Nepaisant viso to, reikalavimas, kad gaivinimo planui pritartų apskritai visos gaivinamos įmonės kreditorių grupės (kai balsavimas vyksta grupėse), įtvirtintas Didžiojoje Britanijoje, Prancūzijoje, Estijoje¹²³¹ ir Latvijoje. Tik Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Vokietijoje yra įtvirtintos nuostatos, kurios užtikrina, jog kreditoriams balsuojant grupėse, esant tam tikroms sąlygoms, įmonės gaivinimo planas gali būti patvirtintas net ir prieš pavienių kreditorių grupių valią (minėtose valstybėse įtvirtintos taip vadinamos „*cram-down*“ nuostatos). Tai, be jokios abejonės, padidina sėkmingo įmonės gaivinimo tikimybę¹²³². Europos Komisija taip pat rekomenduoja numatyti galimybę patvirtinti gaivinimo planą ne tik tais atvejais, kai jam pritarė apskritai visos kreditorių grupės, bet ir tuomet, kai tokiam planui pritarė tik kreditorių grupių dauguma, kadangi taip būtų sudarytos palankesnės sąlygos perspektyvioms įmonėms išsaugoti¹²³³ (žinoma, visuomet turėtų būti užtikrinta adekvati subjektų, kurie priklauso gaivinimo planui nepritarusioms kreditorių grupėms, interesų apsauga).

Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Vokietijoje įtvirtintų „*cram-down*“ nuostatų reglamentavimas nėra vienodas, nors Vokietijoje galiojantis reglamentavimas ir buvo kuriamas, atsižvelgiant į Jungtinių Amerikos Valstijų modelį. Abiejose minėtose valstybėse, prieš patvirtinant gaivinimo planą, kuriam dalis kreditorių grupių nepritarė, turi būti įsitikinta, jog dėl to atitinkama kreditorių grupė, kuri nepritarė gaivinimo planui, ir ją sudarantys asmenys neatsidurs blogesnėje padėtyje nei ta, kurioje jie būtų gaivinimo plano apskritai nepatvirtinus. Taigi, abiejose šiose valstybėse norima užtikrinti, jog bandymas gaivinti įmonę neturėtų neigiamos įtakos tiems asmenims, kurie prieštaravo įmonės gaivinimui, bei nesąžiningai nediskriminuotų nė vienos iš kreditorių grupių, kurios nariams jis darys įtakos ir kuri nepritarė jo patvirtinimui. Tačiau gaivinimo planui patvirtinti reikiama kreditorių dauguma

¹²³¹ Estijoje reorganizavimo procedūros metu gaivinimo planui patvirtinti reikiama dauguma gali būti sumažinta, kai mažiau nei pusė kreditorių dalyvauja balsavime dėl įmonės gaivinimo ir yra visos kitos įstatyme numatytos gaivinimo planui patvirtinti būtinos sąlygos. Tačiau net ir tokiu atveju visų gaivinamos įmonės kreditorių grupių pritarimas yra būtinas gaivinimo planui patvirtinti (sumažinama tik reikiama kreditorių reikalavimų dauguma, kuri turi susidaryti atitinkamose grupėse).

¹²³² International Monetary Fund *supra*, note 210, p. 67.

¹²³³ Europos Komisija *supra*, note 334, p. 8.

gerokai skiriasi. Jungtinėse Amerikos Valstijose gaivinimo planui visuomet turi pritarti bent viena iš grupių, kurios nariams gaivinimo planas turės įtakos, o Vokietijoje vienos grupės pritarimo daugeliu atveju gali nepakakti, kadangi gaivinimo planui turi pritarti kreditorių grupių dauguma (t. y. nemažiau kaip 1/2 visų kreditorių grupių, kurios dalyvauja priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo).

Akivaizdu, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantis su „*cram-down*“ nuostatomis susijęs reglamentavimas yra kur kas liberalesnis nei galiojantis Vokietijoje. Vertėtų pažymėti, jog Jungtinėse Amerikos Valstijose, įvertinus įmonių gaivinimo teisinį reglamentavimą, šiuo metu yra siūloma apskritai atsisakyti minėto reikalavimo, jog gaivinimo planui būtinai turi pritarti bent viena grupė. Laikomasi nuomonės, jog šios nuostatos nauda, įvertinus jos lemiamus neigiamus padarinius, tariamai nėra pakankama, kad būtų galima pateisinti jos egzistavimą¹²³⁴. Toks siūlomas pakeitimas, kaip ir šiuo metu Jungtinėse Amerikos Valstijose galiojantis gana liberalus su „*cram-down*“ nuostatomis susijęs reglamentavimas, vertintinas kritiškai, atsižvelgus į tai, kad Jungtinėse Amerikos Valstijose kreditorių grupę gali sudaryti ir vienas asmuo (pavyzdžiui, kreditorius, kurio reikalavimai apsaugoti daiktinėmis teisėmis). Norimos gaivinti įmonės kreditoriai, išreikšdami valią dėl įmonės gaivinimo, kaip jau ne kartą minėta, turėtų prisidėti prie tinkamo gaivintinų ir likviduotinų įmonių atribojimo. Jeigu kreditorių pritarimo gaivinimo planui būtų apskritai atsisakyta, kaip būtinos sąlygos gaivinimo planui patvirtinti (ar tokiam patvirtinimui pakaktų vienos grupės iš daugelio pritarimo, kaip šiuo metu yra Jungtinėse Amerikos Valstijose), kreditorių pritarimas, kaip viena iš perspektyvių bei neperspektyvių įmonių atribojimo priemonių, netektų prasmės. Tokiu atveju tik teismui bei subjektui, kuris inicijuoja teisminę gaivinimo procedūrą ir rengia gaivinimo planą, tektų pagrindinis vaidmuo, vertinant norimos gaivinti įmonės perspektyvumą bei atribojant gaivintinas

¹²³⁴ BAKER, D. J., *et al.* *Commission to Study the Reform of Chapter 11* [interaktyvus]. Alexandria: American Bankruptcy Institute, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 260–261. Prieiga per internetą: <<http://business-finance-restructuring.weil.com/wp-content/uploads/2014/12/Ch11CommissionReport.pdf>>.

įmones nuo likviduotinių. Subjektų, kurie inicijuoja teisminę gaivinimo procedūrą bei rengia gaivinimo planą, nešališkumu gana dažnai galima abejoti. Teismas pats vienas, manytina, taip pat nėra pajėgus visuomet tinkamai atlikti šį vaidmenį ir dėl to nėra tinkamiausias subjektas minėtam sprendimui priimti (pavyzdžiui, dėl resursų ribotumo, informacijos nepakankamumo, nenoro prisiimti rizikos ir pan.). Taigi, galima pritarti teisės doktrinoje išsakytai nuomonei, jog niekas kitas, bet tik patys asmenys, kurių teisėms gaivinimo planas turės įtakos, turėtų dalyvauti priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo¹²³⁵. Dėl to tik daugumai kreditorių grupių pritarus gaivinimo planui (kaip yra Vokietijoje), teismas jį turėtų galėti patvirtinti, su sąlyga, kad kreditorių, nepritarusių tokiam gaivinimo planui, gaunama nauda gaivinimo procedūros metu būtų ne mažesnė nei ta, kuri šių subjektų būtų gaunama tokią įmonę tiesiog likvidavus, be to, pats gaivinimo planas turėtų būti sąžiningas ir teisingas bei nesąžiningai nediskriminuoti nė vienos iš grupių, kurios nariams jis darys įtakos ir kuri nepritarė jo patvirtinimui.

Teismas, nors ir neturėtų priimti sprendimo dėl įmonės gaivinimo (t. y. neturėtų patvirtinti gaivinimo plano, kai jis nesulaukė kreditorių pritarimo)¹²³⁶, tačiau jis visuomet turėtų dalyvauti įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etape, siekiant apsaugoti vykstantį procesą nuo galimo piktnaudžiavimo¹²³⁷. Tiek tais atvejais, kai gaivinimo planą palaikė įstatyme numatyta kreditorių dauguma, tiek tais atvejais, kai gaivinimo planas turėtų būti tvirtinamas, vadovaujantis „*cram-down*“ nuostatomis, būtent teismas turėtų tarti galutinį žodį, ar su laikiniais sunkumais susidūrusi įmonė turėtų būti gaivinama. Priimdamas sprendimą dėl gaivinimo plano patvirtinimo, teismas turėtų tinkamai įvertinti, ar gaivinimo plane numatyti kreditorių reikalavimų pertvarkymai pagrįsti ir yra proporcingi siekiamiems tikslams, ar kreditorių, kurie prieštaravo gaivinimo plano patvirtinimui, gaunama grąža įmonės gaivinimo atveju nebus mažesnė

¹²³⁵ BORK *supra*, note 43, p. 245–246.

¹²³⁶ Kitiškai vertintinas Prancūzijoje galiojantis reglamentavimas, kai teismui yra suteikiama teisė net 10 metų terminui išdėstyti norimos gaivinti įmonės įsipareigojimų įvykdymą (visiškai neatsižvelgiant į tai, ar įmonės gaivinimą apskritai palaiko kokie nors kreditoriai), jeigu gaivinamai įmonei nepavyko rasti kompromiso su savo kreditoriais.

¹²³⁷ The World Bank *supra*, note 933, p. 47.

nei ta, kuri būtų gauta šią įmonę tiesiog likvidavus, ar užtikrinama tinkama tokių kreditorių interesų apsauga, be to, ar nebuvo iš esmės pažeisti kokie nors procedūriniai ar kiti įstatyme numatyti esminiai reikalavimai, dėl kurių teismas turėtų atsisakyti patvirtinti net ir tą gaivinimo planą, kuriam pritarė reikiama kreditorių dauguma¹²³⁸. Iš esmės visose darbe tyrinėjamosiose valstybėse teismas atlieka tokį vaidmenį (tik Didžiojoje Britanijoje savanoriško susitarimo procedūros metu, kaip jau minėta, gaivinimo planas neturi būti patvirtintas teismo, bet suinteresuoti asmenys su gaivinimo plano patvirtinimu susijusius sprendimus gali ginčyti teisme, jeigu yra pažeidžiamos jų teisės).

Tačiau teismo vaidmuo vien tik anksčiau minėtuoju neturėtų apsiriboti. Reikėtų nepamiršti, kad kartais sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimančys subjektai (tokių subjektų gali būti ir dauguma) dėl oportunistinių motyvų gali būti nesuinteresuoti su sunkumais susidūrusios įmonės likvidavimu bei bandyti tokią įmonę gaivinti, nors ji būtų neperspektyvi ir turėtų būti likviduojama¹²³⁹. Siekiant užkirsti tam kelią, t. y. kad nebūtų sudarytos palankios sąlygos neperspektyvioms įmonėms gaivinti (neperspektyvių įmonių gaivinimo planams patvirtinti), be to, norint teisminių gaivinimo procedūrų metu užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą (kad nebūtų nepagrįstai suvaržytos kreditorių mažumos teisės ir pan.), teismas, priimdamas sprendimą dėl gaivinimo plano patvirtinimo, turėtų visuomet įvertinti ir parengto gaivinimo plano, kuriam pritarė kreditorių dauguma, įgyvendinamumą bei ketinamų įgyvendinti gaivinimo priemonių realumą, o kartu ir norimos gaivinti įmonės perspektyvumą. Teismas turėtų pagrįstai įsitikinti (tai jokia būdu nereiškia, kad teismas turi būti visiškai dėl to tikras), jog patvirtinus gaivinimo planą įmonės vėliau nereikės likviduoti ar pakartotinai gaivinti (tai gali būti

¹²³⁸ Europos Komisija *supra*, note 334, p. 4–5, 8; UNCITRAL *supra*, note 95, p. 218.

¹²³⁹ Pavyzdžiui, išsamiau apie susijusių kreditorių galimai keliamą grėsmę (oportunistinius veiksmus) teisminių gaivinimo procedūrų metu žr. MILIAUSKAS *supra*, note 35, p. 104–118. Vertėtų pažymėti, kaip ir teisingai nurodoma šiame straipsnyje, kad susijusių kreditorių teisė balsuoti, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, *per se* neturėtų būti apribota. Įstatyme tiesiog turėtų būti numatyta galimybė, vertinant, ar susidarė reikiama dauguma, esant išskirtinėms aplinkybėms (piktnaudžiavimo balsavimo teise požymiams), į šiuos balsus tiesiog neatsižvelgti. Dėl to kritiškai vertintinas Latvijoje galiojantis reglamentavimas, kai visuomet priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo negali dalyvauti tam tikri su gaivinama įmone galimai susiję kreditoriai, neatsižvelgiant į tai, ar toks kreditorių teisių ribojimas konkrečių atveju yra pagrįstas.

atlikta pasitelkus finansinius analitinius modelius¹²⁴⁰). Vadinasi, patvirtindamas gaivinimo planą, teismas turi būti įsitikinęs, jog gaivinama įmonė bus pajėgi tinkamai įgyvendinti šį planą (gaivinimo plano sėkmingo įgyvendinimo tikimybė turi būti pagrįsta) bei pagrįstą laikotarpį išliks perspektyvi ir galės toliau sėkmingai tęsti vykdomą veiklą. Iš visų darbe tyrinėjamų jurisdikcijų tik Jungtinėse Amerikos Valstijose bei Estijoje teismas atlieka minėtą vaidmenį bei prisideda prie tinkamo perspektyvių ir neperspektyvių įmonių atribojimo, sprenddamas įmonės gaivinimo plano patvirtinimo klausimą. O kitose šiame darbe tyrinėjamose valstybėse galiojantis reglamentavimas šiuo aspektu yra tobulintinas.

2.3.3. Skyriaus apibendrinimas – tam tikros rekomendacijos

Sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimas – viena pagrindinių įmonių gaivinimo teisminių procedūrų stadijų. Šioje stadijoje turėtų būti išsprendžiamos pagrindinės sutartinio gaivinimo atveju galinčios kilti problemos, kurios sutartinį gaivinimą kartais daro neefektyvų bei užkerta kelią net ir perspektyvioms įmonėms išsaugoti (t. y. koordinavimo problema, pasinaudojimo problema, susilaikymo problema bei interesų konfliktų tarp grupės narių ir skirtingų grupių problema). Be jokios abejonės, įmonių gaivinimo teisminių procedūrų reglamentavimas, susijęs su sprendimo dėl įmonės gaivinimo priėmimu, neturėtų nepagrįstai suvaržyti įmonės gaivinimo galimybių, tačiau jis visuomet turėtų užtikrinti tinkamą skirtingų interesų pusiausvyrą (adekvačią kreditorių teisių apsaugą ir pan.).

Atsižvelgus į visa tai, reglamentuojant įmonės gaivinimo plano rengimo etapą, rekomenduotina:

1. Numatyti įmonės gaivinimo plano parengimo terminą, jeigu atitinkama teisminė gaivinimo procedūra nulemia kokius nors kreditorių ar kitų

¹²⁴⁰ ALTMAN, Edward I.; ir KANT, Tushar. Post-Chapter 11 Bankruptcy Performance: Avoiding Chapter 22. *Journal of Applied Corporate Finance*, 2009, vol. 21, no. 3, p. 62–63.

asmenų teisių suvaržymus (turėtų būti įtvirtintas tik minimalus terminas, kurį esant poreikiui teismas galėtų pratęsti).

2. Suteikti norimai gaivinti įmonei teisę parengti savo gaivinimo planą (ši teisė ribotą laiko tarpą turėtų būti suteikiama išimtinai tik norimai gaivinti įmonei; pasibaigus tokiam terminui, teisė parengti gaivinimo planą turėtų būti suteikiama ir kitiems įmonės gaivinimu suinteresuotiems asmenims, kurie realiai dalyvaus priimant sprendimą dėl tokios įmonės gaivinimo, ar nešališkam trečiajam asmeniui).
3. Neriboti gaivinimo plane galimų numatyti įmonės gaivinimo priemonių (įstatyme turėtų būti pateikiamas tik pavyzdinis tokių priemonių sąrašas, be to, pavieniai subjektai arba subjektų grupė nė vienos iš tokių priemonių įgyvendinimui neturėtų galėti daryti nepagrįstos įtakos ar užkirsti kelią jų įgyvendinimui, kai tokių priemonių įgyvendinimas net nepažeidžia jų teisių).
4. Nustatyti gaivinimo plano rengėjo pareigą suteikti sprendimą dėl įmonės gaivinimo priimantiems asmenims visą reikiamą informaciją, kad šie asmenys galėtų tinkamai įvertinti parengtą įmonės gaivinimo planą bei įmonės gaivinimo galimybes (kitais tariant, galėtų priimti informuotą sprendimą dėl įmonės gaivinimo).

Įvertinus visa tai, reglamentuojant įmonės gaivinimo plano patvirtinimo etapą, rekomenduotina:

1. Suteikti teisę, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo, dalyvauti ne visiems su norima gaivinti įmone vienokiu ar kitokiu būdu susijusiems subjektams, bet tik tiems, kurių reikalavimams gaivinimo planas turės realios įtakos ir kurių reikalavimai ekonomine prasme gaivinimo plano patvirtinimo momentu nėra laikytini beverčiais.
2. Įtvirtinti, kad vertinant, ar įmonės gaivinimo planui pritarė reikiama subjektų dauguma, nėra atsižvelgiama į tų subjektų balsus (reikalavimus), kurie nors ir turėjo teisę, bet nedalyvavo priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo (kitais sakant, turėtų būti atsižvelgiama tik į tų subjektų balsus

(reikalavimus), kurie realiai dalyvavo priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo).

3. Numatyti, kad sprendimas dėl įmonės gaivinimo visuomet yra priimamas balsų dauguma ir balsuojant grupėse (ši dauguma neturėtų būti pernelyg didelė, kad netaptų nepagrįsta kliūtimi perspektyvioms įmonėms gaivinti, bet ir ne pernelyg maža, kad nebūtų sudarytos sąlygos bandyti gaivinti įmonę, kai nemaža dalis kreditorių norimos gaivinti įmonės perspektyvumu ir sėkmingu įmonės gaivinimu apskritai netiki).
4. Numatyti gaivinimo plano patvirtinimo galimybę net ir prieš pavienių balsavime dalyvavusių grupių valią (teismas, priimdamas sprendimą dėl gaivinimo plano patvirtinimo, šiuo atveju turėtų įsitikinti, jog patvirtinus gaivinimo planą dėl to atitinkama subjektų grupė, kuri nepritarė gaivinimo planui, ir ją sudarantys asmenys neatsidurs blogesnėje padėtyje nei ta, kurioje jie būtų gaivinimo plano apskritai nepatvirtinus, be to, kad bandymas gaivinti įmonę neturės neigiamos įtakos tokiems asmenims ir nesąžiningai nediskriminuos nė vienos iš subjektų grupių, kurios nariams jis darys įtakos ir kuri nepritarė jo patvirtinimui).
5. Nustatyti, kad gaivinimo planas tampa privalomas tik teismui jį patvirtinus (teismas, priimdamas sprendimą dėl gaivinimo plano patvirtinimo, turėtų ne tik užtikrinti teisėtumą gaivinimo procedūros metu, bet ir turėtų prisidėti prie tinkamo perspektyvių bei neperspektyvių įmonių atribojimo, vertindamas gaivinimo plano įgyvendinamumą ir realumą).

IŠVADOS

Atliekant šį tyrimą, įgyvendinus išsikeltus tyrimo uždavinius, buvo patvirtinti ginamieji teiginiai:

1. Prieita prie išvados, kad įmonę užklupusių sunkumų pobūdis (t. y. tiek finansiniai, tiek ir ekonominiai sunkumai) bei bet koks tokių sunkumų nulemtas įmonės kapitalo struktūros pokytis (netgi nemokumas), nėra *per se* tos aplinkybės, į kurias atsižvelgus būtų galima atriboti gaivintinas įmones nuo likviduotinių, nes vien iš šių aplinkybių nėra galima nuspręsti, ar su sunkumais susidūrusi įmonė yra perspektyvi, jos leidžia tik suvokti tokioje įmonėje susidariusios situacijos rimtumą bei bandyti numatyti, tačiau būtinai kartu įvertinus ir daugelį kitų aplinkybių, ar tokios įmonės krizinis laikotarpis gali būti įveiktas, pasitelkus įmonės gaivinimo teisminę procedūrą. Tuo atveju, jeigu gaivintinių bei likviduotinių įmonių atribojimas būtų atliekamas remiantis vien minėtomis aplinkybėmis, tai ne visuomet būtų sudarytos palankios sąlygos su laikiniais sunkumais susidūrusioms perspektyvioms įmonėms išsaugoti.
2. Nustatyta, kad, norint sudaryti tinkamas sąlygas perspektyvioms, tačiau su tam tikrais laikiniais sunkumais susidūrusioms įmonėms gaivinti, daugelyje tyrinėjamų jurisdikcijų turėtų būti iš esmės peržiūrėtas įmonių gaivinimo teisminėse procedūrose dalyvaujančių subjektų vaidmuo: (i) kai kuriose iš šių jurisdikcijų teismui turėtų būti suteikta daugiau diskrecijos tiek įmonių gaivinimo teisminės procedūros iniciavimo, tiek ir vėlesnėse procedūros stadijose, įstatyme neturėtų būti įtvirtinta nepagrįstų suvaržymų, ribojančių teismo sprendimo laisvę (teismui turėtų būti sudaryta galimybė, priimant sprendimus, tinkamai įvertinti visas sprendžiamam klausimui svarbias aplinkybes); (ii) dalyje šių jurisdikcijų kreditoriams taip pat turėtų būti suteikta daugiau galios tokių procedūrų metu, turėtų būti sudaryta galimybė daryti didesnę įtaką tiek proceso pradžiai, tiek ir baigčiai (kreditoriai, skolininkei įmonei susidūrus su laikiniais sunkumais, turėtų galėti elgtis socialiai atsakingai ir turėtų galėti inicijuoti teisminę gaivinimo procedūrą,

tačiau tokios procedūros metu taip pat neturėtų patys jau tapti gaivinamos įmonės ar jos dalyvių įkaitais); o (iii) daugelyje šių jurisdikcijų gaivinamos įmonės ar jos dalyvių įtaka, priešingai, kartais kaip tik turėtų būti kur kas labiau apribota, minėtų subjektų valia įmonės gaivinimo procedūros metu ne visuomet turėtų būti lemiama (kartais galutinį sprendimą dėl tolimesnio gaivinamos įmonės likimo turėtų priimti kiti subjektai – gaivinamos įmonės kreditoriai ir teismas).

3. Prieita prie išvados, kad Lietuvoje su laikiniais sunkumais susidūrusių perspektyvių įmonių gaivinimas gali būti nesėkmingas (ar net neįmanomas) tiek dėl paties reglamentavimo ydingumo, tiek dėl oportunistinių asmenų veiksmų, kuriems atsirasti leidžia galiojančio reglamentavimo netobulumas. Dėl to nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija turėtų būti toliau tobulinama: (i) visų pirma, atsisakant įstatyme įtvirtintų absoliutaus pobūdžio ribojimų bei konkretaus termino, per kurį turi atsirasti tam tikri sunkumai, kaip būtinųjų sąlygų gaivinimo procedūrai pradėti (taip sudarant sąlygas nedelsiant imtis reikiamų veiksmų įmonės kriziniam laikotarpiui įveikti, kai tik tai tampa būtina); (ii) antra, įtvirtinant *ipso facto* nuostatų draudimą (tokiu būdu gaivinimo procedūros metu užtikrinant gaivinamos įmonės veiklai svarbių sutartinių santykių tęstinumą); (iii) trečia, suteikiant gaivinamai įmonei galimybę skolintis, naujiems kreditorių reikalavimams pripažįstant atitinkamą prioritetinį statusą (taip užtikrinant gaivinamos įmonės veiklos finansavimą išoriniais ištekliais, kai vidinių išteklių tam nepakanka); (iv) galiausiai, numatant įmonės gaivinimo plano patvirtinimo galimybę net ir prieš pavienių balsavime dalyvavusių subjektų grupių valią, o į balsavime nedalyvavusių subjektų bei į tų subjektų, kurių reikalavimams gaivinimo planas neturės realios įtakos, valią apskritai neatsižvelgiant (tokiu būdu apsisaugant nuo nepagrįstos įtakos, priimant sprendimą dėl įmonės gaivinimo).

NAUDOTŲ ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Specialioji literatūra

1. AYOTTE, Kenneth M.; ir MORRISON, Edward R. Creditor Control and Conflict in Chapter 11. *Journal of Legal Analysis*, 2009, vol. 1, no. 2, p. 511–551.
2. ALETH, Franz; ir HARLFINGER, Wolf. *Germany*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 Jurisdictions Worldwide 2012*, London, 2011, p. 190–203.
3. ALTMAN, Edward I.; ir HOTCHKISS, Edith. *Corporate Financial Distress and Bankruptcy*. 3-asis leid. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc., 2006.
4. ALTMAN, Edward I.; ir KANT, Tushar. Post-Chapter 11 Bankruptcy Performance: Avoiding Chapter 22. *Journal of Applied Corporate Finance*, 2009, vol. 21, no. 3, p. 53–64.
5. ANDERSON, Colin; ir MORRISON, David. The Commencement of the Company Rescue: How and When Does it Start? Iš OMAR, Paul. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*, Cornwall, 2008, p. 83–103.
6. ANDRIULIS, Vytautas. Lietuvos valstybės teisinės sistemos formavimo (1918.II.16–1940.VI.15) bruožai. Iš ANDRIULIS, Vytautas; MOCKEVIČIUS, Remigijus; ir VALECKAITĖ, Vida. *Lietuvos valstybės teisės aktai (1918.II.16–1940.VI.15)*, Vilnius, 1993, p. XV-XXVIII.
7. ANDRIULIS, Vytautas, *et. al. Lietuvos teisės istorija*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2002.
8. ARMOUR, John. Should We Redistribute in Insolvency? Iš GETZLER, Joshua; ir PAYNE, Jennifer. *Company Charges Spectrum and Beyond*, Oxford, 2006, p. 189–226.
9. ARMOUR, John; HANSMANN, Henry; ir KRAAKMAN, Reinier. Agency Problems and Legal Strategies. Iš KRAAKMAN, Reinier, *et al.*

- The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, Oxford, 2009, p. 21–32.
10. ARMOUR, John; HANSMANN, Henry; ir KRAAKMAN, Reinier. What is Corporate Law? Iš KRAAKMAN, Reinier, *et al. The Anatomy of Corporate Law: A Comparative and Functional Approach*, Oxford, 2009, p. 1–20.
 11. AZAR, Ziad Raymond. Bankruptcy Policy: a Review and Critique of Bankruptcy Statutes and Practices in Fifty Countries Worldwide. *Cardozo Journal of International & Comparative Law*, 2008, vol. 16, p. 279–378.
 12. BAIRD, Douglas G. *The Elements of Bankruptcy*. 2-asis leid. New York: Foundation Press, 1993.
 13. BAIRD, Douglas G. The Uneasy Case for Corporate Reorganizations. *The Journal of Legal Studies*, 1986, vol. 15, no. 1, p. 127–147.
 14. BAIRD, Douglas G.; ir RASMUSSEN, Robert K. Chapter 11 at Twilight. *Stanford Law Review*, 2003, vol. 56, no. 3, p. 673–699.
 15. BAIRD, Douglas G.; ir RASMUSSEN, Robert K. Control Rights, Priority Rights, and the Conceptual Foundations of Corporate Reorganizations. *Virginia Law Review*, 2001, vol. 87, p. 921–959.
 16. BAIRD, Douglas G.; ir RASMUSSEN, Robert K. The End of Bankruptcy. *Stanford Law Review*, 2002, vol. 55, p. 751–789.
 17. BAY, Karl-Christian; SEEBURG, Dirk; ir BÖHMER, Martin. Debt-Equity-Swap nach § 225a Abs. 2 Satz 1 des geplanten Gesetzes zur weiteren Erleichterung der Sanierung von Unternehmen (ESUG). *Zeitschrift für das gesamte Insolvenzrecht*, 2011, p. 1927–1941.
 18. BAKER, D. J., *et. al. Commission to Study the Reform of Chapter 11* [interaktyvus]. Alexandria: American Bankruptcy Institute, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://business-finance-restructuring.weil.com/wp-content/uploads/2014/12/Ch11CommissionReport.pdf>>.

19. BAKER, D. J.; BUTLER, John Wm.; ir MCDERMOTT, Mark A. Corporate Governance of Troubled Companies and the Role of Restructuring Counsel. *The Business Lawyer*, 2008, vol. 63, p. 855–879.
20. BARAKAUSKAS, Sigitas. Nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija: pasikeitusio teisinio reguliavimo pranašumai ir trūkumai. *Justitia*, 2011, vol. 75, no. 1, p. 32–43.
21. BARAKAUSKAS, Sigitas. Nemokų įmonių gaivinimo formalios procedūros: Lietuvos ir užsienio valstybių patirtis. *Teisė*, 2013, 89 t., p. 119–135.
22. BARAKAUSKAS, Sigitas. The Importance of Economic Analysis of Law to Legislation: an Example of the Legal Regulation Reform in Lithuania Concerning Company Rescue. Iš Vilnius University, *Integrating Social Sciences Into Legal Research*, Vilnius, 2014, p. 55–62.
23. BAUER, Andreas F.; ir DIMMLING, Andreas. Endlich im Gesetz (entwurf) : Der Debt-Equity-Swap. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*, 2011, vol. 13/14, p. 517–521.
24. BEBCHUK, Lucian Arye. A New Approach to Corporate Reorganizations. *Harvard Law Review*, 1988, vol. 101, p. 775–804.
25. BELCHER, Alice. *Corporate Rescue: a Conceptual Approach to Insolvency Law*. 1-asis leid. London: Sweet & Maxwell, 1997.
26. BERGSTRÖM, Clas; EISENBERG, Theodore; ir SUNDGREN, Stefan. Secured Debt and the Likelihood of Reorganization. *International Review of Law and Economics*, 2002, vol. 21, p. 359–372.
27. BERNSTEIN Donald S. Toward a New Corporate Reorganization Paradigm. *Journal of Applied Corporate Finance*, 2007, vol. 19, no. 4, p. 8–15.
28. BEWICK, Samantha. Law for Further Facilitation of the Restructuring of Companies: A Turning Point in the History of the German Insolvency Regime? Part 3 – German Insolvency Law Reforms Still Going Strong: Sunset Provision on Balance Sheet Insolvency Now Made Permanent

- Further Changes in the Pipeline. *International Corporate Rescue*, 2013, vol. 10, no. 1, p. 10–13.
29. BEWICK, Samantha; ir SCHLEGEL, Ursula. Law for Further Facilitation of the Restructuring of Companies: A Turning Point in the History of the German Insolvency Regime? Part 2 – Improvements of the Existing Insolvency Plan, Comparison with English Arrangements; Outlook: Further Reforms in the Pipeline? *International Corporate Rescue*, 2012, vol. 9, no. 1, p. 11–13.
 30. BLATZ, Michael; ir HAGHANI, Sascha. Innovative Crisis Management Concepts – An Up-to-Date Status Evaluation. Iš BLATZ, Michael; KRAUS, Karl-J; ir HAGHANI, Sascha. *Corporate Restructuring: Finance in Times of Crisis*, Berlin, 2006, p. 3–20.
 31. BLAZY, Régis; ir CHOPARD, Bertrand. Ex Post Efficiency of Bankruptcy Procedures: a General Normative Framework. *International Review of Law and Economics*, 2004, vol. 24, p. 447–471.
 32. BLAZY, Regis; ir CHOPARD, Bertrand. (Un)secured Debt and the Likelihood of Court-supervised Reorganization. *European Journal of Law & Economics*, 2012, vol. 34, no. 1, p. 45–61.
 33. BLAZY, Regis; CHOPARD, Bertrand; ir FIMAYER, Agnes. Bankruptcy Law: a Mechanism of Governance for Financially Distressed Firms. *European Journal of Law & Economics*, 2008, vol. 25, no. 3, p. 253–267.
 34. BLECH, Ulrich. Germany. Iš PATERSON, Sarah, *et al. The International Comparative Legal Guide to: Corporate Recovery & Insolvency*, London, 2012, p. 116–122.
 35. BLUM, Brian A. *Bankruptcy and Debtor / Creditor: Examples and Explanations*. 4-asis leid. United States of America: Aspen Publishers, 2006.
 36. BONI, Guido. *Corporate restructuring and employment protection: Towards a New Territorial Social Dialogue?* EUI Working Paper MWP Nr. 2007/09. San Domenico di Fiesole: European University Institute, 2007.

37. BORK, Reinhard. *Rescuing Companies in England and Germany*. 1-asis leid. Oxford: Oxford University Press, 2012.
38. BORK, Reinhard. The Scheme of Arrangement. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 4, p. 477–490.
39. BOSE, Trina. Resolving Financial Distress: Justice and Fairness and Reciprocity. *UCL Jurisprudence review*, 2004, vol. 11, p. 230–251.
40. BOURBOULOUX, Hélène; ir PÉRÈS, Arnaud. France. I  BERNSTEIN, Donald S., et. al. *The International Insolvency Review*, London, 2013, p. 146–159.
41. BRAUN, Eberhard, et al. *Commentary on the German Insolvency Code*. 1-asis leid. Düsseldorf: IDW-Verlag, 2006.
42. BRIDGE, Catherine. Insolvency – a Second Chance? Why Modern Insolvency Laws Seek to Promote Business Rescue [interaktyvus]. London: EBRD, 2013 [ zi r eta 2015 m. kovo 1 d.], p. 28–41. Prieiga per internet : <<http://www.ebrd.com/downloads/research/law/lit13ee.pdf>>.
43. BRIS, Arturo; WELCH, Ivo; ir ZHU, Ning. The Costs of Bankruptcy: Chapter 7 Liquidation versus Chapter 11 Reorganization. *The Journal Of Finance*, 2006, vol. LXI, no. 3, p. 1253–1303.
44. BROCK, Katarzyna Gromek. England and Wales: The Impact of the Revised Company Voluntary Arrangement Procedure. I  BROCK, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 93–109.
45. BROUWER, Maria. Reorganization in US and European Bankruptcy Law. *European Journal of Law & Economics*, 2006, vol. 22, no. 1, p. 5–20.
46. BUFFORD, Hon. Samuel L. Revision of the European Union Regulation on Insolvency Proceedings – Recommendations. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 3, p. 341–375.
47. BUFFORD, Samuel. Bankruptcy Law in European Countries Emerging from Communism: The Special Legal and Economic Challenges. *American Bankruptcy Law Journal*, 1996, vol. 70, p. 459–483.

48. BULOW, Jeremy I.; ir SHOVEN, John B. The Bankruptcy Decision. *The Bell Journal of Economics*, vol. 9, no. 2, 1978, p. 437–456.
49. BUTH, Andrea K., *et al.* *Restrukturierung, Sanierung, Insolvenz*. 4-asis leid. München: C. H. Beck oHG, 2014.
50. CAFRITZ, Eric; ASSAYA, Laurent; ir GILLESPIE, James. Reform of French Bankruptcy Law: Adoption of the Business Safeguard Act. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2006, vol. 1, no. 6, p. 562–579.
51. CAHN, Andreas; ir DONALD, David C. *Comparative Company Law*. 1-asis leid. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
52. CARON, Christophe. La clause résolutoire en droit français. *Etudes juridiques*, 2000, no. 7, p. 68–89.
53. CHATTERJI, Subhrendu; ir HEDGES, Paul. *Loan Workouts and Debt Equity Swaps*. 1-asis leid. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd., 2001.
54. CHERUBINI, Giorgio, *et al.* *Harmonisation of Insolvency Law at EU Level* [interaktyvus]. Brussels: European Parliament, 2010 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/empl/dv/empl_study_insolvencyproceedings/_empl_study_insolvencyproceedings_en.pdf>.
55. CLAESSENS, Stijn. Policy Approaches to Corporate Restructuring Around the World: What Worked, What Failed? Iš POMERLEANO, Michael; SHAW, William. *Corporate Restructuring: Lessons from Experience*. Washington, 2005, p. 11–58.
56. COLES-BJERRE, Andrea. Ipso Facto: The Pattern of Assumable Contracts in Bankruptcy. *New Mexico Law Review*, 2010, vol. 40, p. 77–122.
57. COLLETT, Joanne. Ipso Facto Clauses and the Anti-deprivation Principle. *Corporate Rescue and Insolvency*, 2010, October, p. 196–199.
58. CONTINO, Richard M. Can Lease Contracts Block Your Reorganization? *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 2007, vol. 18, no. 2, p. 25–31.

59. COOK, Gary A. S.; PANDIT, Naresh R.; ir MILMAN David. Formal Rehabilitation Procedures and Insolvent Firms: Empirical Evidence on the British Company Voluntary Arrangement Procedure. *Small Business Economics*, 2001, vol. 17, p. 255–271.
60. COOK, Gary; ir POND, Keith. Explaining the Choice Between Alternative Insolvency Regimes for Troubled Companies in the UK and Sweden. *European Journal of Law & Economics*, 2006, vol. 22, no. 1, p. 21–47.
61. COOKE, Charlotte; ANDERSON, Hamish; ir GULLIFER, Louise. National Report for England. Iš FABER, Dennis, *et al. Treatment of Contracts in Insolvency*, Oxford, 2013, p. 135–174.
62. CORK, Kenneth, *et al. Report of the Review Committee on Insolvency Law and Practice*. 1-asis leid. London: Secretary of State for Trade, 1982.
63. COUWENBERG, Oscar. Survival Rates in Bankruptcy Systems: Overlooking the Evidence. *European Journal of Law and Economics*, 2001, vol. 12, no. 3, p. 253–273.
64. COUWENBERG, Oscar; ir JONG, Abe. Costs and Recovery Rates in the Dutch Liquidation-based Bankruptcy System. *European Journal of Law & Economics*, 2008, vol. 26, no. 2, p. 105–127.
65. Creditreform Economic Research Unit. *Insolvencies in Europe 2012/13* [interaktyvus]. Neuss: Creditreform Economic Research Unit, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.creditreform.com/fileadmin/user_upload/CR-International/local_documents/Analysen/Corporate_Insolvencies_12_13.pdf>.
66. CUNIBERTI, Gilles; ir RUEDA, Isabelle. National Report for France. Iš FABER, Dennis, *et al. Treatment of Contracts in Insolvency*, Oxford, 2013, p. 175–197.
67. DAHIYA, Sandeep, *et al. Debtor-in-Possession Financing and Bankruptcy Resolution: Empirical Evidence*. *Journal of Financial Economics*, 2003, vol. 69, p. 259–280.

68. DAY, William. Taking Balance-Sheet Insolvency Beyond the Point of No Return. *Cambridge Law Journal*, 2013, vol. 72, no. 3, p. 515–518.
69. DALHUISEN, Jan Hendrik. *Dalhusein on international insolvency and bankruptcy*. 6-asis leid. New York: Matthew Bender, 1986, t. 1.
70. DEGENHARDT, J. Ernst. Die Reform des Französischen Insolvenzrechts vom 12.3.2014. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*, 2014, vol. 11, p. 433–439.
71. DELANEY, Kevin J. *Strategic Bankruptcy: How Corporations and Creditors Use Chapter 11 to Their Advantage*. 1-asis leid. California: University of California Press, 1998.
72. DRABA, Edvins. *Modernizing Insolvency Law in Latvia: Successes and Failures* [interaktyvus. Žiūrēta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <www.insol-europe.org/download/file_/7782>.
73. DUNS, John; ir GLOVER, John. The Taxation Priority in Insolvency: an Australian Perspective. *International Insolvency Review*, 2005, vol. 14, no. 3, p. 171–186.
74. DUPOUX, Cécile; ir NERGUARARIAN, Carole. National Report for France. Iš FABER, Dennis, *et al. Commencement of Insolvency Proceedings*, Oxford, 2012, p. 284–312.
75. EHLERS, Eckart. Statutory Corporate Rescue Proceedings in Germany: The Insolvenzplan Procedure. Iš BROCK, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 151–185.
76. EIDENMULLER, Horst. Trading in Times of Crisis: Formal Insolvency Proceedings, Workouts and the Incentives for Shareholders/Managers. *European Business Organization Law Review*, 2006, vol. 7, no. 1, p. 239–258.
77. ELAYAN, Fayez A.; ir MEYER, Thomas O. The Impact of Receiving Debtor-in-Possession Financing on the Probability of Successful Emergence and Time Spent Under Chapter 11 Bankruptcy. *Journal of Business Finance & Accounting*, 2001, vol. 28, no. 7-8, p. 905–942.

78. ENRIQUES, Luca; ir GELTER, Martin. Regulatory Competition in European Company Law and Creditor Protection. *European Business Organization Law Review*, 2006, vol. 7, no. 1, p. 417–453.
79. EOW, Intan. The Door to Reorganisation: Strategic Behaviour or Abuse of Voluntary Administration? *Melbourne University Law Review*, 2006, vol. 30, p. 300–337.
80. ERASLAN, Hülya K. K. Corporate Bankruptcy Reorganizations: Estimates From a Bargaining Model. *International Economic Review*, 2008, vol. 49, no. 2, p. 659–681.
81. European Bank for Reconstruction and Development. *Core Principles for an Insolvency Law Regime* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ebrd.com/downloads/legal/insolvency/principle.pdf>>.
82. European Monitoring Centre on Change. *European Restructuring Monitor Quaterly* [interaktyvus]. Eurofound: Dublin, 2009, issue 4, winter [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1011en.pdf>.
83. Europos Komisija. *A New European Approach to Business Failure and Insolvency* [interaktyvus]. Strasbourg: European Commission, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/insolvency-comm_en.pdf>.
84. Europos Komisija. *Best Project on Restructuring, Bankruptcy and a Fresh Start* [interaktyvus]. Brussels: Enterprise Directorate – General, 2003 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-h/gdb/03/best-report-en.pdf>>.
85. Europos Komisija. *Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/c_2014_1500_en.pdf>.

86. Europos Komisija. *Impact Assessment: Accompanying the Document Revision of Regulation (EC) No 1346/2000 on Insolvency Proceedings: Commission Staff Working Document* [interaktyvus]. Strasbourg: European Commission, 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/insolvency-ia_en.pdf>.
87. Europos Komisija. *Impact Assessment: Accompanying the Document Commission Recommendation on a New Approach to Business Failure and Insolvency: Commission Staff Working Document* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/civil/files/swd_2014_61_en.pdf>.
88. Europos Komisija. *Overcoming the Stigma of Business Failure – For a Second Chance Policy: Implementing the Lisbon Partnership for Growth and Jobs* [interaktyvus]. Brussels: Commission of the European Communities, 2007 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0584&from=EN>>.
89. Europos Komisija. *2020 Action Plan: Reigniting the Entrepreneurial Spirit in Europe* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0795:FIN:EN:PDF>>.
90. Europos Sąjungos narių, šalių kandidačių bei Europos Laisvosios Prekybos Asociacijos valstybių paskirti ekspertai. *A Second Chance for Entrepreneurs: Prevention of Bankruptcy, Simplification of Bankruptcy Procedures and Support for a Fresh Start* [interaktyvus]. Brussels: European Commission, 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/business-environment/files/second_chance_final_report_en.pdf>.

91. EVANOFF, Douglas D.; ir KAUFMAN, George G. *Systemic Financial Crises: Resolving Large Bank Insolvencies*. 1-asis leid. Singapore: World Scientific Publishing, 2005.
92. FALKE, Mike. *Insolvency Law Reform in Transition Economies: Doctoral Thesis* [interaktyvus]. Berlin, 2003 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://siteresources.worldbank.org/GILD/Resources/InsolvencyLawReforminTransitionEconomies.pdf>>.
93. FALKENBERG, Max, et al. *Success Factors of Restructuring – Speed and Consistency Pay Off! Results of Roland Berger Strategy Consultants Restructuring Surveys* [interaktyvus], p. 106–109. 2004 BC [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <www.bc-online.de>.
94. FARANTOURIS, Nikolaos E. Firms in Difficulty and State Aids: a Compatibility Analysis. *European Competition Law Review*, 2009, vol. 30, no. 10, p. 494–504.
95. FENNEL, Lee Anne. Commons, Anticommons, Semicommons. Iš AYOTTE, Kenneth. *Research Handbook on the Economics of Property Law*, Cheltenham, 2011, p. 35–56.
96. FLETCHER, Ian F. The Genesis of Modern Insolvency Law – an Odyssey of Law Reform. *Journal of Business Law*, 1989, September, p. 365–376.
97. FLETCHER, Ian F. *The Law of Insolvency*. 4-asis leid. London: Sweet & Maxwell, 2009.
98. FRANKEN, Sefa. Creditor- and Debtor-Oriented Corporate Bankruptcy Regimes Revisited. *European Business Organization Law Review*, 2004, vol. 5, no. 4, p. 645–676.
99. FRISBY, Sandra. In Search of a Rescue Regime : The Enterprise Act 2002. *The Modern Law Review*, 2004, vol. 67, no. 2, p. 247–272.
100. FRISBY, Sandra. *Report on Insolvency Outcomes* [interaktyvus] 2006 [Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/research/corpdocs/InsolvencyOutcomes.pdf>>.

101. FINCH, Vanessa. Control and Co-ordination in Corporate Rescue. *Legal Studies*, 2005, vol. 25, no. 3, p. 374–403.
102. FINCH, Vanessa. *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*. 2-asis leid. Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
103. FINCH, Vanessa. Corporate Rescue: a Game of Three Halves. *Legal Studies*, 2012, vol. 32, no. 2, p. 302–324.
104. FINCH, Vanessa. Corporate Rescue in a World of Debt. *Journal of Business Law*, 2008, vol. 8, p. 756–777.
105. FINCH, Vanessa. Corporate Rescue Processes: the Search for Quality and the Capacity to Resolve. *Journal of Business Law*, 2010, vol. 6, p. 502–521.
106. FINCH, Vanessa. The Measures of Insolvency Law. *Oxford Journal of Legal Studies*, 1997, vol. 17, no. 2, p. 227–251.
107. FINCH, Vanessa. Security, Insolvency and Risk: Who Pays the Price? *The Modern Law Review*, 1999, vol. 62, no. 5, p. 633–670.
108. FINCH, Vanessa. The Dynamics of Insolvency Law: Three Models of Reform. *Law and Financial Markets Review*, September 2009, p. 438–448.
109. FISHER, Timothy C. G.; ir MARTEL, Jocelyn. Does it Matter How Bankruptcy Judges Evaluate the Creditors' Best-interests Test? *American Bankruptcy Law Journal*, 2007, vol. 81, p. 497–514.
110. FISHER, Timothy C. G.; ir MARTEL, Jocelyn. Empirical Estimates of Filtering Failure in Court-Supervised Reorganization. *Journal of Empirical Legal Studies*, 2004, vol. 1, no. 1, p. 143–164.
111. FOOHEY, Pamela. Chapter 11 Reorganization and the Fair and Equitable Standard: How the Absolute Priority Rule Applies to all Nonprofit Entities. *St. John's Law Review*, 2012, vol. 86, p. 31–85.
112. FRIED, Jesse M. Executory Contracts and Performance Decisions. *Duke Law Journal*, 1996, vol. 46, p. 517–574.
113. FROST, Christopher W. Bankruptcy Voting and the Designation Power. *American Bankruptcy Law Journal*, 2013, vol. 87, p. 155–189.

114. GAGE, Brendan M. Should Congress Repeal Bankruptcy Code Section 503(B)(9)? *American Bankruptcy Institute Law Review*, 2011, vol. 19, p. 215–286.
115. GAGNIER, Anja Droege; ir DUST, Julian. Der Debt-to-Equity Swap in französischen Insolvenzverfahren – ein Rechtsvergleich. *Neue Zeitschrift für das Recht der Insolvenz und Sanierung*, 2014, vol. 17, p. 942–946.
116. GALLAGHER, Adam; ir ROUSSEAU, Aude. French Insolvency Proceedings: La Révolution a Commencé. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2014, vol. 33, p. 20–21.
117. GARCIMARTÍN, Francisco J. The Review of the Insolvency Regulation: Hybrid Procedures and Other Issues. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 3, p. 321–335.
118. GARNER, Bryan A., et. al. *Black's Law Dictionary*. 7-asis leid. United States of America: West Group, 1999.
119. GARRIDO, Jose M. *Out-of-Court Debt Restructuring*. 1-asis leid. Washington: The World Bank, 2012.
120. GERDES, John. Corporate Reorganizations. *United States Law Review*, 1937, vol. 71, p. 443–459.
121. GEHRLEIN, Markus. Die Rechtsprechung des BGH zu gegenseitigen Verträgen in der Insolvenz. *Neue Zeitschrift für Insolvenz- und Sanierungsrecht*, 2015, vol. 68, no. 4, p. 107–110.
122. GERNER-BEUERLE, Carsten; ir SCHUSTER, Edmund-Philipp. The Evolving Structure of Directors' Duties in Europe. *European Business Organization Law Review*, 2014, vol. 15, no. 2, p. 191–233.
123. GILLESPIE, John Stanley. *Transplanting Commercial Law Reform*. 1-asis leid. Aldershot: Ashgate, 2006.
124. GINSBERG, Robert E.; MARTIN, Robert D.; ir KELLEY, Susan V. *Ginsberg and Martin on Bankruptcy*. 5-asis leid. New York: Wolters & Business Kluwer Law, 2014.

125. GIRGIS, Jassmine. Corporate Restructuring, the Evolution of Corporate Assets and the Public Interest. *International Insolvency Review*, 2013, vol. 22, no. 1, p. 29–54.
126. GODDEN, William; ir HUTTON, Stamford. *The Companies Acts 1862-1900*. 1-asis leid. London: The Aberdeen University Press, 1901.
127. GOODE, Roy. *Principles of Corporate Insolvency Law*. 4-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2011.
128. GROSS, Karen; ir REDMOND, Patricia. In Defense of Debtor Exclusivity: Assessing Four of the 1994 Amendments to the Bankruptcy Code. *American Bankruptcy Law Journal*, 1995, vol. 69, p. 287–310.
129. GRÜNE-YANOFF, Till; ir LEHTINEN, Aki. Philosophy of Game Theory. Iš GABBAY, Dov M., et al. *Philosophy of Economics*, Oxford, 2012, p. 531–576.
130. HAHN, David. Concentrated Ownership and Control of Corporate Reorganisations. *Journal of Corporate Law Studies*, 2004, vol. 4, no. 1, p. 117–154.
131. HALÁSZ, Christian; ir VOGELMANN, Axel. *Post-petition Financing in Germany* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://uk.practicallaw.com/2-579-0345?q=Post-petition+financing#a782682>>.
132. HANLEY, Brian P. Preserving The Secured Creditor's Bargain In Chapter 11 Cramdown Scenarios. *Brooklyn Journal of Corporate, Financial and Commercial Law*, 2014, vol. 8, no. 2, p. 494–515.
133. HARDIN, Garrett. The Tragedy of the Commons. *Science*, 1968, vol. 162, no. 3859, p. 1243–1248.
134. HARNER, Michelle M.; ir Griffin, Jamie Marincic. Facilitating Successful Failures. *Florida Law Review*, 2014, vol. 66, p. 205–260.
135. HEEMANN, Frank. Lithuania. Iš LOWITZSCH, Jens. *The Insolvency Law of Central and Eastern Europe*, Berlin, 2007, p. 281–322.

136. HEILEMANN, Karsten; ir PHILIPP, Sebastian. Taking Down the Sword of Damocles: Definition of Illiquidity According to the German Federal Court of Justice. *International Corporate Rescue*, 2007, vol. 4, no. 6.
137. HENROT, Jacques; TALBOURDET, Paul; ir GUMPELSON, Joanna. *Restructuring and Insolvency in France: Overview* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://us.practicallaw.com/1-501-6905>>.
138. HERTZ, Philip, *et al.* Compromising Shareholder Claims both Generally and in Listed Companies. Iš MALLON, Christopher; ir WAISMAN, Shai Y. *The Law and Practice of Restructuring in the UK and US*, Oxford, 2011, p. 325–350.
139. HESSE, Gregory G. Solvent Debtors and Good Faith. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2005, vol. 24, p. 14.
140. HONOHAN, Patrick; ir LAEVEN, Luc. *Systemic Financial Crises: Containment and Resolution*. 1-asis leid. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
141. HOTCHKISS, Edith Shwalb. Post Bankruptcy Performance and Management Turnover. *Journal of Finance*, 1995, vol. 50, no. 1, p. 3–21.
142. INSOL International. *Statement of Principles for a Global Approach to Multi-Creditor Workouts*. 1-asis leid. London: INSOL International, 2000.
143. International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (Estonia)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~/_/media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/EST.pdf>.
144. International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (France)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~/_/media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/FRA.pdf>.

145. International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (Latvia)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~//media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LVA.pdf>>.
146. International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (Lithuania)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~//media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/LTU.pdf>>.
147. International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2015: Going Beyond Efficiency (United States)* [interaktyvus]. Washington, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/~//media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/USA.pdf>>.
148. International Bank for Reconstruction and Development. *Doing Business 2010: Reforming Through Difficult Times* [interaktyvus]. Washington, 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/~//media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB10-FullReport.pdf>>.
149. International Insolvency Institute. *Report On Tax Claims* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/366/4082.html>>.
150. International Monetary Fund. *Orderly & Effective Insolvency Procedures*. 1-asis leid. Washington: International Monetary Fund, 1999.
151. YANG, Mei; LI, Xiaobing. The History of Corporate Rescue in the UK. *Asian Social Science*, vol. 8, no. 13, 2012, p. 21–28.
152. YEOWART, Geoffrey. Encouraging Company Rescue: What Changes are Required to UK Insolvency Law? *Law and Financial Markets Review*, 2009, vol. 3, no. 6, p. 517–531.

153. JACKSON, Thomas H. Bankruptcy, Non-Bankruptcy Entitlements, and the Creditors' Bargain. *The Yale Law Journal*, 1982, vol. 91, no. 5, p. 857–907.
154. JACKSON, Thomas H. *The Logic and Limits of Bankruptcy Law*. 2-asis leid. Washington: Beard Books, 2001.
155. JOHNSON, Gordon W. Developing an Effective Framework for Insolvency and Credit Rights. Iš POMERLEANO, Michael; ir SHAW, William. *Corporate Restructuring: Lessons from Experience*, Washington, 2005, p. 301–329.
156. JOHNSTON, Bruce; SHARP, Peter; ir GAILANI, Yasseen. Encouraging Company Rescue: Proposals for Reforming the UK's Insolvency Laws. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2009, vol. 5, no. 6, p. 537–547.
157. Justiitsminister. *Saneerimisseaduse eelnõu seletuskiri* [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <www.koda.ee/failid/Saneerimisseaduse_seletuskiri.doc>.
158. KAHL, Matthias. Economic Distress, Financial Distress, and Dynamic Liquidation. *The Journal of Finance*, 2002, vol. 57, no. 1, p. 135–168.
159. KAHN-FREUND, Otto. On Uses and Misuses of Comparative Law. *The Modern Law Review*, 1974, vol. 37, no. 1, p. 1–27.
160. KASTRINOU, Alexandra. Forum Shopping Under the EC Regulation on Insolvency Proceedings. *International Company and Commercial Law Review*, 2013, vol. 24, no. 1, p. 20–23.
161. KAVALNĖ, Salvija, et al. *Bankroto teisė: pirmoji knyga*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2009.
162. KAVALNĖ, Salvija; ir NORKUS, Rimvydas. *Bankroto teisė: antroji knyga*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2011.
163. KEACH, Robert J. Solvent Debtors and Myths of Good Faith and Fiduciary Duty. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2005, vol. 23, p. 36–75.
164. KEAY, Andrew. Directors' Duties and Creditors' Interests. *Law Quarterly Review*, 2014, vol. 130, p. 443–472.

165. KERKMAN, Jerome R. The Debtor in Full Control: a Case for Adoption of the Trustee System. *Marquette Law Review*, 1987, vol. 70, no. 2, p. 159–209.
166. KILBORN, Jason. National Report for the United States. Iš FABER, Dennis, *et al. Commencement of Insolvency Proceedings*, Oxford, 2012, p. 753–785.
167. KILBORN, Jason. National Report for the United States. Iš FABER, Dennis, *et al. Treatment of Contracts in Insolvency*, Oxford, 2013, p. 513–549.
168. KIRCHHOF, Hans-Peter, *et. al. Münchener Kommentar zur Insolvenzordnung* [interaktyvus]. München: Verlag C.H. Beck, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://beck-online.beck.de/Default.aspx?vpath=bibdata/komm/MuekoInsO/cont/MuekoInsO.htm>>.
169. KLAUBERG, Theis; ir GEBHARDT, Alexander. Latvia. Iš LOWITZSCH, Jens. *The Insolvency Law of Central and Eastern Europe*, Berlin, 2007, p. 251–279.
170. KLEIN, Jessica. Pre-pack Administration: a Comparison Between Germany and the United Kingdom: Part 1. *Company Lawyer*, 2012, vol. 33, no. 9, p. 261–268.
171. KLEINHAUS, Emil A.; ir ZUCKERMAN, Peter B. The Enforceability of Ipso Facto Clauses in Financing Agreements: American Airlines and Beyond. *Norton Journal of Bankruptcy Law and Practice*, 2014, vol. 23, no. 2, p. 193–211.
172. KOLESNIKOVAS, Giedrius. Lithuania. Iš MALLON, Christopher, *et. al. The Restructuring Review*, London, 2014, p. 188–200.
173. KOLMANN, Stephan. Thoughts on the Governing Insolvency Law. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 3, p. 272–284.
174. KORDANA, Kevin A.; ir POSNER, Eric A. A Positive Theory of Chapter 11. *New York University Law Review*, 1999, vol. 74, p. 161–234.

175. KORHONNEN, Johanna; ir PÄRN-LEE, Evelin. Estonia. Iš LOWITZSCH, Jens. *The Insolvency Law of Central and Eastern Europe*, Berlin, 2007, p. 189–219.
176. KORNBERG, Alan W.; ir TOBLER, Claudia R. *United States*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 Jurisdictions Worldwide 2012*, London, 2011, p. 480–487.
177. KOROBKIN, Donald R. Rehabilitating Values: A Jurisprudence of Bankruptcy. *Columbia Law Review*, 1991, vol. 91, no. 4, p. 717–789.
178. KOTLIAR, Bryan. A New Reading of the Ordinary Course of Business Exception in Section 547(C)(2). *The American Bankruptcy Institute Law Review*, 2013, vol. 21, p. 211–256.
179. KRISHNAMURTI, Chandrashekar; ir VISHWANATH, S. R. *Mergers, Acquisitions and Corporate Restructuring*. 1-asis leid. London: SAGE Publications Ltd., 2008.
180. KULKARNI, Nishad. A Statutory Basis for the Anti-Deprivation Rule? *International Insolvency Review*, 2014, vol. 23, no. 2, p. 73–100.
181. KÖHLER-MA, Christian. Restructuring and Creditor Participation under the Proposed Reforms of the German Insolvency Code. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 1, p. 22–37.
182. LAWRENCE, Friedman. On Legal Development. *Rutgers Law Review*, 1969, vol. 24, no. 1, p. 11–64.
183. LEE, Cheng F.; ir LEE, Alice C. *Encyclopedia of Finance*. 1-asis leid. United States of America: Springer, 2006.
184. LEPPIK, Indrek; PEETSALU, Martti; ir HARLAMOVA, Olga. *Estonia*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 jurisdictions worldwide 2012*, London, 2011, p. 156–163.
185. LEWIS, Paul B. Corporate Rescue Law in the United States. Iš BROCK, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 333–355.
186. London School of Economics. *Study on Directors' Duties and Liability* [interaktyvus]. London, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per

interneta: <http://ec.europa.eu/internal_market/company/docs/board/2013-study-analysis_en.pdf>.

187. LOOR, Egle. Estonia: Corporate Rescue – Restructuring. *International Company and Commercial Law Review*, 2010, vol. 21, no. 2, p. 9–11.
188. LOPUCKI, Lynn M. The Nature of the Bankrupt Firm: A Response to Baird and Rasmussen’s “The End of Bankruptcy”. *Stanford Law Review*, 2003, vol. 56, no. 3, p. 645–671.
189. LOPUCKI, Lynn M.; ir DOHERTY, Joseph W. Bankruptcy Fire Sales. *Michigan Law Review*, 2007, vol. 106, p. 1–59.
190. LUBBEN, Stephen J. Some Realism About Reorganization: Explaining the Failure of Chapter 11 Theory. *Dickinson Law Review*, 2001, vol. 103, no. 2, p. 267–303.
191. LUTTIKHUIS, Karin. The Effectiveness and Efficiency of Corporate Insolvency Law – Part Two. *International Insolvency Review*, 2009, vol. 18, no. 3, p. 237–253.
192. MACKEVICIUS, Jonas; ir SNEIDERE, Ruta. Insolvency of an Enterprise and Methods of Financial Analysis for Predicting It. *Ekonomika*, 2010, vol. 89, no. 1, p. 49–66.
193. MADAUS, Stephan. The EU Recommendation On Business Rescue – Only Another Statement or a Cause for Legislative Action Across Europe? *Insolvency Intelligence*, 2014, vol. 27, no. 6, p. 81–85.
194. MAKSIMAITIS, Mindaugas. *Lietuvos teisės šaltiniai 1918–1940 metais*. 1-asis leid. Vilnius: Justitia, 2001.
195. MALLON, Christopher; ir ZWAAN, R. England & Wales. Iš MALLON, Christopher, *et. al. The Restructuring Review*, London, 2011, p. 113–135.
196. MALOY, Richard. A Primer on Cramdown – How and Why it Works. *St. Thomas Law Review*, 2003, vol. 16, p. 1–58.
197. MARINČ, Matej; ir VLAHU, Razvan. *The Economics of Bank Bankruptcy Law*. 1-asis leid. London: Springer, 2012.

198. Martins Bunkus Law Firm. Latvia Restructuring and Insolvency Glossary [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.insol-europe.org/download/file_/6283>.
199. MCCORMACK, Gerard. Apples and Oranges? Corporate Rescue and Functional Convergence in the US and UK. *International Insolvency Review*, 2009, vol. 18, no. 2, p. 109–134.
200. MCCORMACK, Gerard. Bankruptcy Forum Shopping: the UK and US as Venues of Choice for Foreign Companies. *International & Comparative Law Quarterly*, 2014, vol. 63, no. 4, p. 815–842.
201. MCCORMACK, Gerard. Control and Corporate Rescue – an Anglo-American Evaluation. *International & Comparative Law Quarterly*, 2007, vol. 56, no. 3, p. 515–551.
202. MCCORMACK, Gerard. *Corporate Rescue Law – an Anglo-American Perspective*. 1-asis leid. Cheltenham: Edward Elgar, 2008.
203. MCCORMACK, Gerard. Jurisdictional Competition and Forum Shopping in Insolvency Proceedings. *Cambridge Law Journal*, 2009, vol. 68, no. 1, p. 169–197.
204. MCCORMACK, Gerard. Reconstructing European Insolvency Law – Putting in Place a New Paradigm. *Legal Studies*, 2010, vol. 30, no. 1, p. 126–146.
205. MCCORMACK, Gerard. Rescuing Small Businesses: Designing an “Efficient” Legal Regime. *Journal of Business Law*, 2009, vol. 4, p. 299–330.
206. MCCORMACK, Gerard. Super-Priority New Financing and Corporate Rescue. *Journal of Business Law*, 2007, October, p. 701–732.
207. MCCORMACK, Gerard. Time to Revise the Insolvency Regulation. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 2, p. 121–130.
208. MCGUIRE, Mary-Rose, *et al.* IP Licensing and Insolvency. *Gewerblicher Rechtsschutz und Urheberrecht*, 2014, vol. 116, no. 10, p. 928–939.

209. MIKALONIENĖ, Lina. *Asmeninio komercinio bendradarbiavimo pagrindinės teisinės formos*: daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2011.
210. MIKUCKIENĖ, Vilija. *Bankroto bylų nagrinėjimo teisme ypatumai*: daktaro disertacija. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007.
211. MIKUCKIENĖ, Vilija. Taikos sutarties sudarymo galimybės bankroto procese. *Jurisprudencija*, 2007, nr. 5(95), p. 57–63.
212. MILIAUSKAS, Paulius. Susiję kreditoriai restruktūrizavimo procese. *Justitia*, 2010, vol. 74, no. 2, p. 104–118.
213. MILLER, Harvey R.; ir BERKOVICH, Ronit J. The Implications of the Third Circuit's Armstrong Decision on Creative Corporate Restructuring: will Strict Construction of the Absolute Priority Rule Make Chapter 11 Consensus Less Likely? *American University Law Review*, 2006, vol. 55, no. 5, p. 1345–1426.
214. MILLER, Walter W. Bankruptcy Code Cramdown under Chapter 11: New Threat to Shareholder Interests. *Boston University Law Review*, 1982, vol. 62, no. 5, p. 1059–1113.
215. MILMAN, David. Administration: an Evolving Regime for Distressed Companies. *Company Law Newsletter*, 2014, vol. 351, p. 1–5.
216. MILMAN, David. Moratoria in UK Insolvency Law: Policy and Practical Implications. *Company Law Newsletter*, 2012, vol. 317, p. 1–4.
217. MILMAN, David. Moratoria on Enforcement Rights: Revisiting Corporate Rescue. *Conveyancer and Property Lawyer*, 2004, no. Mar/Apr, p. 89–108.
218. MILMAN, David. Reforming Corporate Rescue Mechanisms. Iš LACY, John. *The reform of united kingdom company law*, London, 2002, p. 415–437.
219. MOREAU, Marie-Ange; NEGRELLI, Serafino; ir POCHET, Philippe. Towards a New Approach to Restructurings in Europe. Iš MOREAU, Marie-Ange. *Building Anticipation of Restructuring in Europe*. Bruxelles, 2009, p. 13–27.

220. MORGAN, Barbara K. Should the Sovereign be Paid First? A Comparative International Analysis of the Priority for Tax Claims in Bankruptcy. *American Bankruptcy Law Journal*, 2000, vol. 74, no. 4, p. 461–508.
221. MORRISON, Edward R. Bankruptcy Decision Making: An Empirical Study of Continuation Bias in Small-Business Bankruptcies. *The Journal of Law & Economics*, 2007, vol. 50, p. 381–419.
222. MORRISON, Edward R. Bankruptcy's Rarity: An Essay on Small Business Bankruptcy in the United States. *European Company and Financial Law Review*, 2008, vol. 5, no. 2, p. 172–188.
223. MOSS, Gabriel. Comparative Bankruptcy Cultures: Rescue or Liquidation? Comparison of Trends in National Law – England. *Brooklyn Journal of International Law*, 1997, vol. 23, p. 115-138.
224. MUCCIARELLI, Federico M. Not Just Efficiency: Insolvency Law in the EU and Its Political Dimension. *European Business Organization Law Review*, 2013, vol. 14, no. 2, p. 175–200.
225. MURDOCH, David A.; BISHOP, Jamie A.; ir KINSEY, Jeffrey N. The Doctrine of Necessity and Critical Vendor or Essential Supplier Status in Chapter 11 Reorganization Cases. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2006, vol. 2, no. 5, p. 400–411.
226. Nacionalinė verslo administratorių asociacija. *Įmonių restruktūrizavimo procesų studija – veiksniai, trukdantys vykdyti įmonių restruktūrizavimą* [interaktyvus]. Vilnius: Nacionalinė verslo administratorių asociacija, 2004 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Studijos.php>>.
227. Nacionalinė verslo administratorių asociacija. *Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė* [interaktyvus]. Vilnius: Nacionalinė verslo administratorių asociacija, 2006 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <www.ukmin.lt/uploads/documents/Nemokumo%20samprata.doc>.

228. NICOLAIDES, Phedon; ir KEKELEKIS, Michael. An Assessment of EC State Aid Policy on Rescue and Restructuring of Companies in Difficulty. *European Competition Law Review*, 2004, vol. 25, no. 9, p. 578–583.
229. ODITAH, Fidelis. Assets and the Treatment of Claims in Insolvency. *Law Quarterly Review*, 1992, vol. 108, p. 459–500.
230. PAYNE, Jennifer. Debt Restructuring in English Law: Lessons from the United States and the Need for Reform. *Law Quarterly Review*, 2014, vol. 130, p. 282–305.
231. OKOLI, Pontian. Rescue Culture in the United Kingdom: Realities and the Need for a Delicate Balancing Act. *International Company and Commercial Law Review*, 2012, vol. 23, no. 2, p. 61–65.
232. OMAR, Paul J. A Reform in Search of a Purpose: French Insolvency Law Changes (Again!). *International Insolvency Review*, 2014, vol. 23, no. 3, p. 201–220.
233. OMAR, Paul J. Defining Insolvency: The Evolution of the Concept of ‘Cessation de Paiements’ in French Law. *European Business Law Review*, 2005, vol. 16, no. 2, p. 311–327.
234. OMAR, Paul J. Disclaiming Onerous Property in Insolvency: A Comparative Study. *International Insolvency Review*, 2010, vol. 19, no. 1, p. 41–63.
235. OMAR, Paul J. Four Models for Rescue: Convergence or Divergence in European Insolvency Laws? Part 1. *International Company and Commercial Law Review*, 2007, vol. 18, no. 4, p. 127–135.
236. OMAR, Paul J. Four models for rescue: convergence or divergence in European insolvency laws? Part 2. *International Company and Commercial Law Review*, 2007, vol. 18, no. 5, p. 171–180.
237. OMAR, Paul J. France: the Progress of Insolvency Law Reform in France: Part 1. *Company Lawyer*, 2002, vol. 23, no. 10, p. 315–319.
238. OMAR, Paul J. French Insolvency Law and the 2005 Reforms. *International Company and Commercial Law Review*, 2005, vol. 16, no. 12, p. 490–500.

239. OMAR, Paul J. French Insolvency Law: Remodelling the Reforms of 2005. *International Company and Commercial Law Review*, 2009, vol. 20, no. 6, p. 214–219.
240. OMAR, Paul J. Insolvency Law Reform in France: a Herculean Task. *International Company and Commercial Law Review*, 2003, vol. 16, no. 6, p. 205–215.
241. OMAR, Paul J. Preservation and Pre-packs a La Francaise: the Evolution of French Insolvency Law. *International Company and Commercial Law Review*, 2011, vol. 22, no. 8, p. 258–263.
242. OMAR, Paul J. Reforms to the Framework of Insolvency Law and Practice in France: 1996–2006. Iš BROCC, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 111–150.
243. OMAR, Paul J. The Internationalisation of Insolvency Law: an Anglo-French Comparison. *The International Lawyer*, 2005, vol. 39, no. 1., p. 107–128.
244. OMAR, Paul J. The future of corporate rescue legislation in France: Part 1: History and reforms. *International Company and Commercial Law Review*, 1997, vol. 8, no. 4, p. 129–134.
245. OMAR, Paul J. The Mutual Influence of French and English Commercial Laws in Insolvency. *International Company and Commercial Law Review*, 2008, vol. 19, no. 4, p. 136–146.
246. OMAR, Paul J. Thoughts on the Purpose of Corporate Rescue. *Journal of International Banking Law*, 1997, vol. 12, no. 4, p. 127–131.
247. Organisation for Economic Co-operation and Development. *Responding to the Economic Crisis: Fostering Industrial Restructuring and Renewal* [interaktyvus]. Paris: OECD, 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/sti/ind/43387209.pdf>>.
248. PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue*. 1-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2008.

249. PARRY, Rebecca. England and Wales: Administration Orders. Iš BROC, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 57–91.
250. PARRY, Rebecca. Introduction. Iš BROC, Katarzyna Gromek; ir PARRY, Rebecca. *Corporate Rescue: An Overview of Recent Developments*. Netherlands, 2006, p. 1–18.
251. PAULUS, Christoph G. Germany: Lessons to Learn from the Implementation of a New Insolvency Code. *Connecticut Journal of International Law*, 2001, vol. 17, no. 1, p. 89–98.
252. PAULUS, Christoph G. The New German Insolvency Code. *Texas International Law Journal*, 1998, vol. 33, no. 1, p. 141–156.
253. PAULUS, Christoph G.; ir BERBERICH, Matthias. National Report for Germany. Iš FABER, Dennis, *et al. Commencement of Insolvency Proceedings*, Oxford, 2012, p. 313–364.
254. PATERSON, Sarah; ir PRATTENT, Elena. Insolvency Law and Contract: Policy and Practice in the US and UK. Iš PATERSON, Sarah, *et al. The International Comparative Legal Guide to: Corporate Recovery & Insolvency*, London, 2012, p. 1–4.
255. PATERSON, Sarah; ir VICKERS, Thomas. England & Wales. Iš PATERSON, Sarah, *et al. The International Comparative Legal Guide to: Corporate Recovery & Insolvency*, London, 2012, p. 90–100.
256. PAULUS, Christoph G.; ir BERBERICH, Matthias. National Report for Germany. Iš FABER, Dennis, *et al. Treatment of Contracts in Insolvency*, Oxford, 2013, p. 199–242.
257. PETROVSKI, Novica. The Bankruptcy Code, Section 1121: Exclusivity Reloaded. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 2003, vol. 11, p. 451–550.
258. PLATT, Harlan D. *Principles of Corporate Renewal*. 2-asis leid. United States of America: The University of Michigan Press, 2007.

259. PONT, G. Dal; ir GRIGGS, L. A Principled Justification for Business Rescue Laws: a Comparative Perspective (Part II). *International Insolvency Review*, 1996, vol. 5, no. 1, p. 47–79.
260. POSNER, Richard A. Foreword. Iš BHANDARI, Jagdeep S.; ir WEISS, Lawrence A. *Corporate Bankruptcy: Economic and Legal Perspectives*, Cambridge, 1996, p. xi–xiii.
261. PUGATCH, Chad P.; PUGATCH Craig A.; ir VAUGHAN, Travis. The Lost Art of Chapter 11 Reorganization. *University of Florida Journal of Law & Public Policy*, 2008, vol. 19, p. 39–73.
262. PURLYS, Česlovas. Management of Enterprise Rehabilitation System and its Improvement. *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*, 2003, no. 26, p. 187–201.
263. QI, Lijie. Availability of Continuing Financing in Corporate Reorganisations: the UK and US Perspective. *Company Lawyer*, 2008, vol. 29, no. 6, p. 162–167.
264. QI, Lijie. Managerial Models During The Corporate Reorganisation Period and their Governance Effects: the UK and US Perspective. *Company Lawyer*, 2008, vol. 29, no. 5, p. 131–140.
265. QUINN, J. J. Corporate Reorganization and Strategic Behaviour: an Economic Analysis of Canadian Insolvency Law and Recent Proposals for Reform. *Osgoode Hall Law Journal*, 1985, vol. 23, no. 1, p. 1–36.
266. RADZIHOVSKY, Emil; KOLESNIKOVAS, Giedrius; ir KOZUBOVKSA, Beata. *Lithuania*. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 53 Jurisdictions Worldwide 2012*, London, 2011, p. 275–284.
267. RAJAK, Harry. Rescue Versus Liquidation in Central and Eastern Europe. *Texas International Law Journal*, 1998, vol. 33, p. 157–172.
268. RAJAK, Harry. The Culture of Bankruptcy. Iš OMAR, Paul J. *International Insolvency Law: Themes and Perspectives*, Hampshire, 2008, p. 3–25.

269. RASMUSSEN, Robert K.; ir SKEEL, David A. The Economic Analysis of Corporate Bankruptcy Law. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 1995, vol. 85, p. 85–115.
270. REITZ, John C. How to Do Comparative Law. *The American Journal Of Comparative Law*, 1998, vol. 46, no 4, p. 617–636.
271. REKER, Tom. Unqualified Directors in Insolvency: a Comparative Study on the Desirability of Civil Law Directors' Disqualification in the Netherlands. *International Insolvency Review*, 2014, vol. 23, no. 2, p. 144–169.
272. RINGE, Wolf-Georg. Forum Shopping under the EU Insolvency Regulation. *European Business Organization Law Review*, 2008, vol. 9, no. 4, p. 579–620.
273. RINGEVAL, Emmanuel; MASON, Alan; ir MORELLI, Nicolas. France. Iš LEONARD, Bruce, *et. al. Restructuring & Insolvency in 52 Jurisdictions Worldwide 2013*, London, 2012, p. 170–180.
274. ROBE, Jean-Philippe; ir MCARDLE, Wayne. Coeur Defense Judgment Broadens Scope of French Safeguard Procedures. *INSOL World*, 2012, vol. 2, p. 38–39.
275. ROBERT-TISSOT, Fabrice. The Effects of a Reorganization on (Executory) Contracts: A Comparative Law and Policy Study (United States, France, Germany and Switzerland). *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 2, p. 234–273.
276. Roland Berger Strategy Consultants. *International Restructuring Study 2009: The Financial and Economic Crisis – Impact and Opportunities* [interaktyvus]. Düsseldorf: Roland Berger Strategy Consultants, 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.rolandberger.com/media/pdf/Roland_Berger_Restructuring_Internl_E_20090929.pdf>.
277. ROSS, Stephen A.; WESTERFIELD, Randolph W.; ir JAFFE, Jeffrey F. *Corporate Finance*. 6-asis leid. United States of America: McGraw–Hill, 2003.

278. RUBIN, Paul. Not Every Ipso Facto Clause Is Unenforceable in Bankruptcy. *American Bankruptcy Institute Journal*, vol. 32, no. 7, p. 58–59.
279. RUTSTEIN, Michael. Corporate Failure: a Change of Direction. *Journal of International Banking Law*, 2000, vol. 15, no. 3, p. 71–74.
280. SAK, Pamela Bickford; ir SCHIFFMAN, Henry N. Bankruptcy Law Reform in Eastern Europe. *International Lawyer*, 1994, vol. 28, no. 4, p. 927–950.
281. SARRA, Janis. Financing Insolvency Restructurings in the Wake of the Financial Crisis: Stalking Horses, Rogue White Knights and Circling Vultures. *Penn State International Law Review*, 2011, vol. 29, no. 3, p. 581–612.
282. SCHAFER, Philipp; ir FRISCHEMEIER, Andre. Corporate Finance by Way of Debt Equity Swaps in Light of New Amendments to the German Insolvency Statute. *Journal of International Banking Law and Regulation*, 2012, vol. 27, no. 5, p. 195–201.
283. SCHIHALEJEV, Mari. Formation of Creditor Groups in Reorganisation Proceedings: Does Estonia Need a Better Regulation? *Juridica International*, 2014, vol. 21, p. 159–167.
284. SCHUBERT, Christian. How to Evaluate Creative Destruction: Reconstructing Schumpeter's Approach. *Cambridge Journal of Economics*, 2013, vol. 37, p. 227–250.
285. SCHWEHR, Bianca. Corporate Rehabilitation Proceedings in the United States and Germany. *International Insolvency Review*, 2003, vol. 12, no. 1, p. 11–35.
286. SCHÜMANN-KLEBER, Kirsten. Recognition of English Solvent Schemes of Arrangements Affecting Dissenting Creditors of German Companies. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 2, no. 4, p. 447–459.
287. SEALY, Len; ir WORTHINGTON, Sarah. *Cases and Materials in Company Law*. 1-asis leid. New York: Oxford University Press, 2008.

288. SEGAL, Nick. The Effect of Reorganization Proceedings on Security Interests: the Position Under English and U.S. Law. *Brooklyn Journal of International Law*, 2007, vol. 32, no. 3, p. 927–981.
289. SELVAM, Vijay S.V. Revisiting the Justifications for Insolvency Set-off. *Company Lawyer*, 2004, vol. 25, no. 11, p. 343–344.
290. SENBET, Lemma W.; ir SEWARD James K. Financial Distress, Bankruptcy and Reorganization. Iš JARROW, R. A.; MAKSIMOVIC, V.; ir ZIEMBA, W. T. *Handbooks in Operations Research and Management Science*, Elsevier, vol. 9, p. 921–961.
291. SHLEIFER, Andrei; ir VISHNY, Robert W. Liquidation Values and Debt Capacity: A Market Equilibrium Approach. *The Journal Of Finance*, 1992, vol. XLVII, no. 4, p. 1343–1366.
292. SIMONSON, Paul Frederick. *The Companies Act 1900 and 1907: With Commentaries*. 1-asis leid. London: E. Wilson, 1908.
293. SINGH, Harjit. *Corporate Restructuring Through Disinvestment*. 1-asis leid. New Delhi: New Age International (P) Ltd., Publishers, 2007.
294. SKEEL, David A. An Evolutionary Theory of Corporate Law and Corporate Bankruptcy. *Vanderbilt Law Review*, 1998, vol. 51, p. 1325–1398.
295. SKEEL, David A. Creditors' Ball: The „New“ New Corporate Governance in Chapter 11. *University of Pennsylvania Law Review*, 2003, vol. 152, p. 917–951.
296. SKEEL, David A. The Nature and Effect of Corporate Voting in Chapter 11 Reorganization Cases. *Virginia Law Review*, 1992, vol. 78, p. 461–533.
297. SKEEL, David A. The Past, Present and Future of Debtor-in-Possession Financing. *Cardozo Law Review*, 2004, vol. 25, no. 5, p. 1905–1934.
298. SKEEL, David A.; ir KRAUSE-VILMAR, Georg. Recharacterization and the Non Hindrance of Creditors. *European Business Organization Law Review*, 2006, vol. 7, no. 1, p. 259–285.

299. SMITH, David; ir STRÖMBERG, Per. Maximizing the Value of Distressed Assets: Bankruptcy Law and the Efficient Reorganization of Firms. Iš HONOHAN, Patrick; ir LAEVEN, Luc. *Systemic Financial Crises: Containment and Resolution*, Cambridge, 2005, p. 232–275.
300. SODEN, David; ir BOWERS, Phil. Review of the European Insolvency and Restructuring Regime. *International Corporate Rescue*, 2013, vol. 10, no. 2, p. 69–72.
301. SPAIČIENĖ, Jurgita. *Bankroto teisės raida Lietuvos Respublikoje: daktaro disertacija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
302. STARK, Jesko. Germany. Iš MALLON, Christopher, *et. al. The Restructuring Review*, London, 2014, p. 111–124.
303. STOLOWY, Nicole. Transparency and Prevention for Corporate Bankruptcy: a US-France Comparison. *Journal of Business Law*, 2009, vol. 6, p. 525–542.
304. SUCCURRO, Marianna. Bankruptcy Systems and Economic Performance Across Countries: Some Empirical Evidence. *European Journal of Law & Economics*, 2012, vol. 33, no. 1, p. 101–126.
305. SUCHAK, Ravi. Corporate Rescue Proceedings and the Enforcement of Ipso Facto Termination Clauses: A Comparison of the English and US Approaches? *International Corporate Rescue*, 2011, vol. 8, no. 2, p. 131–136.
306. SUNDGREN, Stefan. Does a Reorganization Law Improve the Efficiency of the Insolvency Law? The Finnish Experience. *European Journal of Law and Economics*, 1998, vol. 6, p. 177–198.
307. Sweet & Maxwell. Reform of EU Insolvency Law – Commission Opts for Rescue. *Company Law Newsletter*, 2013, vol. 328, p. 1–6.
308. TABB, Charles Jordan. The History of the Bankruptcy Laws in the United States. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 1995, vol. 3, no. 5, p. 5–52.

309. TETLEY, Andrew; BAYLE, Marcel. Insolvency Law in France. IŠ FONSECA LOBO, Otto Eduardo, *et. al. World Insolvency Systems: a Comparative Study*, Toronto, 2009, p. 195–279.
310. The Association of Business Recovery Professionals. *Encouraging Company Rescue: Response to the Consultation Paper Issued by The Insolvency Service* [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.r3.org.uk/media/documents/publications/professional/Company_Rescue_R3_response.pdf>.
311. The Insolvency Service. *A Review of Company Rescue and Business Reconstruction Mechanisms* [interaktyvus]. 2000 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/con_doc_register/con_doc_archive/consultation/condoc/condocreview.pdf>.
312. The Insolvency Service. *Continuity of Supply of Essential Services to Insolvent Businesses: a Consultation* [interaktyvus]. London: The Insolvency Service, 2014 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/328133/Continuity_of_supply_consultation_July_2014.doc>.
313. The Insolvency Service. *Encouraging Company Rescue – a Consultation* [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.detini.gov.uk/encouraging_company_rescue_-_a_consultation.pdf>.
314. The Insolvency Service. *Proposals for a Restructuring Moratorium – a Consultation* [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.insolvency.gov.uk/insolvencyprofessionandlegislation/con_doc_register/RestructuringMoratoriumConsultationDocument.pdf>.
315. The World Bank. *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems* [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf>.

316. The World Bank. *Principles for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems* [interaktyvus]. 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <[http://siteresources.worldbank.org /INTGILD/Resources/ICRPrinciples_Jan2011.pdf](http://siteresources.worldbank.org/INTGILD/Resources/ICRPrinciples_Jan2011.pdf)>.
317. THOMPSON, Elizabeth Lee. *The Reconstruction of Southern Debtors: Bankruptcy After the Civil War*. 1-asis leid. Athens: University of Georgia Press, 2004.
318. TOLLENAAR, Nicolaes W. A. Proposal for Reform: Improving the Ability to Rescue Multinational Enterprises Under the European Insolvency Regulation. *International Insolvency Law Review*, 2011, vol. 2, no. 3, p. 252–262.
319. TRIANTIS, George G. A Theory of the Regulation of Debtor-in-Possession Financing. *Vanderbilt Law Review*, 1993, vol. 46, p. 901–935.
320. TRIANTIS, George G. The Effects of Insolvency and Bankruptcy on Contract Performance and Adjustment. *The University of Toronto Law Journal*, 1993, vol. 43, no. 3, p. 679–710.
321. TRIBE, John. Company Voluntary Arrangements and Rescue: a New Hope and a Tudor Orthodoxy. *Journal of Business Law*, 2009, vol. 5, p. 454–487.
322. TRIOMPHE, Claude Emmanuel. *European Restructuring and Policies* [interaktyvus]. France: European University of Work [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <www.mire-restructuring.eu/docs/Europe%20et%20restruct%20EN.pdf>.
323. TROMPERTZ, Markus; ir KLOSE, Bernd. Germany Insolvency Statute. Iš FONSECA LOBO, Otto Eduardo, *et. al. World Insolvency Systems: a Comparative Study*, Toronto, 2009, p. 281–362.
324. TSCHENTSCHER, Frank. Germany: Good Tidings. *European Lawyer*, 2012, vol. 111, p. 31–32.
325. TSCHENTSCHER, Frank. The Modern German Insolvency Regime: Process, Reform, Financing and Creditor Ranking. *International Corporate Rescue*, 2013, vol. 10, no. 3, p. 167–171.

326. UNCITRAL. *Legislative Guide on Insolvency law* [interaktyvus]. New York: United Nations, 2005 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf>.
327. UNCITRAL. *Legislative Guide on Insolvency Law: Directors' Obligations in the Period Approaching Insolvency* [interaktyvus]. New York: United Nations, 2013 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/Leg-Guide-Insol-Part4-ebook-E.pdf>>.
328. UTTAMCHANDANI, Mahesh. The Case for Debtor-in-Possession Financing in Early Transition Countries: Taking a DIP in The Distressed Debt Pool. Iš European Bank for Reconstruction and Development. *LiT Online: a Supplement to Law in Transition* [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.], p. 1–11. Prieiga per internetą: <<http://www.ebrd.com/downloads/research/law/lit042.pdf>>.
329. VALLENDER, Heinz; ir NIETZER, Eberhard. The Role of the Judge in the Restructuring of Companies Within Insolvency. *International Insolvency Law Review*, 2014, vol. 5, no. 1, p. 33–42.
330. VANCE, David E. *Corporate Restructuring: From Cause Analysis to Execution*. 1-asis leid. Heidelberg: Springer, 2009.
331. VAN KANN, Jürgen; ir REDEKER, Rouven. Reform Act on German Insolvency Law: New Opportunities for Distressed Investors? *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2012, vol. 8, no. 5, p. 436–442.
332. VARUL, Paul. Development of Insolvency Law in the Baltic States. *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 4, p. 527–536.
333. VARUL, Paul. On the Development of Bankruptcy Law in Estonia. *Juridica International*, 1999, vol. 4, p. 172–178.
334. VARUL, Paul; VIIRSALU, Peeter; ir ANVELT Kedli. *Estonia*. Iš LEONARD, Bruce, et. al. *Restructuring & Insolvency in 45 Jurisdictions Worldwide 2014*, London, 2013, p. 125–133.

335. VENTURA, John. *The Business Turnaround & Bankruptcy kit*. 1-asis leid. United States of America: Dearborn Trade Publishing, 2003.
336. VERN, Countryman. A History of American Bankruptcy Law. *Commercial Law Journal*, 1976, vol. 81, p. 226–233.
337. VRIESENDORP, Reinout D.; ir GRAMATIKOV, Martin A. Funding Corporate Rescue: the Impact of the Financial Crisis. *International Insolvency Review*, 2010, vol. 19, no. 3, p. 209–237.
338. WALTON, Peter. Inability to Pay Debts: Beyond the Point of No Return? *Journal of Business Law*, 2013, vol. 2, p. 212–236.
339. WARREN, Charles. *Bankruptcy in United States History*. 1-asis leid. United States of America: Beard Books, 1935.
340. WARREN, Elizabeth. Bankruptcy Policy. *The University of Chicago Law Review*, 1987, vol. 54, no. 3, p. 775–814.
341. WARREN, Elizabeth. The Untenable Case for Repeal of Chapter 11. *The Yale Law Journal*, 1992, vol. 102, no. 2, p. 437–479.
342. WARREN, Elizabeth; WESTBROOK, Jay Lawrence. The Success of Chapter 11: A Challenge to the Critics. *Michigan Law Review*, 2009, vol. 107, p. 603–641.
343. WATT, Benjamin. The Spirit of Insolvency in France: a Study of Gallic Charm from a Scots Perspective. *International Company and Commercial Law Review*, 1996, vol. 7, no. 7, p. 266–272.
344. WEE, Meng Seng. Insolvency and the Survival of Contracts. *Journal of Business Law*, 2005, July, p. 494–521.
345. WEIJS, Roelf J., *et. al.* Financing in Distress Against Security from an English, German and Dutch Perspective: A Walk in the Park or in a Mine Field? *International Insolvency Law Review*, 2012, vol. 3, no. 1, p. 21–44.
346. WEIJS, Roelf J. Harmonisation of European Insolvency Law and the Need to Tackle Two Common Problems: Common Pool and Anticommons. *International Insolvency Review*, 2012, vol. 21, no. 2, p. 67–83.

347. Weil, Gotshal & Manges LLP. *Comparative Guide to Restructuring Procedures* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://eurorestructuring.weil.com/wp-content/uploads/2013/02/Comparative-Guide.pdf>>.
348. WEISS, Jonathan. Tax Claims in Transnational Insolvencies: A Revenue Rule Approach. *Virginia Tax Review*, 2010, vol. 30, no. 1, p. 261–326.
349. WESTBROOK, Jay Lawrence. Bankruptcy Control of the Recovery Process. *American Bankruptcy Institute Law Review*, 2004, vol. 12, p. 245–257.
350. WESTBROOK, Jay Lawrence. The Control of Wealth in Bankruptcy. *Texas Law Review*, 2004, vol. 82, no. 4, p. 795–862.
351. WESTBROOK, Jay Lawrence, *et. al.* *A Global View of Business Insolvency Systems*. 1-asis leid. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2010.
352. WESTBROOK, Jay Lawrence; ir GOTTLIEB, C. Lawrence. Reorganizations, Exemption Of Financial Assets. *American Bankruptcy Institute Journal*, 2009 December/January, vol. 10, p. 62–64.
353. WHITE, Clifford J.; ir THEUS, Walter W. Chapter 11 Trustees and Examiners after BAPCPA. *American Bankruptcy Law Journal*, 2006, vol. 80, p. 289–326.
354. WHITE, Michelle J. Corporate Bankruptcy as a Filtering Device: Chapter 11 Reorganizations and Out-of-Court Debt Restructurings. *Journal of Law, Economics, & Organization*, 1994, vol. 10, no. 2, p. 268–295.
355. WHITE, Michelle J. The Corporate Bankruptcy Decision. *Journal of Economic Perspectives*, 1989, vol. 3, no. 2, p. 129–151.
356. WHITE, Michelle J. The Corporate Bankruptcy Decision. Iš BHANDARI, Jagdeep S.; ir WEISS, Lawrence A. *Corporate Bankruptcy: Economic And Legal Perspectives*, Cambridge, 1996, p. 207–231.
357. WIELEBINSKI, Joseph J.; ir RUKAVINA, Davor. An Overview of the Bankruptcy Code and the Bankruptcy Practice in the United States. Iš

- FONSECA LOBO, Otto Eduardo, *et. al. World Insolvency Systems: a Comparative Study*, Toronto, 2009, p. 693–800.
358. WILLIAMS, Richard. Disqualifying Directors: a Remedy Worse than the Disease? *Journal of Corporate Law Studies*, 2007, vol. 7, part. 2, p. 213–242.
359. WINIKKA, Daniel P. Focus on Feasibility. *Pratt's Journal Of Bankruptcy Law*, 2007, vol. 2, no. 8, p. 731–741.
360. WOOD, Philip R. *Law and Practice of International Finance*. 1-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2008.
361. WOOD, Philip R. *Principles of International Insolvency*. 2-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2007.
362. WOOD, Philip R. *Set-off and Netting, Derivatives, Clearing Systems*. 2-asis leid. London: Sweet and Maxwell, 2007.
363. WOOD, Philip R. The Bankruptcy Ladder of Priorities. *Business Law International*, 2013, vol. 14, no. 3, p. 209–244.
364. WOO, Sarah Pei. Regulatory Bankruptcy: How Bank Regulation Causes Fire Sales. *Georgetown Law Journal*, 2011, vol. 99, no. 6, p. 1615–1669.
365. XANTHAKI, Helen. Legal Transplants in Legislation: Defusing the Trap. *International & Comparative Law Quarterly*, 2008, vol. 57, no. 3, p. 659–673.
366. ZUKIN, James H.; FRAGEN, Alan; ir LOWELL Dorian. Are More Restructuring Regimes Becoming Like the U.S. Chapter 11 System? IŠ POMERLEANO, Michael; ir SHAW, William. *Corporate Restructuring: Lessons from Experience*, Washington, 2005, p. 127–140.
367. ZWEIGERT, Konrad; ir HEINZ, Kotz. *Lyginamosios teisės įvadas*. 1-asis leid. Vilnius: Eugrimas, 2001.

II. Norminiai teisės aktai

Europos Sąjungos norminiai teisės aktai

368. 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų. OL, 2015 L 141, p. 19.
369. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl nemokumo bylų. OL, 2000 L 160, p. 191.

Didžiosios Britanijos norminiai teisės aktai

370. Companies Act 2006 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/contents>>.
371. Insolvency Act 1986 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/45/contents>>.
372. Insolvency Rules 1986 [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/uksi/1986/1925/contents/made>>.

Estijos norminiai teisės aktai

373. Reorganisation Act [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=XXXX005K3&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=saneerimisseadus>>.
374. Law of Obligations Act [interaktyvus]. 2001 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>>.
375. Bankruptcy Act [interaktyvus]. 2003 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<https://www.riigiteataja.ee/en/tolge/pdf/511072014018>>.

376. Bankruptcy act of the Republic of Estonia of 10 June 1992. *International Insolvency Review*, 1993, vol. 2, no. 2.

Jungtinių Amerikos Valstijų norminiai teisės aktai

377. Bankruptcy Code [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title11/pdf/USCODE-2011-title11.pdf>>.

Latvijos norminiai teisės aktai

378. Insolvency Law [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <www.mna.gov.lv/download/540>.

379. Insolvency Law [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.mna.gov.lv/download/55>>.

Lietuvos Respublikos norminiai teisės aktai

380. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2003, nr. 123-5574.

381. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

382. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 31-1010.

383. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (2001 m. kovo 20 d. redakcija). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 31-1010.

384. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 2, 10, 11, 13¹, 20, 21, 28, 29, 30, 33, 35, 36 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2013, nr. 46-2244.

385. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2010, nr. 86-4529.

386. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (su pakeitimais ir papildymais iki 2010 m. spalio 1 d.). *Valstybės žinios*, 2001, nr. 31-1012.

Prancūzijos norminiai teisės aktai

387. Code de commerce [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGI TEXT000005634379>>.
388. 2008 m. gruodžio 18 d. nutarimas nr. 2008-1345 Portant Réforme du Droit des Entreprises en Difficulté [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000019951175&fastPos=1&fastReqId=190669383&categorieLien=id&oldAction=rechTexte>>.

Vokietijos norminiai teisės aktai

389. Bürgerliches Gesetzbuch [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>>.
390. Insolvenzordnung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/inso/index.html>>.
391. Vergleichsordnung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.rechtsportal.de/Gesetze/Gesetze/Verfahrensrecht/Vergleichsordnung>>.
392. Zivilprozessordnung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/>>.
393. Gesetz über die Zwangsversteigerung und die Zwangsverwaltung [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gesetze-im-internet.de/zvg/BJNR000970897.html>>.

III. Teismų praktika

Didžiosios Britanijos teismų praktika

394. House of Lords. 2006 m. spalio 11 d. sprendimas byloje *Centre Reinsurance International Co v. Curzon Insurance Ltd*, 1 W.L.R. 2863.
395. Supreme Court. 2013 m. gegužės 9 d. sprendimas byloje *BNY Corporate Trustee Services Ltd v Eurosail-UK*, 1 W.L.R. 1408.
396. Supreme Court. 2011 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Belmont Park Investments Pty Ltd v BNY Corporate Trustee Services Ltd.*, 3 W.L.R. 521.
397. Court of Appeal (Civil Division). 2014 m. vasario 24 d. sprendimas byloje *Pillar Denton Limited, Highcross (No.1) Limited, Highcross (No.2) Limited, CSC (Eldon Square) Limited, CSC Lakeside Limited, Ravenscroft Properties Limited v Michael John Andrew Jervis, Stuart David Maddison, Game Retail Limited*, 3 W.L.R. 901.
398. Court of Appeal (Civil Division). 2011 m. kovo 7 d. sprendimas byloje *BNY Corporate Trustee Services Ltd v Eurosail-UK*, 1 W.L.R. 2524.
399. Court of Appeal (Civil Division). 2009 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Perpetual Trustee Company Limited, Belmont Park Investments Pty Limited v BNY Corporate Trustee Services Limited, Lehman Brothers Special Financing Inc*, 3 W.L.R. 87.
400. Court of Appeal (Civil Division). 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Innovate Logistics Limited v Sunberry Properties Limited*, B.C.C. 164.
401. Court of Appeal (Civil Division). 2002 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *Shierson and Another v Tomlinson and Another*, 1 W.L.R. 2380.
402. Court of Appeal (Civil Division). 2001 m. vasario 23 d. sprendimas byloje *Hawk Insurance Company Limited*, WL 98213.
403. Court of Appeal (Civil Division). 1999 m. vasario 19 d. sprendimas byloje *Edward Northcote v. BTR Plc.*, WL 1953241.

404. Court of Appeal (Civil Division). 1990 m. liepos 25 d. sprendimas byloje *Norwich Union Insurance Group (Equipment Leasing) Ltd., Norwich Union Equipment Finance Ltd., East Lease Limited, Norwich Union Leasing Ltd., Norwich Union Finance Ltd. V. Atlantic Computer Systems plc, John Francis Soden, Richard Boys-Stones*, 2 W.L.R. 367.
405. High Court of Justice (Chancery Division). 2009 m. rugpjūčio 11 d. sprendimas byloje *Bluebrook Ltd., IMO (UK) Ltd., Spirecove Ltd. v. Mezzanine Co-ordinating Committee, Senior Steering Committee*, WL 2392294.
406. High Court of Justice (Chancery Division). 2009 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *Belmont Park Investments Pty Ltd. & Ors v BNY Corporate Trustee Services Ltd, Lehman Brothers Special Financing Inc.*, WL 2221998.
407. High Court of Justice (Chancery Division). 2007 m. vasario 9 d. sprendimas byloje *Auto Management Services Limited v Oracle Fleet UK Limited*, WL 631675.
408. High Court of Justice (Chancery Division). 2002 m. gruodžio 20 d. sprendimas byloje *Colt Telecom Group Plc.*, WL 31676427.
409. High Court of Justice (Chancery Division). 2001 m. spalio 4 d. sprendimas byloje *PT Garuda Indonesia v. SEA Assets Limited*, WL 1171948.
410. High Court of Justice (Chancery Division). 1999 m. liepos 27 d. sprendimas byloje *Re Allied Domecq plc. v. Whitbread plc.*, B.C.C. 582.
411. High Court of Justice (Chancery Division). 1993 m. balandžio 6 d. sprendimas byloje *Leyland DAF Ltd v Automotive Products plc.*, B.C.C. 389.
412. High Court of Justice (Chancery Division). 1992 m. rugsėjo 24 d. sprendimas byloje *David Meek Access Ltd., David Meek Plant Ltd.*, B.C.C. 175.
413. High Court of Justice (Chancery Division). 1991 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *British & Commonwealth Holdings Plc.*, 1 W.L.R. 672.

414. High Court of Justice (Chancery Division). 1986 m. gegužės 22 d. sprendimas byloje *Wellworth Cash & Carry (North Shields) Ltd. v North Eastern Electricity Board*, 2 B.C.C. 99265.
415. High Court of Justice (Chancery Division). 1981 m. balandžio 15 d. sprendimas byloje *Savoy Hotel Ltd.*, 3 W.L.R. 441.
416. High Court of Justice (Chancery Division). 1972 m. liepos 28 d. sprendimas byloje *N.F.U. Development Trust Ltd.*, 1 W.L.R. 1548.
417. High Court of Justice (Chancery Division). 1962 m. liepos 30 d. sprendimas byloje *Bracey v. Read*, 3 W.L.R. 1194.
418. High Court of Justice (Chancery Division). 1922 m. liepos 5 d. sprendimas byloje *Anglo-Continental Supply Company, Ltd.*, 2 Ch. 723.
419. Court of Chancery. 1812 m. gegužės 6 d. sprendimas byloje *Higinbotham v Holme*, 34 E.R. 451.
420. Court of Session (Outer House). 2012 m. kovo 23 d. sprendimas byloje *Administrators of Rangers Football Club plc. v. Ticketus LLP, Ticketus 2 LLP*, CSOH 55.
421. Court of Session (Outer House). 2008 m. lapkričio 12 d. sprendimas byloje *MacPlant Services Ltd v Contract Lifting Services (Scotland) Ltd.*, WL 4820429.

Estijos teismų praktika

422. Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2011 m. gegužės 9 d. sprendimas byloje *Avaldaja aktsiaselts Väätša Agro v. Võlausaldajad Swedbank AS, Swedbank Liising Aktsiaselts*, Nr. 3-2-1-25-11.
423. Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2010 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Aktsiaselts Väätša Agro v. Swedbank AS, Swedbank Liising Aktsiaselts*, Nr. 3-2-1-131-10.
424. Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2010 m. spalio 20 d. sprendimas byloje *Avaldaja Kaupmehe Kinnisvara Osaihing*, Nr. 3-2-1-90-10.

425. Riigikohus (Tsiviilkolleegium). 2009 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje OÜ Loksa Ravikeskus, Nr. 3-2-1-122-09.
426. Tallinna Ringkonnakohus. 2010 m. gegužės 7 d. sprendimas byloje Laanekivi Kodu OÜ v. Swedbank AS, OÜ Gillerton Haldus, Ardi Sillar, Maria Sillar, Mart Sillar, OÜ Polar Holding, OÜ ARM Kinnisvara, Nr. 2-09-2609.
427. Harju Maakohus Kentmanni kohtumaja. 2012 m. kovo 14 d. sprendimas byloje OÜ R v. OÜ GK, Nr. 2-11-54718.

Jungtinių Amerikos Valstijų teismų praktika

428. Supreme Court of the United States. 2000 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje Hartford Underwriters Ins. Co. v. Union Planters Bank, N.A., 530 U.S. 1, 120 S.Ct. 1942.
429. Supreme Court of the United States. 1988 m. sausio 20 d. sprendimas byloje United Sav. Ass'n of Texas v. Timbers of Inwood Forest Associates, Ltd., 484 U.S. 365.
430. Court of Appeals (Fifth Circuit). 2011 m. birželio 24 d. sprendimas byloje Antelope Technologies, Inc., 431 Fed. Appx.
431. Court of Appeals (Ninth Circuit). 2007 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje Jeffrey Sherman v. John Alan Harbin; IndyMac Bank FSB, 486 F.3d 510.
432. Court of Appeals (Third Circuit). 2004 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje Integrated Telecom Express, INC. a/k/a Integrated Technology Express, Inc. a/k/a Delaware Integrated telecom express, Inc., NMSBPCSLDHB, L.P., v. Integrated Telecom Express, Inc., and The Official Committee of Equity Holders, et al., 384 F.3d 108.
433. Court of Appeals (Third Circuit). 2004 m. rugsėjo 20 d. sprendimas byloje SGL Carbon Corporation, Official Committee of Unsecured Creditors v. Nucor Corporation, Nucor-Yamato Steel Company, 200 F.3d 154.

434. Court of Appeals (Third Circuit). 2003 m. kovo 28 d. sprendimas byloje *PPI Enterprises (U.S.), Inc.*, 324 F.3d 197.
435. Court of Appeals (Seventh Circuit). 2001 m. gruodžio 21 d. sprendimas byloje *Qualitech Steel Corp. v. Official Committee of Unsecured Creditors*, 276 F.3d 245.
436. Court of Appeals (Eighth Circuit). 2000 m. gruodžio 13 d. sprendimas byloje *Cedar Shore Resort, Inc.*, 235 F.3d 375.
437. Court of Appeals (Second Circuit). 1998 m. rugpjūčio 12 d. sprendimas byloje *Spellacy v. Airline Pilots Association-International*, 156 F.3d 120.
438. Court of Appeals (Third Circuit). 1998 m. kovo 25 d. sprendimas byloje *Marvel Entertainment Group, Inc.*, 140 F.3d 463.
439. Court of Appeals (Second Circuit). 1997 m. gegužės 30 d. sprendimas byloje *C-TC 9th Avenue Partnership*, 113 F.3d 1304.
440. Court of Appeals (Ninth Circuit). 1997 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *James Delbert McConville v. David Margen*, 110 F.3d 47.
441. Court of Appeals (Fifth Circuit). 1992 m. vasario 27 d. sprendimas byloje *Greystone III Joint Venture v. Phoenix Mutual Life Insurance Company*, 995 F.2d 1274.
442. Court of Appeals (Second Circuit). 1988 m. kovo 30 d. sprendimas byloje *Kane v. Johns-Manville Corp.*, 843 F.2d 636.
443. Court of Appeals (Eighth Circuit). 1985 m. liepos 24 d. sprendimas byloje *Nordbrock*, 772 F.2d 397.
444. Court of Appeals (Eleventh Circuit). 1985 m. birželio 4 d. sprendimas byloje *Airlift International, Inc. V. Gatx Leasing Corp.*, 761 F.2d 1503.
445. Court of Appeals (Ninth Circuit). 1985 vasario 22 d. sprendimas byloje *Matter of Bishop, Baldwin, Rewald, Dillingham & Wong, Inc.*, 779 F.2d 471.
446. Court of Appeals (Seventh Circuit). 1984 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Madison Hotel Associates*, 749 F.2d 410.

447. District Court (S. D. New York.). 2010 m. rugsėjo 23 d. sprendimas byloje *Lehman Brothers Holdings Inc. V. Bny Corporate Trustee Services Limited*, WL 10078354.
448. Bankruptcy Court (S. D. New York). 2014 m. sausio 24 d. sprendimas byloje *GMG Capital Partners III, L.P., et al.*, 503 B.R. 596.
449. Bankruptcy Court (E. D. North Carolina). 2009 m. gruodžio 4 d. sprendimas byloje *Fountain Powerboats, Inc., Fountain Dealers' Factory, Superstore, Inc., Baja by Fountain, Inc.*, WL 4738202.
450. Bankruptcy Court (D. Massachusetts). 2005 m. spalio 25 d. sprendimas byloje *Beaucage*, 334 B.R. 353.
451. Bankruptcy Court (D. New Jersey). 2002 m. liepos 31 d. sprendimas byloje *Stienes*, 285 B.R. 360.
452. Bankruptcy Court (D. Utah). 2000 m. lapkričio 22 d. sprendimas byloje *Husting Land & Development Inc.*, 255 B.R. 772.
453. Bankruptcy Court (E.D. Louisiana). 1999 m. kovo 26 d. sprendimas byloje *Pallet Reefer Co.*, 233 B.R. 687.
454. Bankruptcy Court (W.D. Pennsylvania). 1998 m. liepos 22 d. sprendimas byloje *Food Gallery at Valleybrook*, 222 B.R. 480.
455. Bankruptcy Court (S. D. New York). 1995 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje *Fur Creations By Varriale, Ltd.*, 188 B.R. 754.
456. United States District Court (N.D. Illinois). 1995 m. rugpjūčio 18 d. sprendimas byloje *Matter of Garofalo's Finer Foods v. First National Bank of Harvey*, 186 B.R. 414.
457. Bankruptcy Court (W. D. Pennsylvania). 1990 m. liepos 12 d. sprendimas byloje *Allegheny International, Inc., Sunbeam Corporation, Sunbeam Holdings, Inc., Almet/Lawnlite, Inc., Chemetron Corporation, Integrated Specialties, Inc., Allegheny International (Usa), Inc., Al-Industrial Products, Inc., Allegheny International Exercise Co., Woodshaft, Inc., Chemetron Investments, Inc., Infoswitch, Inc., And Eliskim, Inc.*, 118 B.R. 282.

458. Bankruptcy Court (D. New Jersey). 1989 m. rugpjūčio 2 d. sprendimas byloje *Daniel Robinson v. Sound Radio, Inc.*, 103 B.R. 521.
459. Bankruptcy Court (D. Rhode Island). 1989 m. kovo 29 d. sprendimas byloje *Gold Bond Corp.*, 98 B.R. 128.
460. Bankruptcy Court (N.D. Illinois). 1988 m. rugpjūčio 24 d. sprendimas byloje *Chicago, Missouri and Western Railway Company*, 90 B.R. 344.
461. Bankruptcy Court (E. D. Tennessee). 1988 m. gegužės 16 d. sprendimas byloje *Media Cent, Inc.*, 89 B.R. 685.
462. Bankruptcy Court (S. D. New York). 1987 m. gegužės 29 d. sprendimas byloje *TEXACO INC., Texaco Capital Inc., Texaco Capital N.V.*, 73 B.R. 960.
463. Bankruptcy Court (N.D. Georgia, Atlanta Division). 1986 m. kovo 4 d. sprendimas byloje *CLE Corp.*, 59 B.R. 579.
464. Bankruptcy Court (D. North Dakota). 1986 m. vasario 7 d. sprendimas byloje *Dakota Lay'd Eggs*, 57 B.R. 648.
465. Bankruptcy Court (S.D. Mississippi). 1985 m. gegužės 10 d. sprendimas byloje *Matter of Dickie Joe LADNER*, 50 B.R. 85.
466. Bankruptcy Court (S. D. Florida). 1982 m. liepos 19 d. sprendimas byloje *LJP, Inc. v. Royal Crown Cola Company*, 22 B.R. 556.
467. Bankruptcy Court (E. D. New York). 1982 m. sausio 6 d. sprendimas byloje *Blaine Richards & Co., Inc.* 16 B.R. 362.
468. Bankruptcy Court (D. Utah). 1981 m. liepos 16 d. sprendimas byloje *Alyucan Interstate Corp.*, 12 B.R. 803.
469. Bankruptcy Court (S. D. Texas, Houston Division). 1980 m. birželio 25 d. sprendimas byloje *All Media Properties, Inc.*, 5 B.R. 126.
470. Bankruptcy Court (N. D. Georgia). 1980 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje *Matter of Northwest Recreational Activities, Inc. v. Chattahoochee Plantation Club*, 8 B.R. 10.

Latvijas teismu praktika

471. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts. 2013 m. spalio 23 d. sprendimas byloje SPC-48/2013.
472. Rīgā Administratīvā rajona tiesa. 2014 m. rugsėjo 5 d. sprendimas 1-5/296, A420215314.
473. Rīgas rajona tiesa. 2013 m. rugsėjo 25 d. sprendimas C-3814-13, C33381413.
474. Rīgas rajona tiesa. 2013 m. rugsėjo 10 d. sprendimas C-3807-13, C33380713.
475. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa. 2014 m. lapkričio 4 d. sprendimas C-5883-14/18, C30588314.
476. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa. 2014 m. birželio 16 d. sprendimas C3952-14/8, C30395214.
477. Liepājas tiesa. 2013 m. lapkričio 12 d. sprendimas C20361513.

Lietuvos Respublikos teismu praktika

478. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2015 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyrius v. UAB „Šiaulių tauro televizoriai“, Nr. 3K-3-67/2015, kat. 127.4, 127.9.
479. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Swedbank lizingas“ v. „Naujasis uostas“, Nr. 3K-3-628/2013, kat. 50.10, 127.9.
480. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje AB „SEB lizingas“ v. UAB „Vingriai“, Nr. 3K-3-458/2013, kat. 127.4, 124.7.
481. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje L. Karpalavičiaus

- individualios įmonės „Talka“ v. UAB „Skirnuva“, Nr. 3K-3-477/2011, kat. 126.3, 126.5.*
482. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje AB bankas „Snoras“ v. UAB „Volunta Parket“, Nr. 3K-3-429/2011, kat. 127.4, 127.6.*
483. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Šeba“ v. Danske Bank A/S Lietuvos filialas, Nr. 3K-3-314/2011, kat. 127.4.*
484. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. balandžio 26 d. nutartis civilinėje byloje AB „SEB lizingas“ v. RAB „Vingriai“, UAB „Vacmech SK“, Nr. 3K-3-209/2011, kat. 127.6.*
485. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *2011 m. balandžio 18 d. Bendrųjų klausimų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo apžvalga, registracijos nr. AC-34-2.*
486. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2009 m. gruodžio 21 d. nutartis civilinėje byloje UAB „PANEVĖŽIO GELŽBETONIS“ v. L. G., Nr. 3K-3-576/2009, kat. 27.1, 27.3.2.1, 121.19.1.*
487. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2009 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Eurazijos logistika“ v. UAB „Daisotra“, Nr. 3K-3-91/2009, kat. 126.1, 126.5.*
488. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. *2001-12-21 teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga, registracijos nr. A2-16.*
489. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. *2015 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-1021-183/2015, kat. 127.2.*
490. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. *2015 m. vasario 19 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kašgarija“ v. A. M. individuali įmonė, J. D., Nr. 2-466-186/2015, kat. 127.7.*

491. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2015 m. sausio 15 d. nutartis civilinėje byloje AB „Nordea Bank“ v. UAB „Saurida“, Nr. 2-330-236/2015, kat. 127.4.
492. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2015 m. sausio 8 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-214-464/2015, kat. 127.2.
493. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Trakų akmuo“ v. AB „Šiaulių bankas“, UAB „IRVISTA“, UAB „K. K. statybinės mašinos“, UAB „Swedbank lizingas“, UAB „DNB lizingas“, AB „SEB lizingas“, AB bankas DNB, UAB „Algraižė“, UAB „Nordea Finance Lithuania“, Nr. 2-1743/2014, kat. 126.8.
494. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2014 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Švenčionių rajono savivaldybės administracija v. UAB „Kašgarija“, Nr. 2-1983/2014, kat. 127.4, 127.6.
495. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. rugsėjo 18 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Restrus“ v. UAB „Molesta“, Nr. 2-1556/2014, kat. 122.4, 127.1, 127.9.
496. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2014 m. rugsėjo 4 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-1497/2014, kat. 127.2.
497. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. rugpjūčio 28 d. nutartis civilinėje byloje UAB „VKK Kaunas“, UAB „VKK Vilnius“, UAB „Ajadra“, UAB „Nikartas“, UAB „Vigdomus“, UAB „Toleita“, RUAB „VKK Investicija“ v. UAB „Vicus“, Nr. 2-1406/2014, kat. 122.4, 127.9.
498. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. liepos 29 d. nutartis civilinėje byloje Č. K. v. AB „Vingriai“, Nr. 2-1081/2014, kat. 127.2.

499. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. balandžio 25 d. nutartis civilinėje byloje E. L. v. UAB „Laugina“, Nr. 2-479/2014, kat. 127.2.
500. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. kovo 21 d. nutartis civilinėje byloje A. M. v. UAB „Dangė“, Nr. 2-428/2014, kat. 127.9.
501. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. vasario 17 d. nutartis civilinėje byloje J. K. v. UAB „Piliuona“, Nr. 2-329/2014, kat. 122.4., 127.1.
502. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2014 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje R. A., S. J., R. P., V. M., V. G., UAB „Miško transportas“ v. UAB „Logdom“, Nr. 2-263/2014, kat. 126.5, 126.8.
503. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis civilinėje byloje J. R. v. UAB „Statva“, Nr. 2-2615/2013, kat. 127.1.; 127.2.
504. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. rugsėjo 5 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. UAB „Senovė“, Nr. 2-1418/2012, kat. 127.2.
505. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjas. 2013 m. liepos 25 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. 2-1864/2013, kat. 127.2.
506. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2011 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Danske Bank A/S v. UAB „Alsantė“, Nr. 2-1769/2011, kat. 126.8.
507. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. 2012 m. gegužės 24 d. nutartis civilinėje byloje UAB „SVP namai“ v. UAB „Daliktos statyba“, Nr. 2-768/2012, kat. 119.3., 122.2.
508. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėja. 2013 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje L. Š. v. UAB „Nonfera“, Nr. 2-1375/2013, kat. 127.2, 127.6, 127.7.

509. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2012 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje A. Č. V. UAB „Granitas“, Nr. 2-407/2012, kat. 127.2.*
510. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2012 m. vasario 23 d. nutartis civilinėje byloje V. Š. v. UAB „Kogas“, Nr. 2-554/2012, kat. 127.2.*
511. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2011 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje D. V. v. UAB „Investicinių projektų valdymas“, Nr. 2-2766/2011, kat. 127.2.*
512. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2008 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Kagi“, Nr. 2-882/2008, kat. 127.2.*
513. Kauno apygardos teismas. *2015 m. kovo 12 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-1558-555/2015, kat. 127.2; 127.5.*
514. Kauno apygardos teismas. *2014 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-2586-555/2014, kat. 127.2; 127.5.*
515. Kauno apygardos teismas. *2014 m. birželio 4 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-1954-221/2014, kat. 127.1; 127.2.*
516. Kauno apygardos teismas. *2013 m. gegužės 21 d. nutartis civilinėje byloje R. K. v. UAB „Modus“, Nr. B2-1558-324/2013, kat. 127.1; 127.2.*
517. Panevėžio miesto apylinkės teismas. *2014 m. spalio 8 d. nutartis civilinėje byloje RUAB „Veeko“ v. UAB „Swedbank lizingas“, Nr. 2-6527-488/2014, kat. 128.11.*

Prancūzijos teismų praktika

518. Cour de cassation, *2014 m. lapkričio 25 d. sprendimas byloje la société Trébisol Sud-Ouest v. la société Vilmor ENR, 13-23.062.*
519. Cour de cassation. *2014 m. sausio 14 d. sprendimas byloje la société Le Brabant v. la société Aviva assurances, 12-22.909.*

520. Cour de cassation. 2011 m. kovo 8 d. sprendimas byloje la société par actions simplifiée Heart of La Défense v. la société Eurotitrisation, 10-13.988, 10-13.989, 10-13.990.
521. Cour de cassation. 2007 m. birželio 26 d. sprendimas byloje la société N. Schlumberger v. la société Euler Hermes Sfac, 06-20.820.
522. Cour de cassation. 2007 m. vasario 27 d. sprendimas byloje la société Avenir Ivry, 06-10.170.
523. Cour de cassation, 1993 m. kovo 2 d. sprendimas byloje société Berta v. société Vag France, 90-21.849.
524. Cour d'appel de Paris. 2010 m. vasario 25 d. sprendimas byloje Heart of La Defense (HOLD), RG n° 09/22756.

Vokietijos teismų praktika

525. Bundesgerichtshof. 2012 m. lapkričio 15 d. sprendimas byloje IX ZR 169/11.
526. Bundesgerichtshof. 2005 m. lapkričio 17 d. sprendimas byloje IX ZR 162/04.
527. Bundesgerichtshof. 2005 m. gegužės 24 d. sprendimas byloje IX ZR 123/04.
528. Bundesgerichtshof. 2002 m. liepos 18 d. sprendimas byloje Back Gewiesen v. PY, IX ZR 195/01.
529. Landgericht Rostock. 2007 m. rugsėjo 26 d. sprendimas byloje 4 O 235/07.

IV. Kiti šaltiniai

530. Bankruptcy Code. *Historical and Revision Notes: Senate report no. 95–989* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/USCODE-2011-title11/pdf/USCODE-2011-title11.pdf>>.

531. BĮ „Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos“. *Restruktūrizuojamos įmonės* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.bankrotodep.lt/Restrukturizavimas.php?Tipas=1>>.
532. European Monitoring Centre on Change. *Restructuring Events Database* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.eurofound.europa.eu/emcc/erm/index.php?template=searchfactsheets>>.
533. European Monitoring Centre on Change. „*Restructuring*“ terminas [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/RESTRUCTURING.htm>>.
534. Europos Komisija. Komunikatas. Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti. 2004/C 244/02.
535. Europos Parlamentas. *2011 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija su rekomendacijomis Komisijai dėl nemokumo bylų remiantis ES įmonių teisės nuostatomis* [interaktyvus]. Strasbūras: Europos Parlamentas, 2011 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2011-0484+0+DOC+XML+V0//LT>>.
536. Eurostat. *Business Demography Statistics* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Business_demography_statistics>.
537. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=359926>.
538. The World Bank. *Economy Rankings* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.doingbusiness.org/rankings>>.

539. The World Bank. *GDP (current US\$)* [interaktyvus. Žiūrėta 2015 m. kovo 1 d.]. Prieiga per internetą: <<http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD>>.

AUTORIAUS MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ DISERTACIJOS TEMA SĄRAŠAS

1. BARAKAUSKAS, Sigitas. Nauja Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcija: pasikeitusio teisinio reguliavimo pranašumai ir trūkumai. *Justitia*, 2011, vol. 75, no. 1, p. 32–43.
2. BARAKAUSKAS, Sigitas. Nemokų įmonių gaivinimo formalios procedūros: Lietuvos ir užsienio valstybių patirtis. *Teisė*, 2013, 89 t., p. 119–135.
3. BARAKAUSKAS, Sigitas. The Importance of Economic Analysis of Law to Legislation: an Example of the Legal Regulation Reform in Lithuania Concerning Company Rescue. Iš Vilnius University, *Integrating Social Sciences Into Legal Research*, Vilnius, 2014, p. 55–62.
4. BARAKAUSKAS, Sigitas. Įmonių gaivinimo teisminių procedūrų įtaka sutartiniams santykiams: sutarčių išsaugojimo svarba. *Teisė*, 2015, 96 t., p. 96–111.